

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego.

Wysoki Sejmie!

Wykonując obowiązek nałożony na Wydział krajowy w §. 2. uchwalonego przez Wys. Sejm statutu krajowej Komisji dla spraw przemysłowych, przedkładamy Wys. Sejmowi **egat I.** jako załącznik % sprawozdanie tejże Komisji z czynności od sierpnia 1889 do sierpnia 1890. Ocenienie tego sprawozdania, wydanie sądu o szczegółach działalności Komisji i orzeczenie, czy kierunek jej odpowiada intencjom Wys. Sejmu — jest rzeczą samegoż Wys. Sejmu, którego zdania w tym względzie Wydział krajowy przesądzać nie może. Nie spełniłby jednak Wydział krajowy swego obowiązku, gdyby na tem miejscu nie wyraził szczerego uznania dla gorliwej, prawdziwie obywatelskim duchem natchnionej pracy Komisji, której członkowie bezinteresownie wiele czasu i trudu poświęcają, ażeby w myśl statutu Komisji kierować szkolnictwem przemysłowym naszego kraju, przeprowadzać mozolne czynności około zakładania nowych szkół przemysłowych i rozwoju już istniejących, a zarazem udzielać Wydziałowi krajowemu fachowej opinii w rozlicznych sprawach przemysłowych, w których — według statutu — Wydział krajowy o tę opinię do Komisji się udaje. To też Wydział krajowy ma tę niepłonną a na osiągniętych już rezultatach opartą nadzieję, że ta obywatelska działalność członków Komisji, zasilana ofiarnością Wys. Sejmu, a znajdująca w wielu wypadkach chętne i ofiarne poparcie Reprezentacyj gmin i powiatów, rychło wyda pożądane owoce w coraz wydatniejszym rozwoju krajowego przemysłu. Zapowiedź rozwoju tego mamy w tem, iż w ostatnich dwóch latach powstały w kraju naszym liczniej niż dawniej w całym szeregu lat nowe zakłady przemysłowe, skutecznie współzawodniczące z wyrobem obcym, dające zarobek licznym robotnikom, zapewniające zbyt surowym produktom krajowym. Rozwijają się szczególnie pomyślnie dwie gałęzie przemysłu, którym W. Sejm przez szkoły, stypendya i zasiłki najbardziej w pomoc przychodził: przemysł tkacki i ceramiczny, pierwszy z zatrzymaniem dotychczasowego charakteru przemysłu domowego, drugi częściowo już jako fabryczny (kafłarnie, fabryki dachówek felcowanych, fabryka naczyń kamionkowych) Mnoży się liczba szkół przemysłowych, tak szkół uzupełniających dla terminatorów, jak i szkół fachowych i wzorowych warsztatów naukowych.

W większej liczbie tych szkół obowiązki kierowników i instruktorów pełnią byli stypendyści krajowi kosztem kraju w zawodzie swym wykształceni. Młodzież z różnych warstw społeczeństwa garnie się do tych szkół — liczba stypendystów przemysłowych doszła już do stu, a w chwili, gdy to sprawozdanie piszemy, znaczna liczba nowych podań o stypendya przemysłowe jest w toku urzędowania. Nie można też pominąć tej okoliczności, że co do przyznania większych dla szkolnictwa przemysłowego zasiłków ze skarbu państwa udało się przecież przełamać pierwsze lody. Zasiłki na rok bieżący przyznane, chociaż jeszcze nie odpowiadające ani ofiarności kraju samego, ani też temu, co skarb państwa w innych prowincjach dla szkół przemysłowych czyni, są już jednak dość znacznie wyższe od zeszłorocznych, a bliskie — jak się zdaje — otwarcie c. k. wyższej szkoły przemysłowej we Lwowie, tudzież zapewnione już połączenie krakowskiej szkoły artystycznego przemysłu z tamtejszą wyższą c. k. szkołą przemysłową, wreszcie przyobiecane rozszerzenie c. k. szkoły ślusarstwa w Świątnikach — oto zapowiedzi, że c. k. Rząd chętniej niż dotąd przyjdzie w pomoc dźwigającemu się za pomocą fachowej nauki przemysłowi w naszym kraju. To też, jeżeli Wydział krajowy zgodnie z wnioskami krajowej Komisji dla spraw przemysłowych staje przed W. Sejmem z wnioskami o nowe, zwiększone ofiary na te cele, — czyni to w tem sumiennem przekonaniu, że te ze skarbu krajowego ponoszone ofiary wydadzą najpomyślniejsze owoce.

Przystępujemy obecnie do sprawozdania z wykonania uchwał W. Sejmu w sprawach przemysłowych, z wszelkich w tych sprawach czynności Wydziału krajowego, tudzież do uzasadnienia wniosków, które na podstawie opinii Komisji krajowej dla spraw przemysłowych Wys. Sejmowi przedkładamy.

W załatwieniu sprawozdania sejmowej Komisji przemysłowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego (Część II. sprawy szkół przemysłowych) powziął Wys. Sejm na posiedzeniu z dnia 15. listopada 1889 między innymi następujące uchwały:

1. „Sejm wzywa c. k. Rząd, by wyjednał w drodze konstytucyjnej większe niż dotąd zasiłki ze skarbu państwa dla szkół przemysłowych w naszym kraju odpowiednio do potrzeb tych szkół wykazanych w memoryałach Komisji krajowej dla spraw przemysłowych“.

2. „Sejm wzywa ponownie c. k. Rząd, ażeby założoną i utrzymywaną przez gminę m. Krakowa szkołę artystycznego przemysłu, połączył co rychlej z c. k. wyższą przemysłową w Krakowie“.

3. „Wzywa się c. k. Rząd, ażeby założył w Krakowie i we Lwowie niższą szkołę przemysłową, albo przynajmniej na razie przygotowawczy kurs przy wyższej szkole przemysłowej w Krakowie i taki sam kurs przy założyć się mającej wyższej szkole przemysłowej we Lwowie“.

4. „Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z krajową Komisją dla spraw przemysłowych jak najrychlej przeprowadził zorganizowanie skutecznego nadzoru fachowego i administracyjnego nad zawodowemi szkołami przemysłowemi i warsztatami wzorowymi“.

5. „Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby na przyszłą sesję sejmową przedłożył plan i kosztorys na stałe pomieszczenie c. k. zawodowej szkoły ślusarskiej w Świątnikach górnych, oraz szczegółowe wnioski co do tej budowy.“

Uchwały wymienione wyżej pod 1, 2 i 3 podano do wiadomości c. k. Prezydium Namiestnictwa pismem z 15. listopada 1889 l. S. 103.

Odezwą z 20. lipca 1890 l. 52.369 c. k. Namiestnictwo zawiadomiło Wydział krajowy, że c. k. Ministerstwo wyznań i oświecenia reskryptem z 13. lipca 1890 l. 7633 w sprawie połączenia miejskiej szkoły dla przemysłu artystycznego w Krakowie z tamtejszą c. k. wyższą szkołą przemysłową oświadczyło co następuje:

„Ponieważ organizacya oddziału artystyczno-przemysłowego w c. k. wyższej szkole przemysłowej na wzór podobnych instytucyj w Salzburgu, Insbruku lub Gracu wymagałaby bar-

dzo znacznych kosztów, nie może c. k. Ministerstwo przynajmniej na teraz przeprowadzić takiej organizacji zwłaszcza, że ustrój analogiczny będzie dany przyszłej państwowej szkole przemysłowej we Lwowie, a o równoczesnem założeniu dwóch kompletnych szkół przemysłu artystycznego w Galicyi już ze względu na trudność pozyskania odpowiednio uzdolnionych sił nauczycielskich nie może być mowy.

„Natomiast uwzględniając niejednokrotnie objawione życzenia gminy miasta Krakowa, jak niemniej intencje Sejmu krajowego wyrażone w rezolucyi z 15. listopada 1889, gotowe jest miejskie kursa dla przemysłu artystycznego w Krakowie na podstawie ich obecnej organizacji połączyć z c. k. wyższą szkołą przemysłową tamże pod warunkiem, jeżeli gmina miasta Krakowa oświadczy w formie prawnie obowiązującego aktu notaryalnego, że się obowiązuje wypłacać państwu przyrzeczoną na mocy uchwały Rady miejskiej z 24. maja 1888 kwotę 3.000 zł. rocznie tak długo, jak długo nauka artystycznego przemysłu udzielana będzie w wyższej szkole przemysłowej w Krakowie przynajmniej w rozmiarze, odpowiadającym teraźniejszej organizacji kursów miejskich.“

Na podstawie powyższego reskryptu c. k. Ministerstwa, c. k. Namiestnictwo reskrytem z 20. lipca 1890 l. 52.369 wezwało Magistrat miasta Krakowa do przedłożenia wspomnianego aktu notaryalnego i zarządziło wszelkie przygotowania, zmierzające do połączenia miejskich kursów dla przemysłu artystycznego w Krakowie z tamtejszą wyższą szkołą przemysłową już z początkiem roku szkolnego 1890/91. Odezwą wszelako z dnia 21. września 1890 l. 64.873 c. k. Namiestnictwo oznajmiło, że w myśl reskryptu ministeryalnego z dnia 30. sierpnia 1890 l. 17.684 powyższe połączenie kursów nastąpić ma dopiero z początkiem drugiego półrocza roku szkolnego 1890/91.

W załatwieniu przytoczonego wyżej pod 3 wezwania do c. k. Rządu w przedmiocie utworzenia w Krakowie i Lwowie niższej szkoły przemysłowej c. k. Prezydium Namiestnictwa na podstawie reskryptu pana ministra wyznań i oświecenia z 18. lipca 1890 l. 9505 oznajmiło odezwą z dnia 18. sierpnia 1890 l. 8238 jak następuje:

„Pan minister zaznaczył przedewszystkiem, że w ogólności koła fachowe nie uważają za pożyteczne urządzenie osobnych szkół lub kursów, któreby przygotowywały młodzież do wyższych szkół przemysłowych, a dotychczas wszędzie ściśle się trzymało przepisanych warunków przyjęcia, jakimi są: ukończenie trzech klas szkoły średniej lub zupełnej szkoły wydziałowej. Zresztą uwzględniając należyte stosunki galicyjskie, a w szczególności krakowskie, o które w niniejszym wypadku przedewszystkiem się rozchodzi, nie widzi pan minister potrzeby odstąpienia od powyższej zasady, ponieważ w Krakowie, gdzie się znajdują trzy gimnazya z liczną frekwencją i szkoła realna, mógłby znaleźć się w obfitej mierze materiał w uczniach dla c. k. wyższej szkoły przemysłowej, gdyby tylko w kołach społeczeństwa objawiła się skłonność do korzystania z tej szkoły. Braku tej skłonności nie zastąpiłoby zapewne urządzenie kursu przygotowawczego, natomiast należałoby się obawiać, że tym sposobem mógłby się jak najniekorzystniej obniżyć poziom wspomnianego zakładu naukowego. Pan minister nie może się zatem zdecydować do urządzenia kursu przygotowawczego przy wyższej szkole przemysłowej w Krakowie.

„Z drugiej strony jednak nie zapoznaje pan minister znaczenia, jakieby miało dla tej szkoły zaprowadzenie kursów dla werkmistrzów, do których przygotowaniem byłoby ukończenie szkoły ludowej i odbycie przepisanej praktyki. W sprawie aktywowania tych kursów zastrzega sobie pan minister przeprowadzenie odpowiednich badań, nadmieniał jednak, że kursa dla werkmistrzów nie mogłyby być pod żadnym warunkiem uważane za przygotowanie do wyższej szkoły przemysłowej.

„O aktywowaniu kursu przygotowawczego przy mającej wejść w życie państwowej szkole przemysłowej we Lwowie według oznajmienia pana ministra nie może być mowy, po-

nieważ dla tego zakładu należącego do kategorii szkół werkmistrzowskich nie będą przepisane żadne inne warunki przyjęcia, jak tylko ukończenie szkoły ludowej i odbycie przepisanej praktyki.“

W odpowiedzi na uchwałę Wysokiego Sejmu w sprawie wydatniejszych zasiłków państwowych dla naukowych zakładów przemysłowych c. k. Namiestnictwo odezwą z dnia 15. marca 1890 l. 17.689 oznajmiło, że c. k. Ministerstwo wyznań i oświecenia reskrytem z dnia 6. marca 1890 l. 4309 przyznało tytułem subwencji rządowej za r. 1890 dla krajowej szkoły tkackiej w Krośnie kwotę 1.000 zł. i dla warsztatu garncarskiego w Porembe kwotę 800 zł. Odezwą zaś z dnia 18. sierpnia 1890 l. 8238/pr. c. k. Prezydium Namiestnictwa zawiadomiło Wydział krajowy, że c. k. Ministerstwo wyznań i oświecenia reskrytem z dnia 18. lipca 1890 l. 9505 oprócz wymienionych wyżej subwencji w kwocie 1.800 zł. tudzież oprócz subwencji za r. 1890 preliminowanej dla szkoły garncarskiej w Kołomyi w kwocie 1.000 zł., dla stowarzyszenia Pracy kobiet we Lwowie w kwocie 150 zł. i dla uzupełniających szkół przemysłowych w sumie 6.200 zł., zamierza przyznać jeszcze dla pięciu fachowych szkół 4.150 zł., dla uzupełniających szkół przemysłowych zaś 2.800 zł., że więc razem wynosiłyby zasiłki w preliminarzu państwa niezamieszczone sumę 8.750 zł.

C. k. Ministerstwo zastrzegając sobie asygnowanie tych zasiłków specjalnymi rozporządzeniami, zażądało na razie, aby mu oznajmiono, czy co do uwzględnienia wymienionych w reskrypcie jego zakładów i wyznaczonej dla nich kwoty subwencji Wydział krajowy nie ma co do zarzucenia.

Po wysłuchaniu w tej sprawie zdania Komisji krajowej dla spraw przemysłowych, Wydział krajowy odezwą z dnia 16. września 1890 l. 36459 przedłożył c. k. Prezydium Namiestnictwa swe uwagi wykazujące, że datki powyższe nie pozostają w odpowiednim stosunku do żądań, zawartych w memoriałach Komisji, które Wysoki Sejm uchwałą swą poparł, tudzież wnioski co do rozdziału kwoty 2.800 zł. pomiędzy uzupełniające szkoły przemysłowe.

Zarazem Wydział krajowy oświadczył, że z wdzięcznym uznaniem przyjmuje to choć skromne podwyższenie zasiłków państwowych na szkolnictwo przemysłowe tak wielką ofiarnością Wysokiego Sejmu i gmin stworzone i utrzymywane, że przyjmuje to jako zadatek, iż na przyszłość zasiłki ze skarbu państwa będą zastosowane tak do rzeczywistych potrzeb naszych szkół przemysłowych jak i do ofiarności kraju i gmin, jakoteż i do tego, co w innych prowincjach skarb państwa łoży na szkoły przemysłowe. Wydział krajowy wyraził przytem nadzieję, że na rok 1891 będą przeznaczone dla naszych szkół przemysłowych takie zasiłki, jakie Komisya krajowa wykazała jako niezbędne w swych memoriałach z dnia 14. i 31. lipca 1890 l. 478 przedłożonych odezwaniami Wydziału krajowego z dnia 9. i 12. sierpnia 1890 l. 33773 i 35370. Sprawę zasiłków ze skarbu państwa przedstawia również Komisya krajowa dla spraw przemysłowych w swem sprawozdaniu z czynności (str. 2, 3 i 35). Zgodnie z zapatrywaniem Komisji Wydział krajowy przedstawia Wysokiemu Sejmowi wniosek o poparcie przedłożonych c. k. Rządowi żądań co do subwencji na r. 1891 zawartych w wyżej wspomnianych memoriałach.

O wykonaniu uchwały Wysokiego Sejmu przytoczonej na wstępie pod 4. w sprawie zorganizowania skutecznego nadzoru fachowego i administracyjnego nad naukowymi zakładami przemysłowymi zawiera szczegóły sprawozdanie Komisji (alegat 1. str. 3. i 4.). Na wniosek Komisji Wydział krajowy rozporządzeniem z d. 24. lipca 1890 l. 32376 zamianował ośmiu inspektorów, którym poruczono sprawowanie fachowego i administracyjnego nadzoru zarówno nad szkołami przemysłowymi uzupełniającymi, jak i nad fachowymi szkołami przemysłowymi i warsztatami wzorowymi. Ułożeniem projektu instrukcji dla tej inspekcji zajmuje się Komisya przemysłowa. Wydział krajowy w swoim czasie zda Wysokiemu Sejmowi sprawę z tych inspekcji i ich skutków, a licząc na wypróbowaną oby-

watelską gorliwość zamianowanych inspektorów nie wątpi, że działalność ich wyda jak najlepsze owoce.

Komisya krajowa dla spraw przemysłowych, zdając sprawę o stosunkach przemysłu ślusarskiego w Świątnikach górnych i o nader pożytecznej działalności istniejącej tamże c. k. zawodowej szkoły ślusarskiej (alegat 1 str. 26, 27 i 28) zaznacza z naciskiem, że terażniejsze pomieszczenie szkoły jest zupełnie nieodpowiednie i że z tego powodu szkoła narażona jest na liczne niedogodności, które tamują jej rozwój. W dotychczasowym lokalu szkolnym nie ma absolutnie miejsca na inwentarz, który c. k. Ministerstwo zamierza uzupełnić kosztem przeszło 30.000 zł. Okoliczności te nabierają tem większej wagi, że Wysoki Sejm uznał za niezbędne rozszerzenie zakresu nauki szkolnej uchwałą z dnia 15. listopada 1889 wzywającą c. k. Rząd, a by w porozumieniu z Wydziałem krajowym i krajową Komisją dla spraw przemysłowych zaprowadził w tej szkole kurs przemysłu ślusarstwa artystycznego i ślusarstwa budowlanego. Uchwałę tę podano do wiadomości c. k. Prezydium Namiestnictwa pismem z dnia 15. listopada 1889. l. 1.105. Odezwą z dnia 10, lipca 1890 l. 7.189 c. k. Prezydium Namiestnictwa zawiadomiło Wydział krajowy o decyzji ministerjalnej w sprawie przytoczoną uchwałą poruszonej. P. Minister pomimo licznych zarzutów przytoczonych w reskrypcie wymienionym z dnia 14. czerwca 1890 l. 8.545 jest skłonny rozszerzyć obecny program fachowej szkoły w Świątnikach a to jak się p. minister wyraża „bacząc na uznaną i wśród najtrudniejszych stosunków doświadczoną zręczność i zdolność kształcenia się w zawodzie ślusarskim ludności świątnickiej, dalej z uwagi na stosunkowo korzystne rezultaty, jakie szkoła w dotychczasowych granicach swej działalności osiągnąć zdołała, wreszcie z uwagi na wielką ważność, jaką Sejm krajowy zdaje się przywiązywać do rozszerzenia szkoły”. Mianowicie zaprowadzonoby dla uczniów zdolniejszych lub praktycznie bardziej wyrobionych naprzód naukę, mającą na celu upiększenie, dekorowanie i zdobienie form użytkowych produkowanych w zakładzie, uwzględniając odpowiednio ten kierunek także w nauce rysunków wolnoręcznych i fachowych. W dalszym ciągu nauki mogliby tacy uczniowie, nie ograniczając się jedynie do sporządzania kłódek i zamków, wyrabiać także niezdołne lub miernie ozdobne prostsze przedmioty z zakresu ślusarstwa budowlanego.

Udzielanie praktycznej nauki w dekorowaniu i w wyrabianiu prostych niekunsztownych przedmiotów z zakresu ślusarstwa budowlanego poruczonoby obecnym werkmistrzom c. k. szkoły zawodowej, którzy są do tego zupełnie uzdolnieni. Dla nauki rysunków wolnoręcznych i fachowych okazałaby się zapewne potrzeba ustanowienia nowej siły nauczycielskiej. W tym ostatnim względzie, jakoteż w sprawie dostarczenia szkole odpowiednich środków naukowych wyda p. minister w swoim czasie odpowiednie zarządzenia. Przeprowadzenie jednak tych zarządzeń czyni p. minister zależnem od dopełnienia różnych warunków, a przedewszystkiem od odpowiedniego umieszczenia zakładu. Budynek bowiem, w którym się mieści fachowa szkoła świątnicka, jest wedle reskryptu p. ministra dla celów tego zakładu już w obecnym jego zakresie zupełnie niedostateczny, byłby zaś tem bardziej nieodpowiedni, gdyby zakład według powyższego projektu został rozszerzony. P. minister żąda zatem wystawienia nowego budynku według planów przez niego zatwierdzić się mających. Nadto wymaga p. minister dostarczenia kosztem kraju przyzwoitych pomieszczeń dla zajętych przy szkole sił nauczycielskich i pomocniczych a uzasadnia to żądanie okolicznością, że terażniejsze mieszkania wszystkich członków grona nauczycielskiego nie tylko nie odpowiadają najskromniejszym wymaganiom wygody, ale nawet pod względem sanitarnym pozostawiają wszystko do życzenia. P. minister zaznacza, że o wyszukanie mieszkania w Świątnikach dla nowego nauczyciela rysunków będzie też nader trudno zwłaszcza, że zeszłoroczny pożar zniszczył większą część Świątnik, która się dotąd nie odbudowała.

Potrzebę wybudowania gmachu na stałe pomieszczenie szkoły odpowiednio do jej potrzeb i projektowanego rozszerzenia uznał także Wysoki Sejm, uchwałą bowiem przytoczoną na wstępie pod 5. polecił Wydziałowi krajowemu, aby na przyszłą sesję sejmową przedłożył szczegółowe wnioski co do tej budowy.

Z tych wszystkich powodów Komisya krajowa dla spraw przemysłowych zajęła się jak najgorliwiej projektem budowy gmachu dla szkoły świątnickiej przy pomocy delegata ministeryalnego inżyniera p. Fr. Maiera z Wiednia i kierownika szkoły p. K. Bruchnalskiego. Na podstawie gruntownych badań i wyczerpujących narad Komisya wypracowała plan budowy na pomieszczenie szkoły i pomieszkania dla kilku nauczycieli, która według przybliżonego kosztorysu wymaga nakładu około 35.000 zł.

Do częściowego ponoszenia kosztów tej budowy obowiązana jest gmina Świątniki w myśl uchwały Rady gminnej z d. 1. października 1886, zatwierdzonej następnie przez Radę powiatową w Wieliczce. Na ten cel ma dostarczyć gmina 10.000 zł. W razie ociągania się gminy od dopełnienia tego obowiązku Wydział krajowy użyje środków przymusowych. Resztę kosztów budowy w kwocie 25.000 zł. wypada pokryć ze skarbu krajowego. C. k. Rząd oświadczył stanowczo, że na ten cel nie udzieli żadnego zasiłku ze skarbu państwa. Budowa ma być wykończona w terminie dwuletnim a to w ten sposób, że z ogólnej sumy kosztów budowy w kwocie 35.000 zł. przypadnie na r. 1891 — 20.000 zł., na r. 1892 zaś 15.000 zł. w. a. Stosownie do przedstawionego wyżej stanu rzeczy i zgodnie z Komisją krajową dla spraw przemysłowych Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi wnioski w sprawie budowy, o której mowa.

W przedmiocie założenia wzorowego warsztatu kowalskiego w Sułkowicach Wysoki Sejm na posiedzeniu z d. 15. listopada 1889 powziął następujące uchwały:

1. „Sejm upoważnia Wydział krajowy do przyrzeczenia jednorazowego zasiłku w kwocie 5.000 zł. na wystawienie budynku dla umieszczenia wzorowego warsztatu kowalskiego w Sułkowicach w powiecie myślenickim i na urządzenie tego warsztatu, jeżeli go c. k. Rząd wprowadzi w życie jako zakład państwowy.

2. „Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby zamierzony warsztat wzorowy dla przemysłu kowalskiego w Sułkowicach co rychlej a ile możliwości już z początkiem r. 1890 wprowadził w życie“.

Te uchwały Wysokiego Sejmu podano do wiadomości c. k. Prezydium Namiectnictwa pismem z d. 15. listopada 1889 Ls. 1.103 i 1.104. Na ponowne zapytanie Wydziału krajowego z d. 11. sierpnia 1890 L. 35 235 jaką decyzję powziął c. k. Rząd w załatwieniu powyższej rezolucyi, odpowiedziało c. k. Prezydium Namiectnictwa odzwą z d. 19. sierpnia 1890 l. 9.188/pr. że decyzya c. k. Ministerstwa w tym przedmiocie jeszcze nie nadeszła.

Wszelako o stanie tej sprawy Wydział krajowy otrzymał informację od p. Fr. Maiera, który z polecenia c. k. Ministerstwa badał na miejscu stosunki przemysłu kowalskiego w Sułkowicach i o swych spostrzeżeniach złożył c. k. Ministerstwu sprawozdanie wraz z wnioskami. Wnioski p. Maiera zmierzały do tego, ażeby jeszcze przed założeniem warsztatu, które wedle jego pisma nastąpić może dopiero w r. 1891, przyjść ze skuteczną pomocą sułkowiickiemu przemysłowi kowalskiemu a to przez uporządkowanie gospodarki tamtejszego Towarzystwa kowalskiego i zesłanie na miejsce instruktora kowalskiego celem poprawienia technicznej strony wyrobów kowalskich.

Wedle zapewnienia p. Maiera c. k. Ministerstwo przyrzekło fundusze potrzebne na ten cel. Pismem z d. 12 września 1890 l. 31.888. Wydział krajowy zaprosił członka Komisji krajowej p. Dra Ferdynanda Weigla, ażeby zawiadomił Towarzystwo kowali w Sułkowicach o zamiarach c. k. Rządu i swym osobistym wpływem ułatwił instruktorowi jego działalność. Na wniosek p. Maiera poparty przez Komisję przemysłową Wydział krajowy zamianował p. K. Bruchnalskiego, kierownika c. k. zawodowej szkoły ślusarskiej w Świątnikach delegatem swym do wykonywania kontoli i nadzoru nad gospodarką wymienionego Towarzystwa, do

czego wskutek udzielonego temuż Towarzystwu kredytu z funduszu przemysłowego Wydział krajowy jest uprawniony.

W sprawozdaniu z czynności z d. 3. września 1890 l. 38 534 (str. 48) Wydział krajowy oznajmił, że wskutek uchwały Wysokiego Sejmu z d. 15. listopada 1889 w sprawie wyjednanania u c. k. Rządu założenia we wschodniej części kraju fachowej szkoły dla przemysłu drzewnego, Komisya krajowa prowadzi rokowania z Reprezentacyami interesowanych gmin i powiatów Szczegóły tych rokowań podaje Komisya w swem sprawozdaniu (alegat str. 14) i na podstawie licznych motywów oświadcza się za założeniem c. k. zawodowej szkoły dla przemysłu drzewnego w Kołomyi. Wydział krajowy podziela to zapatrywanie Komisji i wnosi uchwalenie wezwania do c. k. Rządu w tym przedmiocie.

Za urządzeniem wymienionej szkoły w Kołomyi przemawia i ta okoliczność, że wedle sprawozdania Komisji (Alegat 1 str. 15) istnieje w Kołomyi warsztat rzeźby ornamentальной w stylu huculskim urządzony przez Spółkę huculską, który może być uważany za zawiązek projektowanej szkoły rządowej. Usiłowania spółki zasługują na życzliwe poparcie a prośba jej o subwencyę na opłacanie nauczyciela rysunków i fachowego instruktora stolarskiego godna jest uwzględnienia.

Wydział krajowy przeto zgodnie z opinią Komisji krajowej przedstawia Wys. Sejmowi wniosek o udzielenie Spółce na r. 1891 subwencyi krajowej w kwocie 1.300 zł.

O wykonaniu uchwał Wysokiego Sejmu w sprawie 39 petycyj, tudzież uchwał powziętych z 4. 6. 23. i 26. listopada 1889 w przedmiocie:

1. założenia w powiecie myślenickim niższej szkoły koszykarskiej;
2. powołania do Komisji krajowej dla spraw przemysłowych osobistości zajmujących się praktycznie przemysłem;
3. rozszerzenia ustawy z 27. grudnia 1888 (Nr. 151 dz. u. p.) i z 14. kwietnia 1885 (Nr. 42 dz. u. p.) także na stowarzyszenia produkcyjne i handlowe, opierające się na ustawie z 9. kwietnia 1873, których zakres działania obejmuje członków i nieczłonków tudzież w przedmiocie reformy podatku dochodowego i zarobkowego w ogóle;
4. polecenia władom państwowym, by wszystkie w zakres rękodzielnictwa wchodzące potrzeby zakładów ich zarządom powierzanych zaspokajały u krajowych przemysłowców i
5. w przedmiocie niezalatwionego w Izbie sprawozdania sejmowej komisji przemysłowej o wniosku posła Rutowskiego co do ulg podatkowych w dodatkach do podatków dla nowo powstających zakładów przemysłowych — Wydział krajowy zdaje sprawę w swem przedłożeniu z 3. września 1890 l. 38.534 (str. 42—49 i 51 do 55).

W przedmiocie wymienionym pod 5. Wydział krajowy przedkłada nadto osobne sprawozdanie z projektem ustawy.

W myśl §. 2. statutu komisji krajowej dla spraw przemysłowych uchwalonego przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z d. 19. stycznia 1888, Komisya krajowa zawiaduje w zastępstwie Wydziału krajowego sprawami tyczącymi się fachowej nauki przemysłowej w szkołach zakładanych i utrzymywanych kosztem kraju lub subwencyonowanych z funduszków krajowych.

Spełniając to zadanie Komisya krajowa rozwinęła skrzętną działalność.

O czynnościach tych zdaje Komisya sprawę w swem przedłożeniu wyżej załączonem oraz w myśl ust. a) §. 2. jej statutu, zdaje zarazem sprawę o stanie zakładów krajowych i zakładów przez kraj subwencyonowanych.

Do szczegółów podanych przez Komisję Wydział krajowy nie ma co dodać i przestaje na wzmiance o wnioskach Komisji, o ile wniosków tych nie omówiono w poprzednich ustępach niniejszego sprawozdania.

W przedłożeniu z 22. listopada 1887 l. 57.263 (str. 15) Wydział krajowy zdał Wysokiemu Sejmowi sprawę o swych początkowych czynnościach w sprawie reorganizacji uzupełniających szkół przemysłowych w myśl rozporządzeń ministeryalnych z 24. lutego 1883 l. 3674 i z dnia 5. kwietnia 1883 l. 6495 w celu uzyskania subwencji państwowych.

Zarządy czternastu szkół uczyniły zadość wezwaniu Wydziału krajowego z dnia 15. listopada 1887 l. 38.414 i wniosły podania do c. k. Ministerstwa o potwierdzenie statutów i planów nauki, oraz o zasiłki państwowe. Po zasięgnięciu zdania Komisji krajowej dla spraw przemysłowych Wydział krajowy te podania wraz z opinią komisji odezwałami z 10. maja 1888 l. 19.400, z 21. czerwca 1888 l. 24.105, 24. lipca 1889 l. 30.803, 14. listopada 1888 l. 49.556 i dodatkowo odezwą z dnia 31. stycznia 1890 l. 581 przesłał do c. k. Prezydium Namiestnictwa w celu wyjednania u c. k. Ministerstwa zatwierdzenia statutów i planów nauki. Reskryptem z dnia 3. października 1888 l. 12.511 c. k. Ministerstwo przyznało subwencye za r. 1888 dla 9 uzupełniających szkół przemysłowych i oznajmiło, że w sprawie reorganizacji tych szkół wyda dodatkowo potrzebne zarządzenie. Sprawa zatwierdzenia statutów i planów nauki tych szkół przez c. k. Ministerstwo a tem samem zapewnienia im stałych subwencji państwowych nie doczekała się jednak dotychczas pomyślnego załatwienia.

C. k. Ministerstwo bowiem pomimo przedstawień nie wydało dotychczas decyzji w kwestyi zasadniczej, a to w sprawie uznania statutu dla uzupełniających szkół przemysłowych ułożonego przez Komisję, który odpowiada odrębnym stosunkom naszego kraju i powinien być statutem normalnym dla naszych szkół. Komisya krajowa wypracowała na podstawie tego statutu normalnego statuty, dla uzupełniających szkół przemysłowych w Bochni, Jaśle, Starym Sączu, Wadowicach i Żółkwi, Wydział krajowy jednak postanowił wstrzymać zatwierdzenie ze swej strony tych przepisów i przedłożenie ich c. k. Ministerstwu aż do nadejścia jego odpowiedzi, czy zgadza się z przesłanym mu wzorowym statutem.

Wskutek ociągania się c. k. Rządu w powzięciu ostatecznej decyzji co do stanowiska jego wobec uzupełniających szkół przemysłowych w kraju naszym, nie posiadają te szkoły ustawowej organizacji. Komisya krajowa przedstawia tę sprawę w swem przedłożeniu (str. 9) i słusznie zaznacza, że dla dobra wymienionych zakładów należy do tego dążyć, aby to przewidywanie skończyło się jak najrychlej. Z tego powodu Wydział krajowy zgodnie z Komisją wnosi uchwalenie w tym przedmiocie wezwania do c. k. Rządu.

Wedle sprawozdania Komisji (alegat 1. str. 21) ważną przeszkodę w rozwoju krajowej szkoły garncarskiej w Kołomyi stanowi zbyt szczupły lokal, w którym się szkoła mieści. O licznych niedogodnościach spowodowanych szczupłością lokalu szkolnego, Komisya zdaje obszernie sprawę.

Zachodzi więc konieczna potrzeba rozszerzenia budynku szkoły garncarskiej w taki sposób, aby możliwe było pomieszczenie większej ilości uczniów i rozłożenie nauki odpowiednio do jej specjalnych celów. Komisya krajowa wdrożyła w tym kierunku układy z Magistratem m. Kołomyi i przyszła do przekonania, że jest wskazane, aby udzielić gminie zasiłku z funduszu krajowego w kwocie 4.000 zł. w celu ułatwienia jej rozszerzenia budynku zakładowego. Ponieważ po przeprowadzeniu projektowanego rozszerzenia zakład będzie mógł w całej pełni odpowiedzieć swemu zadaniu, Wydział krajowy zgodnie z Komisją przedkłada Wysokiemu Sejmowi wniosek w sprawie powyższego zasiłku krajowego.

Inżynier Edmund Krzen wniósł do Wydziału krajowego prośbę o stabilizacyę na posadzie kierownika krajowej ceramicznej stacyi doświadczalnej we Lwowie, nadanej mu dekretem Wydziału krajowego z dnia 25. maja 1886, tudzież o wyjednanie mu *veniam aetatis* ze względu, że przekroczył już przepisany uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 23. marca 1866 normalny wiek, liczy bowiem obecnie 45 lat życia.

Inżynier E. Krzen otrzymał był stypendyum z funduszu krajowego na kształcenie się w ceramice pod warunkiem, że obowiązki się po ukończeniu tych studiów nabyte wiadomości zużytkować w kraju i to przynajmniej przez okres dziewięciu lat; złożył on żądane oświadczenie na piśmie i w r. 1883, będąc jeszcze w wieku przepisany dla służby krajowej, rozpoczął swe studia, które odbywał za granicą przez niespełna trzy lata. O zamianowaniu p. E. Krzena kierownikiem krajowej ceramicznej stacji doświadczalnej, Wydział krajowy zdał sprawę w swym przedłożeniu z dnia 1. grudnia 1886 l. 71097. Przedkładane Wysokiemu Sejmowi corocznie sprawozdania o stacji ceramicznej wykazują, że p. E. Krzen w swym zawdzie znakomicie uzdolniony i że na stanowisku kierownika stacji odpowiedział wszechstronnie oczekiwaniom.

Także tegoroczne sprawozdanie o stacji ceramicznej załączone jako alegat 12. do sprawozdania komisji (alegat str. 22.) świadczy jak najpochlebniej o skutecznej działalności jej kierownika.

Uznając te znakomite zdolności i pracowitość kierownika stacji Edmunda Krzena Wydział krajowy zgodnie z komisją krajową przedkłada Wysokiemu Sejmowi wnioski o udzielenie Edmundowi Krzenowi *veniam aetatis*, przyznanie mu praw do pięcioleci i emerytury. Wydział krajowy nadmieniał też, że powyższy wniosek znajduje swe uzasadnienia także w uchwale Wysokiego Sejmu z 15. stycznia 1887 w sprawie utworzenia posad z prawem do emerytury dla kierowników zawodowych zakładów przemysłowych przez kraj utrzymywanych i odpowiada intencjom Wysokiego Sejmu w tej uchwale wyrażonym.

Pożyczki na cele przemysłowe.

W sprawozdaniu z czynności w zakresie przemysłu z dnia 4. października 1889 l. 42.939 Wydział krajowy podał do wiadomości Wysokiego Sejmu zasady, których za zgodą Komisji krajowej dla spraw przemysłowych postanowił trzymać się przy udzielaniu pożyczek ze stałego funduszu przemysłowego, ustanowionego uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 22. stycznia 1887. Komisja krajowa zaznacza również w swym sprawozdaniu tegorocznym (str. 33.), załączonym wyżej pod $\%$ zasady ogólne, jakimi kierowała się w swych wnioskach, które przedkładała na wezwanie Wydziału krajowego co do załatwienia prośb o pożyczki na poparcie różnorodnych przedsiębiorstw przemysłowych.

Po wysłuchaniu zdania Komisji krajowej w każdym poszczególnym wypadku Wydział krajowy zgodnie z jej wnioskiem udzielił następujących pożyczek z funduszu przemysłowego.

1. Towarzystwo tkaczów w Komarnie otrzymało na r. 1890 dostawę worowiny do krajowych fabryk tytoniu w daleko znaczniejszej niż dotąd ilości razem za 14.763 zł. a. w. W celu umożliwienia Towarzystwu dotrzymania warunków kontraktu zawartego w tej sprawie z c. k. generalną Dyrekcyą monopolu tytoniowego Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 17. stycznia 1890 l. 2.600 udzielił mu trzyprocentową pożyczkę wekslową w kwocie 4.000 zł. z terminem spłaty najpóźniej dnia 31. lipca 1890. Pożyczkę umorzono w całości jeszcze przed tym terminem.

2. Towarzystwu tkackiemu w Glinianach przyrzeczono rozporządzeniem z dnia 30. lipca 1890 l. 32.375 trzyprocentową pożyczkę w kwocie 4.000 zł. a. w., spłacalną w 20 równych bezpośrednio po sobie następujących ratach kwartalnych, począwszy od 1. stycznia 1891, a to na obowiązek dłużny i pod warunkiem, że prawidłowe umarzanie pożyczki zostanie poręczone przez właściciela Glinian, prezesa Rady nadzorczej towarzystwa. Zarząd towarzystwa daje wszelką rękojmię, że pożyczka będzie zużytkowaną z wielkim pożytkiem na cele przemysłu tkackiego w tamtejszej okolicy, który dzięki sprężystej działalności towarzystwa pomy-

ślnie się rozwija. Towarzystwo posiada pracownie w budynku umyślnie na ten cel wzniesionym, własny magiel walcowy i skład wyrobów swoich we Lwowie.

Towarzystwo utrzymywało wzorowy warsztat tkacki, który obecnie znajduje się w stadium reorganizacji jako zakład krajowy. Do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania promessa na powyższą pożyczkę jeszcze nie została zrealizowana.

3. Na podniesienie fabryki kołków drewnianych do butów w Dobesławcach otrzymał jej właściciel p. Antoni Kosiński na podstawie rozporządzenia Wydziału krajowego z d. 31. stycznia 1890 l. 4.799 trzyprocentową pożyczkę w kwocie 10.000 zł. a. w. spłacalną w 40 równych bezpośrednio po sobie następujących ratach kwartalnych, począwszy od dnia 1. stycznia 1891 Pożyczkę zabezpieczono hipotecznie na fabryce tudzież na dobrach Dobesławce, Tracz i Głębokie. Fabryka jest według opinii znawców urządzona wzorowo, jest poruszana siłą pary, zatrudnia stale dyrektora, buchaltera, maszynistę, dwu dozorców i 58 robotników, używając nadto 16 koni do wożenia kłoców i 8 fornali. Robotnikami są przeważnie chłopcy i dziewczęta ze stanu włościańskiego najmowane na cały rok.

4. Na mocy promessy Wydziału krajowego z 22. lipca 1890 l. 31.992 Bank krajowy wypłacił p. Józefowi Pawlikowi właścicielowi fabryki powozów w Przemyśle na cele jego przedsiębiorstwa trzyprocentową pożyczkę w kwocie 3.000 zł., spłacalną w 20 równych bezpośrednio po sobie następujących ratach kwartalnych, począwszy od 1. stycznia 1891. Poprzednią pożyczkę w kwocie 2.000 zł. udzieloną rozporządzeniem z dnia 3. kwietnia 1885 l. 1.041 spłacił p. Pawlik całkowicie. Fabryka istnieje od r. 1868, obecnie zatrudnia stale 38 robotników. Magistrat m. Przemyśla i znaczna ilość osobistości, zajmujących wybitniejsze stanowisko obywatelskie w tamtejszej okolicy, dają bardzo korzystne świadectwo o fabryce p. Pawlika.

5. Rozporządzeniem z dnia 25. kwietnia 1890 l. 17.325 przyrzeczono Stowarzyszeniu przemysłowemu stolarzy w Stanisławowie trzyprocentową pożyczkę w kwocie 2.000 zł., spłacalną w 20 równych ratach kwartalnych, począwszy od 1. stycznia 1891 a to pod warunkiem, że zostanie zabezpieczona osobistą poręką trzech wskazanych imiennie majstrów stolarskich, tudzież z tem zastrzeżeniem, że zostanie użyta wyłącznie na cele założonego przez Stowarzyszenie składu drzewa materiałowego. Do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania nie zrealizowano promessy.

6. Towarzystwo handlu skór i wyrobu obuwia w Dobczycach otrzymało w r. 1888 pożyczkę w kwocie 1.000 zł., którą punktualnie spłaca. Ponieważ towarzystwo wykazało niezbędną potrzebę dalszej pożyczki celem uzyskania większego kapitału obrotowego, przeto Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 3. grudnia 1889 l. 52.982 przyrzekł Towarzystwu nową trzyprocentową pożyczkę w kwocie 2.000 zł. a. w. spłacalną w 10 równych ratach, począwszy od 1. lipca 1890, jednak pod tym warunkiem, że gmina Dobczyce w myśl uchwały Rady gminnej z 23. sierpnia 1889 po zatwierdzeniu jej przez reprezentację powiatową poręczy zwrot pożyczki. Do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania pożyczka nie została podjęta.

7. C. k. Ministerstwo wojny poruczyło siedmiu szewcom w Dobczycach w powiecie wielickim po raz pierwszy dostawę znaczniejszej partii butów dla wojska, mianowicie: 771 par za cenę ogólną 4.209 zł. 86 ct. W celu poparcia tego przedsiębiorstwa, które może spowodować dalsze zamówienie dla wojska a tem samem przyczynić się skutecznie do podniesienia i ożywienia starodawnego przemysłu skórnego w Dobczycach, Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 30. września 1890 l. 39.778 przyznał wspomnianym wyżej siedmiu majstrom szewskim trzyprocentową pożyczkę w kwocie 1.800 zł., spłacalną w 20 równych ratach, począwszy od 1. stycznia 1891. Pożyczka zostanie wypłacona po poprzednim zabezpieczeniu jej na realnościach dłużników. Przytoczonym rozporządzeniem Wydział krajowy przyznał im nadto jednorazowy zasiłek w kwocie 200 zł. na zakupno maszyn szewskich.

8. Stowarzyszeniu ślusarzy lwowskich wypłacił Bank krajowy na mocy rozporządzenia Wydziału krajowego z d. 31. stycznia 1890 l. 4.902 kwotę 2.000 zł. tytułem trzyprocentowej pożyczki z funduszu przemysłowego spłacalnej w 20 równych ratach kwartalnych, począwszy od 1. stycznia 1891. Pożyczka została zabezpieczona przez trzech majstrów ślusarskich właścicieli realności we Lwowie i przeznaczoną jest na utrzymanie wspólnego składu wyrobów ślusarskich we Lwowie.

9. P. Henrykowi Rosenbuschowi właścicielowi zakładu galwanicznego we Lwowie, Wydział krajowy udzielił rozporządzeniem z d. 25. kwietnia 1890 l. 17.236 na rozszerzenie jego zakładu trzyprocentową pożyczkę w kwocie 2.000 zł. a. w. spłacalną w 8 równych ratach kwartalnych, począwszy od dnia 1. stycznia 1891. Pożyczkę zabezpieczono przez ustanowienie prawa zastawu na zakładzie.

Przedsiębiorstwo pan Rosenbuscha wprowadza nowy rodzaj przemysłu, jaki przedtem w kraju nie istniał. Zakład prowadzony według najnowszych wymogów, obejmuje warsztaty ślusarski, przyrządy do obrabiania metali i polerowania, przyrządy do wytrawiania i matowania metali i szkła, aparaty i maszyny do galwanizowania metali, jako to: złocenia, srebrzenia, niklowania, mosiądzowania, miedzenia i oksydowania, wreszcie aparaty i przyrządy dla reprodukcji przedmiotów artystycznych (płaskorzeźb i figur) z miedzi i papieru za pomocą prądu elektrycznego.

10. Pierwszej krajowej spółce dla suszenia owoców i jarzyn w Bochni Wydział krajowy promesą z 22. lipca 1890 l. 31.999 zapewnił dwuprocentową pożyczkę w kwocie 2500 zł., spłacalną w 20 równych ratach kwartalnych, począwszy od dnia 1. stycznia 1891 pod warunkiem, że przynajmniej trzej ze wskazanych imiennie uczestników spółki poręczą funduszowi przemysłowemu regularną spłatę rat kapitału i procentów.

Do dnia zamknięcia niniejszego sprawozdania promessy nie zrealizowano.

11. Pierwszej fabryce krajowej wapna hydraulicznego w Kołokolinie przyrzeczone rozporządzeniem z 30. września 1890 l. 41.535 trzyprocentową pożyczkę w kwocie 6000 zł. spłacalną w 20 równych ratach kwartalnych, począwszy od dnia 1. stycznia 1891. Wypłata pożyczki nastąpi po złożeniu w Banku krajowym weksłu depozytowego podpisanego solidarnie przez trzech wskazanych imiennie członków spółki, tudzież po hipotecznem zabezpieczeniu pożyczki na realności, w której mieści się przedsiębiorstwo fabryczne.

O udzieleniu trzy procentowej pożyczki:

12. Towarzystwu „Huculska Spółka przemysłowa“ w Kołomyi w kwocie 500 zł., tudzież trzyprocentowej pożyczki

13. Kazimierzowi Chodzińskiemu, właścicielowi zakładu artystycznej rzeźby kościelnej w Krakowie w sumie 3000 zł., Wydział krajowy zdał sprawę w swem przedłożeniu z 3. września 1890 l. 38.534 (str. 45), tu tylko nadmienia, że pierwszą z tych dwu pożyczek wypłacono w czerwcu, drugą zaś w sierpniu 1890.

W sprawozdaniu z czynności w zakresie przemysłu z 4. października 1889 l. 42.939 (str. 4), Wydział krajowy oznajmił, że przyrzekł warunkowo Pawłowi Frölichowi, fabrykantowi narzędzi rolniczych w Starym Sączu trzyprocentową pożyczkę w kwocie 1000 zł., tudzież Spółce ślusarskiej w Świątnikach górnych trzyprocentową pożyczkę w sumie 3000 zł.

Po dopełnieniu zastrzeżonych warunków wypłacono pierwszą z wymienionych pożyczek w lutym, drugą zaś w lipcu 1890.

Z przyrzeczonych więc pożyczek w łącznej sumie 46.800 zł. wypłacono w okresie objętym niniejszem sprawozdaniem pożyczki w kwocie 28.000 zł., pozostaje do wypłaty reszta w kwocie 18.800 zł. Do tego przybywa jeszcze pożyczka w kwocie 50.000 zł., przyrzeczona w roku 1888 na cele zakładu blichu i apretury w Krośnie, który prawdopodobnie w roku 1891 wejdzie w życie. Przyrzeczone a nie podjęte dotąd pożyczki wynoszą przeto razem 68.800 zł.

W tegorocznym sprawozdaniu z czynności (str. 51 i 52) Wydział krajowy podał stan funduszu przemysłowego według bilansu zestawionego po koniec czerwca 1890. Stan lokacyi w kasie Banku krajowego w powyższym terminie wykazano w kwocie 93.632 zł.; ta kwota wzrosła z końcem trzeciego kwartału 1890 do 95.113 zł. 05 ct. Z półrocznych sprawozdań Banku krajowego o stanie spraw procesowych przeciw opieszałym dłużnikom funduszu przemysłowego okazuje się, że w wielu wypadkach podjęte środki przymusowe zostały zaniechane, dłużnicy bowiem dobrowolnie uiszcili zaległości.

Dwóm dłużnikom odpisano pretensye funduszu krajowego: 1. Towarzystwo handlu skór w Jarosławiu, które otrzymało pożyczkę w kwocie 3.000 zł., ogłosiło upadłość. Konkurs zakończono w ten sposób, że zrealizowany stan czynny wynosił kwotę 253 zł. 21 ct. Z tego pokryto koszta postępowania konkursowego w kwocie 82 zł. 24 ct., a resztę 170 zł. przyznano zawiadowcy masy, tak iż wierzyciele nic nie otrzymali. Pozostawała więc tylko droga regresu do członków upadłego towarzystwa i to pod względem skutków bardzo wątpliwa, gdyż według zasięgniętych informacji, członkowie ci są bardzo biedni i wierzytelności funduszu przemysłowego w kwocie 2.725 zł. pokryć nie potrafią. Nawet częściowe ściągnięcie tej należności mogłoby doprowadzić do zupełnego upadku ich gospodarstw. Rozporządzeniem z dnia 12. sierpnia 1890 l. 9554 Wydział krajowy zarządził odpisanie całej wierzytelności.

2. Towarzystwo handlu skór w Kulikowie na poczet pożyczki w kwocie 1.000 zł., winno było spłacić ostatnią ratę w kwocie 100 zł. Rozporządzeniem z dnia 26. sierpnia 1890 l. 36.700 Wydział krajowy na wniosek Komisji krajowej dla spraw przemysłowych uwzględnił prośbę Towarzystwa o odpisanie reszty długu.

Zasiłki na cele przemysłowe.

W okresie czasu, do którego odnosi się niniejsze sprawozdanie, wydatek na zasiłki na cele przemysłowe pokrywano resztą kredytu w rubr. XVI. poz. 248 budżetu funduszu krajowego za r. 1889 i kredytem z rubr. XVI. poz. 268 budżetu funduszu krajowego na r. 1890. Wszystkie podania o zasiłki wymienione, Wydział krajowy udzielał poprzednio Komisji krajowej dla spraw przemysłowych do objawienia zdania, a następnie załatwiał je zgodnie z jej wnioskiem.

Wspomniano już wyżej, że Towarzystwo tkackie w Glinianach otrzymało pożyczkę z funduszu przemysłowego w kwocie 4.000 zł. Dla tem skuteczniejszego poparcia jego działalności Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 20. kwietnia 1889 l. 40.359 udzielił mu kwotę 300 zł. tytułem jednorazowego zasiłku na zakupno trzech kompletnych ulepszonych warsztatów tkackich, zaopatrzonych w maszyny Jacquarda.

W sprawozdaniu z czynności w zakresie przemysłu z dnia 1. grudnia 1886 l. 71.097 Wydział krajowy oznajmił, że w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z dnia 16. stycznia 1886 między innymi zapewnił także Dymetom, właścicielom garbarni skór końskich na sposób hamburski w Zamarstynowie, opłacanie procentów na przeciąg lat pięciu, a to najwyżej w kwocie 800 zł. rocznie od pożyczki bankowej. Stosownie do powyższego przyrzeczenia Wydział krajowy oprócz subwencyj wypłaconych w poprzednich latach, wyasygnował na rzecz garbarni rozporządzeniem z dnia 11. czerwca 1890 l. 24.334 kwotę 800 zł. w dwu równych ratach.

Po wyczerpaniu dotacyi krajowej dla c. k. zawodowej szkoły ślusarskiej w Świątnikach za r. 1889 w sumie 900 zł., Wydział krajowy na wniosek Komisji krajowej dla spraw przemysłowych przyznał szkole rozporządzeniem z dnia 5. listopada 1889 l. 47.862 nadzwyczajny zasiłek w kwocie 400 zł. na sprawienie stołów warsztatowych i śrubsztaków oraz na zapomogi dla majstrów uczących się w szkole. Przy pożarze wsi Świątniki dnia 24. paździer-

nika 1889 ocalał budynek szkolny, będący własnością funduszu krajowego, głównie dzięki energicznemu ratunkowi kierownika szkoły p. K. Bruchnalskiego, który jednak ratując szkołę od zniszczenia, stracił całe swoje mienie, które zgorzało wraz z domem, gdzie miał wynajęte pomieszkanie. Wydział krajowy chcąc dać wyraz uznania dla gorliwości p. Bruchnalskiego jako też w celu częściowego przynajmniej wynagrodzenia znacznych strat wskutek pożaru, udzielił mu na wniosek Komisji rozporządzeniem z dnia 29. października 1889 l. 47.286 kwotę 400 zł. tytułem nadzwyczajnej remuneracji.

W przedłożeniach swych z dnia 21. sierpnia 1888 l. 36.281 i z dnia 4. października 1889 l. 42.939 Wydział krajowy zdał Wysokiemu Sejmowi sprawę, że w załatwieniu petycji Adama Łokocza, konwisarza we Lwowie, przekazanej Wydziałowi krajowemu do załatwienia, udzielił patentowi zasiłków w łącznej kwocie 300 zł. Na podstawie dalszych dochodzeń przeprowadzonych wskutek ponownej prośby A. Łokocza o pomoc pieniężną celem rozszerzenia jego pracowni konwisarskiej jedynej w kraju, Wydział krajowy zgodnie z wnioskiem Komisji krajowej wyasygnował dla niego rozporządzeniem z dnia 9. marca 1890 l. 9077 zasiłek w kwocie 300 zł. na rzecz członka Komisji profesora p. Jana Frankego, który przyrzekł czuwać nad tem, aby ten zasiłek zużytkowano na właściwy cel produkcyjny.

Na wniosek Komisji krajowej Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 8. października 1889 l. 43.544 przyznał krakowskiemu komitetowi pań zawiązanemu dla udziału Polski w międzynarodowej wystawie robót kobiecych w Glasgowie odbytej w r. 1888 jednorazowy zasiłek w kwocie 300 zł. na częściowe pokrycie kosztów poniesionych przez komitet z powodu wystawy. Tytułem zasiłków zaś na pokrycie kosztów udziału w wystawie leśniczej i rolniczej we Wiedniu, Wydział krajowy przyznał rozporządzeniem z dnia 23. kwietnia 1890 l. 18.944 kwotę 100 zł. dla spółki ślusarskiej w Świątnikach, a rozporządzeniem z dnia 10. maja 1890 l. 18.944 kwotę 25 zł. dla Towarzystwa kowalskiego w Sułkowicach.

Nauczycielowi szkoły ludowej w Gawłuszowicach, Janowi Wilińskiemu, udzielono rozporządzeniem z dnia 30. lipca 1890 l. 32.598 jednorazowy zasiłek w kwocie 40 zł. w celu umożliwienia mu odbycia praktyki w jarosławskiej szkole koszykarskiej podczas feryj szkolnych, ażeby następnie mógł udzielać nauki koszykarskiej w Gawłuszowicach.

Piotr Bartoń, werkmistrz w pracowni Towarzystwa tkackiego w Glinianach, otrzymał na mocy rozporządzenia Wydziału krajowego z d. 22. lipca 1890 l. 31.993 kwotę 60 zł., jako jednorazowy zasiłek w celu odbycia trzymiesięcznego kursu w krajowej szkole tkackiej w Krośnie.

Majstrowi koszykarzskiemu, Jakubowi Karpińskiemu, w Nowym Sączu, Wydział krajowy przyznał rozporządzeniem z dnia 30. lipca 1890 l. 32.594 jednorazowy zasiłek w kwocie 50 zł. na rozszerzenie warsztatu koszykarskiego.

Ukończonym uczniom c. k. zawodowej szkoły dla przemysłu drzewnego w Zakopanem: Stanisławowi Goralewskiemu, Kazimierzowi Sieczce, Janowi Niemcowi, stolarzom — tudzież Jędrzejowi Gawontowi rzeźbiarzowi, przyznano rozporządzeniem z d. 2. listopada 1889 l. 46.425, z d. 8. marca i 26. sierpnia 1890 l. 9.747 i 32.492 łącznie kwotę 110 zł. tytułem zasiłków na sprawienie narzędzi warsztatowych.

Komisya krajowa wykazała potrzebę dostarczenia szkole koronkarskiej w Muszynie kapitału obrotowego. Zgodnie z jej wnioskiem Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 6. czerwca 1890 l. 22 837 wyasygnował na ten cel zaliczkę zwrotną w kwocie 200 zł.

Na wniosek b. kuratoryi dla spraw przemysłu domowego i drobnego, Wydział krajowy uchwałą swą z dnia 5. kwietnia 1881 l. 15.882 postanowił zakupić 25 egzemplarzy wzorów wyrobów przemysłu domowego wydawanych zeszytami przez miejskie muzeum przemysłowe we Lwowie, w celu obdzielenia nimi zakładów naukowych, wskazanych przez krajową Radę szkolną. Za zeszyty powyższego wydawnictwa dostarczone przez Muzeum w roku 1890

Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 26. czerwca 1890 l. 26.234 wyasygnował przypadającą należytość w kwocie 225 zł.

O udzieleniu zasiłków w łącznej kwocie 1800 zł. wskutek petycyi stowarzyszeń szewców we Lwowie i Krakowie, stowarzyszenia rymarzy we Lwowie, I. galicyjskiego Towarzystwa dostaw rękodzielniczych dla c. k. armii, huculskiej Spółki przemysłowej w Kołomyi i Ludwika Veltzego, kierownika i właściciela prywatnej szkoły handlowej w Tarnopolu, Wydział krajowy zdał Wysokiemu Sejmowi sprawę w swem przedłożeniu z 3. września 1890 l. 38.534 (str. 42, 45, 48 i 49).

W sprawozdaniu tem (str. 42, 43) Wydział krajowy oznajmił również, że w załatwieniu petycyi gminy miasta Krosna o subwencyę na budowę gmachu dla istniejącej tam krajowej szkoły tkackiej przyznał gminie na ten cel rozporządzeniem z 19. marca 1800 l. 4442 jednorazowo zasiłek bezzwrotny w kwocie 1000 zł., tudzież, że przyrzekł gminie poczynić u Wysokiego Sejmu starania o przyznanie jej dalszego zasiłku w kwocie 5000 zł. płatnej w pięciu równych ratach rocznych, poczynawszy od roku 1891 pod warunkami określonymi szczegółowo w przytoczonym wyżej sprawozdaniu.

W myśl tego przyrzeczenia i zgodnie z wnioskiem komisji, przedłożonym w jej sprawozdaniu wyżej załączonym (str. 17 i 35), Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi wniosek w tej sprawie.

Tytułem pierwszej raty powyższej subwencyi wstawiono w rubrykę XVI. preliminarza budżetu funduszu krajowego szkoły tkackiej w Krośnie na rok 1891 w kwotę 1000 zł.

Komisja krajowa w myśl §. 5. swego statutu zestawia swój budżet a przedkłada go Wydziałowi krajowemu wraz z wnioskami co do wysokości rocznej dotacyi z funduszu krajowego potrzebnej na pokrycie wydatków, połączonych z czynnościami wymienionymi w §. 2. statutu w celu wyjednania przyzwolenia Wysokiego Sejmu. Preliminarz wydatków na r. 1891 na cele szkolnictwa przemysłowego w kwocie 79.224 zł. zestawiony na podstawie wniosków Komisji, Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi sprawozdaniem o budżecie funduszu krajowego na r. 1891 z dnia 5. września 1890 l. 34.319 mianowicie w rubr. XVI. wydatków, w którą wstawiono również dotacyę krajowego funduszu przemysłowego (5 rata) w kwocie 30.000 zł. i na zasiłki bezzwrotne na cele przemysłowe kwotę 7.000 zł. — razem tedy wynosi XVI. rubr. wydatków 116.224 zł. a w. Celem uzasadnienia wydatków preliminowanych na szkolnictwo przemysłowe Komisja załączyła do swego sprawozdania szczegółowe preliminarze 49 zakładów, utrzymywanych kosztem kraju lub subwencyonowanych ze skarbu krajowego.

Poszczególne pozycye preliminarza są oprócz tego uzasadnione albo we właściwych ustępach sprawozdania komisji albo też w samym preliminarzu.

W ciągu niniejszego sprawozdania Wydział krajowy wykazał nadto, że zachodzi jeszcze potrzeba udzielenia dalszych zasiłków na cele trzech szkół przemysłowych w łącznej kwocie 12.300 zł., której nie zamieszczono w preliminowanej rubr. XVI wydatków. Wydział krajowy uprasza zatem w swych wnioskach, aby Wysoki Sejm raczył dodatkowo wstawić tę sumę 12.300 zł. do rubr. XVI budżetu funduszu krajowego na r. 1891.

Na podstawie powyższego wyводу Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego i dołączone do niego sprawozdanie Komisji krajowej dla spraw przemysłowych.

II. Sejm wrywa c. k. Rząd, ażeby w drodze konstytucyjnej wyjednał większe niż dotąd zasiłki ze skarbu państwa dla szkół przemysłowych i warsztatów naukowych w naszym

kraju, wykazane w memoryałach Komisji krajowej dla spraw przemysłowych — i to w równym stosunku jak w innych krajach koronnych.

III. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby wzorowy statut dla uzupełniających szkół przemysłowych przedłożony c. k. Ministerstwu wyznań i oświaty pismem Komisji krajowej dla spraw przemysłowych z d. 19. września 1889 l. 272 uznał za normalny dla uzupełniających szkół przemysłowych w Królestwie Galicji i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim.

IV. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby założył zawodową szkołę dla przemysłu drzewnego w Kołomyi i upoważnia Wydział krajowy do przeprowadzenia z c. k. Rządem rokowań w sprawie przyczynienia się skarbu krajowego do utrzymania i założenia tej szkoły.

V. Sejm upoważnia Wydział krajowy do wzniesienia budynku dla c. k. zawodowej szkoły ślusarskiej w Świątnikach górnych kosztem najwyżej 35.000 zł. pod warunkiem, że gmina Świątniki górne przyczyni się do kosztów budowy i otwiera Wydziałowi kredyt na ten cel w kwocie 25.000 zł.

Wyplata tej dotacji z funduszu krajowego nastąpi w dwóch ratach rocznych. Sejm wstawia w budżet na r. 1891 kwotę 10.000 zł. tytułem I raty na cel powyższy.

VI. Sejm przyznaje gminie m. Krosna na koszt budowy domu dla pomieszczenia krajowej szkoły tkackiej w Krośnie bezzwrotny zasiłek w kwocie 5.000 zł., płatny w pięciu równych ratach rocznych, począwszy od r. 1891 pod warunkiem, że gmina m. Krosna zobowiąże się prawomocnie:

1. budynek nowo postawić się mający oddać do rozporządzenia Wydziału krajowego na cele szkoły tkackiej w Krośnie, względnie pozostawić go na wyłączny użytek szkoły, jak długo szkoła ta będzie istnieć jako zakład krajowy;

2. ponosić wszystkie ciężary przypadające na właściciela;

3. na wypadek, gdyby krajowa szkoła tkacka przestała istnieć a budynek szkolny wystawiony przy pomocy funduszu krajowego miał być w przyszłości przeznaczony na inne cele, zwrócić funduszowi krajowemu zasiłek w kwocie 5.000 zł.

VII. Sejm upoważnia Wydział krajowy do wypłacenia gminie m. Kołomyi bezzwrotnego zasiłku w kwocie 4.000 zł. w. a. w czterech równych ratach rocznych, począwszy od r. 1891 pod warunkiem, jeżeli gmina m. Kołomyi rozszerzy budynek, w którym mieści się krajowa szkoła garncarska w Kołomyi według wymagań uznanych za niezbędne do celów nauki. Sejm wstawia w budżet krajowy na r. 1891 kwotę 1.000 zł. tytułem pierwszej raty powyższego zasiłku. Sejm upoważnia Wydział krajowy do użycia na cele budowy rozporządzalnych oszczędności z budżetu szkoły kołomyjskiej, jeżeliby zdaniem Wydziału krajowego zachodziła istotna potrzeba podwyższenia tej subwencji.

VIII. Sejm wstawia w budżet krajowy na r. 1891 kwotę 1300 zł. tytułem zasiłku na opłacanie nauczyciela rysunków i fachowego instruktora stolarstwa w warsztacie dla wyrobów z drzewa w Kołomyi, założonym przez Spółkę huculską jednak pod warunkiem, że Spółka huculska podda swój warsztat pod wpływ nadzorczy Wydziału krajowego, a względnie Komisji krajowej dla spraw przemysłowych w tej mierze, jak podlegają temu wpływowi inne ze skarbu krajowego subwencyonowane zakłady dla fachowej nauki przemysłowej.

IX. 1) Sejm udziela Edmundowi Krzenowi, kierownikowi krajowej ceramicznej stacji doświadczalnej „veniam aetatis“.

2) Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby stabilizował Edmunda Krzena na posadzie kierownika krajowej ceramicznej stacji doświadczalnej, nadanej mu prowizorycznie dekretem Wydziału krajowego z d. 25. maja 1886 l. 26.407 oraz przyznał mu prawo do emerytury na równi z innymi stabilizowanymi urzędnikami krajowymi, wymienionymi w §. 12.

ust. 2. lit. b statutu emerytalnego uchwalonego przez Sejm na posiedzeniu z 21. stycznia 1889, tudzież z zastosowaniem uchwały sejmowej z d. 3. stycznia 1874 pod warunkami tą uchwałą określonymi wymierzał Edmundowi Krzenowi pięciolecia po 200 zł. w. a. w miarę ukończenia 5, 10 i 15 lat służby nieprzerwanie przy tych samych poborach pełnionej na posadzie kierownika krajowej ceramicznej stacji doświadczalnej. Służba policzalna do emerytury i pięciolecie pochyla się liczyć od dnia 26. maja 1886.

Z Rady Wydziału krajowego Król. Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Ks. Krakowskiem.

We Lwowie, dnia 3. października 1890.

Marszałek krajowy:

Sanguszko m. p.

Sprawozdawca:

Romanowicz m. p.

Członek Wydziału krajowego.

Now

Stos

Szko

War

War

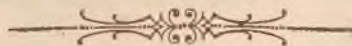

Treść.

	Str.
Nowe sześćciolecie w urzędowaniu Komisji krajowej dla spraw przemysłowych	1
Regulamin, jej czynności i instrukcja dla sekretarza	„
Stosunek Komisji do c. k. Rządu	„
Szkoły przemysłowe uzupełniające	2
Zasiłki ze strony państwa dla szkół przemysłowych w Galicyi	„
Zorganizowanie nadzoru fachowego i administracyjnego nad temi szkołami	3
Inspekcyja fachowa tychże szkół przez delegata Komisji	4
Zakładanie nowych szkół przemysłowych uzupełniających	8
Ogólne uwagi o obecnym stanie szkół przem. uzupełniających	„
Statut normalny i plan nauki dla „ „ „	9
Metodyczny kurs rysunkowy dla kandydatów na nauczycieli rysunków	„
Wydawnictwo wzorów rysunkowych	10
Podręcznik do nauki rachunków dla przemysłowców	„
Warsztaty naukowe w ogólności	„
Warsztaty naukowe dla wyrobów z drzewa i łożyny	„
Krajowa szkoła kołodziejstwa i bednarstwa w Kamionce strumiłowej	„
Warsztat kołodziejski w Toustem	11
Szkoła fachowa dla stolarstwa i tokarstwa w Stanisławowie	12
Warsztat wzorowy dla stolarstwa i nauki wyrobu zabawek drewnianych w Żywcu	„
Szkoła koszykarska w Jarosławiu	13
„ „ „ Jaśle	„
Wzorowy warsztat kołodziejski w Grybowie	„
Utworzenie drugiej państwowej szkoły dla przemysłu drzewnego we wschodniej części kraju	14
Petycja „Huculskiej Spółki“ w Kołomyi	„
„ gminy Peczeniżyn o urządzenie tam szkoły fachowej dla przemysłu drzewnego	15
„ o urządzenie szkoły koszykarskiej w powiecie Mielec	„
Petycyje z projektami zakładania szkół koszykarskich	16

Warsztaty naukowe tkackie	16
Warsztat wzorowy tkacki w Łańcucie	„
„ „ „ „ Glinianach	„
Szkoła tkacka w Krosnie	17
Budowa gmachu dla szkoły tkackiej w Krosnie	„
Ustanowienie nauczyciela rysunków w szkole tkackiej w Krosnie	18
Warsztat wzorowy tkacki w Rychwałdzie	„
Petycja Wydziału powiatowego w Samborze o urządzenie tam szkoły tkackiej	„
Petycja Kółka rolniczego w Brzezianach w sprawie podniesienia tkactwa	„
„ Wydziału powiatowego w Rohatynie w sprawie podniesienia tkactwa w gminie Ludwikówce	„
Borszczów — założenie warsztatu tkackiego	„
Horodenka — „ „ „	„
Leżajsk — „ „ sukienniczego	19
Konferencya fachowa w sprawach tkackich	„
Garncarstwo :	
Szkoła garncarska w Kołomyi, zmiana personalu	„
Rozszerzenie budynku szkoły garncarskiej w Kołomyi	21
Krajowy warsztat garncarski w Poremby	22
Warsztat wzorowy garncarski w Toustem	„
Krajowa ceramiczna stacya doświadczalna	„
Szkoły koronkarskie :	
Krajowa szkoła koronkarska w Zakopanem	23
Szkoła koronkarska w Muszynie	„
„ „ „ Kańczudze	24
Szkoły dla nauki robót kobiecych :	
Szkoła robót Towarzystwa pracy kobiet we Lwowie	„
„ specyalna robót kobiecych w Przemyśle	25
Państwowe szkoły fachowe :	
C. k. szkoła fachowa dla przemysłu drzewnego w Zakopanem	„
C. k. szkoła zawodowa ślusarska w Świątnikach	26
Projekt założenia warsztatu kowalskiego w Sułkowicach	28
„ „ państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie	29
Przemysł szewski w Uhnowie	„
Zakład dla kształcenia izraelskich rzemieślników w Krakowie	„
Stypendya	30
Pożyczki i zasiłki na cele przemysłowe	35
Objaśnienie preiiminarza wydatków na cele przemysłowe na rok 1891	36
Wnioski	37

Wykaz alegatów.

L. alegatu.	Str.
I. Spis członków Komisji krajowej dla spraw przemysłowych, tudzież jej podział wewnętrzny	39
II. Regulamin czynności Komisji krajowej dla spraw przem.	41
III. Instrukcyja służbowa dla sekretarza Komisji krajowej dla spraw przem.	43
IV. Memoryał do c. k. Rządu w przedmiocie subwencyonowania ze skarbu państwa szkół rękodzielniczych i warsztatów wzorowych w Galicyi na rok 1891.	44
V. Memoryał w tej samej sprawie co do subwencyonowania szkół przemysłowych uzupełniających, czyli wieczornych szkół przemysłowych	47
VI. Sprawozdanie prof. Frankego z podróży inspekcyjnej do szkół przemysłowych uzupełniających	50
VII. Statystyka uczniów szkół przem. uzupełniających według zawodów	66
VIII. Memoryał do c. k. Ministerstwa oświaty, uzasadniający różnice, jakie zachodzą pomiędzy statutami galicyjskich szkół przem. uzupełniających, a wzorem, przepisany przez c. k. Rząd	68
IX. Statut i plan nauki dla warsztatu wzorowego kołodziejskiego imienia Cesarza Franciszka Józefa I. w Grybowie	72
X. Opinia Komisji krajowej dla spraw przemysłowych co do wyboru miejsca na założenie drugiej państwowej szkoły fachowej dla przemysłu drzewnego we wschodniej części kraju na wzór zakopańskiej	79
XI. Protokół konferencyi fachowej w sprawach tkackich	82
XII. Sprawozdanie z czynności krajowej ceramicznej stacyi doświadczalnej	86

XIII. Sprawozdanie Komisji krajowej dla spraw przemysłowych z dnia 14. lutego 1890 L. 15 do Wydziału krajowego w przedmiocie wprowadzenia w życie c. k. państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie	89
XIV. Sprawozdanie w przedmiocie rozwoju przemysłu szewskiego i garbarskiego w Uhnowie	93
XV. Preliminarz na rok 1891 wydatków ze skarbu krajowego na szkolnictwo przemysłowe i na popieranie rozwoju przemysłu w kraju, wraz z 49. szczegółowemi preliminarzami szkół przemysłowych i warsztatów wzorowych	95

WYKRES ALLEGATÖR

Sprawozdanie

z czynności

Komisji krajowej dla spraw przemysłowych

za czas od sierpnia 1889. do sierpnia 1890.

Wysoki Wydział krajowy!

Nowe sze-
ściecie
w urzędo-
waniu Ko-
misji kra-
jowej dla
spraw prz.
Alegat I.

Komisya krajowa dla spraw przemysłowych rozpoczęła w ciągu roku, który upłynął od czasu ostatniego jej sprawozdania, nowy okres urzędowania, gdy w myśl przepisów §. 6. statutu, równocześnie z rozpoczęciem nowej kadencji sejmowej wygasły także mandaty dawnych członków Komisji, i skład jej musiał być wznowionym. Obecny skład osobowy Komisji podajemy w załączeniu % z wymie-
nieniem wewnętrznego jej podziału na grona specjalne.

Nowa kadencya sejmowa spowodowała również zmianę w kierownictwie biura Komisji, gdyż stosownie do przepisów §. 11. statutu przeszło ono w ręce po-
sła Tadeusza Romanowicza, obecnie szefa departamentu II. Wydziału krajowego.

Regulamin
wewnętrzny
Komisji i
instrukcyja
służbowa
dla jej se-
kretarza.
Al. II i III.

Ważnym krokiem ku ustaleniu wewnętrznej organizacji Komisji jest do-
konane w tym roku ostatecznie uchwalenie regulaminu postępowania dla niej samej,
tudzież instrukcyi dla sekretarza. Akta te mieliśmy zaszczyt przedłożyć Wysokiemu
Wydziałowi krajowemu pod d. 19. sierpnia 1890. l. 52. w załączeniu przytaczamy
zaś ich tekst dla wiadomości W. Sejmu % %.

Stosunki
z c. k.
Rządem.

Stosunek Komisji krajowej dla spraw przemysłowych do c. k. Rządu nie
zmienił się w ciągu ubiegłego okresu rocznego. Mianowicie zwracał się do nas nie-
jednokrotnie c. k. Rząd krajowy z wezwaniem do przedłożenia wniosków lub wyra-
żenia opinii w sprawach szkół przemysłowych — którym to wezwaniom zawsze
z chętną gotowością czyniliśmy zadość. Formalne jednak uregulowanie stosunku Ko-

misyi jako organu doradczego c. k. Namiestnika w sprawach, dotyczących szkolnictwa przemysłowego w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem (według oświadczenia c. k. Ministerstwa oświaty z 3. kwietnia 1888. l. 610/C. U. M.) nie jest dotąd załatwionem, gdyż na pismo nasze z 16. lipca 1888. l. 201. odnoszące się do tegoż przedmiotu, nie otrzymaliśmy dotąd odpowiedzi — chociaż od chwili, gdyśmy odpowiedzieli na propozycyę c. k. Rządu w tej sprawie, upłynęły już dwa lata.

Zasiłki
ze strony
państwa dla
szkół prze-
mysłowych
w Galicyi.

Długo nie nadchodziła także odpowiedź na przedłożone c. k. Rządowi ze strony Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych w r. 1889. memoriały, wykazujące potrzebę obfitszych niż dotąd zasiłków ze skarbu państwa na rzecz szkolnictwa przemysłowego w Galicyi — memoriały, dobitnie poparte uchwałą sejmową z 15. listopada 1889. wypowiadającą to samo żądanie w obec c. k. Rządu.

Komisya poczytywała przeto za swój obowiązek ponownie tę sprawę c. k. Rządowi przypomnieć, ażeby zapewnić sprawiedliwsze niż dotąd bywało uwzględnienie potrzeb szkolnictwa przemysłowego w Galicyi przynajmniej w budżecie państwowym na rok 1891., i w tej myśli wystosowała do c. k. Ministerstwa oświaty znowu dwa obszernie memoriały: jeden, p. d. 14. lipca 1890. l. 428. z wymienieniem potrzeb fachowych szkół rękodzielniczych i warsztatów wzorowych, drugi zaś, z dnia 31. lipca 1890. l. 478. odnoszący się do subwencyonowania zostających pod opieką kraju szkół przemysłowych uzupełniających. Oba te podania, wyjaśniające szczegółowo i cyframi, w jakim stosunku pozostają ofiary kraju, powiatów, gmin i innych czynników miejscowych w Galicyi na koszt zakładania i utrzymania szkół przemysłowych, do kwoty zasiłków na ten cel ze skarbu państwa — zwłaszcza w porównaniu z wydatkami c. k. Rządu na popieranie szkolnictwa przemysłowego w innych

Al. IV i V. krajach koronnych, przytaczamy w pełnej osnowie %.

Nadto wystosowaliśmy d. 16. lutego 1890. l. 97. do Koła posłów polskich w Radzie Państwa we Wiedniu podanie w tej samej sprawie, prosząc o poparcie u c. k. Rządu, a o ile to byłoby potrzebnem także i w Izbie poselskiej słusznych żądań naszego kraju w zakresie opieki nad rozwojem szkolnictwa przemysłowego. Z wdzięcznem uznaniem zapisuje to Komisya, iż Reprezentacya kraju naszego w Radzie państwa jaknajgorliwiej zajęła się wymienionemi w memoriale Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych sprawami, i niewątpliwie zawdzięczać należy jej poparcie, jak niemniej także powziętej w tym samym duchu uchwałę sejmowej z dnia 15. listopada 1889., iż c. k. Rząd — wprawdzie w małej tylko części — jednak wnioski nasze uwzględnił, i na rok bieżący niektórym szkołom rękodzielniczym, i warsztatom cokolwiek wyższe zasiłki przyznał.

Reskryptem z 18. lipca 1890. l. 9505. przeznaczył bowiem JE. Pan Minister Oświecenia dla szkół przemysłowych i warsztatów wzorowych w Galicyi następujące zasiłki na rachunek roku 1890.:

1. Szkole garncarskiej w Kołomyi oprócz zwykłej subwencji w kwocie 1.000 zł. dalszy zasiłek w wysokości 800 zł. i na środki naukowe 600 zł.
2. warsztatowi wzorowemu garncarskiemu w Porembie zasiłek na środki naukowe w kwocie 500 zł.
3. krajowej szkole tkackiej w Krośnie subwencyę w kwocie 800 złr. i zasiłek na środki naukowe w kwocie 600 złr.
4. szkole fachowej w Toustem zasiłek na środki naukowe w kwocie 500 zł.

5. uzupełniającym szkołom przemysłowym w Galicyi oprócz preliminowanej w budżecie państwowym kwoty 6.200 zł. nadto 2.800 zł. wreszcie:

6. „Stowarzyszeniu pracy kobiet we Lwowie“ zamiast udzielanej dotąd ze Skarbu państwa subwencji na utrzymywaną przez to stowarzyszenie szkołę robót w kwocie 150 zł. zasiłek w kwocie 500 zł.

Komisya z podziękowaniem przyjęła wiadomość o udzieleniu tych zasiłków, poczytując je za zapowiedź odmiennego — i jak przypuszczać godzi się, przychylniejszego niż dotąd bywało, traktowania potrzeb szkolnictwa przemysłowego w Galicyi ze strony c. k. Rządu, a na wezwanie Wys. Wydziału krajowego przedłożyła swe wnioski co do rozdziału i sposobu użycia tych zasiłków. Nie możemy jednak powstrzymać się od uwagi, iż w zeszlrocznych memoryałach naszych wykazaliśmy potrzebę niezbędną subwencji ze skarbu państwa na rok 1890. w następujących kwotach:

a) Na szkoły przemysłowe uzupełniające	.	.	19.588 zł.
b) na szkoły fachowe i warsztaty wzorowe	.	.	43.050 „
ogółem	.	.	62.638 zł.

Cyfry te wskazują, że szkoły nasze przemysłowe otrzymały ze Skarbu państwa na rok bieżący (1890) zaledwie czwartą część tej kwoty, o którą upraszaliśmy. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych mniema, że wobec tego stanu rzeczy znowu upraszać należy Reprezentacyą kraju o usilne poparcie przedłożonych c. k. Rządowi wniosków co do subwencji na rok 1891. ażeby tym wnioskiem pomyślniejszy skutek zapewnić.

Zorganizo-
wanie nad-
zoru fa-
chowego i
administra-
cyjnego dla
szkół prz.

Pismem z 17. stycznia 1890. l. 1.843 wezwał Wysoki Wydział krajowy Komisję krajową dla spraw przemysłowych do przedłożenia mu wniosków w przedmiocie uchwały sejmowej następującej treści:

„Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z Komisją krajową dla spraw przemysłowych jaknajrychlej przeprowadził zorganizowanie skutecznego nadzoru fachowego i administracyjnego nad szkołami zawodowymi przemysłowymi i warsztatami wzorowymi“.

Sprawozdaniem z 20. lipca 1890 l. 430 odpowiedzieliśmy na to wezwanie, przedstawiając szereg wniosków co do wyboru inspektorów fachowych dla rozmaitych szkół rękodzielniczych i warsztatów wzorowych, pozostających pod opieką kraju. Zaproponowaliśmy mianowicie następujący rozdział tych czynności:

1. Panu Birnbaumowi Petachie, starszemu inżynierowi c. k. kolei państwowych i naczelnikowi warsztatów kolejowych w Stanisławowie — nadzór fachowy i administracyjny nad tamtejszą szkołą stolarstwa i tokarstwa;

2. panu Frankemu Janowi, rektorowi c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie i członkowi Komisji krajowej dla spraw przemysłowych, nadzór nad wszystkimi szkołami przemysłowymi uzupełniającymi;

3. inżynierowi Gruszeckiemu Henrykowi, kierownikowi krajowej szkoły tkackiej w Krosnie — fachowy nadzór techniczny nad tkackimi warsztatami wzorowymi;

4. inżynierowi Krzenowi Edmundowi, kierownikowi krajowej ceramicznej stacyi doświadczalnej we Lwowie, fachowy nadzór techniczny nad szkołą garncarską w Kołomyi, tudzież nad wzorowymi warsztatami garncarskimi w Porembe i w Toustem;

5. p. Michalskiemu Michałowi, posłowi na Sejm, członkowi Komisji krajowej dla spraw przemysłowych i przełożonemu korporacji kowali, ślusarzy i stelmachów we Lwowie — nadzór techniczny nad krajową szkołą kołodziejstwa i bednarstwa w Kamionce strumiłowej i nad warsztatem wzorowym kołodziejskim w Toustem;

6. pani Neuziłowej Józefie, kierownicze krajowej szkoły koronkarskiej w Zakopanem — nadzór fachowy i administracyjny nad szkołą koronkarską w Muszynie;

7. p. Rotterowi Janowi, dyrektorowi c. k. państwowej szkoły przemysłowej w Krakowie i członkowi Komisji krajowej dla spraw przemysłowych — nadzór fachowy i administracyjny nad warsztatem wzorowym stolarskim i dla wyrobu zabawek drewnianych w Żywcu, jak niemniej także nad wchodzącym właśnie w życie warsztatem wzorowym kołodziejskim w Grybowie;

8. p. Wierzbickiemu Ludwikowi, zastępcy dyrektora ruchu c. k. kolei państwowych we Lwowie i członkowi Komisji kraj. dla spraw przemysłowych — nadzór fachowy i administracyjny nad krajową szkołą tkacką w Krośnie, nad szkołami koronkarskimi w Zakopanem i Kańczudze, nad szkołami dla nauki robót kobiecych: Towarzystwa pracy kobiet we Lwowie, u pp. Benedyktyn w Przemyślu, a wreszcie subwencyonowanych ze Skarbu krajowego kursów robót w szkole wydziałowej św. Scholastyki w Krakowie, nad szkołami koszykarskimi w Jarosławiu i Jaśle — a wreszcie nadzór ogólny nad tkackimi warsztatami wzorowymi, poruczonymi technicznemu nadzorowi inż. Gruszeckiego.

9. p. Zacharjewiczowi Julianowi, profesorowi c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie i członkowi Komisji krajowej dla spraw przemysłowych — nadzór fachowy i administracyjny nad krajową ceramiczną stacją doświadczalną we Lwowie, tudzież nadzór ogólny nad szkołami garncarskimi w Kołomyi, Porembie i w Toustem, nad którymi nadzór techniczny sprawować ma inżynier Krzen.

Zarazem uprosiła c. k. komisya p. Nawratila Arnulfa, c. k. inspektora przemysłowego i członka Komisji krajowej dla spraw przemysłowych, aby przy sposobności swoich podróży urzędowych zwiedzał przemysłowe szkoły zawodowe i warsztaty naukowe krajowe i z funduszków krajowych subwencyonowane, przekonywał się, czy ich wewnętrzne urządzenie odpowiada obowiązującym przepisom państwowym, zwłaszcza pod względem higienicznym, a kierowników i uczniów tych zakładów pouczał o przepisach, odnoszących się do wewnętrznego urządzenia warsztatów.

Ułożenie instrukcyi dla tych inspektorów, którym Wysoki Wydział krajowy, przychylając się do wniosków naszych, raczył już wydać nominacye, wymaga, ażeby przedewszystkiem oni sami zebrali doświadczenia praktyczne z podróży inspekcyjnych, i na tej podstawie wskazali momenta, które w instrukcyi powinny być uwzględnione. I dlatego też Komisya wstrzymała się na razie z ułożeniem tej instrukcyi.

Co się tyczy kosztów inspekcji, Wys. Wydział krajowy zatwierdził już nasz wniosek, aby obliczano pp. inspektorom tylko dyety i zwrot kosztów podróży według norm zwyczajnych, i żeby na ten cel wystawiono w rubr. XVI. budżetu krajowego na rok 1891. nową pozycyę w kwocie 1600 zł.

Szkoły
przemysłowe
uzupełniające.

Obecny stan szkół przemysłowych uzupełniających, czyli wieczornych szkół terminatorów po miastach większych, zarówno ich strony dodatnie, jak i dostrzeżone niedostatki, objaśnia najdokładniej sprawozdanie p. rektora Frankiego, który jako stały referent wchodzących w ten zakres spraw w łonie Komisji

Statystyka szkół przemysłowych uzupełniających

z a r o k

Liczba bieżąca	Siedziba szkoły	Ilość oddziałów	Ilość klas	Ilość uczniów zapisanych	Ilość uczniów klasyfikowanych	% uczniów klasyfikowanych	Postęp uczniów		
							celujący	dobry i dostateczny	nie-dostateczny
1	Bochnia	1	2	82	75	91	.	75?	.
2	Brzeżany	2	4	134	111	83	6	60	45
3	Drohobycz	2	4	205	151	74	11	82	58
4	Jarosław	2	4	137	60	44	.	60	.
5	Jasło	2	4	106	72	68	7	43	22
6	Kołomyja	3	5	198	107	50	2	52	53
7	Kraków: u św. Ducha	2	4	198	140	71	.	85	55
8	„ na Smoleńsku	2	4	172	143	83	.	103	40
9	„ „ Kleparzu .	2	4	254	180	71	.	95	85
10	„ „ Kazimierzu	2	4	259	242	93	.	156	86
11	Lwów — im. Bernsteina	2	4	212	95	45	.	67	28
12	Nowy Sącz	2	4	292	264	84	.	216	48
13	Przemyśl	2	4	279	212	76	18	114	80
14	Rzeszów	2	3	130	90	70	8	57	25
15	Stanisławów	3	6	138	113	82	10	55	48
16	Stary Sącz	2	4	141	132	94	2	105	25
17	Tarnów	2	4	193	149	77	6	65	78
18	Wadowice	2	3	125	79	64	.	53	26
19	Żółkiew	2	3	102	73	71	10	38	25
	Razem	39	74	3.357	2.488	71	80	1.581	827

z funduszu krajowego subwencyonowanych szkolny 1889/90.

Wiek uczniów		Wyznanie uczniów				Ilość nauczycieli			U w a g i
do lat 18	wy- żej lat 18	rz. kat.	gr. kat.	innych wy- znań chrześc.	moj- żesz.	szkół ludo- wych	szkół śre- dnieh i in- nych	Ra- zem	
.	.	.	.	.	.	4	3	7	Szkoła przemysłowa uzupełniająca w Bochni otwartą została dopiero w kwietniu 1890, dlatego nie zamykano w niej roku szkolnego. Obok kursu przygotowawczego i przemysłowego istnieje 1-klasowy kurs handlowy.
111	23	54	52	.	28	5	4	9	
193	12	102	45	1	57	5	10	15	
.	.	113	11	.	12	3	6	9	
72	.	65	3	.	4	2	4	6	
169	29	84	57	8	59	6	9	15	
.	.	198	.	.	.	9	.	9	
.	.	172	.	.	.	7	.	7	
.	.	254	.	.	.	10	.	10	
.	.	8	.	.	251	14	.	14	
.	.	.	.	.	212	7	2	9	
256	36	214	2	7	69	7	2	9	
224	55	202	59	2	16	10	3	13	
.	.	.	.	.	.	5	4	9	
123	15	70	18	4	36	2	8	10	oprócz kursu przygotowawczego i przemysłowego istnieje przy tej szkole dwuklasowy kurs handlowy.
121	20	.	.	.	.	6	.	6	
123	70	152	2	.	39	7	5	12	jedna klasa przygotowawcza, dwie klasy przemysłowe, jedna dla buchalteryi kupieckiej.
.	.	113	.	.	12	2	5	7	
78	24	36	32	1	33	4	.	4	
.	.	.	.	.	.	115	65	180	Co do wieku i wyznania uczniów nie podaje się sum ogólnych z powodu braku dat z niektórych szkół.

Statystykę uczniów szkół przemysłowych uzupełniających według zawodów rękodzielniczych, podajemy pomiędzy załącznikami %.

VII.

Nowe
szkoły prze-
mysłowe
uzupełnia-
jące.

Jak już wspomniano, przybyło w ubiegłym roku nowych szkół przemysłowych uzupełniających cztery: w Bochni, Jaśle, Starym Sączu i Wadowicach; piąta w Żółkwi, dawniej już istniejąca od roku zreorganizowaną została na tle przepisów, wydanych przez Komisję krajową dla spraw przemysłowych.

Układy co do organizacji dalszych dwóch szkół przemysłowych uzupełniających: w Gorlicach i Samborze, postąpiły o tyle, że w ciągu bieżącego roku wejdą one w życie.

Są zaś w toku rokowania co do otwarcia szkół przemysłowych uzupełniających w Sanoku i Wieliczce.

Z pięciu miast, w których uchwałą sejmową z d. 11. stycznia 1888 zwinęte zostały szkoły wydziałowe męskie, a postanowiono zaprowadzić tam w ich miejsce szkoły przemysłowe uzupełniające, tylko Bochnia zaprowadziła taką szkołę; Rady gminne w Samborze i Wieliczce powzięły już uchwały, przychylnie zaprowadzeniu szkół przemysłowych uzupełniających — lecz z Gródka i Śniatyna nie nadchodzi żadna odpowiedź na odnoszące się do tego przedmiotu wezwania.

Z ubolewaniem stwierdzić nam także przychodzi, że na całej bardzo znacznej przestrzeni kraju w północno-wschodniej stronie linii, pociągniętej przez Żółkiew, Lwów, Brzeżany i Kołomyję, nie ma dotąd ani jednej szkoły przemysłowej uzupełniającej, chociaż w miastach z tak liczną stosunkowo ludnością rękodzielniczą jak Tarnopol, Śniatyn, Zaleszczyki, Trembowla, Zbaraż, Złoczów, Brody i inne — szkoły wieczorne dla terminatorów wdzięczne miałyby pole działania. Dzięki subwencjom z funduszków krajowych i od c. k. Rządu, koszt utrzymania podobnych zakładów bardzo mało obciąża budżety tych miejscowości, gdzie one istnieją — zwłaszcza, że te szkoły osobnych lokalności nie potrzebują.

Ogólne
uwagi
o obecnym
stanie szkół
przemysłowych
uzupełniających.

W ogólnym stanie szkół przemysłowych uzupełniających zaznacza Komisya następujące momenta, które znamionują postęp w ich ustroju:

Obecnie posiadają już wszystkie szkoły przemysłowe uzupełniające, zostające pod opieką Komisji krajowej dla spraw przemysłowych jednolite przepisy organizacyjne, t. j. statuta i plany nauki.

Wszystkie szkoły przemysłowe uzupełniające zaopatrzone zostały we wzory i modele rysunkowe, tudzież inne środki pomocnicze, ułatwiające naukę, a podnoszące jej skuteczność — co ważniejsza, we wszystkich szkołach tej kategorii udzielają obecnie nauki rysunków nauczyciele, którzy odbyli specjalne, w tym celu urządzone kursa metodyczne, wskutek czego podniosła się nauka rysunków. Gdzie tylko okazały się poważniejsze niedostatki w kierownictwie lub w nauce, tam uskuteczcono zmiany osobowe, zmierzające do usunięcia dostrzeżonych niedostatków, przeprowadzone zaś inspekcje stwierdziły, że te zmiany bardzo pomyślnie wpłynęły na rozwój dotyczących zakładów. Wreszcie podnieść i to należy, że wszystkie szkoły przemysłowe uzupełniające zaopatrzone zostały w tym roku *ex officio* w druki i formularze, które mają na celu zapewnienie porządnej i jednolitej ich administracji.

Jako ujemne strony w organizacji szkół przemysłowych uzupełniających wskazać musimy objawiającą się w niektórych miastach niechęć majstrów do posyłania terminatorów do tych szkół — niechęć, która musi być środkami przymusowymi przełamowaną; dalej, zbyt skromny udział czynników lokalnych, t. j. gmin

i powiatów w kosztach utrzymania szkół przemysłowych uzupełniających; a wreszcie nieregulowany stosunek tych zakładów do c. k. Rządu.

Ostatni punkt wymaga dokładniejszego objaśnienia.

Sprawa normalnego statutu i planu nauki dla szkół przemysłowych uzupełniających.

Od r. 1888, t. j. odkąd systematyczne podjęliśmy starania o ustalenie ustroju szkół przemysłowych uzupełniających w naszym kraju, i pozyskania dla nich praw publicznych zakładów naukowych, tudzież poparcia stałego ze strony c. k. Rządu, odbywa się między Komisją a c. k. Rządem wymiana zdań w tym kierunku, który statut dla szkół przemysłowych uzupełniających ma być uznany dla galicyjskich szkół za normalny: czy statut, wydany przez c. k. Ministerstwo oświaty rozporządzeniem z d. 24. lutego 1883 l. 3674, czy też statut, ułożony przez Komisję krajową dla spraw przemysłowych i aprobowany przez Sejm, który w niezem zresztą nie odstępuje od rządowego statutu co do zakresu praw c. k. Rządu, lecz zastrzega tylko i dla Wysokiego Wydziału krajowego prawa nadzorcze, uzasadnione znacznemi ofiarami, jakie kraj na kosztą zakładania i utrzymania tych zakładów ponosił i ponosi — a przytem liczy się także z usposobieniami i stanem oświaty klasy rękodzielniczej w Galicyi.

W reskrypcie c. k. Ministerstwa oświaty z d. 15. czerwca 1889 l. 26138 zauważano jednak, iż w statucie wzorowym, ułożonym dla galicyjskich szkół przemysłowych uzupełniających przez Komisję, a statutem rządowym, zachodzą różnice w kilku „wcale niemałoważnych punktach“.

W odpowiedzi na to wystosowaliśmy do c. k. Ministerstwa oświaty osobny memoriał pod d. 19. września 1889 l. 278, w którym szczegółowo wyłuszczyliśmy różnice, zachodzące pomiędzy jednym i drugim statutem, objaśniając zarazem powody każdej zmiany wzoru rządowego. Wyrównanie zachodzących w tym względzie nieporozumień tem bardziej było potrzebnem, że w reskrypcie z d. 28. września 1889 l. 16425 oświadczył JE. pan Minister oświaty, że „subwencya państwowa może być tylko takim uzupełniającym szkołom przemysłowym udzieloną, które są zaopatrzone w statuta i plany naukowe, potwierdzone przez c. k. Ministerstwo wyznań i oświaty“ — że więc „przedewszystkiem sprawa zatwierdzenia statutów i planów naukowych ma być stanowczo i i jak najrychlej uregulowaną“.

Alegat VIII.

Dotąd jednak nie otrzymaliśmy odpowiedzi ze strony c. k. Rządu na pismo nasze z d. 19. września 1889 l. 278, które w załączeniu przytaczamy w pełnej osnowie, — i dotąd też stanowisko c. k. Rządu w obec szkół przemysłowych uzupełniających w Galicyi uregulowaniem nie jest. Dla dobra tych zakładów należałoby pragnąć, iżby to prowizoryum skończyło się jak najrychlej — i w tej myśli pozwalamy sobie upraszać, ażeby Wysoki Wydział krajowy przedłożył raczył W. Sejmowi wniosek o poparcie opisanych tu starań Komisji krajowej dla spraw przemysłowych.

Metodyczny kurs rysunkowy dla kandydatów na nauczycieli rysunków.

Kurs rysunkowy dla kandydatów na nauczycieli szkół przemysłowych uzupełniających odbył się w c. k. państwowej szkole przemysłowej w Krakowie znowu w zimie 1889/90 i dostarczył krajowi dalszego zastępu metodycznie przysposobionych nauczycieli rysunków. Czternastu frekwentantów tego kursu, wskazanych przez Komisję krajową dla spraw przemysłowych, otrzymało zasiłki z funduszu krajowego. Są to nauczyciele szkół ludowych, którym chodziło o przyswojenie sobie racjonalnej metody udzielania nauki rysunków — a dobieraliśmy kandydatów głównie z tych

miejsowości, gdzie już są, albo też prawdopodobnie założone zostaną wkrótce szkoły przemysłowe uzupełniające.

Wydawnictwo wzorów rysunkowych.

Do ujednostajnienia nauki rysunków w naszym kraju przyczynić się mogą skutecznie wzory rysunkowe, wydawane za staraniem Komisji krajowej dla spraw przemysłowych, których pierwszy zeszyt, obejmujący rysunki linearne, układu dyrektora c. k. państwowej wyższej szkoły przemysłowej w Krakowie i członka Komisji, p. Jana Rottera, wyszedł już w tym roku, wraz z tekstem, przeznaczonym do użytku nauczycieli rysunków, a objaśniającym metodę tej nauki. Szkoły przemysłowe i warsztaty wzorowe wszelkiej kategorii zaopatrzone zostały bezpłatnie w odpowiednią ilość egzemplarzy tych wzorów, a nadto oddano także do rozporządzenia c. k. Radzie szkolnej krajowej 200 egzemplarzy do rozdziału pomiędzy te szkoły ludowe i średnie w których udzielaną bywa nauka rysunków. Przygotowuje się też wydawnictwo II. zeszytu metodycznych wzorów rysunkowych.

Nauka rachunków dla przemysłowców.

Użyteczny podręcznik dla szkół przemysłowych stanowi bardzo pochlebnie przez władze szkolne ocenione dziełko prof. Józefa Soleskiego p. t. „Nauka rysunków dla przemysłowców“. Prof. Soleski przygotował właśnie do druku drugie wydanie tej książki, przejrzone i uzupełnione przy współudziale p. rektora Franko — głównie w tym kierunku, ażeby zastosować ją ściślej do potrzeb szkół przemysłowych. Przedstawiliśmy Wysokiemu Wydziałowi krajowemu wniosek o zakupienie znaczniejszej ilości egzemplarzy tej książki dla naszych szkół przemysłowych w tem przeświadczeniu, iż wpłynie to skutecznie na ulepszenie stanu nauki rachunków i buchalteryi w tych zakładach.

Rękodzielnicze szkoły fachowe i warsztaty wzorowe.

Rozwija się pomyślnie i drugi także dział szkolnictwa przemysłowego — mianowicie zawodowe szkoły rękodzielnicze i warsztaty wzorowe. W kilku bowiem zakładach istniejących, przedsięwzięto zmiany, wskazane doświadczeniem jako potrzebne dla ich ulepszenia, a powstało także w okresie rocznym, do którego niniejsze sprawozdanie odnosi się, pięć zakładów nowych. Wzmaga się zastęp rękodzielników praktycznych, którzy w warsztatach wzorowych uzyskali wykształcenie zawodowe, a przy pomocy stypendyów z funduszu krajowego, wzmaga się ilość należycie uzdolnionych wermistrzów, instruktorów i nauczycieli wyższej kategorii dla mnożących się w kraju zawodowych szkół przemysłowych, jak niemniej także gruntownie przysposobionych specjalistów do rozmaitych zajęć przemysłowych. Przechodząc jeden dział szkół rękodzielniczych po drugim, wskażemy szczegółowo osiągnięte w tym kierunku rezultaty.

Idąc za porządkiem, przyjętym od lat kilku w sprawozdaniach Komisji krajowej dla spraw przemysłowych i w budżecie krajowym, rozpoczynamy od szkół zawodowych i warsztatów wzorowych dla nauki wyrobów z drzewa i łożyny, założonych i utrzymywanych przez kraj.

Szkoła krajowa kołodziejstwa i bednarstwa w Kamionce strumiłowej.

Na pierwsze miejsce w tej grupie zasługuje szkoła krajowa dla bednarstwa i kołodziejstwa w Kamionce strumiłowej.

Zakład ten mieści się we własnem zabudowaniu, odpowiednio do celów jego urządzonem, i obejmuje warsztaty kołodziejski i bednarski, tudzież kuźnię. Wszystkie te warsztaty zaopatrzone są należycie w narzędzia i przybory pomocnicze w ogólnej wartości 2.302 zł. 16 ct. w. a.

Zbiór pomocniczych środków naukowych do przedmiotów ogólnie kształcących, zbiór modeli, sprzęty i zapasy materiałów przedstawiają wartość inwentarową 1.727 zł. 42 ct. w. a.

Gotowych wyrobów szkolnych, które znajdują w okolicy łatwy i chętny odbyt, było na składzie z dniem 1. września 1890 w wartości 2.581 zł. 35 ct. w. a.

Rada powiatowa w Kamionce strumiłowej dostarcza rocznie 1.000 zł. na stypendya w tym celu, ażeby umożliwić zawodowe kształcenie w tym zakładzie młodzieży z różnych okolic tamtejszego powiatu. W pięciu latach istnienia szkoła kołodziejstwa i bednarstwa w Kamionce strumiłowej liczyła uczniów:

W roku	1886	—	27
"	"	1887	— 33
"	"	1888	— 27
"	"	1889	— 37
"	"	1890	— 38

Z powyższej liczby uzyskało 23 uczniów świadectwo wyzwolenia na czeładników, wystąpiło nie dokończywszy nauki 25, wykluczono 7, zaś 2 uczniów zmarło. Szkoła ta wywiera wpływ znaczny na rozwój rzemiosł, którym jest poświęconą, w całej swojej okolicy, gdyż wszyscy majstrowie starają się naśladować jej wyroby, a publiczność uważa to za najlepsze zalecenie towaru, gdy jest zrobiony według wzorów szkoły kamioneckiej.

Jeden z uczniów tej szkoły (kołodziej), wysłany jako stypendysta do fabryk morawskich, uzyskał tam jak najpochlebniejsze uznanie tak pod względem moralnego zachowania się, jak niemniej także jako robotnik z rozbudzoną inteligencją i znakomicie przysposobiony fachowo. Mamy w nim gotowego już instruktora fachowego dla wchodzącego właśnie w życie wzorowego warsztatu kołodziejskiego w Grybowie. Szkoła kamionecka zaopatruje także ten zakład w modele i wzory rysunkowe, a po części także w przybory i narzędzia własnego wyrobu.

Pożądanem okazuje się tylko wprowadzenie tam systematycznej nauki wyplatania półkoszków.

Warsztat
kołodziejski
w Toustem.

Warsztat wzorowy kołodziejski w Toustem, w powiecie skałackim, jakkolwiek w skromniejszych założony rozmiarach, jak szkoła kamionecka, zaopatruje całą okolicę od Tarnopola do Husiatyna w stelmachów i kowali, gdy dawniej, oprócz włociańskich samouków prawie nie było tam tego rodzaju rzemieślników; zakład ten wyświadcza więc cenną przysługę ludności. Obejmuje on warsztat kołodziejski i kowalski, a nadto sprowadził sobie także majstra, który uczy chłopców lakierowania i wybijania wózków.

Ilość uczniów wynosiła:

W roku	1886	—	15
"	"	1887	— 22
"	"	1888	— 18
"	"	1889	— 21
"	"	1890	— 20

Dotychczas 14 uczniów ukończyło naukę, 7 zaś opuściło zakład, nie ukończywszy nauk. Uczniowie szkoły, nawet tacy, którzy nie całkiem ukończyli praktykę, znajdują łatwo korzystne zajęcia, bądź to jako dworscy kowale, bądź jako samoistni majstrowie. Korzystają też ze szkoły i starzy majstrowie, zaopatrując się przy jego pomocy w lepsze narzędzia, i starając się robić podług wzoru wyrobów zakładowych.

Wzorowy warsztat kołodziejski w Toustem mieści się w lokalu, dostarczanym bezpłatnie przez p. Władysława Fedorowicza z Okna, zaś ks. Michał Czaczkowski, gr. kat. proboszcz miejscowy, dostarcza również bezpłatnie pomieszczenia na zapasy materyałów i na gotowe wyroby. Inwentarz szkoły przedstawia wartość 1.535 zł., zapas materyałów 420 zł., gotowych wyrobów 746 zł. w. a.

Zarząd wskazuje jako niezbędne uzupełnienie zakładu przez ustanowienie nauczyciela rysunków, który będzie mógł być zamianowanym przy pomocy zasiłku ze skarbu państwa.

Szkoła
stolarstwa i
tokarstwa
w Stanisławowie.

Szkoła stolarstwa i tokarstwa w Stanisławowie, oddzielona od lat kilku od tamtejszej szkoły przemysłowej uzupełniającej, z którą dawniej wspólny posiadała zarząd, znajduje się obecnie w stanie przejściowym. Według zdania osób kompetentnych, obznajomionych ze stosunkami miejscowymi, a przede wszystkim według opinii stolarzy miejscowych, jest ona w tem mieście bardzo potrzebną i użyteczną. Urządzenie jej jednak jest pod każdym względem zbyt skromne, ażeby mogła odpowiedzieć swojemu zadaniu.

Gmina miasta Stanisławowa dostarcza szkole lokalu, lecz ten lokal jest za szczupłym, ażeby objąć mógł większą ilość uczniów, a względnie większą ilość warsztatów z potrzebnymi lokalnościami do nauki rysunków, na składy modeli, materyałów i t. d. Naturalnie, że wobec braku miejsca na rozwinięcie nauki, nie opłaci się także znaczniejszy nakład na siły nauczycielskie i obfitsze zaopatrzenie szkoły w środki naukowe. Wobec panujących w Stanisławowie stosunków, dostarczenie odpowiedniego lokalu na taką szkołę wymaga jednak znaczniejszego wydatku rocznego, co dla gminy miasta Stanisławowa obecnie nie jest łatwą rzeczą. I to jest powodem, iż wdrożone w tym kierunku przez Komisję krajową dla spraw przemysłowych układy z magistratem miasta Stanisławowa idą dość opornie. Komisya określiła jednakże cel układów od razu jasno i stanowczo: mianowicie, że albo czynniki miejscowe, t. j. gmina i powiat, dostarczą lokalu, opału, oświetlenia i usługi dla szkoły stolarstwa i tokarstwa w takim rozmiarze, o ile to jest rzeczywiście niezbędnem do racjonalnego rozwinięcia nauki, ażeby zakład mógł odpowiedzieć praktycznemu celowi swojego istnienia — albo też zmuszeni będziemy uczynić wnioszek o jego zwinięcie. Do chwili oddania do druku niniejszego sprawozdania reprezentacya miasta Stanisławowa nie dała jeszcze ostatecznej odpowiedzi na przedłożone jej w tym przedmiocie żądania.

Komisya przygotowała zresztą przepisy organizacyjne, t. j. statut, plan nauki, tudzież normę dyscyplinarną i administracyjną dla tej szkoły.

Warsztat
wzorowy
stolarski i
dla nauki
wyrobu za-
bawek dre-
wnianych
w Żywcu.

Warsztat wzorowy dla stolarstwa i nauki wyrobu zabawek drewnianych w Żywcu, mieści się w lokalu, który przy teraźniejszym stanie szkoły wystarcza potrzebie. Inwentarz zakładu przedstawia wartość 1.240 zł. i posiada on zapas materyału drzewnego w wartości około 2.500 zł. Zakład liczył uczniów :

w roku 1888	—	8
" "	1889	— 11
" "	1890	— 18

Cyfry te wskazują, iż szkoła rozwija się. Uczy ona wyrabiania mebli wytworniejszych, z rzeźbioną ornamentyką i rozmaitych technik, używanych w stolarstwie postępowem do zdobienia wyrobów jak n. p. wypalania rysunków, bajcowania,

zapuszczania rysunków ornamentacyjnych barwami i t. p. Zakład jest popularnym w mieście, gdyż pozyskał uznanie u ogółu, iż wprowadza istotnie postęp we wielu kierunkach w rzemiośle stolarskim. Ażeby jednak lepiej odpowiadał swojemu zadaniu, wymaga zaprowadzenia systematycznej nauki rysunków zawodowych. Jeden instruktor fachowy nie może jednak podjąć obu obowiązków t. j. nauczyciela praktycznego w warsztatach i nauczyciela rysunków. I dla tego mniema Komisya, iż powinna być ustanowioną przy tej szkole osobna posada nauczyciela rysunków. Stanowi to niezbędny warunek jej pomyślnego rozwoju.

Nauka wyrobu zabawek drewnianych rozwija się mniej pomyślnie.

Szkoła koszykarska w Jarosławiu.

W krajowej szkole koszykarskiej w Jarosławiu przeprowadzono w tym roku ważną zmianę organiczną. Mianowicie, gdy zarząd jej miejscowy na podstawie długoletniego doświadczenia nabył przekonania, że szkoła w połączeniu z przedsiębiorstwem kupieckim dla handlu wyrobami koszykarskimi nie da się prowadzić dłużej bez widocznego uszczerbku dla obu tych czynności, przeto odłączył samą naukę od sprzedaży wyrabianych w szkole przedmiotów, zawarłszy układ z administratorem zakładu, zawodowym kupcem, mocą którego to układu sprzedaż wyrobów szkoły przechodzi całkowicie na jego ryzyko osobiste, szkoła zaś ma wyłącznie zajmować się udzielaniem nauki. Układ ten uznała jednak Komisya krajowa dla spraw przemysłowych — jakkolwiek najzupełniej godzi się z jego zasadniczym celem, w niektórych szczegółach za niedość korzystny dla interesów szkoły, i uwag swoich w tej mierze udzieliła zarządowi jej pod dniem 16. maja 1890 l. 301. Sprawa ta jest jeszcze w toku rokowań.

Szkoła koszykarska w Jaśle.

Szkoła koszykarska w Jaśle wzięła udział w odbytej w lipcu b. r. wystawie szkolnej okręgów krośnieńskiego i jasielskiego. Wyroby jej świadczą o kierunku praktycznym nauki, zwróconym ku wyrobowi towarów nie tyle wytwornych, jak raczej obliczonych na odbycie we większych ilościach. Uczniowie szkoły koszykarskiej w Jaśle schodzą się tam niemal wyłącznie ze wsi, z przyległych do Jasła miejscowości, i nie kształci ona, tak jak szkoła jarosławska, przeważnie zawodowych koszykarzy, lecz przyucza włościan w swojej okolicy do wykonywania koszykarstwa sposobem przemysłu domowego, w czasie wolnym od zajęć rolniczych.

Wzorowy zakład kołodziejski w Grybowie.

Dzięki chętej gotowości gminy i powiatu grybowskiemu do spełnienia wskazanych przez Komisję krajową dla spraw przemysłowych warunków, przychodzi już do skutku otwarcie warsztatu wzorowego kołodziejskiego w Grybowie. Na umieszczenie tego zakładu przeznaczoną została, i odpowiednio przysposobioną obszerna realność, zaś przy pomocy kredytu, przyzwolonego przez Sejm w rubr. XVI. poz. 235 budżetu krajowego na r. 1890, i przy zrealizowaniu datku, ofiarowanego na założenie tej szkoły przez Radę powiatową w Grybowie, zamówiono potrzebne do wewnętrznego jej urządzenia sprzęty, warsztaty, narzędzia, wzory rysunkowe i modele; przygotowała także Komisya przepisy organizacyjne dla tego zakładu, które mieliśmy zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi do zatwierdzenia, a wreszcie do nominacji na instruktora fachowego przedstawia Komisya p. Skoplaka, byłego ucznia szkoły kamioneckiej, który pobierał stypendyum z funduszu krajowego na uzupełnienie swego wykształcenia zawodowego w morawskich fabrykach. W ustępie,

w którym jest mowa o szkole kołodziejstwa i bednarstwa w Kamionce strumiłowej wspomnieliśmy już o tym stypendyście.

Obecnie chodzi tylko jeszcze o wyjednanie Najwyższego przyzwolenia, ażeby zakład ten mógł nosić imię Najjaśniejszego Pana, gdy obchodzony w r. 1888 jubileusz 40-letni Jego wstąpienia na tron, dał bezpośredni powód reprezentacyom powiatu i miasta Grybowa do założenia tej instytucyi, która też w nazwie swej ma na cały czas swojego istnienia zachować pamiątkę tego roku. Zresztą warsztat wzorowy kołodziejski w Grybowie w ciągu jesieni b. r. wejdzie w życie. Statut i plan

Alegat IX. nauki dla tego zakładu podajemy w załączeniu /.

Uchwała
sejmowa
żądanca
utworzenia
drugiej
państwowej
szkoły dla
przemysłu
drzewnego
we wscho-
dniej części
kraju.

Na posiedzeniu z 15. listopada 1889 powziął Sejm pomiędzy innemi, załatwiając sprawozdanie sejmowej komisji przemysłowej, uchwałę następującej osnowy:
„Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, aby w porozumieniu z Komisją krajową dla spraw przemysłowych, przedsięwziął stosowne kroki celem wyjednania u c. k. Rządu założenia drugiej fachowej szkoły dla przemysłu drzewnego na wzór zakopańskiej, we wschodniej części kraju, n. p. w Kołomyi lub w Kosowie“.

Pismem z d. 17. stycznia 1890 l. 1844 wezwał Wysoki Wydział krajowy Komisję do przedłożenia wniosków w powyższym przedmiocie.

Komisya, wzięwszy przytoczoną tu uchwałę pod wszechstronną rozważę, uchwalila oświadczyć się za tem, iżby projektowana szkoła założoną została w Kołomyi, i w sprawozdaniu z d. 18. maja 1890 l. 291, opracowanem przez członka Komisji p. L. Wierzbickiego, mieliśmy zaszczyt wyłuszczyć motywa, które

Alegat X. przemawiają za wyborem miasta Kołomyi. W załączeniu przytaczamy ten akt /.
z prośbą, ażeby Wysoki Wydział krajowy opinię naszą w tej mierze z poparciem swoim Wysokiemu Sejmowi przedłożyć raczył.

Rada gminna m. Kołomyi oświadczyła gotowość przyczynienia się do kosztów utrzymania takiej szkoły datkiem rocznym w kwocie 600 zł. w. a., na wypadek zaś, gdyby miała ona obejmować także oddziały dla nauki kołodziejstwa i bednarstwa kwotą 800 zł. w. a.

Wydział Rady powiatowej w Kosowie ubolewa wprawdzie nad tem, że założenie tej szkoły nie jest proponowanem w Kosowie, lecz w takim razie, jeżeli ona powstać miałaby w Kołomyi, przymusza zapewnić z funduszków powiatowych odpowiednią kwotę na zasiłki dla zdolniejszych chłopaków z powiatu kosowskiego, ażeby im korzystanie z nauki w projektowanej szkole fachowej umożliwić.

Petycja
„Huculskiej
Spółki“.

Pismem z d. 28. grudnia 1889 l. 55106 odstąpił nam Wysoki Wydział krajowy z wezwaniem o objawienie zdania, wniesioną do Sejmu petycję „Huculskiej Spółki w Kołomyi, stowarzyszenia zarejestrowanego z ograniczoną poręką“ o pożyczkę i zapomogę.

Uznając użyteczne i bezinteresowne usiłowania „Huculskiej Spółki“ około rozwoju i skierowania na tory praktycznej produktyjności przemysłu domowego ludu w okolicach Czarnohory, obdarzonego z natury niepospolitym zmysłem artystycznym, Komisya krajowa dla spraw przemysłowych oświadczyła się za udzieleniem tej spółce z krajowego funduszu przemysłowego pożyczki w kwocie 500 zł., zwrotnej w 20 ratach kwartalnych od 1. stycznia 1891 począwszy, z oprocentowaniem w stosunku 3%, a nadto zaproponowaliśmy udzielenie jej zasiłku bezzwrotnego w kwocie 300 zł. w. a. Wysoki Wydział krajowy raczył przychylić się do tych wniosków.

Skoro zaś wdrożyliśmy rokowania względem projektowanego otwarcia drugiej państwowej szkoły dla przemysłu drzewnego na wzór zakopańskiej we wschodniej części kraju, nie mogliśmy pominąć także warsztatu, urządzonego w Kołomyi przez „Spółkę Huculską“ dla rzeźby ornamentalnej w stylu huculskim, którego klasycznym przedstawicielem jest ś. p. Jurko Szkryblak z Jaworowa w powiecie kosowskim. Wszakże i szkoła zakopańska wzięła swój początek z podobnej szkółki, urządzonej tam pierwotnie za staraniem Towarzystwa tatrzańskiego. I dlatego też w piśmie z d. 19. czerwca 1890 l. 364 zwróciliśmy się do zarządu „Spółki Huculskiej“ z wezwaniem do współdziałania w staraniach o utworzenie w Kołomyi należycie zorganizowanej szkoły fachowej dla nauki wyrobów z drzewa.

Zarząd „Spółki Huculskiej“ skwapliwie uczynił zadość temu wezwaniu, i w obszernym memoriale wyłuszczył swoje stanowisko wobec tej sprawy. Mianowicie wita zarząd „Spółki Huculskiej“ w odpowiedzi swojej z radością uchwałę sejmową, upominającą się o racjonalną opiekę nad rozwojem przemysłu drzewnego we wschodniej części kraju, a zarazem uprasza o poparcie dla swojej szkółki na ten czas, zanim wejdzie w życie projektowana szkoła państwowa — a to przez dostarczenie jej środków na ustanowienie nauczyciela rysunków i majstra stolarskiego do fachowej nauki praktycznej tego rzemiosła.

Komisya krajowa dla spraw przemysłowych mniema, iż żądanie to jest godnem ze wszech miar przychylnego uwzględnienia. Tym sposobem otworzy się bowiem w Kołomyi gotowy już związek dla państwowej szkoły, o którą Sejm się upomina — i w tym też celu przedstawia Komisya w zakończeniu niniejszego sprawozdania odpowiedni wniosek.

Petycja
gminy Pe-
czeniżyn o
nrządzenie
tam szkoły
fachowej
dla prze-
mysłu
drzewnego.

Uchwałą, uznającą miasto Kołomyję za najodpowiedniejsze miejsce do urządzenia państwowej szkoły fachowej dla przemysłu drzewnego dla wschodniej części kraju, usunęła Komisya na razie popieranie starań innych miejscowości w tej okolicy o podobny zakład. Dlatego też wniesioną do Sejmu petycję gminy Peczeniżyn, ażeby tam założona została szkoła dla przemysłu drzewnego, udzieloną nam pismem Wysokiego Wydziału krajowego z d. 20. grudnia 1889 l. 55176 do zaopiniowania, przychylnie zalecić nie mogliśmy.

Petycja o
nrządzenie
szkoły ko-
szykarskiej
w powiecie
Mieleckim.

Dość daleko postąpiły, jakkolwiek nie doprowadziły dotąd do rezultatu, rokowania o utworzenie szkoły koszykarskiej w powiecie mieleckim, którą to sprawę poruszył podczas zeszłorocznej sesji sejmowej poseł Mieczysław hr. Rey. Wezwani pismem Wysokiego Wydziału krajowego z d. 28. grudnia 1889 l. 58258 do wyrażenia opinii w tej sprawie, zwróciliśmy się przedewszystkiem do samego posła hr. Reya, jako wnioskodawcy, i do Wydziału powiatowego w Mielcu, z prośbą o dokładniejsze wskazówki co do pytania, czy są w powiecie Mieleckim warunki, sprzyjające rozwojowi koszykarstwa, a powtóre: czy i do jakich ofiar na założenie i utrzymanie szkoły koszykarskiej w powiecie Mieleckim byłaby skłonna Rada powiatowa, a ewentualnie jedna z gmin tamtejszych, mianowicie przez dostarczenie lokalu, opału, światła, obsługi, tudzież łożyny na materiały do nauki?

W odpowiedzi na to pismo otrzymaliśmy pod d. 7. lutego b. r. l. 136 od Wydziału powiatowego w Mielcu zawiadomienie, że p. Stefan Sękowski złożył ustną deklarację, iż w majątności swojej, Rzyska ad Wojsław, pod Mielcem, da dla szkoły koszykarskiej na sześć lat bezpłatnie budynek, „Jamki“ zwany, przy Rzyskach pod

lasem położony, torfu na opał w potrzebnej ilości, i gotówką po 50 zł. rocznie; Rada powiatowa zaś przyrzekła płacić na utrzymanie tej szkoły przez sześć lat po 200 zł. rocznie.

Zapytaliśmy wówczas, czy nie zechciałby pan Sękowski tej ustnej deklaracji swojej złożyć w formie aktu notaryalnego — na co jednak dotychczas nie otrzymaliśmy odpowiedzi.

Petycyę z projekta-
mi zakłada-
nia szkół
koszykar-
skich.

Tak samo nie otrzymaliśmy odpowiedzi, gdy w skutek petycyj o założenie szkół koszykarskich w Brzączowicach w powiecie Myślenickim, w Czyżynach w powiecie Krakowskim, w Samborze i w Żydaczowie zażądaliśmy deklaracji, dokładniej określających ofiary, do jakich miejscowe czynniki na rzecz podniesienia koszykarstwa w wymienionych miejscowościach byłyby skłonne? Gołosłowne bowiem petycyę niczego nie dowodzą, lecz dopiero rzeczywiste ofiary ze strony interesowanych czynników miejscowych dają rękojmię, iż prośba wynikła z rzetelnego poczucia potrzeby i użyteczności projektowanego przedsięwzięcia.

Szkoły
tkackie.
Warsztaty
wzorowe
tkackie
w Łańcucie
i Glinia-
nach.

W ubiegłym roku przybyły dwie nowe szkoły tkackie mianowicie: „Warsztat wzorowy płócienniczy i sukienniczy imienia Cesarza Franciszka Józefa I. w Łańcucie“ który od stycznia b. r. jest czynny, i warsztat wzorowy w Glinianach, założony pierwotnie przez tamtejsze Towarzystwo tkackie w r. 1886 w celach czysto komercyjnych, lecz w tym roku zreorganizowany jako zakład szkolny dla nauki fachowej, na podstawie wypracowanego przez Komisję krajową dla spraw przemysłowych statutu i planu nauki.

Obecny stan szkół tkackich pod względem wyposażenia ich w krosna, tudzież ilości uczniów przedstawia następująca tabela:

L. bieżąca	Nazwa zakładu	Rok założenia	Zakład posiada krosen				Ilość uczniów zwyczajnych:				
			zwykłych poprawnych	z nicielnicami	z przyrządem Jacquarda	Ogółem	1886	1887	1888	1889	1890
1	Krajowa szkoła tkacka w Krosnie	1889	.	11	8	19	.	.	.	21	29
2	Wzorowy warsztat tkacki w Błażowej	1884	5	7	2	14	15	16	12	15	18
3	„ w Glinianach .	1890	.	30	5	35	.	.	.	.	40
4	„ w Korczynie .	1886	.	4	6	10	.	8	10	12	12
5	„ w Kosowie . .	1882	3	15	3	21	10	8	8	9	14
6	„ w Łańcucie . .	1890	.	10	.	10	.	.	.	.	10
7	„ w Wilamowicach	1888	.	4	3	7	.	.	.	8	13
	Razem		8	81	27	116	25	32	30	63	136

Szkoła
tkacka
w Krośnie.

W szkole tkackiej w Krośnie posiadamy instytucję, która rozwija się w ten sposób, iż według wszelkiego prawdopodobieństwa spełni należycie cel swój — mianowicie, ażeby stała się z czasem ogniskiem centralnym zawodowej nauki tkactwa postępowego w naszym kraju. Zaopatruje ona bowiem już teraz nowopowstające warsztaty wzorowe w znaczną część inwentarza, o ile krosna i inne przybory tkackie mogą być w kraju wyrabiane, dostarczać może wszystkim warsztatom na zamówienie kartonów do wyrabiania tkanin wzorzystych przy pomocy przyrządu Jacquarda (z czego jednak niestety nasze warsztaty, nawet szkolne, nie dość jeszcze korzystają) a wreszcie — i co jest najważniejszą rzeczą, będzie mogła ta szkoła dostarczać należycie przysposobionych werkmistrzów i instruktorów fachowych do rozpowszechniania w masie tkaczy w kraju naszym znajomości obchodzenia się z krosnami nowszej konstrukcji, z maszyną Jacquarda do dowolnego deseniowania tkanin, i w ogólności z postępową techniką w zawodzie tkackim. Przy zakładaniu warsztatów wzorowych tkackich stanowiło wyszukanie instruktorów fachowych największą trudność — gdy niezbędnie potrzeba było dobierać kandydatów, znających język polski, a takich było zbyt mało. Obecnie zaś trudności te ustaną. I tak np. właśnie wchodzący w życie nowy warsztat wzorowy tkacki w Rychwałdzie, będzie już mógł otrzymać instruktora fachowego, przysposobionego w Krośnie.

Mianowanie kierownika tego zakładu, inżyniera Gruszeckiego, inspektorem fachowym wszystkich istniejących w kraju wzorowych warsztatów tkackich, o czem powyżej uczyniliśmy już wzmiankę, ściślej zespoli te zakłady ze szkołą krośnieńską, i nada w całym kraju nauce fachowej tkactwa bardzo pożądaną jednolity kierunek.

Budowa
gmachu
dla szkoły
tkackiej
w Krośnie.

Epokę w rozwoju szkoły tkackiej w Krośnie będzie stanowiło przedsięwzięte przez gminę miasta Krosna wybudowanie dla niej własnego gmachu, w którym wszystkie działy nauki znajdą wygodne i odpowiednie celowi umieszczenie. Dnia 3. sierpnia br. odbyła się uroczystość poświęcenia kamienia węgielnego pod tę budowę, której koszt obliczony jest na 40.000 zł. Uwzględniając ofiarność gminy miasta Krosna dla celów rozwoju przemysłu, gdy podjęła o własnych siłach budowę większego gmachu dla szkoły fachowej rękodzielniczej;

zważywszy, że szkoła tkacka w Krośnie w dalszym rozwoju swoim przyniesie niewątpliwie znakomite korzyści nie tylko miastu Krosnu, ale i całemu krajowi przez wpływ swój na rozwój przemysłu tkackiego —

uczyniła Komisya krajowa dla spraw przemysłowych w sprawozdaniu z 27. stycznia 1890 l. 56 wnioszek, ażeby Wysoki Wydział krajowy raczył przyznać gminie m. Krosna na rok 1890 bezzwrotny zasiłek w kwocie 1.000 zł na koszt budowy gmachu na szkołę tkacką, i zgodzić się na przedłożenie Sejmowi na najbliższej sesji wniosku o udzielenie gminie dalszego zasiłku w kwocie 5.000 zł. w pięciu ratach rocznych po 1.000 zł. licząc od r. 1891 — albo też zapewnienie jej funduszu na opłacanie rat i procentów od pożyczki w wysokości 5.000 zł. w. a. — z tem jednakże zastrzeżeniem, że gmina przyjmie prawomocne zobowiązanie, iż budynek, o którym mowa, oddaje do rozporządzenia Wydziału krajowego na szkołę na tak długo, dokąd szkoła tkacka w Krośnie będzie z funduszu krajowego utrzymywana, i że przez cały ten czas dostarczać będzie dla szkoły opału, światła i usługi.

Upraszamy też, iżby Wysoki Wydział krajowy zmierzający ku temu wnioszek przedłożyć raczył Sejmowi, wstawiając oraz w preliminarz funduszków krajowych, na rok 1891 kwotę 1.000 zł. w. a. jako drugą ratę subwencji dla gminy m. Krosna na budowę szkoły tkackiej.

Ustanowie-
nie drugiej
posady
nauczyciel-
skiej
w szkole
tkackiej
w Krośnie.

Postępujący rozwój szkoły tkackiej w Krośnie, a zresztą i ta okoliczność, iż kierownik jej zniewolonym będzie coraz częściej do wyjazdów w celach inspekcyjnych po rozrzuconych w różnych okolicach kraju warsztatach wzorowych tkackich, czynią niezbędnem ustanowienie przy tym zakładzie drugiej posady nauczycielskiej, mianowicie nauczyciela rysunków. W preliminarz szkoły tkackiej w Krośnie wstawioną też została na ten cel odpowiednia kwota.

Warsztat
wzorowy
tkacki
w Rychwał-
dzie.

Gmina wiejska Rychwałd, w powiecie Żywieckim, otrzyma już w najbliższej przyszłości warsztat wzorowy tkacki, gdy budynek na ten cel jest już wzniesiony, urządzenie wewnętrzne rychło będzie gotowem, przepisy organizacyjne już wydane — a instruktor fachowy, jak już o tem wspomnieliśmy ukończył właśnie praktykę przygotowawczą w szkole krośnieńskiej. Głównie dlatego, że wypadło zaczekać na przygotowanie w kraju instruktora dla tej szkoły, opóźniło się dotychczas jej otwarcie.

Petycja
Wydziału
powiatowe-
go w Sam-
borze
o urządze-
nie tam
szkoły tka-
ckiej.

W skutek petycji Wydziału powiatowego w Samborze, wniesionej w r. z. do Sejmu z projektem urządzenia tam szkoły tkackiej (i koszykarskiej), a odstąpionej nam przez Wysoki Wydział krajowy p. d. 28. grudnia 1890. l. 4. udzieliła Komisya krajowa dla spraw przemysłowych Wydziałowi powiatowemu w Samborze informacji szczegółowych co do warunków, od których zależy założenie jakiegokolwiek fachowej szkoły rękodzielniczej w ogólności, a w szczególności szkoły tkackiej. Do chwili zamknięcia niniejszego sprawozdania nie otrzymaliśmy jednak od Wydziału powiatowego w Samborze w tej mierze propozycji, określonych ściślej, niż we wspomnianej petycji.

Petycja
Kółka rol-
niczego
w Brzezi-
nach
w sprawie
podniesie-
nia tkactwa.

Kółko rolnicze w Brzezinach w powiecie Ropezyckim zgłosiło się także z żądaniem założenia tam szkoły tkackiej. Wniosek nasz, zmierzający do wysłania jednego ze zdolniejszych tkaczy tamtejszych na naukę roboty na krosnach nowszej konstrukcyi do szkoły w Krośnie mieliśmy zaszczyt przedłożyć Wysokiemu Wydziałowi na Jego żądanie p. d. 16. maja b. r. l. 242.

Petycja
Wydziału
powiatowe-
go w Roha-
tynie
w sprawie
tkactwa
w Ludwi-
kówce.

Wydziałowi powiatowemu w Rohatynie dostarczyliśmy informacji co do najwłaściwszego sposobu postępowania w celu podniesienia tkactwa w gminie Ludwikówce, a następnie, na jego żądanie przesłaliśmy mu wzór statutu dla spółki tkackiej dla powiatu Rohatyńskiego.

Projekta
szkół tka-
ckich
w Borszczowie i
w Horodence.

Z okazji 40-letniej rocznicy wstąpienia na tron Najjaśniejszego Pana powstał w Borszczowskim powiecie projekt założenia w Borszczowie warsztatu wzorowego tkackiego. Na żądanie udzieliliśmy informacyi co do sposobu urządzenia podobnego zakładu, tudzież kosztów założenia i utrzymania go w ruchu. W przypuszczeniu, że zakład, tak potrzebny w tamtejszej okolicy rychło, wejdzie w życie, przedstawiliśmy też wniosek o zapewnienie dla niego odpowiedniej dotacyi w budżecie krajowym na rok 1890, i w skutek wniosku przychylnego Wys. Wydziału krajowego

uchwalił Sejm na projektowany warsztat wzorowy tkacki w Borszczowie na r. 1890 zasilek w kwocie 1.225 zł. w. a. C. k. Starostwo pow. w Borszczowie doniosło jednak, iż nie ma nadziei, żeby projekt założenia tam warsztatu wzorowego tkackiego dał się zrealizować tak rychło. W skutek tego nie wstawiamy już w preliminarz na rok 1891 dotacyi na projektowaną szkołę tkacką w Borszczowie.

Podjęto jednak na nowo przerwane rokowania o wprowadzenie w życie warsztatu wzorowego tkackiego w Horodence.

Projekt
urządzenia
warsztatu
wzorowego
sukienni-
czego
w Leżajsku.

W skutek petycji, wniesionej do Sejmu przez obywatela m. Leżajską, p. Antoniego Lukszandla, wdrożone zostały przygotowania ku założeniu w tamtejszej okolicy warsztatu wzorowego sukienniczego — pierwszego w kraju w swoim rodzaju. Rada powiatowa w Łańcucie złożyła już deklarację, zapewniającą projektowanej szkole poparcie z funduszów powiatu. Dla przysposobienia jednak instruktorów fachowych dla tej szkoły wypada wysłać przedtem dwóch zdolniejszych sukienników tamtejszych na naukę obchodzenia się z poprawnymi warsztatami i przyrządzaniem wełny, drugiego zaś na naukę farbowania wełny. Dyrekcyja c. k. zawodowej szkoły tkackiej w Bielsku oświadczyła gotowość do przyjęcia dwóch uczniów nadzwyczajnych dla udzielenia im nauki we wskazanych powyżej kierunkach, ku czemu koniecznym będzie udzielenie im stypendyów z funduszu krajowego.

Konferen-
cya facho-
wa w spra-
wach tka-
ckich.

Przychylając się do wniosku, wyłuszczonego w memoryale patrona „Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych“ udzielonym nam przez Wysoki Wydział krajowy do objawienia opinii, upraszaliśmy w piśmie z dnia 30. stycznia b. r. l. 415 o zwołanie konferencyi fachowej dla przeprowadzenia dyskusyi nad szeregiem pytań, mających na celu wyjaśnienia najważniejszych potrzeb ogólnych przemysłu tkackiego w kraju. Mianowicie ujęliśmy program narad tej konferencyi w następujące cztery punkta:

I. Jaka ma być konstrukcyja i budowa krosen tkackich poprawnych, ażeby one pomieścić się mogły w chatach włościańskich, i o ile się da krosna stare, dziś ogólnie używane przez włościan, przerobić na krosna poprawne?

II. Co uczynić należy w celu egalizowania wyrobów tkackich, wykonywanych przez spółki tkackie i w warsztatach wzorowych tkackich, ażeby unormować wartość ich kupiecką?

III. W jaki sposób unormować należy stosunek warsztatów wzorowych tkackich do spółek tkackich co do wymiaru wynagrodzenia za roboty tkackie, wykonywane w warsztatach na rachunek spółek, ażeby fundusz krajowy nie ponosił nadmiernych ofiar na rzecz spółek.

IV. Co uczynić należy, ażeby rozwinąć w kraju wyrób grubych sukien wełnianych (sieraczyny) które obecnie przeważnie sprowadzane są z zagranicy?

Wysoki Wydział krajowy raczył uwzględnić naszą propozycyę, i zaprosił najznakomitszych znawców i opiekunów przemysłu tkackiego, tudzież reprezentantów Towarzystw tkackich na konferencyę fachową na dzień 12. września b. r. Protokół tej konferencyi, załączamy do niniejszego sprawozdania jako alegat %.

Krajowa
szkoła garn-
carska
w Kołomyi.

W krajowej szkole garncarskiej w Kołomyi zaszły w ciągu ubiegłego roku ważne zmiany w składzie personalu nauczycielskiego.

W styczniu b. r. udali się do Kołomyi trzej członkowie Komisji krajowej dla spraw przemysłowych, pp. prof. Jan Franke, Tadeusz Romanowicz i prof.

Julian Zacharjewicz dla zbadania na miejscu stanu tamtejszej szkoły garncarskiej. Komisya ta stwierdziła dobre rezultaty w pielęgnowaniu strony artystycznej nauki, mianowicie w nauce rysunków i dekoracyi naczyń, lecz zaniedbanie w technice i liczne wadliwości w administracyi zakładem. Szkodliwie oddziaływało to także na stan nauki, iż jeden z instruktorów fachowych, utrzymując własną garncarnię, zaniedbywał szkołę i traktował ją poniekąd jako czynnik konkurencyjny w obec jego przedsiębiorstwa prywatnego; przodownik, któremu znów poruczone było udzielanie praktycznej nauki polewania i wypalania naczyń, nie mógł spełniać swoich obowiązków z odpowiednim skutkiem z powodu podeszłego wieku.

Komisya wstrzymała się na razie z przedsięwzięciem bardziej stanowczych zarządzeń w nadziei, iż dostrzeżone braki dadzą się usunąć stopniowo i powoli.

W czerwcu b. r. wniósł jednak prof. Waleryan Kryciński, dawny kierownik szkoły garncarskiej w Kołomyi podanie, w którym zgłosił rezygnację z tej posady oświadczając, że obowiązki jego, jako profesora gimnazyalnego, nie pozwalają mu tyle czasu poświęcać szkole garncarskiej, ile byłoby rzeczywiście potrzebnem w obec postępującego rozwoju szkoły.

Pismem z 17 czerwca 1890 l. 25544 odstąpił Wysoki Wydział podanie to prof. Krycińskiego Komisyi Krajowej dla spraw przemysłowych do przedłożenia wniosków. Przedtem zaś jeszcze, otrzymaliśmy (p. d. 6/6 1890 l. 23192) obszernie sprawozdanie prof. Krycińskiego o działalności jego na stanowisku kierownika szkoły garncarskiej w Kołomyi, wraz ze sprawozdaniem miejscowego komitetu szkolnego obejmującym wnioski co do dalszych zmian osobowych w składzie grona nauczycielskiego tegoż zakładu.

Komisya krajowa dla spraw przemysłowych wzięła te pisma pod wszechstronną rozważę, i w sprawozdaniu z 16. lipca 1890 l. 387. przedłożyła szereg wniosków, których wynikiem była zupełna zmiana osób w gronie nauczycielskiem szkoły garncarskiej w Kołomyi, skoro Wysoki Wydział krajowy przyjął te wnioski bez zmiany.

Mianowicie, przyjętą została rezygnacya prof. Waleryana Krycińskiego z posady kierownika krajowej szkoły garncarskiej w Kołomyi i nauczyciela rysunków przy tymże zakładzie, z uznaniem jego działalności w pielęgnowaniu artystycznej i dekoracyjnej strony nauki, a natomiast zamianowano kierownikiem tej szkoły p. Aleksandra Klimaszewskiego, ukończonego ucznia wydziału chemii w c. k. szkole politechnicznej we Lwowie, który nadto odbył specjalną naukę i praktykę garncarską, i to właśnie przy użyciu glin kołomyjskich, w krajowej ceramicznej stacyi doświadczalnej, pod kierunkiem inżyniera Krzena.

P. Klimaszewski ma kierować całym zakładem, załatwiać wszelkie czynności, połączone z jego administracyą, a nadto udzielać nauki technologii ceramicznej t. j. sporządzania masy, szliw, polew, pobialki, emalii i t. d. tudzież budowy poprawnych pieców garncarskich, a wreszcie udzielać ma nauki rachunków i stylistyki kupieckiej, jak niemniej także kalkulacyi wartości wyrobów.

P. Stanisław Daczynski artysta-malarz, który jako dawny nauczyciel pomocniczy rysunków w szkole garncarskiej w Kołomyi był czynnym przy tym zakładzie niemal od czterech lat, zamianowany został samoistnym nauczycielem dla wszystkich działów nauki rysunków.

Nauczyciel toczenia i formowania naczyń, tudzież werkmistrz, który udzielał praktycznej nauki polewania i wypalania naczyń, zostali uwolnieni od obowiązków

z przyznaniem im stosownej odprawy pieniężnej, a w ich miejsce zamianowano: nauczycielem polewania i wypalania naczyń, tudzież kaflarstwa, p. Stefana Skrypniczuka, zaś przodownikiem (werkmistrzem) do udzielania nauki toczenia i formowania naczyń p. Antoniego Kostrubiaka. Obaj, garncarze kołomyjscy, są wykształceni zawodowo najpierw w szkole tamtejszej, potem praktyką w rozmaitych fabrykach i warsztatach, a wreszcie specjalnie przysposobieni do poruczonych im obecnie obowiązków w krajowej ceramicznej stacji doświadczalnej we Lwowie.

Wszystkie te nominacje są prowizoryczne. Dnia 15. sierpnia b. r. odbyło się w obecności delegata Komisji krajowej dla spraw przemysłowych i burmistrza miasta Kołomyi oddanie szkoły nowomianowanemu kierownikowi, i wprowadzenie do niej nowego personalu.

Komisya jest przekonaną, iż nominacjami temi organizację szkoły kołomyjskiej wprowadza stanowczo na lepsze tory, mając nadzieję, iż bez uszczerbku dla dotychczasowego kierunku artystycznego, opartego na tradycyjnych miejscowych motywach, rozwinie się obecnie i udoskonali strona praktyczna nauki, t. j. nauka technologii garncarstwa i kaflarstwa, tudzież przedmiotów ogólnie kształcących.

Rozszerzenie budynku szkoły garncarskiej w Kołomyi.

Ważną przeszkodę w rozwoju szkoły garncarskiej w Kołomyi stanowi zbyt szczupły lokal, w którym zakład ten jest umieszczony. Wystarcza on zaledwie na kilkunastu uczniów, a nawet przy tak szczupłej ilości uczniów nie można odpowiednio rozłożyć w dotychczasowym lokalu różnych manipulacji garncarskich, które wymagają oddzielnego traktowania, jak n. p. modelowania i formowania, suszenia, pobiałkowania, polewania i malowania wyrobów. Pokój, przeznaczony do rysunków pomieścić może zaledwie 9 uczniów; nie ma miejsca na wyrabianie form gipsowych, na skład form i narzędzi, jakoteż i materiałów, piece mieszczą się w drewnianej szopie, przybudowanej do ścian domu, w którym mieści się szkoła, drzewo opałowe składać potrzeba na otwartem podwórzu z powodu braku szopy, w której mogłoby być zamykanem: w nocy zaś i we dnie świąteczne pozostaje zakład całkowicie bez opieki, gdyż nietylko kierownik, ale nawet i stróż nie mają tam miejsca na mieszkanie.

Konieczna zachodzi także potrzeba wybudowania w szkole garncarskiej w Kołomyi piętrowego pieca garncarskiego, który umożliwi 40% oszczędności w paliwie, więc upowszechniony w kraju, stanowiłby niepośledniej wartości postęp w rozwoju przemysłu garncarskiego; niemniej potrzebny tam jest także drugi piec muflowy. W teraźniejszym zaś lokalu byłoby umieszczenie dwóch nowych pieców niemożliwym.

Wreszcie na ustawienie maszyn i przyborów do nauki wyrabiania dachówek, drenów i t. p. wyrobów strycharskich nie ma miejsca w dotychczasowym lokalu.

Z uwagi na wymienione tu okoliczności, wdrożyliśmy układy z magistratem m. Kołomyi o rozszerzenie budynku szkoły garncarskiej w taki sposób, żeby więcej uczniów można pomieścić, a naukę odpowiednio do celów jej specjalnych rozłożyć, ażeby tym sposobem zakład mógł odpowiadać w całej pełni zadaniu swojemu, tudzież nakładowi, potrzebnemu na jego urządzenie i utrzymanie.

Układy te biorą obrót pomyslny, i dlatego też wnosimy, żeby Wysoki Wydział krajowy wyjednać raczył u Sejmu przyrzeczenie subwencji ze skarbu krajowego dla gminy miasta Kołomyi do wysokości 4 000 zł. na koszt projektowanych

budowli — pod tym jednakże warunkiem, jeżeli roboty będą wykonane według planu zatwierdzonego przez Komisją krajową dla spraw przemysłowych.

Krajowy warsztat wzorowy garncarski w Porembie.

Pan Fryderyk Lachner, zajmując posadę etatowego nauczyciela rysunków przy gimnazjum Wadowickim, objął za urlopem rocznym obowiązki kierownika otwartego w r. z. warsztatu wzorowego garncarskiego w Porembie. Władza szkolna odmówiła mu jednak z początkiem bieżącego roku dalszego przedłużenia urlopu, i dlatego był on zniewolony opuścić Porembę, a na jego miejsce zamianowany został kierownikiem warsztatu wzorowego garncarskiego w Porembie p. Antoni Goligowski, który przedtem przy pomocy stypendyum z funduszu krajowego kształcił się zawodowo w fabrykach zagranicznych, a specjalnie wykształcił się w krajowej ceramicznej stacji doświadczalnej we Lwowie w technice wyrabiania naczyń kamionkowych z glin z Poremby, Mirowa, Zalasau i z innych miejscowości tamtejszej okolicy, słynących z wyborowego materiału na wyroby kamiokowe.

Krajowy warsztat garncarski w Porembie liczył w ubiegłym roku szkolnym — pierwszym swojego istnienia, 14 uczniów, wyłącznie miejscowych. Zakład ten uposażony został w maszynę ręczną, maszynki do wygniatań (falcowania) dachówek i płyt posadzkowych, a wreszcie maszynę do wyrobu płyt na dachówki, cegiel i drenów.

Warsztat wzorowy garncarski w Toustem.

Uchwałą sejmową z 19. października 1888 postanowiono nadać warsztatowi garncarskiemu w Toustem organizację, któraby uregulowała dotychczasowy ustrój tego zakładu, istotnie cokolwiek luźny. Komisja krajowa dla spraw przemysłowych przygotowała też odpowiednie przepisy organizacyjne dla warsztatu wzorowego garncarskiego w Toustem, a zarazem udaliśmy się do p. Władysława Fedorowicza z Okna, który zobowiązał się ustnie z własnych funduszy pokrywać wszelkie niedobory zakładu po nad stałą dotacją z funduszu krajowego w kwocie 900 zł. a nadto dostarcza lokalu dla szkoły — ażeby swoje zobowiązania ujął w formę dokumentu pisemnego. P. Fedorowicz odpowiedział na to wezwanie obszernem pismem, i obecnie toczą się na tej podstawie szczegółowe układy.

Krajowa ceramiczna stacja doświadczalna.

O pożytecznej i wielce skutecznej działalności krajowej ceramicznej stacji doświadczalnej, utrzymywanej z funduszu krajowego, a umieszczonej w gmachu c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie, przedkładamy w załączeniu obszerne sprawozdanie.

Aleg. XII.

Kierownik tego zakładu, inżynier Edmund Krzen, wniósł do Wysokiego Wydziału krajowego prośbę o stabilizację jego na tej posadzie, i przyznanie mu prawa emerytury. Kilkuletnia działalność jego na stanowisku kierownika ceramicznej stacji doświadczalnej wykazała, iż w swoim zawodzie jest on znakomicie uzdolnionym specjalistą, i że działalność jego jest produktywną a dla kraju użyteczną. Dlatego też Komisja krajowa dla spraw przemysłowych popiera prośbę p. Krzena o stabilizację na posadzie kierownika krajowej ceramicznej stacji doświadczalnej.

Szkoły dla nauki robót kobiecych.

Szkoły dla nauki robót kobiecych, zostające pod opieką kraju, t. j. utrzymywane lub subwencyonowane ze skarbu krajowego rozwijają się również po myślnie i stale.

Krajowa
szkoła ko-
ronkarska
w Zakopa-
nem.

Szkoła koronkarska w Zakopanem stała się w tamtejszej okolicy górskiej ogniskiem nader cennego przemysłu domowego, który już teraz silnie się tam zakorzenił. Cennym zaś jest ten przemysł nie tylko dlatego, że znacznej ilości kobiet zapewnia wcale korzystny zarobek za pracę uboczną, wykonywaną zazwyczaj tylko w chwilach wolnych od innych zajęć domowych i gospodarskich, lecz także i dlatego, iż ten zakład stał się czynnikiem cywilizacyjnym, bardzo skutecznie działającym pomiędzy ludem. Uczennice jego bowiem pobierają także uzupełniającą naukę ogólnie kształcących przedmiotów w szerszym zakresie, niż nauka ta może być udzielana w zwykłych szkołach ludowych, a kilkuletnia styczność ciągła dziewcząt z ludu w szkole z kobietami, posiadającymi wyższe wykształcenie i dobre wychowanie, silnie wpływa na rozbudzenie ich inteligencji, a wreszcie i nauka wyrobu koronek, prowadzona przyjętą właśnie w zakopańskiej szkole metodą — t. j. w wyższym stylu, jako przemysł artystyczny, musi wywierać na uczennice sama przez się wpływ uszlachetniający, ponieważ rozbudza w nich i umiejętnie pielęgnuje poczucie piękna i zamiłowanie form estetycznych. Wytworne, i technicznie doskonałe wykonanie koronek zakopańskich pozyskało też jaknajpochlebniejsze uznanie już na kilku wystawach, a pomiędzy innymi także w Berlinie i we Wiedniu, i wszędzie, gdzie tylko pojawiają się te koronki, znajdują pokup najchętniejszy. Najdobitniejszym zaś wyrazem uznania dla pożytecznej i skutecznej działalności szkoły koronkarskiej w Zakopanem jest odznaczenie kierowniczkii tego zakładu, pani Józefy z Stelzerów Neužilowej ze strony Monarchy państwową odznaką honorową, złotym krzyżem zasługi.

Rozpoczęły się w tym roku rokowania o zapewnienie szkole koronkarskiej w Zakopanem stałego umieszczenia we własnym budynku, zastosowanym należycie do celów zakładu. Teraźniejszy lokal wobec ciągłego wzrostu ilości uczennic okazuje się już niedostatecznym, gdy opłacany za wynajem tego lokalu czynsz wystarczyłby prawie na oprocentowanie i umorzenie potrzebnego na budowę kapitału, zwłaszcza, gdyby potrzebny na ten cel grunt był bezpłatnie dostarczony. W obec szybkiego rozrostu Zakopanego, jako miejsca klimatycznego, może zresztą w krótkim przeciągu czasu koszt wynajmu lokalu na szkołę koronkarską w Zakopanem znacznie się powiększyć.

Gmina Zakopane ma jednak według relacji Wydziału powiatowego Nowotarskiego zachowywać się zupełnie odpornie w obec żądań jakichkolwiek ofiar na rzecz szkoły koronkarskiej. Tenże Wydział powiatowy proponuje więc przeniesienie szkoły koronkarskiej z Zakopanego do Nowego Targu, gdy reprezentacya tej gminy chętnie gotową jest dostarczyć lokalu, opału, oświetlenia i usługi dla szkoły koronkarskiej. Komisya z ubolewaniem stwierdza, że gmina Zakopane istotnie zupełnie biernie zachowuje się dotąd w obec usiłowań, mających na celu zaszczerpienie tam przemysłu, pomimo, że już dotąd widoczne i znaczne korzyści odniosła z obu tamtejszych szkół fachowych. Nie moglibyśmy jednak zgodzić się na zwinięcie szkoły koronkarskiej w Zakopanem, i przeniesienie jej do innej miejscowości, a bylibyśmy raczej za urządzeniem w Nowym Targu filii szkoły zakopańskiej — i w tym kierunku podejmujemy też rokowania.

Szkoła ko-
ronkarska
w Muszy-
nie.

Szkoła koronkarska w Muszynie kończy obecnie trzeci rok istnienia, więc opuszcza teraz ten zakład pierwsza serya uczennic, które przeszły przepisany planem naukowym trzyletni kurs nauki. W ostatnim roku szkolnym 1889/90 liczyła szkoła koronkarska w Muszynie 27 uczennic zapisanych, gdy w poprzednim roku było 23 uczennic, a w pierwszym roku istnienia szkoły tylko 11. Kierowniczką

szkoły zakopańskiej, pani Neužilowa, której poruczony jest nadzór nad stanem nauki w szkole koronkarskiej w Muszynie, odbyła inspekcję zakładu we wrześniu r. z. i w sprawozdaniu swoim, złożonem Wysokiemu Wydziałowi krajowemu (l. W. kr. 47794/89), wyraża się o stanie nauki w następujący sposób:

„Po dokładnem zbadaniu stanu szkoły koronkarskiej przekonałam, się że rozwój szkoły odbywa się zupełnie prawidłowo. Uczennice wykonują roboty bardzo starannie i czysto“.

Zarząd zaś szkoły w sprawozdaniu za rok 1889 (akt l. W. kr. 11716/90) mówi:

„Uczennice pilniejsze zarabiają już obecnie po dwóch latach nauki przeciętnie w jednym miesiącu po 5 — 6 złr. Nie ulega wątpliwości, że przy większej wprawie zarobek ten podwoić się może, wskutek czego każda dziewczyna, która szkołę koronkarską ukończy, miesięcznie od 10 — 12 złr. zarobić będzie mogła, co bezprzeczenie przyczynić się musi do podniesienia dobrobytu pomiędzy tutejszym ubogim ludem górskim. W ogóle zaznaczyć wypada, że spostrzeżono zwrot ku lepszemu w tym kierunku, iż ludność okoliczna, przeważnie narodowości ruskiej, zaczyna się interesować szkołą koronkarską w Muszynie, i powoli zaczyna się decydować do posyłania dzieci do tej szkoły, czego dowodem, że w r. 1889 na 19 uczennic stale uczęszczających, było już sześć Rusinek ze wsi okolicznych.“

Odwołując się zresztą na fachowe zdanie pani Neužilowej (a któreśmy powyżej przytoczyli) dodaje komitet szkolny ze swej strony uwagę, iż według jego zdania, czyni szkoła koronkarska w Muszynie „znakomite postępy“ dając dowody „choć jeszcze młodego, ale zdrowego i pracowitego życia.“ Wyroby jej znajdują chętny i łatwy odbyt podczas sezonu kąpielowego w Krynicy i Żegestowie, a szkoła otrzymuje liczne zamówienia ze Lwowa, Krakowa i t. d. Największy zaś popyt jest przeważnie na koronki jedwabne.

W ubiegłym roku zaprowadzono już w Muszynie naukę technik wyrobu koronek wykwintniejszych, w gatunkach zwanych Reticello, Duchesse i koronek weneckich. Uregulowano także naukę uzupełniającą przedmiotów ogólnie kształcących Komisya poparła także prośbę zarządu szkoły o niżenie o połowę procentu, przypadającego zakładowi od sprzedaży wyrobów szkolnych, a to w tym celu, ażeby przez odpowiednie obniżenie ceny towaru, ułatwić sprzedaż. Również przychylną opinię złożyła Komisya co do dalszej prośby zarządu szkoły w Muszynie o przyznanie mu z funduszu krajowego zaliczki w kwocie 200 złr. na kapitał obrotowy, któryby umożliwił zakupywanie w znaczniejszych ilościach materiałów i regularną wypłatę zarobku uczennicom, bez potrzeby wyczekiwania, póki wyrób nie zostanie sprzedany.

Szkoła koronkarska w Kańczudze miała w ostatnich trzech latach następującą frekwencję:

	w roku 1888	było uczennic	50
	1889	" "	51
	1890	" "	49

a były pomiędzy nimi nietylko dziewczęta zsamej Kańczugi, ale także z okolicznych wsi Żuklin, Siedlecza i Siennów.

Szkoła robót Tow. Subwencyonowana ze skarbu krajowego szkoła robót kobiecych pracy kobiet którą utrzymuje we Lwowie Towarzystwo pracy kobiet, została w tym roku we Lwowie zreorganizowaną na podstawie opracowanego przez Komisją krajową dla spraw prze-

Korzystało z nich jednak — jak wspomiano, tylko 47 uczniów, gdyż niektórzy pobierali zasiłki z dwóch źródeł równocześnie, nigdy jednak więcej jak tyle, ażeby im wystarczyło na pokrycie niezbędnych kosztów utrzymania w Zakopanem t. j. najwyżej po 12 złr. miesięcznie.

Oprócz dyrektora, liczy ten zakład 8 nauczycieli fachowych i 5 wermistrzów.

C. k. zawo-
dowa szko-
ła ślusarska
w Świąt-
nikach.

C. k. zawodowa szkoła ślusarska w Świątnikach pod Krakowem ukończyła właśnie drugi rok istnienia. W roku szkolnym 1889/90 liczyła 18 uczniów zwyczajnych (13 na I. roku, 5 na II. roku), z tych zaś połowa ze Świątnik, druga połowa z innych okolic kraju. Dziewięciu uczniów pobierało stypendya z funduszu krajowego, trzech zaś z funduszu Izby handlowo-przemysłowej w Krakowie.

Izba handlowa i przemysłowa w Brodach ustanowiła dwa stypendya po 50 zł. rocznie, jednakowoż już w pierwszym roku zrzuciła się z własnego zobowiązania, i jednorazowo kwotę 50 zł. udzieliła.

Kierownik tej szkoły, inżynier Kazimierz Bruchnalski, zbiera też osobny fundusz zapomogowy, z którego udzielane bywają zasiłki na sprawienie środków naukowych lub na żywność uboższym uczniom i majstrom, pobierającym w szkole naukę praktyczną dla obznajomienia się z postępową techniką ślusarstwa. Na pomnożenie tego funduszu zapomogowego dostarcza fundusz krajowy po 100 zł. rocznie, a drugie tyle c. k. skarb państwa. W ubiegłym roku wpłynęło do tegoż funduszu ogółem 343 zł. 86 ct.

Oprócz uczniów zwyczajnych, pobierało naukę fachową w szkole ślusarskiej w Świątnikach 15 majstrów starszych.

Gdy w dniu 13. października 1889 Świątniki dotknięte zostały pożarem, zajęła się szkoła ślusarska w sposób właściwy swojemu charakterowi niesieniem pomocy pogorzalcom. Mianowicie w warsztacie szkolnym na nowo nastalono i zahartowano około 60 wyżarzonych w pogorzeli śrubsztaków, a z kwoty kilkuset zł., zebranej ze składek przez kierownika, zakupiono za 99 zł. pilników, a za 35 zł. stali, z której wyrobiono bezpłatnie narzędzi ślusarskich w wartości trzystu kilkudziesięciu zł., ażeby umożliwić pogorzałym majstrom pracę zarobkową.

Sprawozdanie dyrekcji szkoły określa w następujący sposób oddziaływanie szkoły ślusarskiej w Świątnikach na przemysł miejscowy:

„Handlarze tutejsi prowadzą konkurencją nietylko z wyrobami fabrycznymi, które szczególnie ze względu na oło niepomiernie lepsze niekiedy mają warunki zbytu, ale prześcigając się pomiędzy sobą nawzajem, i chcąc podoląć konkurencji handlarzy żydowskich w Krakowie, którzy przeważnie ze wsi, Świątniki otaczających, kłódki gorsze, ale o wiele taniej nabywają, obniżają cenę do takich granic, że o dobroci towaru z góry mowy być nie może. Handel taki zmusza więc ludzi do partactwa a przymus ten wywiera siła znacznego kapitału, która każdemu jest znana.

„Upadek rękodziela jest więc niechybny, a baczną analizą miejscowych stosunków doprowadziła do przekonania, iż z całą możliwą energią tej ewentualności przez podniesienie zawodowego uzdolnienia ludności przeciwdziałać należy.

„W tym celu zaprowadzono szkołę dla starszych majstrów. Obejmuje ona pięć-miesięczny kurs praktyczny całodzienny, którego celem jest zapoznanie majstrów z najniezbędniejszymi ogólnymi narzędziami ślusarskimi, jako też specjalnie do ich potrzeb zastosowaniami, udzielanie instrukcji w obchodzeniu się z maszynami pomocniczymi, a wreszcie, rozszerzanie zakresu produkcji, ograniczonej dotąd wyłą-

cznie do kłódek, przez praktyczną naukę w sporządzaniu różnorodnych okuć budowlanych.

„Szkoła rozporządza dotąd znaczną ilością sztanc, przeważnie w szkole wykonanych, służących dla użytku miejscowych majstrów przy produkcji kłódek, a wartość tych narzędzi przenosi kwotę 1.800 zł.

„Podobnie jak kłódki, mogliby Świątniczanie z czasem produkować zamki, które ślusarze miejscy, jako robotę dla nich nieopłatną — najczęściej sprowadzają z po za kraju.

„Dla majstrów zarezerwowano 5 miejsc w szkole, tak, iż w ciągu jednego roku dwie serye po 5 majstrów, przez 5 miesięcy mogą pobierać naukę praktyczną. Ażeby umożliwić uczęszczanie do szkoły ludziom starszym, częstokroć obciążonym rodziną, udziela się im z funduszków krajowych zasiłku po 50 ct. dziennie, z rocznej subwencji w kwocie 500 zł. W ubiegłych dwóch latach odbyło naukę 15 majstrów, gdyż jedna serya wskutek pożaru Świątnik odpadła. I podczas gdy przed otwarciem szkoły na 400—500 majstrów znajdowało się zaledwie pięciu, którzy, prócz kłódek, umieli sporządzać zamki i inne wyroby ślusarskie, dziś jest ich już 20-tu, a między nimi około 10 nawet dobrze uzdolnionych majstrów, z pośród których dwóch znalazło pomieszczenie we warsztatach kolei państwowej w Nowym Sączu z dziennym zarobkiem 1 zł. 50 ct. Wychodzenie poduczonych majstrów ze Świątnik nie jest wprawdzie z korzyścią dla miejscowego przemysłu, spodziewać się atoli należy, że po dłuższym lub krótszym przeciągu czasu powrócą oni do rodzinnej miejscowości i do swojej zagrody, ze spotęgowaniem jeszcze uzdolnieniem i rozszerzonym zakresem zawodowych wiadomości.

„Osiągnięcie praktycznych rezultatów ze szkoły majstrów, wymaga jednak uwagi ze strony panów architektów, budowniczych, przedsiębiorców, odnośnych władz i korporacyj, którzyby część swoich potrzeb w Świątnikach, zamiast po za krajem, zaspakajać mogli, w czem szkoła chętnie zawsze pośredniczy, a w razie potrzeby wykonanie roboty nadzorować będzie.

„Dyrekcya poczuwa się do zaszczytnego obowiązku podnieść na tem miejscu z wdzięcznością zainteresowanie się przemysłem tutejszym ze strony J. Eminency kardynała i księcia Biskupa krakowskiego. J. Eminencya opiekując się budową ochronki dla opuszczonych dziewcząt imienia ks. Lubomirskiego w Łagiewnikach pod Krakowem, polecił oddanie robót ślusarskich do całego budynku, o ile one w Świątnikach wykonane być mogą, tutejszym majstrom, którzy robotę tę jako interes własny pod nadzorem szkoły wykonują.

„Oдноśnie, co do szkoły majstrów, wnioski, uczynione dotąd przez dyrekcję przyjął JE. Pan Minister wyznał i oświaty z zainteresowaniem się do wiadomości i polecił je uwzględnić przy układaniu preliminarza.

„Rozumie się samo przez się, że istnienie szkoły majstrów w obecnym stanie powinno być ograniczone, gdyż po kilku latach opuści szkołę szereg młodzieńców, teoretycznie i praktycznie, możliwie wszechstronnie wykształconych w rzemiośle, więc dalszą przyszłość przemysłu tutejszego budować będzie można na tej trwałej podwalinie. Natomiast pożądanem byłoby założenie „otwartej pracowni“, w której w danym razie, wyuczeni majstrowie, objawwszy większą robotę, od czasu do czasu znaleśćby mogli pożądaną pomoc. I wogóle rzeczą wielkiej wagi jest dążenie do wytworzenia jak najspieszniejszego kilku przynajmniej małych, ale porządných warsztatów, ażeby na tej drodze rozbudzić tu racjonalne i samoistne życie przemysłowe. Jeżeli bowiem szereg majstrów dobrze uzdolnionych, na jakiegokolwiek drodze nie

pozyska dla siebie możności wykonywania robót do których są uzdolnieni, to czująco zasób swojego uzdolnienia, będą musieli opuścić Świątyni, by pracę swą należycie zużytkować. Ustawiczna bowiem a ścisła zależność majstrów od szkoły raz na zawsze, nie wy daje się być dla nich samych z pożytkiem.

„Obecnie każde pojawienie się majstra w szkole jest pożądanę, a ludzie miejscowi w interesie własnego dobra powinni z ufnością udawać się o pomoc do szkoły w przekonaniu, że takowa interesom ich przemysłowym w zupełności jest oddaną, i z chęcią zadanie swoje spełniać będzie.“

Słabą stroną szkoły świątynickiej jest nieodpowiednie jej pomieszczenie w dwóch oddalonych od siebie, ciasnych i niskich chatach włościańskich. Robotą maszynową przy pomocy motora parowego już teraz jest w wysokim stopniu uciążliwą, a nawet i niebezpieczną — a niedogodności te potęgują się wobec postanowienia c. k. Ministerstwa sprowadzenia do Świątyni nowego, o sile ośmiu koni motoru parowego i wogóle znacznego pomnożenia ilości maszyn i przyborów tudzież środków naukowych kosztem przeszło 30.000 zł. Otóż na taki inwentarz i na ilość uczniów, dla której może on służyć, absolutnie brak miejsca w dotychczasowym lokalu szkolnym, zwłaszcza wobec postanowionego już rozszerzenia zakresu nauki.

C. k. Ministerstwo żąda także kategorycznie obmyślenia ułatwień do przyzwoitego mieszkania dla kierownika i nauczycieli, gdy mieszkania, najmowane w domkach miejscowych, są niemożliwe.

Te okoliczności, a głównie wezwanie Wysokiego Wydziału krajowego, oparte na uchwale sejmowej z d. 15. listopada 1889 skłoniły Komisję do gorliwego zajęcia się projektem budowy gmachu dla szkoły świątynickiej, a to tem bardziej, że c. k. Ministerstwo oświaty reskryptem z d. 14. czerwca 1890 l. 8545 oświadczyło gotowość do pewnego rozszerzenia zakresu nauki w tej szkole, od czego Wysoki Sejm czynił zawisłą ofiarę kraju na budowę gmachu dla niej. W naradach nad tym przedmiotem uczestniczył także specjalnie w tym celu przysłany delegat c. k. Ministerstwa oświaty, inżynier Fritz Maier z Wiednia. Na podstawie opracowanego przez Komisję w porozumieniu z delegatem ministeryalnym szkicu budowy i przybliżonego kosztorysu przygotowaliśmy wniosek, o którego przedłożenie Sejmowi upraszamy.

Projekt założenia warsztatu kowalskiego w Sułkowicach jako zakładu państwowego

Sprawa projektowanego założenia wzorowego warsztatu kowalskiego w Sułkowicach w powiecie Myślenieckim, jako zakładu państwowego, w myśl życzenia, objawionego przez W. Sejm podczas zeszłorocznej sesyi, znajduje się jeszcze w stadyum rokowań. C. k. Rząd istotnie życzliwie zainteresował się tą sprawą. Z naszej strony przedsięwzięliśmy na razie środki w celu uporządkowania zarządu spółki produkcyjnej włościan-kowali, założonej przed trzema laty za staraniem Komisji krajowej dla spraw przemysłowych, jako pierwszy zawiązek zdrowej organizacji tamtejszego przemysłu kowalskiego. Spółka ta popadła w nieład, głównie dla braku sił intelektualnych na miejscu do należytego kierownictwa, zwłaszcza w obec szybkiego wzrostu jej interesów. I dla tego też przedstawiliśmy Wysokiemu Wydziałowi krajowemu potrzebę poruczenia kontroli nad zarządem Towarzystwa p. Kazimierzowi Bruchnalskiemu, kierownikowi c. k. szkoły ślusarskiej w Świątyniach, który przeznaczony został przez c. k. Rząd do nadzorowania przyszłego warsztatu naukowego kowalskiego w Sułkowicach, ażeby zarazem ujął w swe ręce sprawę uporządkowania administracyi Towarzystwa kowali w Sułkowicach gdy według istniejącego planu warsztat naukowy

i Towarzystwo kowali w Sułkowicach miałyby pozostawać w pewnej łączności wzajemnej.

Wniosek nasz raczył Wysoki Wydział krajowy przyjąć.

Projekt zało- W sprawie projektowanego założenia państwowej szkoły przemysłowej
żenia pań- we Lwowie wezwał Wysoki Wydział krajowy Komisję p. d. 4 stycznia 1890
stwowej l. 58728 do objawienia opinii w przemocie rokowań gminy m. Lwowa z c. k. Rzą-
szkoły prze- dem co do warunków wprowadzenia w życie tego zakładu. Zdanie swoje wypowie-
mysłowej we Lwowie. działa Komisya w sprawozdaniu z 14 lutego 1890 l. 15. które przytaczamy pomiędzy
Aleg. XIII. załącznikami. Z przyjemnością zaznaczamy, iż ostatecznie c. k. Rząd odstąpił do
pewnego stopnia od najuciążliwszych warunków i zastrzeżeń, i przypuszczać można,
że zakład w roku szkolnym 1891/2 prawdopodobnie wejdzie już w życie.

Rozwój prze- W dziale opieki nad rozwojem przemysłu skór nego notujemy czynności
mysłu szew- Komisji, zmierzające ku rozwojowi przemysłu szewskiego w Uhnowie w powiecie
skiego Rawskim, gdzie około 500 rodzin zajmuje się szewstwem i garbarstwem jako prze-
w Uhnowie. myśłem domowym.

Członek Komisji, p. Arnulf Nawratil, przeprowadził na miejscu gruntowne
studium stosunków tego przemysłu, i w wyczerpującym sprawozdaniu wskazał pro-
gram postępowania w celu zdrowego rozwinięcia przemysłu skór nego w Uhnowie;
Na podstawie referatu p. Nawratila przygotowaliśmy wnioski względem organizacy
warsztatu wzorowego szewskiego w Uhnowie, wraz z przepisami organizacyjnymi
dla tego zakładu, tudzież plan działania w celu rozwinięcia garbarstwa tamtejszego.
Przychylając się do wniosku naszego, raczył Wysoki Wydział krajowy dostarczyć
środków dwom najpoważniejszym garbarzom uhnowskim na odbycie praktyki
w postępowej garbarni pod firmą „I. związkowa garbarnia w Rzeszowie“ i zawią-
zuje się już w Uhnowie spółka garbarska, dla wprowadzenia tam niektórych technik
ulepszonych w garbowaniu skór. Udzielanie praktycznej nauki szewstwa przez maj-
stra, obznajomionego z lepszą metodą roboty, odbywa się zresztą w Uhnowie bez
przerwy, przy pomocy subwencji z funduszu krajowego. Mamy nadzieję, że wkrótce
już ustali się organizacya warsztatu wzorowego szewskiego na podstawie ułożonego
przez Komisję statutu i planu nauki. Referat Komisji, dotyczący środków ku pod-
niesieniu szewstwa w Uhnowie, a oparty na podstawie sprawozdania p. Nawratila,

Aleg. XIV. zamieszczamy pomiędzy załącznikami. /.

Skoro zaś uda się próba w Uhnowie, będzie można podobną metodą dążyć
do podniesienia i innych miejscowości, dość licznych w naszym kraju, gdzie utrzy-
muje się dotąd przemysł skór ny.

Zakład dla Otrzymaliśmy pierwsze sprawozdanie roczne kuratoryi ufundowanego przez
kształcenia posła d-ra Arnolda Rappaporta zakładu dla kształcenia izraeliickich rzemieślników
izraeliickich w Krakowie, poruczonego przez założyciela opiece Komisji krajowej dla spraw prze-
rzemieślni- myślowych. Zakład ten nie pobiera żadnego zasiłku ze skarbu krajowego, ale w ku-
ków w Kra- ratoryi jego zasiada delegat krajowej Komisji dla spraw przemysłowych, którym
kowie. jest obecnie dr. Faustyn Jakubowski. Zakład mieścił 20 chłopców, w wieku od lat
14 — 16, z których 10 kształciło się w warsztacie ślusarskim, a 10 w warsztacie
stolarskim. Nauki zawodowej w warsztacie ślusarskim udzielał p. Józef Górecki, były
stypendysta funduszu krajowego, wykształcony w c. k. zawodowej szkole ślusarskiej

w Królovdworze (Königgrätz) w Czechach, zaś stolarstwa uczy p. Karol Otto, który przy pomocy stypendyum z funduszu krajowego wykształcił się w Muzeum technologicznem we Wiedniu.

Prócz nauki zawodowej pobierają uczniowie zakładu dra Rappaporta naukę rysunków, rachunków, języka polskiego i niemieckiego, historii ojczystej, geografii i fizyki. Udzielają tych przedmiotów nauczyciele krakowskich szkół publicznych.

Językiem wykładowym tak w nauce zawodowej, jakoteż przedmiotów jest ogólnie kształcących jest język polski.

W zakładzie panuje wzorowy porządek a nauka jest udzielaną według dobrej i należytej obmyślanej metody i z prawdziwym pożytkiem dla uczniów.

Stypendya.

W rozdzielaniu stypendyów na cele nauki przemysłowej postępowała Komisya niezmiennie według zasad kierowniczych, stwierdzonych doświadczeniem dotychczasowem, jako najodpowiedniejszych i przez Sejm aprobowanych.

Ilość stypendystów i stypendystek wzrasta corocznie: gdy bowiem w roku 1887/8 pobierało zasiłki ze skarbu krajowego na naukę przemysłową 45 stypendystów, w roku 1888/9 doszła ich liczba do 83, w r. 1889/90 zaokrągliła się już do 100.

W jakim kierunku dokonują się zmiany w stypendyach podług celów ich przeznaczenia, wskazuje następujące zestawienie porównawcze z trzech lat ostatnich:

	1887/8	1888/9	1889/90
Na kształcenie metodyczne nauczycieli rysunków	—	18	14
Dla uczniów szkół dla przemysłu drzewnego (rzeźbiarzy, stolarzy, tokarzy, koszykarzy i kołodziejów)	24	36	44
Dla uczniów szkół tkackich	3	5	5
Dla uczniów szkół ślusarskich i mechaników	1	5	11
Dla garncarzy	1	1	3
Dla garbarzy	—	—	2
Na kształcenie się w kamieniarstwie	—	—	1
„ „ „ w koronkarstwie i nauce haftów	12	15	17
„ „ „ w rytownictwie	1	1	—
„ „ „ w mechanicznej reprodukcji rycin, w fototypii, heliografurze i t. p.	—	1	2
Na naukę malarstwa dekoracyjnego	—	1	1
Na naukę metody zręczności ręcznej (slöjd)	3	—	1
Razem	45	83	100

Kandydaci na nauczycieli rysunków kształcą się w Krakowie, na kursie specjalnie dla nich urządzonym w tamtejszej c. k. państwowej szkole przemysłowej, o czem w właściwem miejscu była już mowa.

Z 44 stypendystów, którzy pobierali stypendya na kształcenie się w przemyśle drzewnym, znajdowało się 37 w c. k. zawodowej szkole fachowej dla przem. drzewnego w Zakopanem — a z tych tylko 12 z bliższej okolicy przy Zakopanem,

25 zaś pochodzi z rozmaitych powiatów z całego kraju, i zwyczajnie Wydziały powiatowe pokrywają też pewną część kosztów ich utrzymania w Zakopanem. Pięciu szczególnie uzdolnionych uczniów krajowych szkół rękodzielniczych dla wyrobów z drzewa kształci się w wiedeńskim Muzeum technologicznem na wermistrzów i nauczycieli fachowych.

Szkoła ślusarska w Świątnikach i szkoła tkacka w Krośnie ściągają coraz większy napływ młodzieży, pragnącej pobierać w nich naukę zawodową. I dla tego też zwiększa się ilość kandydatów do stypendyów w tych szkołach.

W obec łatwości, z jaką otrzymują korzystne zajęcie uczniowie szkół garncarskich, i coraz silniej czuć się dającej potrzeby należycie przysposobionych wermistrzów do fabryk dachówek i wyrobów garncarskich, wypadnie zwiększyć także w najbliższej przyszłości ilość stypendyów dla uczniów szkół garncarskich, a zwłaszcza dla praktykantów w krajowej ceramicznej stacyi doświadczalnej, ażeby umożliwić zdolniejszej młodzieży z rozmaitych okolic kraju kształcenie się w tych zakładach.

Po raz pierwszy w ubiegłym roku udzieliła Komisya krajowa dla spraw przem. stypendyów w dziale przemysłu skór nego — mianowicie dwom garbarzom z Uhnowa, ażeby umożliwić im praktykę w I. związkowej garbarni w Rzeszowie. Przyrzeczono także podobne zasiłki dwom sukiennikom z Leżajska na kształcenie się w c. k. państwowej szkole przemysłowej w Bielsku. Są oni przeznaczeni na wermistrzów w projektowanym wzorowym warsztacie sukienniczem w Leżajsku.

Ze względów zasadniczych, w przeszłorocznem sprawozdaniu wyłuszczo-nych Komisya krajowa dla spraw przemysłowych nie zajmuje się już obecnie podaniami o stypendya na kształcenie nauczycieli do udzielania nauki zręczności ręcznej metodą szwedzką (slöjd).

Oto wykaz imienny stypendystów i stypendystek:

L. bieżąca	Liczba i data załatwienia w komisji krajowej dla spraw przemysłowych	Imię i nazwisko stypendysty (stypendystki)	Cel zasiłku, ewentualnie zakład, w którym stypendysta się kształci	Wysokość zasiłku
1	436 9/1 1890	Adamowski Stanisław	Zakopane, przemysł drzewny	po 6 zł. miesięcznie
2	496 5/2 "	Angerówna Józefa	Lwów, c. k. szkoła dla przemysłu artystycznego	jednorazowo 100 zł.
3	299 15/9 1889	Auerbach Fabian	na kształcenie się w Muzeum technologicznem we Wiedniu	po 15 zł. miesięcznie
4	425 31/10 "	Augustowska Marya	jak poz. 2	po 12 zł. miesięcznie
5	101 26/2 1890	Bała Józef	Muzeum dla sztuki przemysłu w Wiedniu	jednorazowo 150 zł.
6	311 15/7 1890	Bileńkij Jan	jak poz. 3	po 35 zł. miesięcznie
7	364 26/9 1889	Bihun Onufry	5-cio miesięczny kurs przygotowawczy dla kandydatów na nauczycieli szkół przemysłowych uzupełniających w c. k. państwowej szkole przemysłowej w Krakowie	
8	394 21/10 1889	Borowiec Teofil	Zakopane, przemysł drzewny	po 8 zł. miesięcznie
9	476 5/2 1890	Bobrowski Rudolf	Świątniki, ślusarstwo	po 4 zł. "
10	431 10/11 1889	Buras Michał	Zakopane, przemysł drzewny	po 6 zł. "
11	436 9/1 1890	Celewicz Ksenofont	" " "	po 6 zł. "
12	311 22/10 1889	Cirin Wojciech	jak poz. 3	po 35 zł. "
13	476 5/2 1890	Cholewa Józef	Świątniki, ślusarstwo	po 3 zł. "
14	436 9/1 "	Cholewa Bartłomiej	Zakopane, przemysł drzewny	po 5 zł. "
15	379 16/7 "	Dzbański Zygmunt	Lwów, ceramiczna stacya doświadczalna	po 25 zł. na 3 mies.
16	436 9/1 "	Drozdowski Mikołaj	Zakopane, przemysł drzewny	po 8 zł. miesięcznie
17	214 2/5 "	Dudek Zygmunt	Świątniki, ślusarstwo	po 4 zł. "
18	436 9/1 "	Druciak Władysław	Zakopane, przemysł drzewny	po 6 zł. "
19	" " "	Dziubiński Wasyl	" " "	po 8 zł. "
20	82 25/2 "	Dziubińska Julia	Muszyna, koronkarstwo	jednorazowo 36 zł.
21	396 20/10 1889	Fedorowicz Zdzisław	Zakopane, przemysł drzewny	po 12 zł. miesięcznie
22	431 10/11 "	Fiega Stanisław	" " "	po 6 zł. "
23		Flisowski Jan	Rzeszów, garbarstwo	
24	436 9/1 1890	Grzaka Józef	Zakopane, przemysł drzewny	po 6 zł. "
25	431 10/11 1889	Geisler Karol	" " "	po 6 zł. "
26	171 2/5 1890	Giełczyńska Marya	Zakopane, koronkarstwo	po 3 zł. "
27	82 25/2 1890	Gębarowska Józefa	Muszyna, koronkarstwo	jednorazowo 24 zł.
28	69 30/1 "	Goliński Jan	Zakopane, przemysł drzewny	po 6 zł. miesięcznie
29	496 5/2 "	Gorecki Andrzej	Świątniki, ślusarstwo	po 4 zł. "
30	87 14/3 1889	Gubała Wawrzyniec	Krosno, szkoła tkacka	po 8 zł. "
31	396 10/3 "	Gruszka Antoni	" " "	po 6 zł. "
32	364 26/9 "	Hahn Józef	jak p. 7	
33	82 25/2 1890	Hnatyszczak Julia	Muszyna, koronkarstwo	jednorazowo 24 zł.
34	150 2/5 "	Hutnik Antoni	Zakopane, przemysł drzewny	po 6 zł. miesięcznie
35	87 14/3 1889	Hyblik Franciszek	Krosno, szkoła tkacka	po 8 zł. "
36	82 25/2 1890	Jaceniówna Ahafia	Muszyna, koronkarstwo	jednorazowo 24 zł.
37	364 26/9 1889	Jacobi Leopold	jak p. 7	
38	313 21/7 1890	Kamoń Antonina	Zakopane, koronkarstwo	po 6 zł. miesięcznie

L. bieżąca	Liczba i data załatwienia w Komisji krajowej dla spraw przemysłowych	Imię i nazwisko stypendysty (stypendystki)	Cel zasiłku, ewentualnie zakład, w którym stypendysta się kształci	Wysokość zasiłku
39	364 26/9 1890	Krzanowski Józef	jak p. 7	
40	426 31/10 "	Kleczewski Zygmunt	Komotau, c. k. szkoła ślusarstwa i budowy machin.	po 30 zł. miesięcznie
41	476 5/2 1890	Kwintowski Stanisław	Świątniki, ślusarstwo	po 8 zł. "
42	391 22/10 "	Kościuk Leon	" "	po 12 zł. "
43	214 2/5 "	Kotarba Józef	" "	po 6 zł. "
44	436 9/1 "	Kowalczyk Jędrzej	Zakopane, przemysł drzewny	po 3 zł. "
45	226 15/8 1888	Król Antoni	Krosno, szkoła tkacka	po 8 zł. "
46	110 25/2 1890	Kukawski Rajmund	Lwów, c. k. szkoła dla przemysłu artystycznego	po 5 zł. "
47	364 26/9 1889	Kublin Leon	jak p. 7	
48	436 9/1 1890	Kuna Franciszek	Zakopane, przemysł drzewny	po 5 zł. "
49	" " "	Kurkowski Jan	" " "	po 5 zł. "
50	" " "	Lasocki Jan	" " "	po 6 zł. "
51	364 26/9 1889	Lewicki Stanisław	jak p. 7	
52	" " "	Lewandowski Kalikst	jak p. 7	
53	436 9/1 1890	Lorenc Franciszek	Zakopane, przemysł drzewny	po 10 zł. "
54	425 31/10 1889	Łuszczynska Zofia	Lwów, c. k. szkoła dla przemysłu artystycznego	po 12 zł. "
55	" " "	Łysiak Daniel	Rzeszów, garbarstwo	
56	364 26/9 1889	Marek Jan	jak p. 7	
57	" " "	Markowski Józef	" " "	
58	436 9/1 1890	Mandziak Aleksander	Zakopane, przemysł drzewny	po 6 zł. "
59	" " "	Marszałek Franciszek	" " "	po 6 zł. "
60	82 25/2 "	Markowiczówna Helena	Muszyna, koronkarstwo	jednorazowo 36 zł.
61	436 9/1 "	Mierzwiński Tadeusz	Zakopane, przemysł drzewny	po 5 zł. miesięcznie
62	82 25/2 "	Milanowiczówna Marya	Muszyna, koronkarstwo	jednorazowo 36 zł.
63	497 11/1 "	Miziewicz Kazimierz	Wiedeń, zakład dla fotograficznych reprodukcji	po 35 zł. miesięcznie
64	436 9/1 "	Mozdyniewicz Władysław	Zakopane, przemysł drzewny	po 10 zł. "
65	" " "	Mróz Władysław	" " "	po 6 zł. "
66	" " "	Nęcza Franciszek	" " "	po 5 zł. "
67	222 2/5 "	Niemczynowski Franciszek	Wiedeń, Muzeum technologiczne	po 35 zł. "
68	431 10/11 1889	Nitoń Maryan	Zakopane, przemysł drzewny	po 6 zł. "
69	436 9/1 1890	Nosalik Paweł	" " "	po 5 zł. "
70	364 26/9 1889	Orosz Władysław	jak p. 7	
71	" " "	Pfau Józef	jak p. 7	
72	436 9/1 1890	Paszkiwicz Błażej	Zakopane, przemysł drzewny	po 10 zł. "
73	394 32/10 1889	Piela Michał	" " "	po 6 zł. "
74	425 31/10 "	Piotrowska Stefania	Lwów, c. k. szkoła dla przemysłu artystycznego	po 12 zł. "
75	125 13/5 1890	Popiel Ksawery	Zakopane, przemysł drzewny	po 12 zł. "
76	312 15/7 "	Prydatkiewicz Michał	Wiedeń, Muzeum technologiczne	po 35 zł. "
77	380 15/7 "	Rzewuski Witold	Wiedeń, szkoła rządowa dla fotografii i reprodukcji	jednorazowo 120 zł.
78	364 26/9 1889	Rożański Jan	jak p. 7	
79	436 9/1 1890	Romański Wiktoryn	Zakopane, przemysł drzewny	po 5 zł. miesięcznie

L. bieżąca	Liczba i data załatwienia w Komisji krajowej dla spraw przemysłowych	Imię i nazwisko stypendysty (stypendystki)	Cel zasiłku, ewentualnie zakład, w którym stypendysta się kształci	Wysokość zasiłku
80	82 25/2 1890	Romaniakówna Anna	Muszyna, koronkarstwo	jednorazowo 24 zł.
81	436 9/1 "	Rusiniak Konstanty	Zakopane, przemysł drzewny	po 5 zł. miesięcznie
82	382 5/10 1889	Sławiński Szczęśny Jan	na kształcenie się w ceramice w szkole fachowej w Cieplicach	400 zł. na jeden rok
83	321 15/7 1889	Saroma Karol	Zakopane, przemysł drzewny	po 6 zł. miesięcznie
84	221 2/5 1890	Stehlik Edward	Horice (Czechy) c. k. szkoła kamieniarska i rzeźbiarska	120 zł. jednorazowo
85	297 22/10 1889	Seyfried Edward	Jarosław, koszykarstwo	po 8 zł. miesięcznie
86	404 22/7 1890	Stempfle Leopold	Wilamowice, szkoła tkacka	po 8 zł. "
87	447 5/2 "	Szczepanek Anna	Lwów, c. k. szkoła dla przemysłu artystycznego	po 10 zł. "
88	364 26/9 1889	Stopiński Andrzej	jak p. 7	
89	431 10/11 "	Stoklasa Adolf	Zakopane, przemysł drzewny	po 6 zł. "
90	436 9/1 1890	Sopiarz Franciszek	" " "	po 3 zł. "
91	256 19/5 "	Spytkowski Ludwik	Poremba, garncarstwo	po 8 zł. "
92	496 5/2 "	Szydłowska Olga	jak p. 87	jednorazowo 40 zł.
93	436 9/1 "	Tereszczuk Piotr	Zakopane, przemysł drzewny	po 8 zł. miesięcznie
94	419 28/10 1889	Tintz Józef	Świątniki, ślusarstwo	po 15 zł. "
95	431 10/11 "	Uscki Włodzimierz	Zakopane, przemysł drzewny	po 6 zł. "
96	405 22/10 "	Wasilewski Konstanty	Świątniki, ślusarstwo	po 12 zł. "
97	419 28/10 "	Wilkicki Alfred	" "	po 15 zł. "
98	364 26/9 "	Wolski Zygmunt	jak p. 7	
99	496 5/2 1880	Zahorska Felicja	jak p. 87	jednorazowo 60 zł.
100	433 10/3 1888	Ziobron Zygmunt.	Kamionka strumiłowa, szkoła krajowa dla bednartwa i kłodziejstwa	po 8 zł. miesięcznie

Pożyczki
i zasiłki
na poparcie
przedsię-
biorstw
przemysło-
wych.

W sprawach rozdziału pożyczek i zasiłków ze skarbu krajowego na popie-
ranie rozwoju przemysłu w kraju, służy Komisji krajowej dla spraw przemysłowych
według brzmienia statutu tylko prawo czynienia wniosków doradczych, gdy Wysoki
Wydział krajowy tego zażąda. Dlatego też sądzimy, że wystarczy w sprawozdaniu
z czynności Komisji krajowej dla spraw przemysłowych naznaczyć tylko zasady
ogólne, jakimi kierowaliśmy się we wnioskach naszych, które mieliśmy zaszczyt co
do załatwiania prośb o pożyczki i zasiłki bezwrotne na poparcie różnorodnych
przedsiębiorstw przemysłowych Wysokiemu Wydziałowi krajowemu przedkładać.

Zasady te pozostały bez zmiany, jak je streściliśmy w poprzednich spra-
wozdaniach, gdy doświadczenie stwierdziło najlepiej, że pomyślniejsze osiąga się wy-
niki, jeżeli zamiast rozpraszania pożyczek na zbyt wiele rodzajów przemysłu, i na
wiele drobnych przedsiębiorstw, wspiera się stale pewne ważniejsze gałęzie przemy-
słu, według programu z góry określonego, a przy ocenianiu podań zwraca się uwagę
nie tylko na użyteczny cel, ale zarazem i na własną organiczną żywotność przed-
siębiorstwa.

W obec tej metody traktowania spraw pożyczkowych zmniejszyła się
wprawdzie ilość udzielanych pożyczek, lecz spotęgowała się natomiast ich sku-
teczność.

Komisya liczy się z tem, że bezpieczeństwo bezwarunkowe pożyczki z kra-
jowego funduszu przemysłowego, nie jest pierwszym warunkiem, od którego przy-
znanie jej zależy powinno — lecz nie może także doradzać popierania groszem pu-
blicznym przedsiębiorstw, które w samym zarodku już są pozbawione sił żywotnych.
Chociaż więc ilość pożyczek, udzielanych z krajowego funduszu przemysłowego
zmniejszyła się cokolwiek w ostatnich czasach, to sądzimy, że tylko w ten sposób
zdoła się zebrać zapas na tem skuteczniejsze poparcie przedsiębiorstw szerszej do-
niosłości dla całych grup przemysłu, w pierwszym zaś rzędzie tkactwa i przemysłu
skórnego, gdy z pobudek wymienionych w zeszłorocznem sprawozdaniu, ku tym
dwom grupom przemysłu pragniemy głównie skierować na razie akcyę pomocni-
czą kraju.

Ruch organizacyjny, zmierzający do wzmocnienia tych dwóch gałęzi prze-
mysłu w kraju, postępuje wprawdzie powoli, a nawet rzecz można, cokolwiek ociężale.
Lecz nie ustaje on wcale, w szczególności zaś w dziale przemysłu tkackiego. Dziś
uż nie ma wątpliwości, że wkrótce wejdzie w życie fabryczna blicharnia i apre-
jtownia płócien, dla której przyrzeczony jest warunkowo znaczniejszy kredyt z kra-
jowego funduszu przemysłowego, zakupiono już bowiem grunt pod budowę tej fa-
bryki w Krośnie, a budowa ma się wkrótce rozpocząć.

Nadspodziewanie ożywia się także ruch na polu przemysłu keramicznego,
tak, iż spodziewać się można znacznego postępu w zużytkowaniu cennych glin garn-
carskich, jakie posiadamy w różnych okolicach kraju.

W ogólności przedłożyła Komisya w ciągu ubiegłego roku wnioski, zale-
cające do poparcia pożyczkami z krajowego funduszu przemysłowego 10. przedsię-
biorstw, na kwotę 34.500 zł. kredytu. Na tę cyfrę złożyło się:

Trzy przedsiębiorstwa w dziale przem. drzewnego z kwotą	. . . . .	15.000 zł. — ot.
Dwie spółki tkackie z kwotą	. . . . .	8.000 „ — „
Jedna spółka dla przem. skórnego otrzymała warunkowe przy- rzeczenie na	. . . . .	2.000 „ — „
Jedna spółka ślusarska przyrzeczenie na	. . . . .	2.000 „ — „
do przeniesienia	. . . . .	27.000 zł. — ot.

	z przeniesienia	. 27.000 zł. — ct.
Zaś dla trzech innych specjalnych przedsiębiorstw proponowali-		
śmy pożyczki w kwocie łącznej	.	7.500 „ — „
Razem	.	34.500 zł. — ct.

Co się zaś tyczy zasiłków bezzwrotnych, to proponowaliśmy udzielenie trzem drobnym rękodzielnikom zasiłków w łącznej kwocie 400 zł. i pięciu początkującym rękodzielnikom, którzy ukończywszy naukę z dobrym postępem w c. k. zawodowej szkole dla przemysłu drzewnego w Zakopanem, założyli własne warsztaty, na zakupno narzędzi po 25—30 zł. w. a. Jeden majster tkacki otrzymał zasiłek w kwocie 60 zł. na uzupełnienie swojego wykształcenia zawodowego w szkole krośnieńskiej, jeden zaś koszykarz zł. 40 na praktykę w Jarosławiu. Wysoki Wydział krajowy przyjął wszystkie te nasze wnioski.

Preliminarz
wydatków
na popiera-
nie przemy-
słu na rok
1891.

Projekt wydatków ze skarbu krajowego na cele szkolnictwa przemysłowego i na popieranie przedsięwzięć przemysłowych, podajemy przy końcu niniejszego sprawozdania, wraz z 49 specjalnymi preliminarzami pojedynczych zakładów dla nauki przemysłowej, utrzymywanych kosztem kraju, lub z funduszu krajowego subwencyonowanych.

Ogólna suma wydatków, proponowanych przez Komisyę na wymienione powyżej cele na rok 1891 wynosi	. 116.224 zł. — ct.
w obec kwoty, uchwalonej na rok 1890	. 109.726 „ — „
proponujemy na rok przyszły więcej o	. 6.498 zł. — ct.

Preliminarz na rok 1891 obejmuje nowych pozycyi tylko cztery — mianowicie:

a) Subwencyę dla wzorowego warsztatu szewskiego w Uhnowie w kwocie	. 1.100 zł. — ct.
b) subwencyę dla szkółki koronkarskiej w klasztorze Sióstr Miłosierdzia w Przeworsku	. 300 „ — „
c) na założenie stacyi doświadczalnej mechaniczno-technicznej we Lwowie — II-ga rata, w myśl uchwały sejmowej z 25. listopada 1889	. 2.500 „ — „
d) koszta inspekcji fachowej i administracyjnej szkół przemysłowych i warsztatów wzorowych	. 1.600 „ — „
Razem	. 5.500 zł. — ct.

Uchylamy natomiast z preliminarza na rok 1891 zasiłek dla projektowanego warsztatu wzorowego tkackiego w Borszczowie, gdy — jak nadmieniono powyżej, nie ma nadziei, ażeby on wszedł w życie, i na szkołę stolarstwa i tokarstwa w Myślenicach, skoro układy co do wprowadzenia w życie tej szkoły nie postąpiły naprzód.

W budżecie na rok 1890 obejmują te dwie pozycye następujące kwoty:

a) na warsztat wzorowy tkacki w Borszczowie	. 1.225 zł. — ct.
b) na szkołę stolarstwa i tokarstwa w Myślenicach	. 800 „ — „

Również prosimy o uchylenie z preliminarza na rok 1891 z rubryki wydatków na cele szkolnictwa przemysłowego zasiłków na urządzanie w Krakowie i w Sokalu kursów wakacyjnych dla nauczycieli szkół ludowych metody szwedzkiej nauki zręczności ręcznej (slöjd) z powodów zasadniczych, wyluszczonech w sprawozdaniu z 8. maja 1889 l. 53 — mianowicie, iż nie możemy traktować slöjdu jako przedmiotu nauki „przemysłowej“, lecz poczytujemy naukę zręczności ręcznej w szkołach

ludowych za ogólnie kształcący środek pedagogiczny. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych sądzi przeto, iż w budżecie krajowym właściwe miejsce na subwencye celem rozpowszechniania slöjdu jest w tej rubryce, gdzie mieszczą się wydatki na cele oświaty. I temi kierując się pobudkami w piśmie z 24. lipca b. r. l. 442 przedstawiliśmy Wysokiemu Wydziałowi krajowemu wniosek o przeniesienie kwoty 1.600 zł. objętej w budżecie krajowym na rok 1890 rubr. XVI. pozycjami 261 i 262 na rok 1891 do rubryki VII.

Zmniejszenia lub powiększenia niektórych pozycyj, uzasadnione są albo w właściwych rozdziałach niniejszego sprawozdania, albo też w preliminarzu samym.

Komisya uprasza, iżby Wysoki Wydział krajowy raczył preliminarz ten przedłożyć Sejmowi z przychylnem ze Swej strony poparciem.

Wnioski. Kończąc to sprawozdanie, Komisya krajowa dla spraw przemysłowych wnosi:

I. Sprawozdanie niniejsze raczy Wysoki Wydział krajowy przedłożyć Sejmowi z wnioskiem o przyjęcie do wiadomości, i o wstawienie w budżet krajowy na rok 1891 na cele popierania przemysłu i szkolnictwa przemysłowego kwot, wymienionych w załączonym preliminarzu.

II. Komisya uprasza o przedłożenie Sejmowi następujących wniosków:

1. Wysoki Sejm raczy wezwać ponownie c. k. Rząd, żeby w drodze konstytucyjnej wyjednał większe niż dotąd zasiłki ze skarbu państwa dla szkół przemysłowych i warsztatów naukowych w naszym kraju, wykazane w memoryałach Komisji krajowej dla spraw przemysłowych — i to w równym stosunku, jak w innych krajach koronnych.

2. Wysoki Sejm raczy wezwać c. k. Rząd, żeby wzorowy statut dla szkół przemysłowych uzupełniających, przedłożony c. k. Ministerstwu wyznań i oświaty przez Komisją krajową dla spraw przemysłowych p. d. 19. września 1889 l. 272 uznał za normalny dla szkół przemysłowych uzupełniających w Królestwie Galicyi i Lodomerji wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

3. Wysoki Sejm raczy upoważnić Wydział krajowy do wzniesienia budynku dla c. k. zawodowej szkoły ślusarskiej w Świątnikach górnych, kosztem nie wyższym jak 35.000 zł. i pod warunkiem, że gmina Świątniki górne pokryje z tego własnymi funduszami 10.000 zł. Reszta ma być pokrytą z funduszu krajowego.

Budowa ma być wykończoną w terminie dwuletnim w ten sposób, ażeby z ogólnej kwoty kosztów budowy wypadło na rok 1891 zł. 20.000 — zaś na rok 1892 zł. 15.000.

W budżet krajowy na rok 1891. raczy Wysoki Sejm wstawić na ten cel kwotę 10.000 złr. w. a.

4. Na koszta budowy domu na pomieszczenie krajowej szkoły tkackiej w Krosnie raczy Wysoki Sejm przyznać gminie m. Krosna — oprócz wyplaconej już w r. 1890 kwoty 1.000 zł. dalszy zasiłek bezzwrotny ze skarbu krajowego w kwocie 5.000 złr. do wypłaty w pięciu po sobie następujących latach, począwszy od r. 1891 po 1.000 zł. rocznie, pod warunkiem, jeżeli gmina m. Krosna zobowiąże się budynek własnym kosztem utrzymywać w dobrym stanie, i odda go do rozporządzenia Wydziału krajowego na umieszczenie w nim krajowej szkoły tkackiej na tak długo, jak długo szkoła ta będzie w Krośnie istniała.

5. Jeżeli gmina miasta Kołomyi rozszerzy budynek, w którym mieści się krajowa szkoła garncarska, według wymagań, przez Komisję krajową dla spraw przem. dla celów nauki za niezbędnie uznanych, raczy Wysoki Sejm upoważnić Wydział krajowy do wypłacenia jej subwencji bezzwrotnej w ogólnej kwocie 4.000 zł. a to w czterech po sobie następujących ratach rocznych po 1.000 zł. od r. 1891. począwszy.

W razie, gdyby zachodziła istotna potrzeba podwyższenia tej subwencji, a Wydział krajowy rozporządzał jakimi oszczędnościami z budżetu szkoły kołomyjskiej, raczy Wysoki Sejm upoważnić Wydział krajowy do użycia tych oszczędności na cel budowy.

6. Wysoki Sejm oświadczyć się raczy za zaprowadzeniem drugiej szkoły fachowej dla przemysłu drzewnego dla wschodniej części kraju w Kołomyi, a dla ułatwienia rokowań w tej sprawie z c. k. Rządem, raczy Wysoki Sejm upoważnić Wydział krajowy do przyrzeczenia pomocy ze strony kraju gminie miasta Kołomyi na pokrycie pewnej części kosztów dostarczenia dla tej szkoły lokalu.

Tymczasowo zaś, zanim projektowana szkoła państwowa wejdzie w życie, raczy Wysoki Sejm przyzwolić na subwencyonowanie szkółki dla wyrobów z drzewa, założonej przez „Spółkę huculską — stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką“ a w szczególności, iżby ze skarbu krajowego udzielono zasiłku stałego na opłacanie nauczyciela rysunków i fachowego instruktora stolarstwa na tak długo, dokąd ta szkółka nie będzie zastąpioną szkołą państwową.

Wysoki Sejm raczy wstawić w budżet krajowy na rok 1891 kwotę 1.300 zł. w. a. na cel powyższy — z tem jednakże zastrzeżeniem, ażeby „Spółka huculska, poddała swoją szkołę pod wpływ nadzorczy Wydziału krajowego, a względnie Komisji krajowej dla spraw przemysłowych w tej mierze, jak podlegają temu wpływowi inne, ze skarbu krajowego subwencyonowane zakłady dla fachowej nauki przemysłowej.

7. Wysoki Sejm raczy, przychyłając się do prośby o stabilizację i o przyznanie prawa do emerytury, wniesionej przez inżyniera Edmunda Krzena, kierownika krajowej ceramicznej stacji doświadczalnej we Lwowie:

- a) udzielić p. Edmundowi Krzenowi „veniam aetatis“;
- b) stabilizować go na posadzie kierownika krajowej stacji doświadczalnej ceramicznej, licząc mu lata służby od dnia 25. maja 1886 r. i przyznać mu prawo do emerytury;
- c) oznaczyć dla kierownika stacji doświadczalnej ceramicznej, podobnie jak dla profesorów krajowych szkół rolniczych, 30 lat służby do uzyskania pełnej emerytury, i odpowiednio temu okresowi termina do uzyskania częściowej emerytury.

Lwów dnia 21. września 1890.

Przewodniczący krajowej Komisji dla spraw przemysłowych,
Marszałek krajowy:

Jan hr. Tarnowski.

Alegat I. do sprawozdania z czynności Komisji krajowej dla spraw przemysłowych.

Skład osobowy

Komisji krajowej dla spraw przemysłowych.

Przewodniczący:

Hr. Tarnowski Jan, rzeczywisty tajny radca, marszałek krajowy, członek Izby Panów, Rady państwa i t. d.

Zastępcy przewodniczącego:

Hr. Dzieduszycki Włodzimierz, c. k. rzeczywisty tajny radca, kawaler orderu żelaznej korony I. klasy, komandor franc. krzyża legii honorowej, „officier de l'instruction public“, członek Izby Panów Rady państwa, członek c. k. Komisji centralnej dla szkolnictwa przemysłowego, prezes Rady nadzorczej Muzeum przemysłowego miejskiego we Lwowie, kor. członek Akademii umiejętności w Krakowie i t. d.

Ks. Czartoryski Jerzy, c. k. rzeczywisty tajny radca, poseł na Sejm krajowy i do Rady państwa, członek c. k. Komisji centralnej dla szkolnictwa przemysłowego i t. d.

Członek Wydziału krajowego, zasiadający w gronie Komisji:

(z prawem zastępstwa przewodniczącego i kierujący biurem Komisji)

Romanowicz Tadeusz, członek Rady nadzorczej Muzeum przemysłowego miejskiego we Lwowie, członek Rady nadzorczej fundacyi hr. Stanisława Skarbka i t. d.

Członkowie:

Baranowski Bolesław, c. k. radca szkolny,

Chrzanowski Leon, poseł na Sejm krajowy i do Rady państwa,

Fedorowicz Władysław, właściciel dóbr,

Franke Jan, rektor c. k. szkoły politechnicznej we Lwowie, członek czynny Akademii umiejętności w Krakowie i Tow. nauk ścisłych w Paryżu, prezes Towarzystwa politechnicznego we Lwowie i t. d.,

Laskowski Kazimierz, c. k. radca Namiestnictwa,

Michalski Michał, poseł na Sejm krajowy, I. delegat Rady miejskiej we Lwowie, członek zarządu Muzeum przemysłowego miejskiego we Lwowie, członek Rady zawiadowczej fundacyi Stanisława hr. Skarbka,

Mochnacki Edmund, prezydent król. stoł. miasta Lwowa,

Nawratil Arnulf, c. k. inspektor przemysłowy,

- Rotter Karol, dyrektor c. k. wyższej szkoły przemysłowej w Krakowie,
 Szczepanowski Stanisław, poseł na Sejm krajowy i do Rady państwa, członek Izby
 handlowo-przemysłowej we Lwowie i t. d.,
 Dr. Weigel Ferdynand, cesarski radca, poseł na Sejm krajowy, członek c. k. Komisji
 centralnej dla szkolnictwa przemysłowego we Wiedniu, szef biura Izby handlowo-
 przemysłowej w Krakowie, adwokat i t. d.,
 Dr. Wereszczyński Józef, kawaler orderu żelaznej korony III. klasy, poseł na Sejm kra-
 jowy, członek Wydziału krajowego, członek c. k. Komisji centralnej dla szkolnictwa
 przemysłowego, członek c. k. gal. Dyrekcyi funduszu propinacyjnego i t. d.,
 Wierzbicki Ludwik, kawaler orderu Franciszka Józefa, c. k. konserwator pomników sztuki
 i starożytności, zastępca dyrektora ruchu c. k. kolei państwowych we Lwowie,
 członek zarządu Muzeum przemysłowego miejskiego we Lwowie i t. d.
 Zacharjewicz z Lwigródu Julian, architekt, p. z. profesor przy c. k. szkole politech-
 nicznej we Lwowie, kawaler orderu żelaznej korony III. klasy, c. k. konserwator
 pomników sztuki i starożytności, członek Rady miejskiej we Lwowie,
 Dr. Zgórski Alfred, dyrektor Banku krajowego, członek reprezentacji m. Lwowa, członek
 Rady zawiadowczej fundacyi Stanisława hr Skarbka,
 Zima Franciszek, dyrektor gal. Kasy oszczędności we Lwowie, zastępca prezesa Rady
 nadzorczej Muzeum przemysłowego miejskiego we Lwowie, członek reprezentacji
 miasta Lwowa,
 Zieleniewski Leon, inżynier, właściciel fabryki maszyn w Krakowie.

Sekcja administracyjna:

Przewodniczący: Tadeusz Romanowicz.

Członkowie: Franke Jan,
 Laskowski Kazimierz,
 Michalski Michał,
 Nawratil Arnulf,
 Wierzbicki Ludwik,
 Dr. Zgórski Alfred.

Biuro:

Sekretarz: Merunowicz Teofil. Pomocnik manipulacyjny: Zglinnicki Antoni.

Alegat. II. do sprawozdania z czynności Komisji krajowej dla spraw przemysłowych.

Regulamin

czynności Komisji krajowej dla spraw przemysłowych.

§. 1. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych załatwia sprawy swego zakresu działania na posiedzeniach pełnych, albo też przez swoje sekcye i komisye specjalne, tudzież przez osobnych delegatów.

§. 2. Na mocy postanowień §. 9. ustanawia się:

- a) sekcję administracyjną;
- b) komisję specjalną dla spraw przemysłu domowego;
- c) komisję specjalną dla spraw przemysłu rękodzielniczego.

§. 3. Sekcja administracyjna składa się z siedmiu we Lwowie zamieszkałych członków, mianowicie: z szefa departamentu II. Wydziału krajowego (referenta spraw przemysłowych) jako przewodniczącego, z dwóch delegatów komisji specjalnej dla spraw przemysłu domowego, z dwóch delegatów komisji specjalnej dla spraw przemysłu rękodzielniczego i dwóch delegatów Komisji pełnej.

Sekcja administracyjna wybiera z pośród swoich członków zastępcę przewodniczącego.

§. 4. Sekcja administracyjna sama oznaczy stałe terminy swych zwyczajnych posiedzeń. Nadzwyczajne posiedzenia zwołuje przewodniczący w razach nagłych, nie cierpiących zwłoki, lub na żądanie dwóch członków sekcji.

Do ważności uchwał potrzebną jest obecność przewodniczącego lub jego zastępcy, i dwóch członków sekcji.

§. 5. Do zakresu działania sekcji administracyjnej należy:

- a) zarząd przyzwołonymi funduszami (§. 5. statutu) w granicach uchwał Komisji pełnej;
- b) przeprowadzenie rokowań z władzami, korporacyami lub osobami prywatnymi względem przykładania się do kosztów założenia i utrzymania fachowych szkół przemysłowych, tudzież warsztatów naukowych;
- c) przedstawianie Komisji pełnej wniosków co do statutów, regulaminów i instrukcyj dla szkół i warsztatów, i wogóle co do urządzenia tychże zakładów;
- d) sprawowanie nadzoru zwierzchniczego nad szkołami i zakładami, zostającymi pod opieką krajowej Komisji dla spraw przemysłowych;
- e) przedstawianie Komisji pełnej wniosków na mianowanie stałych nauczycieli dla szkół przemysłowych i stałych kierowników warsztatów naukowych, tudzież zarządzanie tymczasowego zastępstwa nauczycieli i kierowników w tych zakładach;
- f) przedstawianie Wydziałowi krajowemu wniosków co do udzielania zapomóg i pożyczek na cele przemysłowe, z przeznaczonych na to przez Sejm funduszków (§. 4. statutu);
- g) przedstawianie Komisji pełnej wniosków co do udzielania stypendyów i zasiłków uczniom szkół i warsztatów naukowych, tudzież osobom, kształcącym się w zawodach przemysłowych;
- h) przedstawianie Komisji pełnej wniosków co do wszelkich wydawnictw przemysłowych;

- i) przedstawianie Komisji pełnej wniosków co do mianowania personelu biura Komisji;
- k) układanie rocznego preliminarza i sprawozdań z czynności Komisji;
- l) w ogóle wykonywanie wszystkich uchwał Komisji pełnej, o ile one nie są przydzielone specjalnym komisjom lub osobom;
- m) w razach nagłych, nie cierpiących zwłoki, może sekcya administracyjna wydawać zarządzenia w zastępstwie Komisji pełnej, winna jednak na najbliższym posiedzeniu Komisji pełnej zdać z tego sprawę.

§. 6. Każdy z członków krajowej Komisji winien należyć wedle własnego wyboru albo do komisji specjalnej dla spraw przemysłu domowego, albo do komisji specjalnej dla spraw przemysłu rękodzielniczego.

Każda z tych komisyj specjalnych wybiera z pośród swoich członków przewodniczącego i zastępcę.

Do ważności uchwał każdej z tych komisyj specjalnych potrzebną jest obecność przewodniczącego, lub jego zastępcy i trzech członków.

Przewodniczący sekcji administracyjnej ma prawo brać udział z głosem doradczym w obradach obydwóch komisyj specjalnych, i ma być w tym celu zapraszany na każde posiedzenie.

§. 7. Do zakresu działania komisji specjalnej dla spraw przemysłu domowego i komisji specjalnej dla spraw przemysłu rękodzielniczego należy:

- a) badanie stosunków i potrzeb poruczonego im przemysłu;
- b) przedstawianie Komisji pełnej wniosków i opinii co do sposobu podniesienia przemysłu domowego względnie rękodzielniczego;
- c) przedstawianie Komisji pełnej wniosków co do potrzeby zakładania nowych szkół fachowych lub warsztatów wzorowych;
- d) przedstawianie Komisji pełnej wniosków i opinii co do wysyłania ludzi zawodowych za granicę dla zbadania dróg rozwoju obcej produkcji przemysłowej;
- e) przedstawianie Komisji pełnej wniosków, zmierzających do rozwoju muzeów przemysłowych i technologicznych stacyj doświadczalnych;
- f) przedstawianie sekcji administracyjnej wniosków względem preliminarza wydatków na cele przemysłu domowego lub rękodzielniczego.

§. 8. Ogólne zwyczaje parlamentarne zachowane być mają co do toku rozpraw Komisji pełnej, sekcji administracyjnej i dwóch komisyj specjalnych. W razie zachodzącej wątpliwości rozstrzygają analogiczne postanowienia regulaminu sejmowego.

Każdemu z członków Komisji krajowej służy prawo czynienia wniosków. Wszakże wnioski samoistne, nie objęte porządkiem dziennym Komisji pełnej, nie mogą być rozstrzygane na tem samym posiedzeniu, na którym były postawione, ale mają być przesłane do sprawozdania właściwej komisji specjalnej lub sekcji administracyjnej.

O przebiegu obrad Komisji pełnej ma biuro Komisji ogłaszać treściwe sprawozdania.

§. 9. Komisya załatwia swe ekspedycje na zewnątrz przez swoje biuro pod kierownictwem szefa departamentu II. Wydziału krajowego (referenta spraw przemysłowych).

§. 10. Postanowienia szczegółowe co do sposobu załatwiania spraw przez biuro Komisji określa instrukcja służbowa dla sekretarza, stanowiąca integralną część niniejszego regulaminu.

Alegat III. do sprawozdania z czynności Komisji krajowej dla spraw przemysłowych.

Instrukcja

dla sekretarza Komisji krajowej dla spraw przemysłowych.

§. 1. Kierownikiem biura krajowej Komisji jest szef departamentu II. Wydziału krajowego (referent spraw przemysłowych).

§. 2. Wszystkie sprawy, wpływające do krajowej Komisji rozdziela kierownik biura stosownie do przedmiotu pomiędzy członków sekcji administracyjnej, którzy referat specjalnych spraw objęli, albo przydziela je komisjom, dla spraw przemysłu domowego i rękodzielniczego ustanowionym. Każdy referat musi być przed ekspedycją aprobowany przez naczelnika biura.

§. 3. Sekretarza mianuje Komisya pełna na podstawie wniosku sekcji administracyjnej. Krajowej Komisji i sekretarzowi służy obopólnie prawo wypowiedzenia wzajemnego stosunku z terminem trzechmiesięcznym.

§. 4. Sekretarz podlega prezesowi krajowej Komisji, i kierownikowi biura Komisji wedle zasad i przepisów, normujących stosunek służbowy urzędników Wydziału krajowego do swoich przełożonych.

§. 5. W szczególności załatwia sekretarz następujące czynności:

- a) utrzymuje ewidencję aktów Komisji;
- b) prowadzi protokoły obrad, odbywających się w Komisji pełnej i jej organów;
- c) utrzymuje ewidencję stanu funduszków rozporządzalnych na cele przemysłowe;
- d) załatwia sprawy, przydzielone mu przez kierownika biura;
- e) czasopisma, książki, próbki, modele i t. p. znajdujące się w biurze Komisji, utrzymuje w porządku;
- f) załatwia całą manipulację biurową: prowadzi dziennik podawczy, indeks przedmiotowy, tudzież wykazy aktów, udzielonych członkom Komisji.

§. 6. Sekretarz ma prawo udziału w rozprawach z głosem doradczym.

§. 7. Wysokość wynagrodzenia sekretarza ustanawia Wydział krajowy na wniosek krajowej Komisji dla spraw przemysłowych.

Za czynności urzędowe, załatwiane po za Lwowem, ma prawo sekretarz liczyć dyety po 4 zł. dziennie, i żądać zwrotu kosztów podróży według norm, ustanowionych dla urzędników Wydziału krajowego.

Partykularze sekretarza, potwierdzone przez kierownika biura, mają być przedkładane Wydziałowi krajowemu.

§. 8. Akta, udzielone w krótkiej drodze Komisji krajowej przez Wydział krajowy, tudzież akta Komisji, oddawane do departamentu II. Wydziału krajowego, mają być zapisywane w przeznaczonych do tego księgach oddawczych, w których odbiór ma poświadczyć odbierający swoim podpisem.

Akta, udzielone członkom Komisji, mają być doręczane za filurą. Czasopisma i książki mają być wydawane członkom Komisji za rewersem.

Za ścisłe przestrzeganie tego przepisu, jak również za akta Wydziału krajowego, poruczone Komisji, jest sekretarz osobiście odpowiedzialnym.

§. 9. Za zgodą Wydziału krajowego może Komisya krajowa przydzielić do pomocy sekretarzowi pisarza dziennego, który podlega kierownikowi biura.

§. 10. Godziny urzędowe biura komisji są te same, co godziny urzędowe Wydziału krajowego; tak sekretarz jak jego pomocnik mają tych godzin ściśle przestrzegać.

Alegat IV. do sprawozdania z czynności Komisji krajowej dla spraw przemysłowych.

Memoryał

Komisji krajowej dla spraw przemysłowych w przedmiocie subwencji ze skarbu państwa dla zawodowych szkół rękodzielniczych i warsztatów wzorowych w Galicyi.

Wysokie c. k. Ministerstwo wyznań i oświaty!

Podpisana Komisya krajowa dla spraw przemysłowych kraju koronnego Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wniosła w przeszłym roku w czerwcu do l. 314 do Wysokiego c. k. Ministerstwa memoriał, w którym obszernie wyłuszczywszy starania kraju naszego o rozwój i udoskonalenie szkolnictwa przemysłowego, wykazała, o ile w porównaniu z innymi krajami koronnymi nasz kraj doznaje ze strony Wysokiego c. k. Rządu zbyt szczupłego poparcia, i upraszała o hojniejsze niż dotąd poparcie ze skarbu państwa dla podejmowanych w tym kierunku usiłowań.

Jakkolwiek pomieniona prośba dotąd uwzględnioną nie została, a nawet nie otrzymaliśmy jakiegokolwiek odpowiedzi, z której moglibyśmy poznać o tem wiadomość, o ile Wysokie c. k. Ministerstwo byłoby skłonnem owe podanie uwzględnić, niechaj nam przecież wolno będzie Wysokiemu c. k. Ministerstwu przedłożyć ponowną prośbę w tym kierunku.

Podpisana Komisya krajowa dla spraw przemysłowych nie traci nadziei, że Wysokie c. k. Ministerstwo uzna przecież, iż Galicya, która liczy $6\frac{1}{2}$ miliona ludności i obejmuje niemal czwartą część całego obszaru zastąpionych w Radzie państwa krajów, w zakresie popierania szkolnictwa przemysłowego zasługuje co najmniej na takie same względy ze strony Wysokiego c. k. Rządu, i na takie same ze skarbu państwa poparcie, jak inne kraje koronne.

Musimy jednakże stwierdzić z ubolewaniem, że i w budżecie państwowym na r. 1890, Galicya — jak to dotychczas bywało, uwzględnioną jest w bardzo niedostatecznej mierze.

Przeznaczono mianowicie na cele szkolnictwa przemysłowego kwotę 1,827.788 zł. w. a. Jeżeli zaś potrąci się od tej sumy kwotę 106.390 zł. która reprezentuje datki poszczególnych krajów koronnych, Izb handlowych, gmin, tudzież dochody własne poszczególnych zakładów, pozostaje 1,721.398 zł. jako kwota, która z własnych dochodów państwa na rzecz szkół przemysłowych ma być zużytkowaną. Z tej zaś sumy przeznaczono dla Galicyi tylko 82.340 zł. w. a. czyli 4.78%.

Mógłby być podniesiony zarzut, iż we Wiedniu, jako stolicy państwa znajduje się wiele takich zakładów dla nauki przemysłowej, z których mogą korzystać wszystkie kraje koronne.

Skoro jednak uwzględnilibyśmy i tę okoliczność, i z powyżej podanej sumy 1,721.398 zł. potrącimy kwoty, uchwalone jako dotacya ze skarbu państwa na wiedeńskie zakłady, z potrąceniem dotacyj dla szkół przemysłowych uzupełniających z nauką wieczorną, tudzież obu państwowych szkół przemysłowych, a które wynoszą 131.410 zł. w. a., to pozostałaby w takim razie suma 1,589.988 zł., z którą gdy porównamy wyznaczoną w budżecie państwa na rok bieżący dla Galicyi kwotę 82.340 zł., zawsze jeszcze okaże nader skąpy rezultat w wysokości 5.18% ogólnego preliminarza.

Jeżeli zaś weźmiemy pod rozwagę poszczególne gałęzie szkolnictwa przemysłowego, okaże się, iż podana tu suma ogólna rozdziela się w następujący sposób:

a) Na szkoły dla przemysłu artystycznego prelimitowano na całe państwo 168.400 zł., z czego przypada na Galicyę 11.600 zł. czyli 6.88%.

- b) na państwowe szkoły przemysłowe preliminowano 704.440 zł. z czego na Galicyę przypada 36.900 zł. czyli 5·24%;
- c) na szkoły fachowe dla hafciarstwa i koronkarstwa preliminowano 34.825 zł., z tego na Galicyę 200 zł. t. j. 0·57%;
- d) na szkoły fachowe tkackie preliminowano 163.891 zł., z tego zaś dla Galicyi nie przeznaczono nic;
- e) na szkoły fachowe dla wyrobów z drzewa i z kamienia preliminowano 233.604 zł., z tego dla Galicyi 16.000 zł. czyli 6·87%;
- f) na szkoły fachowe dla wyrobów z gliny i ze szkła preliminowano 82.694 zł., z czego na Galicyę 1 000 zł. czyli 1·20%;
- g) na szkoły fachowe dla przemysłu metalowego preliminowano 122 864 zł., z czego na Galicyę 7.450 zł. czyli 6·6 %;
- h) na szkoły fachowe i stacje doświadczalne dla rozmaitych zawodów przemysłowych wyznaczono 28.810 zł., dla Galicyi zaś nic;
- i) na szkoły rysunków i modelowania wyznaczono 9.800 zł. dla Galicyi nic;
- k) na szkoły dla ogólnego kształcenia rękodzielników 70.100 zł., dla Galicyi znowu nic;
- l) na szkoły przemysłowe uzupełniające z nauką wieczorną preliminowano 126.910 zł., dla Galicyi 6.200 zł. czyli 4·86%;
- m) na muzea przemysłowe, stowarzyszenia dla popierania przemysłu i t. p. preliminowano 24.250 zł., dla Galicyi 2.150 czyli 8 08%;
- n) na stypendya przemysłowe preliminowano 57.200 zł., z tego zaś na Galicyę 800 zł. czyli 1·4%.

W przeciwstawieniu do przytoczonych powyżej cyfer, udowadniających, że Galicya w usiłowaniach swoich, zmierzających do rozwoju szkolnictwa przemysłowego ze strony Wysokiego c. k. Rządu w porównaniu z innymi krajami koronnymi państwa tylko bardzo szczupłego doznaje poparcia, pozwalamy sobie zwrócić uwagę na tę okoliczność, iż kraj nasz z własnych funduszy już przez szereg lat bardzo znaczne stosunkowo sumy obraca na rzecz szkolnictwa przemysłowego, i że na rok 1890 preliminowano na ten cel 72.726 zł., która to suma nie obejmuje jednak kwot dodawanych przez gminy, powiaty, stowarzyszenia przemysłowe i t. d., a które to datki reprezentują w ogólności kwotę 70.000 zł.

Ofiarnosc Sejmu galicyjskiego, tudzież gmin naszych i innych czynników, interesujących się u nas rozwojem szkolnictwa przemysłowego zasługuje tem więcej na uwagę, że według budżetu Wysokiego c. k. Ministerstwa wyznań i oświaty, czynniki miejscowe we wszystkich innych krajach koronnych państwa dodają na cele szkolnictwa przemysłowego tylko 59.696 zł. z czego wypada kwota 30.150 zł. na fundusze krajowe wszystkich innych krajów koronnych (bez Galicyi).

Niemozna zresztą zamilczeć, iż Sejm galicyjski oprócz sum, które corocznie na cele szkolnictwa przemysłowego uchwała, utworzył jeszcze specjalny fundusz, który reprezentuje obecnie kwotę około 150.000 zł. wynoszącą, i przez coroczną dotację w kwocie 30.000 zł. z biegiem lat ma dojść do 300.000 zł. z przeznaczeniem ku wspieraniu przemysłu w ogólności, a w szczególności drobnego przemysłu rękodzielniczego i przemysłu domowego.

Gdy w memoryale, który podpisana Komisya krajowa dla spraw przemysłowych miała zaszczyt przedłożyć Wysokiemu c. k. Ministerstwu w przeszłym roku, wyczerpująco były wymienione, i pozycya po pozycyi uzasadnione potrzeby poszczególnych grup fachowych szkół przemysłowych i instytucyj, które mają służyć rozwojowi szkolnictwa przemysłowego w Galicyi, sądzimy, że obecnie byłoby już może rzeczą zbyteczną, żądania te ponownie wyszczególniać i uzasadniać, i dlatego pozwalamy sobie rekapitulować je tylko w ogólnym zestawieniu.

Pozycje dla poszczególnych grup fachowych są tu niezmienione, jak je oznaczyliśmy w przeszłym roku. Jedyny wyjątek w tem zestawieniu stanowi grupa „D” obejmująca szkoły fachowe dla wyrobów z kruszcu, w której ze względu na projektowane rozszerzenie c. k. zawodowej szkoły ślusarskiej w Świątnikach, jak niemniej także na zamierzone utworzenie nowej szkoły fachowej w Sułkowicach, żadaną kwotę odpowiednio podwyższono.

Zestawienie to wskazuje ogólną sumę, którą na wypadek, gdyby Wysokie c. k. Ministerstwo uwzględnić raczyło to nasze ponowne przedstawienie, wypadaloby wstawić w budżet państwowy na rok 1891 po nad tę kwotę, która już teraz ze skarbu państwa na rzecz szkolnictwa przemysłowego w Galicyi jest przeznaczoną.

Grupa	N a z w a	roczna	jedno-	razem
		kwota		
		zł.	zł.	
A.	Szkoły fachowe tkackie	1.800	3.500	5.300
B.	Szkoły fachowe dla wyrobów z drzewa	5.600	2.000	7.600
C.	Szkoły i warsztaty wzorowe dla wyrobów z gliny	2.400	4.500	6.900
D.	Szkoły dla wyrobów z kruszcu	—	19.500	19.500
E.	Szkoły robót kobiecych	2.000	750	2.750
F.	Szkoły rysunkowe	2.000	—	2.000
G.	Muzea przemysłowe	3.000	—	3.000
H.	Stypendya przemysłowe	—	6 000	6.000
	Suma	16.800	36.250	53.050

Objęte tem zestawieniem kwoty są w porównaniu z sumami, które na rzecz innych krajów koronnych ze skarbu państwu już przez szereg lat zawsze przyznawane bywają, tak nieznaczne stosunkowo, iż nie możemy wątpić, że Wysokie c. k. Ministerstwo niniejszą naszą ponowną prośbę przeciwieź uwzględnić raczy.

Niniejsze ponowne przedstawienie nasze kończymy uwagą, że trudne obecne położenie rolnictwa, które w obec braku jako tako rozwiniętego przemysłu w kraju nie może być prowadzonym dość intensywnie, jak niemniej także wzmagający się u ludności naszego kraju pomimo zarządzanych ze strony władz środków prohibicyjnych, popęd ku emigracyi, wymagają nieodzownie wzmocnienia i podźwignienia ruchu przemysłowego, w szczególności drobnego przemysłu rękodzielniczego i przemysłu domowego.

Sądzymy, że może nie omylimy się, gdy pozwolimy sobie twierdzić, iż upadek ekonomiczny tak znacznego kraju koronnego, jak Galicya, musi oddziaływać niekorzystnie także i na gospodarstwo państwa, gdy przeciwnie, nader skromne zasiłki materyalne, o które niniejszem upraszamy, mogłyby, jak się spodziewamy, przez podźwignienie szkolnictwa prze-

myślowego i rozwój przemysłu, ubezpieczyć egzystencję i dobrobyt dość znacznej części ludności krajowej, a tem samem wzmocnić także i podźwignąć w dalszem następstwie siłę podatkową i zdolność podatkową Galicyi.

Lwów, dnia 14. lipca 1890.

Alegat V. do sprawozdania z czynności Komisji krajowej dla spraw przemysłowych.

Memoryał

do Ministerstwa oświecenia w sprawie subwencyj ze skarbu państwa dla szkół przemysłowych uzupełniających na rok 1891.

Wys. c. k. Ministerstwo!

Komisya krajowa dla spraw przemysłowych ma zaszczyt przedłożyć następujące sprawozdanie o stanie szkół przemysłowych uzupełniających, tudzież o subwencyach dla tychże szkół ze skarbu państwa na r. 1891.

Aby nasze szkoły uzupełniające zrównać także pod względem administracyjnym ze szkołami innych prowincyi państwa, sporządziliśmy dokładne tłumaczenia formularzy druków dla tych szkół, przepisanych przez c. k. Ministerstwo, zarządziliśmy druk tych formularzy w Zakładzie narodowym imienia Ossolińskich, i obdzieliliśmy nimi wszystkie szkoły z tem poleceniem, aby odtąd używano wyłącznie tylko tych formularzy. Podczas tegorocznych inspekcji szkół przekonano się, że formularze powyższe bywają ciągle używane, i oddają szkołom usługi znakomite.

Jedyny wyjątek wypadło zrobić ze statutem normalnym, który z tego powodu nie mógł być ani wydrukowany ani rozesłany, ponieważ nie uzyskał dotąd potwierdzenia ministerjalnego.

Powołując się na nasze sprawozdanie z d. 9. października 1889 do l. W. kraj. 43130 upraszamy o ostateczne załatwienie tej sprawy. Wszystkie nowo założone szkoły przyjęły organizacją według tego statutu normalnego, a należy oczekiwać wprowadzania tego statutu do dalszych szkół; z tego powodu ostateczne ustalenie urządzeń naszych szkół uzupełniających zależy przedewszystkiem od aprobaty projektu naszego.

Wysokie c. k. Ministerstwo zażądało, abysmy o każdej szkole z osobna podali wyjaśnienia na pytania, zawarte w kwestyonaryuszu urzędowym. Czyniąc zadość temu żądaniu, przedkładamy w załączeniu pod l. 1—19 kwestyonaryusze wypełnione dla tych szkół, które mają otrzymać subwencyę ze skarbu państwa. W tych kwestyonaryuszach podano odpowiedź wyczerpującą na wszystkie pytania, z jednym wyjątkiem pytania szóstego, o uznaniu szkoły za obowiązkową. Ponieważ co do tego pytania władza polityczna ma objawić swoje zdanie, przeto wystósowaliśmy d. 9. maja b. r. do l. 257 pismo okólne do odpowiednich władz politycznych upraszając je o podanie swojej opinii w tej sprawie. Dotąd otrzymaliśmy odpowiedź tylko od

Starostwa w Przemysłu i Magistratu miasta Krakowa. Te odpowiedzi załączamy do odpowiednich kwestyonaryuszów. Gdy otrzymamy odpowiedzi od innych władz, nie omieszkamy przedłożyć je c. k. Ministerstwu. Sprawa powyższa nie wpływa jednak bezpośrednio na udzielenie szkołom subwencji, i może być w każdym przypadku oddzielnie załatwioną. O tej sprawie będziemy mieli sposobność przedłożenia osobnego sprawozdania.

W kwestyonaryuszach poruszono także sprawę nadzorowania tych szkół przez komisarzy rządowych. W tej sprawie pozwalamy sobie przedstawić wniosek, aby mianowano po dwu komisarzy rządowych dla szkół we wschodniej i w zachodniej części kraju, a mianowicie:

1. P. Wincentego Tchirschnitza, dyrektora c. k. szkoły dla przemysłu artystycznego we Lwowie, dla szkół w Brzeżanach, w Kołomyi, we Lwowie (szk. im. M. Bernsteina) i w Stanisławowie.

2. P. Władysława Kłapkowskiego, profesora c. k. szkoły dla przemysłu artystycznego we Lwowie, dla szkół w Drohobyczu, w Jarosławiu, w Przemysłu i w Żółkwi.

3. P. Jana Rottera, dyrektora c. k. szkoły przemysłowej w Krakowie dla czterech szkół tamtejszych, tudzież dla szkół w Nowym Sączu, w Starym Sączu, w Rzeszowie i Tarnowie; nareszcie:

4. P. Sławomira Odrzywolskiego, profesora c. k. szkoły przemysłowej w Krakowie, dla szkół w Bochni, w Jasle i w Wadowicach.

Przechodząc do sprawy subwencyonowania szkół uzupełniających, mamy zaszczyt nadmienić przede wszystkim, że podczas gdy w r. 1890 przedstawiliśmy 15 szkół do subwencyonowania ze skarbu państwa, w r. 1891 wypada 19 szkół obdzielić subwencyami. W sprawozdaniu z d. 30. kwietnia 1889 do l. 172 przedłożonem c. k. Ministerstwu przez Wydział krajowy d. 31. maja 1889 do l. 22779 zapowiedzieliśmy założenie dziewięciu nowych szkół; z tych szkół weszły dotąd tylko cztery w życie, mianowicie w Bochni, w Starym Sączu, w Jasle i w Wadowicach.

Statuta tych szkół zgodzające się zupełnie ze statutem normalnym, nie zostały przedłożone do zatwierdzenia w oczekiwaniu, że Wysokie c. k. Ministerstwo zaznaczy raczy Swoje stanowisko w obec przedłożonego przez nas statutu normalnego dla galicyjskich szkół przemysłowych uzupełniających.

Subwencye ze skarbu państwa na r. 1891 dla szkół uzupełniających są bądź zwyczajne, bądź nadzwyczajne.

I. Subwencye zwyczajne.

Preliminarz dochodów i wydatków każdej szkoły, ułożony przez wydział szkolny na formularzu urzędowym, załączamy w dwu egzemplarzach do odpowiedniego kwestyonarza.

Te preliminarze wymagały pewnych redukcij i poprawek, aby subwencye ze skarbu państwa i kraju nie przekraczały pewnych granic.

Na jednym z egzemplarzy załączonych, uwidoczniliśmy te redukcye pod tytułem: **Wnioski Komisji krajowej**, kierując się jak największą oszczędnością, i odmawiając wszelkiego zasiłku na czynsz, opał, oświetlenie i usługę. Tym sposobem okazało się, że szkoły poszczególne potrzebują następujących subwencyj ze skarbu państwa w r. 1891:

1. Bochnia	388 zł.
2. Brzeżany	348 „
3. Drohobycz	440 „
4. Jasło	418 „
5. Jarosław	600 „
do przeniesienia	2.194 zł.

	z przeniesienia	2.194 zł.
6. Kołomyja		464 "
7—10 Kraków		1.600 "
11. Lwów		285 "
12. Nowy Sącz		580 "
13. Przemyśl		575 "
14. Rzeszów		405 "
15. Stanisławów		590 "
16. Stary Sącz		470 "
17. Tarnów		585 "
18. Wadowice		310 "
19. Żółkiew		340 "
	Razem	8.398 zł.

Takie same subwencje wstawiono do budżetu krajowego na rok 1891. Uzasadnienie każdej pozycji jest podane w załącznikach, a ponieważ przestrzegaliśmy wszędzie jak największej oszczędności, obliczając jak najdokładniej każdą potrzebę, przeto tuszymy sobie, że c. k. Ministerstwo przyzwoli dla każdej szkoły proponowaną przez nas subwencją.

Potrzeby zwyczajne wszystkich 19 szkół w r. 1891 wynoszą 30774 złr., z czego państwo ma dostarczyć 8398 złr. czyli około 27% wszystkich potrzeb w gotówce. Czynniki miejscowe dostarczają oprócz tego lokalu, opału, oświetlenia i usługi; tych potrzeb nie wliczono do preliminarza.

II. Subwencje nadzwyczajne.

Te subwencje nie mieszczą się w preliminarzach powyższych i obejmują dwa tytuły:

1) Subwencje, na sprawienie środków naukowych dla szkół nowych.

Do preliminarza na r. 1890 wstawiliśmy dla każdej z czterech szkół w Krakowie po 225 złr. a więc razem 900 złr subwencji państwa na środki naukowe, i pozwalamy sobie ponowić ten wniosek na przypadek, gdyby kwota powyższa nie została wypłaconą w roku bieżącym.

Dla każdej z nowych szkół w Żółkwi, Bochni, Wadowicach i Starym Sączu wstawiliśmy do preliminarza na r. 1890 po 600 złr. subwencji państwowej. Ponieważ tymczasem trzy szkoły weszły w życie, i należało zaopatrzyć je w środki naukowe przeto Wydział krajowy na nasz wniosek wyasygnował dla Żółkwi 250 złr., a dla Wadowic i Starego Sącza po 200 złr. na środki naukowe. Te kwoty nie są jednak wystarczające, aby szkołę wyposażyć w środki naukowe; pozwalamy sobie przeto przedstawić wniosek, aby kwoty, brakujące do 600 złr., mianowicie 350 złr. dla Żółkwi i po 400 złr. dla Wadowic i Starego Sącza, wypłacono z funduszków państwa. Gdyby zatem c. k. Ministerstwo nie mogło w roku bieżącym rozporządzać powyższymi subwencyami, natenczas pod tytułem 1) przypadłaby w r. 1891 kwota 2650 złr.

2) Subwencje, na uzupełnienie środków naukowych dla szkół istniejących.

W sprawozdaniu za rok 1890 przedstawiliśmy wniosek, aby na zakupno modeli gipsowych dla szkół w Brzeżanach, w Drohobyczu, w Kołomyi, we Lwowie, w Nowym Sączu, w Przemyślu, Rzeszowie i Tarnowie wyasygnowano ze skarbu państwa po 150 złr.

Pozwalamy sobie ponowić ten wniosek na r. 1891, rozciągając go na szkoły w Jarosławiu, Stanisławowie, w Jaśle i w Krakowie (4 szkoły), w skutek czego w tytule 2) wypada subwencja jednorazowa 2250 złr.

Zestawiwszy potrzeby powyższe, okazuje się, że ze skarbu państwa wypadają następujące subwencje na r. 1891:

I. Subw. zwyczajne	8398 zlr.
II. „ nadzwyczajne tytuł 1)	2650 „
„ 2)	2250 „
Razem	13298 zlr.

Komisya krajowa uprasza o przyzwolenie subwencji powyższych.

Lwów 31. lipca 1890.

Alegat VI. do sprawozdania z czynności Komisji krajowej dla spraw przemysłowych.

Sprawozdanie

z podróży inspekcyjnej do szkół przemysłowych uzupełniających.

Na podstawie zaproszenia Wys. Wydziału krajowego z d. 22 marca b. r. do l. 11294 zwidłem w dniach 25 marca do 2 kwietnia, tudzież 9 — 11 i 15 — 16 kwietnia szkoły przemysłowe uzupełniające, dawniej istniejące, w Jarosławiu, Tarnowie, szkołę na Kaźmierzu w Krakowie, szkoły w Nowym Sączu, Drohobyczu, Brzeżanach i Stanisławowie, tudzież szkoły nowo założone w Wadowicach, Starym Sączu, Jaśle i Bochni. Mam zaszczyt złożyć z tych podróży sprawozdanie następujące:

I. Szkoła uzupełniająca w Jarosławiu.

W sprawozdaniach w r. 1888 i 1889 podnosiłem rozmaite wadliwości w planie naukowym, w rozkładzie godzin i w sposobie udzielania nauki rysunków. W skutek tych przedstawień, które bywały przedmiotami obrad konferencyj nauczycielskich, wprowadzono wiele zmian w organizacyi szkoły, które wpłynęły korzystnie na rozwój nauki. Szkoła składa się obecnie z dwu klas przygotowawczych i dwu klas przemysłowych; w każdej klasie nauka odbywa się, przez 8 godzin tygodniowo na podstawie planu, który odpowiada warunkom planu normalnego. Przedmiotami nauki w kursie przygotowawczym są: język polski, rachunki, kaligrafia, religia i rysunki z wolnej ręki; na właściwym kursie przemysłowym uczą stylistyki przemysłowej, rachunków przemysłowych, buchalteryi, rysunków z wolnej ręki, rysunków geometrycznych i rysunków zawodowych. Dla nauki rysunków w kursie przygotowawczym wyznaczono po dwie godziny tygodniowo w każdej klasie, a w kursie przemysłowym po 4 godziny tygodniowo. Nauka odbywa się w niedzielę od godz. 9 do 1, w poniedziałek i czwartek wieczorem od g. 6 do 8 w zimie, a od g. 7 do 9 od początku marca. Taki podział nauki jest odpowiedni.

W bieżącym roku szkolnym, który rozpoczął się w połowie września 1889, jest uczniów zapisanych:

w kl. I. przygotowawczej	56
„ „ II. „	47
„ „ I. przemysłowej :	31
„ „ II. „	5
Razem	139

Uderzającą jest różnica między ilością uczniów w klasie 1-ej a 2-ej kursu przemysłowego. Ta różnica zdaje się wskazywać na to, że rzemieślnicy pomimo 9-letniego istnienia szkoły nie uznają jeszcze korzyści nauki fachowej, poprzestając na nabywaniu wiadomości elementarnych.

W przeszłym roku liczyła szkoła jarosławska 136 uczniów. Według zawodu jest:

koszykarzy	26
murarzy	17
szewców	15
stolarzy	8
krawców	6
malarzy	6
zegarmistrzów	9

kaflarzy, ślusarzy, stelmachów, rzeźników i kowali po 5; mechaników i blacharzy po 4; reszta zawodów po 2 lub jednemu uczniu.

Pilność uczniów poprawiła się znacznie w porównaniu z latami dawniejszymi; nauczyciele w sprawozdaniach swoich podnoszą wpływ dobroczynny szkoły na zachowywanie się młodzieży rzemieślniczej i znaczny postęp w regularnem uczeniu na naukę.

W nauce rysunków okazuje się postęp pod każdym względem, do którego przyczyniły się kilkakrotne inspekcje szkoły, tudzież jej wyposażenie w środki naukowe (wzory i modele) i przybory do rysunku. Rysunek zawodowy nie mógł być jeszcze dostatecznie rozwinięty we wszystkich kierunkach, a to głównie z tego powodu, że uczniowie 2-ej klasy przemysłowej nie byli dostatecznie przygotowani w klasach niższych; gdy te braki zostaną usunięte na podstawie nowego planu nauki, wtedy rysunek zawodowy wykaże właściwe korzyści dla rzemieślnika. Nauka stylistyki, rachunków i buchalteryi przemysłowej rozwija się coraz lepiej, a uczniowie używają do wypracowań takich wzorów i druków, jakie bywają stosowane w życiu praktycznem.

Gmina miasta Jarosławia używa tej szkole mało poparcia. Subwencya roczna z funduszów gminy wynosi tylko 220 złr. a subwencya Rady powiatowej 100 złr. Te subwencje nie pokrywają nawet trzeciej części kosztów utrzymania szkoły, które na rok bieżący preliminowano na 1520 złr. Taki stan rzeczy nie powinien być cierpiany, a gdy sprawy zarządu miejskiego zostaną uregulowane, należy zarządać od miasta większego nakładu na utrzymanie szkoły. Pomimo wezwania c. k. Ministerstwa oświecenia wydział szkoły nie został ostatecznie zorganizowany, a szkoła pozostaje właściwie tylko pod opieką dyrektora i nauczycieli, którzy za swoją pracę otrzymują wynagrodzenie bardzo nieregularnie. Z powodu braku wszelkiej opieki ze strony władz miejscowych doszło nawet do tego, że nauczyciele w ciągu miesiąca stycznia b. r. oświadczyli dyrektorowi, że będą zniewoleni zaprzestać nauki, jeżeli do końca miesiąca nie otrzymają wynagrodzenia zaległego, a dopiero wypłata subwencji rządowej za rok ubiegły, która nastąpiła w początkach lutego b. r., obroniła szkołę od zupełnego zaprzestania nauki. Od początku b. r. otrzymuje szkoła subwencją krajową w kwartalnych ratach z góry, lecz ta subwencya nie wystarcza na pokrywanie wydatków bieżących, a zarząd miejski zachowuje się obojętnie w obec szkoły, która ma niemałe znaczenie dla ludności mieszczańskiej. Gdyby podniesiono subwencje z funduszów miejscowych i uregulowano wypłatę subwencji

państwowej, wtedy przy sprężystym zarządzie możnaby z pewnością liczyć na ciągły rozwój tej szkoły.

2. Szkoła uzupełniająca w Tarnowie.

Według organizacji, wprowadzonej w życie w ubiegłym roku szkolnym, szkoła tarnowska posiada kurs przygotowawczy o jednej klasie i właściwy kurs przemysłowy, połączony z nauką handlową, o dwu klasach. Rozkład nauki jest następujący:

I. Kurs przygotowawczy :

Religia	1 godz. tygodniowo
Język polski	3 " "
Rachunki	2 " "
Rysunki z wolnej ręki	2 " "
Razem	8 " "

II. Kurs przemysłowy :

1) Klasa pierwsza.

Religia	1 godz. tygodniowo
Rysunki z wolnej ręki	2 " "
Rysunki geometryczne	2 " "
Język polski	2 " "
Język niemiecki	2 " "
Rachunki	2 " "
Nauki przyrodnicze	2 " "
Razem	13 " "

2) Klasa druga.

Rysunki zawodowe	4 godz. tygodniowo
Stylistyka przemysłowa	2 " "
Język niemiecki	2 " "
Rachunki	2 " "
Buchalterya	2 " "
Razem	12 " "

Uczniów jest zapisanych :

w kursie przygotowawczym	51
w kl. I. kursu przemysłowego	61
„ II. „ „ „	—
na naukę wspólną	28
na rysunki budownicze	22
„ maszyn	14
„ przem.-artyst.	5
na przedmioty handlowe	12
Razem	193

Z pomiędzy zapisanych jest 123 do lat 18, a 70 powyżej lat 18. Według zawodów jest:

szewców	38
krawców	22
murarzy	22
stolarzy	16
ślusarzy fabrycznych	14
malarzy	13
kupców	11
ślusarzy zwykłych	9
bednarzy	8
fryzyerów	5
agentów handlowych	5

stelmachów, kowali, mosiężników i piekarzy po 3; reszta zawodów po 2 lub jednym uczniu.

W r. szkolnym 1887/8, było zapisanych 130, a w r. 1888/9, 243 uczniów.

Kierownikiem szkoły jest p. Wincenty Maziarski, profesor gimnazyalny. Nauczycielami są: 1) ks. Tomasz Łączewski, 2) Józef Maleta, nauczyciel szkoły ludowej 7-klasowej, 3) Franciszek Migdał, naucz. szk. lud., 4) Adolf Stapf, architekta, 5) Stanisław Nieszczyński inżynier-mechanik, 6) Jan Ciejka, naucz. lud., 7) Henryk Mendocha, dyrektor szk. lud., 8) Karol Albrecht, naucz. lud., 9) Józef Bereczkowski, naucz. lud., 10) Jan Styła, naucz. ludowy.

Wydział szkolny ukonstytuował się d. 20 maja 1889 r. i odbył dotychczas trzy posiedzenia. W skład wydziału wchodzi panowie: 1) Witold Rogojski, burmistrz przewodniczący; 2) Bronisław Trzaskowski, dyrektor gimnazjum, zastępca przewodniczącego; 3) Artur Szancer, delegat Rady powiatowej; 4) Walenty Tarsiński, delegat Rady gminnej, skarbnik; 5) Stanisław Szeligiewicz, reprezentant przemysłowców.

Szkoła jest dostatecznie zaopatrzona w rozmaite środki i przybory naukowe.

Nauka rysunków elementarnych, tak wolnoręcznych, jak geometrycznych, jest prowadzona systematycznie i z odpowiednim zastosowaniem się do celów szkoły. Dyrekcya zakupiła kolekcya modeli drewnianych, sporządzonych według wskazówek p. Jana Rottera, dyrektora szkoły przemysłowej w Krakowie i członka Komisji, które znakomicie ułatwiają naukę o rzutach i przekrojach, i o których życzyliby należało, żeby zostały wprowadzone do wszystkich szkół przemysłowych uzupełniających. Uczniowie rysują czysto i wykonywują jeden rysunek średnio w jednej lekcyi. Natomiast tak zwany rysunek zawodowy (budowniczy, rysunek maszyn, przemysłowo-artystyczny) jest bardzo słaby i okazuje teżsame niewłaściwości, które podniosłem w sprawozdaniu przed dwoma laty. Rysunki dla budowniczych nie okazują żadnego planu w postępowaniu nauczyciela i nie są ani wykończone, ani sporządzone według zasad ogólnie przyjętych, podobnie rysunki maszyn nie posiadają wcale cechy rysunków warsztatowych, którą powinny okazywać. Rysunek przemysłowo-artystyczny zasługuje zaledwie na taką nazwę.

Podobnie jak w rysunkach, tak w stylistyce przemysłowej i buchalteryi rezultaty ostateczne nauki są za małe w stosunku do tego, czego po szkole tarnowskiej słusznie można się domagać. Główną przyczyną tych niedomagań jest niedostateczna ilość klas przygotowawczych w stosunku do wiadomości, które młodzież ze sobą przynosi, dalej niewłaściwy rozkład nauki, a w końcu niewłaściwość metody nauczania i brak nadzoru sprężystego ze strony kierownictwa szkoły. Z powodu niedostatecznego przygotowania młodzieży okazuje się potrzeba podziału kursu przygotowawczego na dwie klasy całoroczne, większego skoncentrowania nauki, ograniczenia jej na przedmioty najważniejsze i wprowadzenia rysunku elementarnego do pierwszej klasy przygotowawczej. Plan nauki w kursie przemysłowym jest niewłaściwy. Z planu należy usunąć język niemiecki i nauki przyrodnicze, redukując ilość godzin do 9 a najwyżej 10 tygodniowo w każdej klasie. W dzisiejszym stanie rzeczy nie można od terminatora wy-

magać 12 do 13-godzinnej obecności tygodniowo w szkole wieczornej i niedzielnej. Z powodu tak znacznej ilości godzin naukowych młodzież nie uczęszcza regularnie na naukę a majstrowie są nieprzychylnie dla szkoły usposobieni.

Powyższych uwag udzieliłem wydziałowi szkolnemu, który na moje życzenie zebrał się na posiedzenie. Nadto zwróciłem uwagę wydziału szkolnego na brak należytej kontroli pilności uczniów, na małą stosunkowo ilość uczniów zapisanych, tudzież na konieczność usunięcia nauki w niedzielę po południu, czego słusznie domaga się Ministerstwo oświecenia. Wydział przyjął życzliwie moje uwagi, uchwalił jednogłośnie wprowadzić reformę planu nauki w najbliższym roku szkolnym i zobowiązał się do odbywania posiedzeń regularnych, tudzież do czuwania nad tem, żeby kontrola pilności uczniów była należytą i żeby we wszystkich pismach urzędowych używano tych druków, w które szkołę zaopatrzone z polecenie Ministerstwa oświecenia.

Kurs handlowy w szkole tarnowskiej okazuje bardzo mało żywotności. Z powodu dłuższej słabości nauczyciela głównego nauka nie odbywa się regularnie, uczniowie są zniechęceni, a rezultaty osiągnięte są bardzo małe. Ten kurs należałoby zupełnie zreorganizować pod kierunkiem gruntownego znawcy, któryby czuwał nad wykonaniem planu naukowego.

3. Szkoła uzupełniająca w Drohobyczu.

Przed dwoma laty składała się ta szkoła z właściwej szkoły uzupełniającej, z kursu górnictwa wosku ziemnego i z kursu stolarskiego. Ponieważ ani kurs górniczy, ani nauka stolarstwa nie okazywały żywotności w połączeniu ze szkołą przemysłową, przeto Komisya przeprowadziła zupełne oddzielenie nauki uzupełniającej, która bywa obecnie udzielana w szkole osobnej, podobnie jak w innych miastach.

Szkoła drohobycka dzieli się na kurs przygotowawczy o dwu klasach i na kurs przemysłowy również o dwu klasach. W kursie przygotowawczym uczą religii, języka polskiego, rachunków i rysunków, a nadobowiązkowo języka ruskiego; w kursie przemysłowym języka polskiego, historii naturalnej, fizyki, stylistyki przemysłowej, buchalteryi i rysunków z wolnej ręki i geometrycznych. Rysunek zawodowy stanowi w tym kursie przedmiot nieobowiązkowy. W kl. 1-ej przygotowawczej jest 6 godzin nauki tygodniowo, w kl. 2-ej 8 g., w klasie 1-ej kursu przemysłowego 9 g., a w kl. 2-giej również 9 g. Nauka rysunków rozpoczyna się w kl. 2-giej przygotowawczej w dwu godzinach tygodniowo; w obudwu klasach kursu przemysłowego przeznaczono na naukę rysunków wolnoręcznych i geometrycznych po trzy, a rysunków zawodowych po dwie godziny tygodniowo. Pierwsza klasa przygotowawcza jest przeznaczona dla analfabetów.

Uczniów jest zapisanych:

w kl. 1-ej przygotowawczej	.	.	.	.	.	42
„ 2-ej	.	.	.	.	.	90
„ 1-ej przemysłowej	.	.	.	.	.	65
„ 2-ej	.	.	.	.	.	8
					Razem	205

Podobnie jak w Jarosławiu, okazuje się bardzo znaczna różnica między ilością uczniów w klasie pierwszej a drugiej kursu przemysłowego, z czego wnosić należy, że rzemieślnicy nie pojmują doniosłości nauki zawodowej. Między zapisanymi 27 uczniów liczy lat 18 lub więcej, reszta jest w wieku poniżej lat 18.

Według zawodów jest:

szewców	67
krawców	18
stolarzy	17
ślusarzy	10
kupoów	12
bednarzy	10
kowali	11
złotników	6
snycerzy	5
zegarmistrzów	4

rymarzy, powroźników, murarzy, rzeźników, piekarzy, i kominiarzy po 3; reszta zawodów po dwu lub jednym uczniu.

Kierownikiem szkoły, którego gorliwość podnosiłem w dawniejszem sprawozdaniu jest p. Zygmunt Kunstmann, profesor gimnazyalny. Nauczycielami są: 1) Sebastyan Polak, profesor gimnazyalny; 2) Karol Kobierski, profesor gimnazyalny; 3) Julian Lizak, profesor gimnazyalny; 4) Józef Przybylski, profesor gimnazyalny; 5. Antoni Pazdrowski, profesor gimnazyalny; 6) Bolesław Laskowski, nauczyciel rysunków; 7) Mikołaj Kumaniec, kierownik szkoły ludowej; 8) Rudolf Harlender, kierownik szkoły ludowej; 9) Antoni Stankiewicz, nauczyciel ludowy; 10) Bazyli Stojalowski, nauczyciel ludowy; 11) Włodzimierz Buczacki, nauczyciel ludowy. Dwaj katecheci uczą religii według obrządku rzymsko- i grecko-katolickiego, a młodzież izraelska uczy się religii mojżeszowej.

Nauka rysunków okazuje znaczny postęp w porównaniu z latami dawniejszymi. Do tego postępu przyczyniła się głównie ta okoliczność, że nauczyciela rysunków wysłano przed rokiem na kurs nauczycielski pięciomiesięczny, który odbywał się przy szkole przemysłowej w Krakowie, aby przyswoił sobie gruntowną znajomość metody nauczania rysunków w szkole uzupełniającej. Nauczyciel udziela obecnie rysunku z wolnej ręki, rysunku geometrycznego i zawodowego, a tego ostatniego przedewszystkiem dla stolarzy i ślusarzy. Rysunek geometryczny nie jest jeszcze zupełnie systematycznie prowadzony; rysunek z wolnej ręki okazuje także pewne braki z powodu niedostatecznego przygotowania uczniów; rysunek zawodowy dla ślusarzy, do którego nauczyciel używa modeli Gröglera, zakupionych dla szkoły z subwencji rządowej, rozwija się dobrze i stanowi przedmiot żywego zajmowania się uczniów. Po wprowadzeniu pewnych ulepszeń, które wskazałem na miejscu, rysunki dla ślusarzy odpowiedzą zupełnie swemu celowi. Słabszym jest rysunek dla stolarzy, a to głównie z tego powodu, że nie odbywa się w rozmiarach dostatecznie wielkich. Szkoła drohobycka jest tak obficie zaopatrzona w środki naukowe, że przy wytrwałości nauczyciela będzie mogła w krótkim czasie wykazać odpowiednie rezultaty nauki rysunków. Przeszkodę w rozwoju nauki tego ważnego przedmiotu, stanowi niewłaściwe urządzenie sali, przeznaczonej na naukę rysunków. Sala jest za ciasna i niska, źle oświetlona i nie wyposażona w dobre stoły. Kierownik szkoły czynił kilkakrotnie przedstawienia u zarządu gminy, aby rozszerzono budynek szkolny, co przedstawiałoby korzyści dla szkoły ludowej, w nim umieszczonej, lecz te starania nie odniosły dotąd żadnego skutku. Może gmina da się nakłonić do przebudowania sali rysunkowej, aby młodzieży rzemieślniczej umożliwić nabycie wiadomości fachowych.

Znaczna ilość analfabetów, stanowiących klasę pierwszą przygotowawczą utrudnia rozwinięcie nauki w szkole drohobyckiej. Plan nauki nie jest ze wszystkiemi odpowiedni. Z planu nauki w kl. pierwszej przemysłowej należy usunąć historią naturalną, a z klasy drugiej fizykę jako przedmioty osobne, poprzestając na udzielaniu rzemieślnikowi wiadomości odpowiednich podczas czytania książki polskiej, wydanej przez Komisją. Natomiast wypadaloby wprowadzić naukę

rysunków do klasy pierwszej przygotowawczej, a rysunek zawodowy uczynić obowiązkowym w klasie drugiej przemysłowej, zmniejszając czas, przeznaczony na naukę stylistyki przemysłowej, o jedną godzinę tygodniowo, która mogłaby być przeniesiona do klasy pierwszej. W ten sposób możnaby naukę odpowiednio zorganizować i ograniczyć na takie przedmioty, które są dla rzemieślnika najwięcej potrzebne.

4. Szkoła uzupełniająca w Brzeżanach.

Szkoła brzeżańska była do niedawna najsłabszą ze wszystkich szkół uzupełniających w całym kraju i zasługiwała zaledwie na nazwę szkoły przemysłowej. Ministerstwo oświecenia chciało tej szkole odmówić wszelkiej subwencji na rok 1889, a tylko przedstawieniom Komisji udało się wyrobić dla niej zasilek 200 zł. z funduszków państwa.

Komisya nie ustawała w staraniach około poprawy szkoły i już teraz okazuje się postęp we wielu kierunkach. Wydział szkolny, któremu czynilem wielorakie przedstawienia w sprawie podniesienia nauki, postarał się przedewszystkiem o zmianę kierownika, który nie pojmował właściwie swego zadania. Z początkiem bieżącego roku szkolnego poruczono kierownictwo p. Mikołajowi Baczyńskiemu, profesorowi gimnazjalnemu, którego Komisya poleciła Wydziałowi krajowemu do zatwierdzenia w tym urzędzie. Kierownik szkoły, lubo z zawodu filolog, przejął się szczerze ważnością obowiązków swego zadania, rozwinął właściwą energią w kontrolowaniu pilności uczniów, nie ustawał w nadzorowaniu lekcyj i doprowadził szkołę do takiego stanu, który nie pozwala wątpić o jej dalszym rozwoju.

W roku ubiegłym posiadała szkoła brzeżańska tylko 3 klasy przygotowawcze, obecnie zaś dzieli się na kurs przygotowawczy o dwu klasach i na kurs przemysłowy również o dwu klasach. Klasa pierwsza przygotowawcza jest przeznaczona dla analfabetów. Rozkład nauki jest następujący:

I. Kurs przygotowawczy.

1. Klasa pierwsza.

Religia	1 godz. tyg.
Język polski	3 " "
Rachunki	2 " "
Rysunki	2 " "
Razem	<u>8 godz. tyg.</u>

2. Klasa druga.

Religia	1 " "
Język polski	2 " "
Rachunki	2 " "
Rysunki	2 " "
Razem	<u>7 godz. tyg.</u>

II. Kurs przemysłowy.

1. Klasa pierwsza.

Religia	1/2 godz. tyg.
Język polski	2 " "
Język niemiecki	1 " "
Stylistyka	1 " "
Rachunki	2 " "
Rysunki	3 " "
Razem	<u>9 1/2 godz. tyg.</u>

2. Klasa druga.

Religia	1/2 godz. tyg.
Język polski	1 " "
Język niemiecki	1 " "
Stylistyka przemysłowa	2 " "
Rachunki	2 " "
Rysunki	3 " "
Razem	<u>9 1/2 godz. tyg.</u>

Plan powyższy różni się niewiele od planu normalnego, który odpowiada u nas dla szkół tego rodzaju. Wprowadzenie nauki języka niemieckiego do kursu przemysłowego jest zbyt ciężkie, gdyż w jednej godzinie na tydzień uczeń skorzysta bardzo mało, a natomiast można tej godziny użyć na naukę rysunków; wypadaloby raczej naukę języka niemieckiego przenieść do klasy drugiej kursu przygotowawczego, aby rzemieślnika nauczyć przynajmniej poprawnego czytania w tym języku. W klasie drugiej kursu przygotowawczego można ilość godzin podnieść do 8 tygodniowo.

Nauka odbywa się w niedzielę od g. 9—1, w poniedziałek, wtorek i czwartek od g. 6—8 wieczór.

Uczniów zapisanych jest:

w kl. I. przygotowawczej	35,
" " II. "	47,
" " I. przemysłowej	36,
" " II. "	16,
Razem	<u>134.</u>

Postęp szkoły okazuje się dobitnie z tego, że w r. szkolnym 1888/9 było tylko 55 uczniów zapisanych; obecnie podniosła się więc ilość uczniów przeszło w dwójnasób, Według zawodów jest:

szewców	39,
krawców	15,
murarzy	19,
bednarzy	11,
stolarzy	9,
kowali i ślusarzy	po 7,
blacharzy	4,
cieśli	3,

reszta zawodów po dwu lub jednym uczniu. Z pomiędzy uczniów jest 23 powyżej lat 18, reszta poniżej tego wieku.

Nauczycielami są: 1) Bazyli Sanat, profesor gimnazjalny, 2) Jan Kazienko, nauczyciel ludowy, 3) Jan Wojciechowski, nauczyciel ludowy, 4) Józef Bazylewski, nauczyciel ludowy, 5) Tomasz Błaszkiwicz, nauczyciel ludowy, 6) Kalikst Lewandowski, nauczyciel ludowy. Religii udzielają dwaj katecheci miejscowi.

Nauczyciel Lewandowski otrzymał subwencją z funduszu krajowego, która mu umożliwiła odbycie pięciomiesięcznego kursu nauczycielskiego w szkole przemysłowej w Krakowie, który trwał do połowy marca b. r. Przez ten czas udzielał nauki rysunków inny nauczyciel, który wprawdzie starannie przygotowywał się do lekcyj i postępował ściśle według wzorów Andela, nie znając jednak metody nauczania rysunków, nie mógł doprowadzić do wyników odpowiednich. Lewandowski objął naukę zaraz po powrocie z Krakowa, z powodu jednak krótk-

kiego czasu nie mógł jeszcze wiele zdziałać. Po gruntownem poznaniu metodyki rysunków należy spodziewać się, że nauczyciel, pełen najlepszych zamiarów, wprowadzi rysunki w tej szkole w każdym kierunku na właściwe tory, zwłaszcza, że szkoła brzeżańska jest dobrze zaopatrzona we wszystkie środki naukowe.

Nauka stylistyki przemysłowej rozwija się prawidłowo. Uczniowie ćwiczą się należyście w układaniu rozmaitych pism, potrzebnych dla ich zawodu, a nauczyciel kieruje dobrze ich pracą i czuwa nad poprawnością języka. Podałem wskazówki, według których należy zmienić formę zewnętrzną tych ćwiczeń stylistycznych, aby zupełnie odpowiadały celowi. Buchalterya przemysłowa zostanie wprowadzona do planu nauki w najbliższym roku szkolnym.

Z prawdziwem uznaniem muszę podnieść czynność kierownika szkoły. Prof. Baczyński postępuje we wszystkim ściśle według zasad organizacji szkół uzupełniających, wydanych przez Komisją; odbywa z nauczycielami konferencje, na których poddaje dyskusji metodę nauki, udziela rad i wskazówek dydaktycznych, i czuwa nieustannie nad tem, żeby nauka każdego przedmiotu postępowała według planu właściwego. Wydział szkoły brzeżańskiej zajmuje się także gorliwie swoim zadaniem. Sprawy kasowe są w porządku wzorowym; wydział popiera kierownika w czuwaniu nad pilnością młodzieży i w zniewalaniu majstrów, aby swoich terminatorów posyłali regularnie na naukę. Szkoła zyskuje w mieście coraz szersze uznanie, a gdy rzemieślnicy przekonają się o korzyściach nauki, będzie można liczyć na to, że szkoła brzeżańska będzie posiadała stale około 200 uczniów. W tej szkole wprowadzono nagrody dla uczniów w postaci książeczek oszczędności, które uczniowie mogą spieniężyć dopiero po ukończeniu wszystkich klas uzupełniających. Taki sposób zachęcania młodzieży zasługuje na to, żeby go naśladowano w innych miastach.

Pomimo widocznej potrzeby takiej szkoły zarząd gminy nie wspiera jej materyalnie tak, jakby należało. Na rok 1889 przyrzekła Rada gminna szkole 50 zł., a Rada powiatowa również 50 zł. subwencji, lecz subwencya miejska nie została wypłacona. Na rok bieżący wstawiła Rada miejska do budżetu 100 złr., a Rada powiatowa również 100 złr., jako subwencją dla szkoły. Suma tych zasiłków stanowi nieco więcej, niż połowę subwencji 336 złr., uchwalonej przez Sejm dla tej szkoły na r. 1890, nie stoi więc w stosunku odpowiednim do poparcia pieniężnego, którego fundusze miejscowe powinny szkole udzielać. Członkowie wydziału szkolnego, którym udzieliłem tych spostrzeżeń na posiedzeniu, przyrzekli dołożyć starań, aby fundusze miejscowe dostarczyły na rok 1891 przynajmniej 300 złr. na utrzymanie szkoły.

5. Szkoła uzupełniająca w Stanisławowie.

Ta szkoła składa się z dwu klas kursu przygotowawczego, z dwu klas kursu przemysłowego i z dwu klas kursu handlowego. Kurs handlowy liczy jednak tak mało uczniów, że podział jego na dwie klasy został zaniechany i nauka odbywa się właściwie tylko w jednej klasie. W klasie I. przygotowawczej, przeznaczonej dla analfabetów, odbywa się nauka w 7 godzinach tygodniowo; w kl. II. przygotowawczej również w 7 godz. tyg., z czego 2 godziny przypadają na rysunki. Rozkład nauki w kursie przemysłowym jest następujący:

1. Klasa pierwsza.

Religia	1 godz. tygodniowo,
Stylistyka przemysłowa	2 " "
Język niemiecki	1 " "
Rachunki	2 " "
Rysunki	3 " "
Razem	9 godz. tygodniowo.

2. Klasa druga.

Religia	1	godz. tygodniowo,
Stylistyka przem.	2	" "
Język niemiecki	1	" "
Rachunki i buchalterya	2	" "
Rysunki	3	" "
Razem	9	godz. tygodniowo.

Uczniów zapisanych jest :

w kl. I. przygotowawczej	34,
" II. "	35,
" I. przemysłowej	42,
" II. "	16,
w kursie handlowym	5,
Razem	132.

Według zawodów należy :

- a) do korporacji kowalskiej (ślusarze, blacharze, kowale, bronzownicy, nożownicy, lakiernicy) . . . . . 48 uczniów,
- b) do korporacji stolarskiej (stolarze i bednarze) . . . . . 34 "
- c) do korporacji krawieckiej (krawcy, rękawicznicy, kapelusznicy i golarze) 24 "
- d) do korporacji szewskiej (szewcy i garbarze) . . . . . 20 "
- e) do korporacji piekarskiej . . . . . 6 "

Kierownikiem szkoły jest p. Edmund Bączalski, profesor szkoły realnej. Nauczycielami są: 1) Jan Kobak, profesor szkoły realnej, 2) Karol Borowiczka, profesor szkoły realnej, 3) Julian Liskowicz, profesor seminarium nauczycielskiego, 4) Włodzimierz Baranowski, nauczyciel ludowy, 5) Franciszek Kański, nauczyciel ludowy, 6) Justyn Głowacki, suplent szkoły realnej. Dwaj katecheci udzielają nauki religii.

Nauka rysunków wykazuje rezultaty słabe, pomimo tego, że szkoła posiada wszelkie potrzebne środki naukowe i jest połączona ze szkołą realną. Rysunków geometrycznych wykonano mało i bez należytego stopniowania; rysunek ornamentalny nie celuje także systematycznością i obfitością wypracowań uczniów; rysunek zawodowy ogranicza się dotąd do przerysowywania wzorów najprostszych dla szewców i krawców, tudzież do kopiowania ołówkiem prostych wyrobów ślusarskich. Uczniowie klasy drugiej kursu przemysłowego nie rysowali dotąd według modeli i nie używali ani tuszu, ani farb innych. — Nauka buchalteryi przedstawia się natomiast dobrze; w stylistyce przemysłowej uczniowie wypracowali zbyt mało zadań, których nauczyciel nie poprawiał dość starannie.

Plan naukowy szkoły nie odpowiada w zupełności wymaganiom planu normalnego dla szkół naszych. Jako pozostałość z lat dawniejszych zatrzymano w kursie przemysłowym język niemiecki w jednej godzinie tygodniowo, która nie przynosi żadnych korzyści. Ten przedmiot nauki należy wyrugować i pomnożyć natomiast ilość godzin rysunkowych tak, aby w klasie pierwszej przypadły po 2 godziny na rysunek geometryczny i na rysunek z wolnej ręki, a w klasie drugiej 4 godziny na rysunek zawodowy. Naukę rysunków należy rozpocząć od klasy pierwszej przygotowawczej.

Stosunki miejscowe nie sprzyjały dotąd rozwojowi tej szkoły. Korporacje rzemieślnicze zachowują się obojętnie względem szkoły, a nawet zachodziły przypadki wyraźnego sprzeciwiania się kierownikowi szkoły, gdy upraszał o wykaz terminatorów i o czuwanie nad pilnem ich uczęszczaniem na naukę uzupełniającą. Przełożony jednej korporacji ustąpił dopiero przed

ostrą nagana Starostwa, które bardzo energicznie popiera szkołę, nie znajdującą uznania w kołach mieszczańskich. Korporacje: kowalska, stolarska, piekarska, szewska i krawiecka wykazują razem 213 terminatorów; wiadomą jest jednak rzeczą, że majstrowie utrzymują wielu terminatorów, którzy nie są wcale zapisani do korporacji. Bez przesady można więc ilość terminatorów, obowiązanych do uczęszczania na naukę uzupełniającą, podać najmniej na 250; okazuje się zatem, że dotąd tylko połowa tych terminatorów korzysta z nauki, wyłącznie dla nich przeznaczonej. Trzeba przyznać, że kierownik szkoły kontroluje nieustannie pilność uczniów i posyła regularnie wykazy uczniów opieszających do władzy przemysłowej; lecz władze autonomiczne nie popierają należyte tych starań, co wpływa niekorzystnie na majstrów i uczniów. Wydział szkolny nie używa nauce także poparcia należytego, zostawiając kierownikowi załatwianie wszystkich spraw bieżących.

Subwencye z funduszków miejscowych wynoszą nominalnie 600 zł. rocznie, z czego 250 zł. przypada na zasiłek z kasy miejskiej. W mieście tak ludnem, jak Stanisławów, należałoby przypuszczać większą ofiarność ze strony Rady gminnej na cele podniesienia mieszczaństwa, którego pokolenie przyszło nie odzyska dawnej samodzielności bez oświaty i nauki.

6. Szkoła uzupełniająca w Jasle.

Po dwuletnich staraniach Komisji szkoła jasielska została otwartą w bieżącym roku szkolnym, a naukę rozpoczęto d. 1. listopada 1889 r. Organizacja szkoły polega na zasadach, podanych przez Komisję. Na razie utworzono kurs przygotowawczy o dwu klasach, z których pierwsza jest przeznaczona dla analfabetów, i kurs przemysłowy o jednej klasie; druga klasa kursu przemysłowego zostanie otwarta w przyszłym roku szkolnym. Nauka odbywa się w budynku gimnazyalnym pod kierownictwem p. Klemensa Sienkiewicza, dyrektora gimnazyum, który z prawdziwie obywatelską gorliwością opiekuje się nową szkołą i nie szczędzi zachęty wobec rzemieślników, aby korzystali z nauki. W najbliższej przyszłości zostanie zbudowany nowy gmach dla pomieszczenia gimnazyum, w którym szkoła uzupełniająca znajdzie miejsce odpowiednie.

Plan nauki jest następujący:

I. Kurs przygotowawczy.

1. Klasa pierwsza:

Religia	1	godz. tygodniowo
Język polski	2	" "
Rachunki	1	" "
Rysunki	2	" "

Razem . . . . . 6 godzin tygodniowo.

2. Klasa druga, jak w klasie pierwszej.

II. Kurs przemysłowy.

Klasa pierwsza:

Religia	1/2	godz. tygodniowo
Język polski	1	" "
Stylistyka przemysłowa	1	" "
Rachunki	1	" "
Rysunki	2	" "

Razem . . . . . 5 1/2 godziny tygodniowo.

Z przyszłym rokiem wypadnie powiększyć ilość godzin dla nauki rysunków, rachunków i stylistyki przemysłowej, i wprowadzić naukę buchalteryi. Lekcyje odbywają się w niedzielę przed południem, w poniedziałek, wtorek i czwartek w godzinach wieczornych. Uczniów zapisanych jest.

w klasie I. przygotowawczej	25
w " II. "	48
w " I. przemysłowej	33
Razem	106

Uczniowie szkoły koszykarskiej uczęszczają na naukę uzupełniającą. Młodzież oddaje się nauce bardzo chętnie, okazuje pilność zadowalającą i zachowuje się przyzwoicie. Gdy wszyscy terminatorowie w mieście zapiszą się do szkoły, będzie można liczyć stale na 120 uczniów.

Nauki udzielają: 1. Aleksander Truszkowski, profesor gimnazjalny, 2. Antoni Nowak, suplent gimnazjalny, 3. Jan Rembacz, suplent gimnazjalny, 4. Jędrzej Jakiel, nauczyciel ludowy, 5. Andrzej Stopiński, nauczyciel ludowy. Nauki religii udziela katecheta. Rysunków uczy Andrzej Stopiński, który z polecenia Komisji odbył pięciomiesięczny kurs nauczycielski w Krakowie, gdzie poznał metodę udzielania nauki rysunków w szkole uzupełniającej. Ponieważ ten nauczyciel od niedawna objął obowiązki swoje, przeto nie mógł jeszcze doprowadzić do rezultatów, zupełnie odpowiednich, nie można jednak wątpić, że nauka rysunków przybierze w czasie najbliższym kierunek właściwy we wszystkich klasach. Szkoła jest zaopatrzona we wszelkie środki naukowe, które zakupiono bądź z subwencji państwowej, bądź z funduszu krajowego.

Wydział szkolny stanowią panowie: Adolf Metzger, burmistrz i przewodniczący; Michał Zacharyasz, Emil Berger i Antoni Senkowski, delegaci Rady miejskiej; Romuald Palch, delegat Rady powiatowej; Józef Sękiewicz, delegat Kasy oszczędności; wreszcie kierownik szkoły.

Szkoła jasielska, rozpoczynająca swoje istnienie na małą skalę, ma wszelkie warunki rozwoju i cieszy się poparciem kół miejscowych, które uznają jej doniosłość dla stanu rzemieślniczego.

7. Szkoła uzupełniająca w Wadowicach.

Została również otwarta w bieżącym roku szkolnym; nauka rozpoczęła się d. 14. listopada 1889 r. w dwu klasach kursu przygotowawczego i w jednej klasie kursu przemysłowego. Szkoła mieści się w budynku gimnazjum realnego; sale są przestronne i dostatecznie oświetlone. W przyszłym roku szkolnym zostanie dodana klasa druga kursu przemysłowego. Klasa pierwsza przygotowawcza jest przeznaczona dla analfabetów.

Plan nauki jest następujący:

I. Kurs przygotowawczy.

1. Klasa pierwsza:

Religia	1	godz.	tygodniowo
Język polski	4	"	"
Rachunki	2	"	"
Razem	7	godzin	tygodniowo

2. Klasa druga:

Religia	1	godz.	tygodniowo
Język polski	3	"	"
Rachunki	2	"	"
Rysunki	2	"	"
Razem	8	godzin	tygodniowo

II. Kurs przemysłowy.

Klasa pierwsza:

Religia	$\frac{1}{2}$	godz.	tygodniowo
Język polski	2	"	"
Stylistyka	1	"	"
Rachunki	2	"	"
Rysunki	3	"	"

Razem . . . . $8\frac{1}{2}$ godziny tygodniowo

Uczniów zapisanych jest:

w klasie I. przygotowawczej	26
" II. "	44
" I. przemysłowej	45
nadto uczęszcza na rysunki czeladników	12

Razem 127

Jako objaw pocieszający wypada podnieść, że w pierwszym roku istnienia szkoły czeladnicy starsi zapisali się na naukę rysunków.

Kierownikiem szkoły jest p. Seweryn Arzt, dyrektor gimnazjum, który miał sposobność poznać dokładnie potrzeby takiej szkoły podczas swego pobytu w Drohobyczu. Nauczycielami szkoły są: 1. Jan Pawlica, profesor gimnazjalny, 2. Michał Frąckiewicz, profesor gimnazjalny, 3. Walenty Myjkowski, profesor gimnazjalny, 4. Fryderyk Lachner, profesor gimnazjalny, 5. Franciszek Prezentkiewicz, kierownik szkoły ludowej, 6. Franciszek Zajac, nauczyciel ludowy. Religii uczy katecheta gimnazjalny.

Rysunków uczy p. Fryderyk Lachner, stypendysta Wydziału krajowego i byłý kierownik warsztatu wzorowego ceramicznego w Porębie. Lachner objął naukę rysunków dopiero od 1. marca b. r., a nauczyciel poprzedni widocznie nie miał dokładnego pojęcia o metodzie nauki, gdyż wypracowania uczniów odpowiadają zaledwie najskromniejszym wymaganiom. Podczas pobytu w Wadowicach porozumiałem się z p. Lachnerem pod względem metody postępowania przy nauce rysunków i zebrałem informacye co do zakupna najpotrzebniejszych środków naukowych z dotacyi 200 zł., którą Wydział krajowy wyasygnował w tym celu na moje ręce.

Młodzież, wstępująca do tej szkoły, okazuje niedostateczne przygotowanie w tych przedmiotach, które należą do zakresu nauki szkoły ludowej, a pomimo dość wysokiego stopnia inteligencji mieszkańców, znajduje się niemała ilość analfabetów. Trzeba jednak przyznać, że młodzież rzemieślnicza okazuje chęć do nauki, a majstrowie rozumieją znaczenie szkoły dla podniesienia rzemiosła. Gdy w jesieni roku przeszłego burmistrz rozesał do korporacyj wiadomienie o otwarciu szkoły i wezwaniu do zapisywania terminatorów, zapisano wkrótce dostateczną ilość uczniów, z którymi można było zaraz rozpocząć naukę w trzech klasach. Pilność młodzieży jest zadowalająca, a kierownik szkoły nie potrzebował dotąd używać żadnych środków przymusowych, aby młodzież zniewalać do regularnego uczęszczania na lekye. Zachowywanie się młodzieży pozostawia wprawdzie wiele do życzenia, lecz energia i wyrozumiałość kierownika zdoła niewątpliwie pokonać te pierwsze trudności, z którymi prawie każda szkoła tego rodzaju ma do walczenia. Główną zachętą dla majstrów i terminatorów do korzystania ze szkoły uzupełniającej stanowi bliskość miasta Bielska, którego szkoła przemysłowa jest dobrze znana mieszkańcom Wadowic, umiejącym z tego powodu cenić ważność nauki przemysłowej. Gdy szkoła rozwinie się całkowicie, będzie posiadała corocznie około 140 uczniów rozmaitych zawodów przemysłowych.

Do wydziału szkolnego należą panowie: Dr. Jan Iwański, burmistrz i przewodniczący, Franciszek Foltyn i Jan Figler, delegaci Rady gminnej, Dr. Henryk Krobicki i Aleksander Gostkowski, delegaci Rady powiatowej, wreszcie kierownik szkoły.

Z szczerem uznaniem należy podnieść poparcie materyalne, którego szkoła doznaje z funduszków miejscowych. Gmina wypłaca szkole subwencję roczną 400 zł., Rada powiatowa 100 zł., Kasa oszczędności 200 zł., a towarzystwa rękodzielników 35 zł. Te subwencje pokrywają prawie $\frac{2}{3}$ części dotychczasowych potrzeb szkoły i zapewniają jej dalszy rozwój przy odpowiedniej pomocy kraju i państwa. Ofiarność czynników miejscowych na naukę przemysłową może posłużyć za wzór innym miastom w Galicyi, które pomimo większej ilości mieszkańców i wyżej rozwiniętego przemysłu wydają znacznie mniej na naukę swojej młodzieży rękodzielniczej, oglądając się ciągle na pomoc z innych funduszków.

Szkoła wadowicka otrzyma wkrótce najpotrzebniejsze środki naukowe, które będą jednak wymagały pewnego dopełnienia, aby wystarczyły na potrzeby uczniów.

8. Szkoła uzupełniająca w Starym Sączu.

Założona w bieżącym roku szkolnym; naukę rozpoczęto d. 15. września 1889 r. według zasad, podanych przez Komisję. Umieszczona w budynku szkoły ludowej, którego lokalności są zupełnie odpowiednie tak pod względem rozmiarów, jak pod względem światła. Szkoła składa się z kursu przygotowawczego o dwu klasach i z kursu przemysłowego o jednej klasie; w przyszłym roku szkolnym zostanie dodana klasa druga.

Plan nauki jest następujący:

I. Kurs przygotowawczy.

1. Klasa pierwsza:

Religia	1	godz.	tygodniowo
Język polski	1	"	"
Rachunki	2	"	"
Rysunki	3 $\frac{1}{2}$	"	"
Razem ,	7 $\frac{1}{2}$	godz.	tygodniowo

2. Klasa druga:

Religia	1	godz.	tygodniowo
Stylistyka	1 $\frac{1}{2}$	"	"
Rachunki	2	"	"
Rysunki	3	"	"
Razem .	7 $\frac{1}{2}$	godz.	tygodniowo

II. Kurs przemysłowy:

Religia	1	godz.	tygodniowo
Stylistyka	1 $\frac{1}{2}$	"	"
Rachunki przemysłowe	2	"	"
Rysunki	4	"	"
Razem .	8 $\frac{1}{2}$	godz.	tygodniowo

Uczniów zapisanych jest:

w klasie I. przygotowawczej	72
" II. "	35
" I. przemysłowej	34
Razem	141

Według zawodów :

szewców	50
kuśnierzy	32
kowali	20
rzeźników	10
stolarzy	8
garncarzy i kupców po	5
powroźników	3

reszta zawodów po dwu lub po jednemu uczniu.

Nauka odbywa się w niedzielę od 9—12 a po południu rysunki na kursie przemysłowym od 1—5, we wtorek wieczór od 6—8^{1/2} i w piątek od 6—8. Nauka w niedzielę po południu zostanie w przyszłości zaniechana, jako sprzeciwiająca się słusznym przepisom ministerjalnym.

Kierownikiem szkoły jest p Stanisław Rosół, kierownik tamtejszej szkoły ludowej, który zarazem udziela rysunków we wszystkich klasach. Oprócz niego uczą następujący nauczyciele szkoły ludowej: Feliks Reinfuss, Franciszek Japoł i Jan Kamiński. Nauki religii udziela katecheta. Od września b. r. przybędą jeszcze dwaj nauczyciele.

Kierownik szkoły odbył z bardzo dobrym postępem pięciomiesięczny kurs nauki rysunków w szkole przemysłowej w Krakowie, otrzymawszy w tym celu subwencją z funduszu krajowego. Zajmując się gorliwie sprawą podniesienia inteligencji rzemieślników, kierownik z rzadkim zapałem i prawdziwą znajomością rzeczy przeprowadził organizację szkoły, trzymając się tych zasad, które Komisya podała do wiadomości publicznej. To też szkoła weszła od razu na taką drogę, która jej zapewnia trwałą postępek. Nauka rysunków jest prowadzona systematycznie od pierwszej klasy, a rysunek zawodowy będzie mógł być zaraz zaprowadzony, jak tylko szkoła otrzyma potrzebne środki naukowe. Rachunki przemysłowe i stylistyka odpowiadają wszelkim wymaganiom, tak co do ilości, jak co do formy zewnętrznej wypracowań uczniów. Na podstawie informacji, otrzymanej na miejscu, zostaną w najkrótszym czasie zakupione środki naukowe dla tej szkoły z funduszu 200 zł., asygnowanego na moje ręce przez Wydział krajowy.

Szkoła uzupełniająca w Starym Sączu posiada bardzo korzystne warunki dalszego rozwoju. Ludność miejska składa się w przeważnej części z mieszczaństwa inteligentnego i zasobnego, które od wieków trudni się rzemiosłem, wszczepiając w młode pokolenie poszanowanie dla pracy i dla stanowiska niezależnego, które ona stwarza. Głównymi rodzajami rzemiosła są szewstwo, kuśnierstwo, kowalstwo i garncarstwo. Synowie mieszczan idą na naukę do innych mieszczan, obywateli tego samego miasta, a wskutek tego zachodzi nad młodzieżą rzemieślniczą ciągła i rozumna opieka, która ją zniewala do pilności w pracy i nauce. Szkoła ludowa istnieje od czasów Maryi Teresy, a nauka niedzielna dla terminatorów odbywała się w niej bez przerwy od r. 1839, jak tego dowodzą katalogi szkolne. Na takiej podstawie rozszerzyła się inteligencja we wszystkich warstwach ludności; to też między rzemieślnikami nie ma analfabetów, a każdy uczeń pierwszej klasy przygotowawczej w szkole uzupełniającej może się wykazać świadectwami kilku klas szkoły ludowej. Młodzież uczęszcza na naukę bardzo chętnie i pilnie, kontrola jest bardzo ścisła, a kary za opieszałość bywały stosowane tylko wyjątkowo. Po skończonej organizacji szkoła będzie posiadała corocznie około 200 uczniów, a należy przypuszczać, że po kilku latach wystarczy kurs przygotowawczy zredukować do jednej klasy.

Członkami wydziału szkolnego są panowie: Wojciech Tokarczyk, burmistrz i przewodniczący, Antoni Kisel, Adolf Przybylski i Wojciech Pawlikowski, delegaci Rady gminnej, wreszcie kierownik szkoły. Wydział czuwa pilnie nad szkołą i załatwia starannie wszelkie sprawy bieżące. Gmina miejska wypłaca szkole 400 zł. subwencji rocznie.

Rada gminna miasta Bochni, otrzymawszy razem z wielu miastami w Galicyi wezwanie od Wydziału krajowego, aby według zasad, przez Komisję wypracowanych a przez Wysoki Sejm przyjętych, przystąpiła do założenia szkoły przemysłowej uzupełniającej, uchwaliła d. 15. czerwca 1889 r. uczynić zadość temu wezwaniu pod warunkiem, że $\frac{2}{3}$ części kosztów utrzymania szkoły będą pokryte z funduszu państwa i kraju. Wydział szkolny, tymczasowo wybrany, wypracował statut na podstawie statutu normalnego, podał go do wiadomości Komisji i zamianował p. Henryka Machnickiego, profesora gimnazjalnego, kierownikiem przyszłej szkoły, poruczając mu zorganizowanie grona nauczycielskiego. Komisya zażądała niektórych drobnych zmian statutu i przedstawiła Wydziałowi krajowemu osobę kierownika do zatwierdzenia, a jednocześnie uprosiła Wydział krajowy o asygnowanie pewnej kwoty na opędzenie wydatków w r. 1889. Według zapowiedzi wydziału szkolnego otwarcie szkoły miało nastąpić w ciągu miesiąca listopada roku przeszłego.

Pomimo takich przygotowań i wypłacenia 300 zł. z funduszu krajowego na potrzeby roku pierwszego, szkoła w Bochni nie została otwarta do końca marca b. r. Zarząd gminny sądził, że postąpi ściśle według uchwały pierwotnej, gdy szkołę otworzy po otrzymaniu zapewnienia Wydziału krajowego i Ministerstwa oświecenia, iż pokryją $\frac{2}{3}$ części kosztów, a nie pamiętał widocznie o tej prostej zasadzie, że szkołę można subwencyonować dopiero wtedy gdy istnieje. Wyjaśniłem tę sprawę na miejscu i otrzymałem przyrzeczenie, że szkoła zostanie otwarta w pierwszych dniach maja b. r., aby przynajmniej ta młodzież mogła jeszcze korzystać z nauki, która zostanie przyjęta na kurs przygotowawczy. Nie mam powodu wątpić, że szkoła wejdzie w życie, a wtedy wypadnie zapewnić jej subwencyę odpowiednią z funduszu krajowego i państwowego.

Szkoły uzupełniające w Krakowie i Nowym Sączu rozwijają się normalnie i z tego powodu nie mam o nich nic szczególnego do doniesienia.

We Lwowie dnia 24. kwietnia 1890.

Jan Franke w. r.

Statystyka uczniów szkół przemysłowych uzu-

L. b.	Siedziba szkoły	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
		Szewców	Ślusarzy	Krawców	Stolarzy	Kupców	Murarzy	Kowali	Malarzy	Blacharzy	Introligatorów	Rzeźników	Piekarzy	Zegarmistrzów
1.	Bochnia	31	8	5	16	1	.	3	1	2	.	3	.	2
2.	Brzeżany	39	7	15	9	.	19	7	.	4	1	.	2	.
3.	Drohobycz	67	9	19	18	11	3	11	1	1	1	4	3	4
4.	Jarosław	20	3	2	12	.	20	3	4	.	.	.	.	7
5.	Jasło	28	3	18	10	4	2	5	1	.	3	3	2	.
6.	Kołomyja	16	12	3	9	22	4	13	3	1	1	8	1	3
7—10.	Kraków, 4 szkoły .	119	.	109	78	75	21	25	29	18	17	1	.	9
11.	Lwów, (Bernsteina)	9	18	42	7	24	.	.	28	8	3	6	2	4
12.	Nowy Sącz	38	47	32	26	40	9	2	1	4	5	13	17	4
13.	Przemyśl	29	36	4	39	1	19	31	6	3	3	15	4	4
14.	Rzeszów	23	20	11	20	4	4	6	3	2	.	17	.	.
15.	Stanisławów	31	28	9	20	.	.	9	.	.	.	.	2	3
16.	Stary Sącz	50	.	1	8	5	.	20	.	.	.	10	2	.
17.	Tarnów	38	23	22	16	16	22	3	13	.	.	.	3	.
18.	Wadowice	32	12	7	5	9	.	11	1	3	2	12	5	1
19.	Żółkiew	18	4	8	23	5	2	10	1	2	.	1	3	4
	Razem	588	230	307	316	217	125	159	92	48	36	93	46	45

pełniających – według ich zawodów.

14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	U w a g a
Złotników	Kamieniarzy	Fryzjerów	Rymarzy	Stelmachów	Bednarzy	Tapicerów	Tokarzy	Garniarzy	Koszykarzy	Mechaników	Czapników	Kamieniarzy	Lakierników	Szklarzy	Kuśnierzy	Innych zawodów	
.	.	4	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	3	
.	1	2	.	2	11	.	2	.	.	.	.	.	.	.	1	7	
7	3	1	3	2	8	1	2	2	.	1	.	1	.	.	.	22	
.	.	.	.	7	.	.	.	.	16	8	.	.	.	.	.	32	
.	.	1	1	.	.	.	.	.	8	.	.	.	3	.	.	6	
.	.	.	8	11	4	.	.	21	.	3	.	3	.	.	1	51	
20	16	25	2	.	12	17	11	4	.	9	14	21	12	3	61	62	
6	.	4	9	.	.	6	7	.	.	.	2	.	3	.	2	19	
1	1	7	3	1	1	3	3	.	1	2	.	2	.	.	.	20	
2	6	1	1	3	9	1	1	1	2	.	.	1	6	.	1	28	
.	2	1	6	2	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	6	
1	.	.	2	.	.	.	3	.	.	.	.	.	3	.	.	3	
.	.	.	.	.	.	.	.	5	.	.	.	.	.	.	32	8	
.	.	5	.	3	8	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	21	
.	4	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	15	
.	3	4	1	.	3	.	.	.	2	.	3	.	1	1	.	3	
37	36	55	37	31	56	28	29	33	29	23	19	28	28	4	56	306	

Alegat VIII. do sprawozdania z czynności Komisji kraj. dla spraw przemysłowych.

M e m o r y a ł

objaśniający różnice, jakie zachodzą pomiędzy wzorowym statutem dla szkół przemysłowych uzupełniających, opracowanym przez Komisję krajową dla spraw przemysłowych, a statutem normalnym przez c. k. Rząd przepisany.

W reskrypcie ministeryalnym z dnia 15. kwietnia b. r. l. 26138/88 tyczącym się szkół przemysłowych uzupełniających w Galicyi, przedstawiono jakoby w wydrukowanym w broszurze p. t. „Zasady organizacyi szkół przemysłowych uzupełniających“ statucie wzorowym i normalnym planie nauk, który ułożyła galicyjska Komisya krajowa dla spraw przemysłowych, a Sejm podczas ostatniej sesyi zatwierdził, w kilku, „wcale nie małoważnych“ punktach zachodziły różnice z wydanym przez Wysokie c. k. Ministerstwo normalnym statutem, a względnie z planem nauk, jak n. p. w przedmiocie mianowania i usuwania kierowników tychże szkół i nauczycieli, przedkładania preliminarzy, zatwierdzania i zmiany statutów i planów nauki, co do egzaminów, wymiaru i rozkładu materiału naukowego i t. d.

Ażeby tę kwestyę wyjaśnić, i przez to zapobiedz wszelakim nieporozumieniom, pozwala sobie podpisana Komisya krajowa dla spraw przemysłowych przedłożyć Wysokiemu c. k. Ministerstwu przy niniejszem wierny przekład wyżwspomnianego statutu wzorowego. Dla porównania zaś tego statutu z ministeryalnym statutem normalnym przytaczamy przy każdym paragrafie w nawiasie numer odpowiedniego paragrafu statutu normalnego.

Gdy porównamy nasz statut wzorowy, z wydanym przez Wysokie c. k. Ministerstwo statutem normalnym dla szkół przemysłowych uzupełniających, okazuje się, że nasz elaborat w ogólności zgadza się jaknajdokładniej ze statutem normalnym, a zachodzące różnice tyczą się tylko następujących punktów:

1. Statut wzorowy, zalecony przez gal. Komisję krajową dla spraw przemysłowych postanawia, iż mianowanie i usuwanie kierowników szkół i nauczycieli, a nadto tekst statutu i planu nauki każdej szkoły z osobna, wymaga zatwierdzenia c. k. Ministerstwa i galicyjskiego Wydziału krajowego, gdy według statutu normalnego zatwierdzanie zastrzeżone jest wyłącznie dla c. k. Ministerstwa.

2. W myśl §. 6. statutu wzorowego obowiązany jest wydział szkolny przedkładać corocznie Komisji krajowej dla spraw przemysłowych sprawozdanie o stanie zakładu, tudzież preliminarz, a przy końcu roku kalendarzowego zamknięcie rachunków z alegatami — gdy ministeryalny statut normalny podobnego postanowienia nie zawiera.

3. Według postanowień §. 17. statutu wzorowego, jest termin publicznego egzaminu dokładniej oznaczony, i orzeczono zarazem, iż Komisję krajową dla spraw przemysłowych należy zawiadamiać o dniu odbyć się mającego egzaminu — postanowienie, którego w ministeryalnym statucie normalnym nie ma.

4. Nasz statut wzorowy powołuje w skład wydziału szkolnego kierownika szkoły, jako członka, z głosem stanowczym, gdy w myśl §. 5. statutu normalnego przyznany jest kierownikowi tylko głos doradczy, i pozostaje on po za gronem wydziału szkolnego.

5. Statut wzorowy komisji oznacza ściśle skład wydziału szkolnego, i przyznaje prawo mianowania delegata każdej korporacyi, która corocznie przyczynia się do utrzymania zakładu przynajmniej kwotą 100 zł., gdy w statucie normalnym nie ma mowy ani o delegacie c. k. Ministerstwa, ani o delegatach Wydziału krajowego,

i nie jest oznaczona liczba reprezentantów czynników, które do utrzymania zakładu przyczyniają się.

6. W naszym statucie wzorowym zalecono odbywanie nauki w czasie od 15. września do 15. maja, gdy statut normalny czasu trwania nauki nie oznacza, a tylko w postanowieniach wykonawczych zalecono, ażeby nauka trwała przez siedm miesięcy.

Ażeby te różnice wyjaśnić, pozwolimy sobie streścić pokrótce dzieje powstania naszych szkół przemysłowych uzupełniających.

W roku 1865 urządziła reprezentacya miasta Lwowa z własnej inicjatywy szkołę przemysłową uzupełniającą, która do dziś utrzymywana jest bez żadnej pomocy ze skarbu państwa lub kraju. Utworzone w r. 1868 Towarzystwo pedagogiczne założyło w okresie pomiędzy rokiem 1870—1880 idąc za wzorem Lwowa, w kilku znaczniejszych miastach kraju podobne szkoły przemysłowe uzupełniające, które były subwencyonowane z funduszu krajowego, jakkolwiek udzielanie tych zasiłków nie było unormowane żadnymi warunkami. Gdy po wejściu w życie Komisji krajowej dla spraw przemysłowych zwrócono u nas więcej wagi na sprawy szkół przemysłowych uzupełniających, stała się ta Komisya z czasem organem pośredniczącym i kierującym dla spraw szkół przemysłowych uzupełniających, która to działalność pozyskała w kraju uznanie. Przy reorganizacji Komisji, Sejm wyraźnie włożył na Komisję obowiązek wykonywania nadzoru nad szkołami przemysłowymi uzupełniającymi, i zakładania nowych. A kiedy ostatecznie i Wysokie c. k. Rząd udzielać począł na rzecz tychże szkół zasiłków ze skarbu państwa, służyła Komisya za organ pośredniczący pomiędzy najwyższą Władzą szkolną; a lokalnymi organami każdej szkoły. Wysokie c. k. Ministerstwo uznało wyraźnie to pośredniczące stanowisko Komisji w reskrypcie z 3. kwietnia 1888 l. 610.

Skoro nasze szkoły przemysłowe uzupełniające dłużej jak przez dziesiątek lat pobierały obfite zasiłki z funduszu krajowego, i każda nowopowstająca szkoła liczyć może na pomoc ze skarbu krajowego, to jest niewątpliwie usprawiedliwionem żądanie, iżby Wydział krajowy, jako organ wykonawczy Sejmu, miał prawo zatwierdzać mianowanych przez wydziały szkolne kierowników i nauczycieli tychże szkół. Rozumie się samo przez się, iż to w niczem nie narusza prawa zatwierdzania ich przez Wysokie c. k. Ministerstwo, gdy szkoła pobiera zasiłki ze skarbu państwa. Z tego też powodu włożono w nasz statut wzorowy to postanowienie, które powyżej przytoczono jako 1-szy punkt odmienny od normalnego statutu. Podobna wspólność działania najwyższej Władzy szkolnej z Wydziałem krajowym zachodzi jak wiadomo przy zatwierdzaniu nominacyj dyrektorów i profesorów naszych szkół rolniczych i tutejszej szkoły lasowej od wielu lat, i przekonani jesteśmy, iż takie harmonijne współdziałanie obu władz wywieślałoby na szkoły przemysłowe uzupełniające wpływ dobroczynny. W taki sam sposób miałyby współdziałać władze państwowe i krajowe przy zatwierdzaniu statutu i planu nauki każdej szkoły. Bez takiego zatwierdzenia każda szkoła nie zdołaby odpowiedzieć należycie interesom przemysłu w ogólności, tudzież potrzebom lokalnym w szczególności.

Różnica, przytoczona w punkcie 2-gim stwierdza tylko to, co w rzeczywistości istnieje. Każda dyrekcyja przedkłada Komisji krajowej preliminarze i zamknięcia rachunków z ubiegłego roku. Na tej podstawie układa się budżety szkół przemysłowych uzupełniających, i za pośrednictwem Wydziału krajowego przedkłada się je Sejmowi. Zamknięcia rachunkowe bywają sprawdzane w porozumieniu z departamentem rachunkowym Wydziału krajowego. Spodziewamy się iż Wysokie Ministerstwo nie zechce uchylić usług Komisji krajowej dla spraw przemysłowych w zakresie układania budżetów i rewizji rachunków szkół przemysłowych uzupełniających, a §. 6. statutu wzorowego to tylko ma na celu. Skoro nie istnieje jakaś centralna władza administracyjna dla galicyjskich szkół przemysłowych uzupełniających, ustanowiona ustawą państwową lub krajową, pragnęłaby Komisya krajowa dla spraw przemysłowych zastąpić takową,

bynajmniej jednak nie mając zamiaru naruszać w czemkolwiek powagi i wpływu najwyższej władzy szkolnej. Przez to także uprości się załatwianie spraw, gdy każda dyrekcyja w sprawach pieniężnych będzie zwracała się do Komisji wprost, która znów przedłoży je, gdzie należy. Samo przez się rozumie się, że sprawozdania o stanie każdej szkoły i prośby szkół przedkładane będą c. k. Ministerstwu woryginałach.

Co się tyczy różnicy, objętej punktem 3cim, to oznaczono termin egzaminów i zalecono zawiadamianie Komisji o dniu egzaminu najpierw w tym celu, ażeby zaprowadzić porządek w odbywaniu egzaminów, a powtóre, ażeby umożliwić członkom Komisji być obecnymi przy egzaminach rocznych. I jedno i drugie opiera się na wieloletniem doświadczeniu. Dotychczas odbywały się egzamina zupełnie według widzimisię kierowników, a Komisya rzadko kiedy miała sposobność do wglądania w postępy uczniów przez swoich delegatów. Przez unormowanie czasu egzaminów i zapowiedź takowych, zapobiegnie się wyż wymienionym niedostatkom, a Komisya będzie w stanie przez delegatów swoich zebrać autentyczne informacye o rezultatach nauki w każdej szkole. Sprawozdania tych delegatów będą zaś przedkładane c. k. Ministerstwu, jak to niedawno właśnie uczyniono.

Co do punktu 4. zauważyć należy, że odpowiedziałyby to stosunkom naszego kraju, ażeby kierownikom przysłużył w wydziałach szkolnych głos stanowczy. We wielu miejscowościach mają bowiem nasi rękodzielnicy bardzo mylne wyobrażenia o nauce fachowej, i możnaby obawiać się, iż oni właśnie mogliby niejedną szkołę doprowadzić do upadku. Kierownikami szkół przemysłowych uzupełniających są u nas najczęściej profesorowie szkół średnich, w mniejszych miastach nauczyciele ludowi. W każdym razie reprezentują oni większą sumę inteligencji, i mają więcej zmysłu dla spraw szkolnych, niż drobni rękodzielnicy. Jeżeli w innych krajach koronnych wykluczenie nauczycieli z wydziału szkolnego nie pociąga za sobą szkodliwych następstw, to u nas tak nie byłoby, a nawet i opinia publiczna niechętnie to widziałaby, gdyby kierownicy szkoły wykluczeni byli z zarządu szkoły, zwłaszcza, gdy dotychczas we wszystkich tego rodzaju szkołach kierownik należy do grona wydziału szkolnego, i stanowi jego siłę ożywczą.

Ad 5. pozwalamy sobie nadmienić, że stosunki krajowe wymagają tego, iżby skład wydziału szkolnego był dokładnie oznaczony, ażeby o ile możności jaknajwięcej wciągnąć inteligencji, i zachęcić rozmaite instytucye do ofiar materyalnych na rzecz szkoły. Że zaś tak najwyższa Władza szkolna, jak i Wydział krajowy powinny mieć reprezentantów w wydziale szkolnym, nie potrzeba dowodzić.

Ad 6. wypada nadmienić, że czas trwania nauki powinien być koniecznie unormowany na 8. miesięcy, jak niemniej także, że powinien być oznaczony termin rozpoczęcia i zakończenia roku szkolnego, jeżeli w naszych szkołach przemysłowych uzupełniających ma być porządek. Zdarzało się bowiem, iż z nader drobiazgowych powodów rok szkolny albo skracano albo przedłużano. Czas od 15. września do 15. maja odpowiada naszym klimatycznym stosunkom, jak niemniej także skłonnościom i przyzwyczajeniu naszych przemysłowców, zaś względ na podwójne święta, obchodzone we większej części kraju wymaga, ażeby nauka trwała co najmniej 8 miesięcy, t. j. 33. rzeczywistych tygodni, z 8. godzinami nauki tygodniowo.

Sądzimy, że wykazaliśmy, iż każde chociażby najbardziej drobiazgowie zboczenie od ministeryalnego statutu normalnego, i każde bardziej szczegółowe określenie w naszym elaboracie, jest najtroskliwiej rozważone, i przyjęte zostało tylko ze względu na właściwe stosunki naszego kraju. Tak rozumieć należy także postanowienie §. 9. naszego statutu wzorowego, że każda klasa powinna mieć swojego gospodarza, jak również, że każdy nauczyciel obowiązany jest z końcem roku przedłożyć wykaz przerobionego materyału naukowego, a wreszcie orzeczone w §. 11. ustalenie terminu przyjmowania uczniów. W §. 13. musiał być obowiązek posyłania terminatorów do szkoły inaczej określonym, jak w ministeryalnym statucie normalnym, gdy

tymczasem weszła w życie nowella do ustawy przemysłowej z 8. marca 1883, która ściśle orzeka obowiązek majstrów posyłania swoich uczni do szkoły.

We wspomnianym na wstępie reskrypcie podniesiono, że ogłoszone przez Komisję „Zasady organizacyi szkół przemysłowych uzupełniających,” mają tylko cechę informacyjną, która pod każdym względem powinna być zachowaną. To zapatrywanie zgadza się najzupełniej z naszym zdaniem, i my dalecy jesteśmy od tego, iżbyśmy naszemu statutowi wzorowemu, albo wyciągowi z planu nauki, przypisywać chcieli jakkolwiek moc obowiązującą. Wysokie Ministerstwo nie przypisuje zresztą samo normalnemu statutowi z r. 1883 cechy obowiązującej, i wyraźnie podnosi dopuszczalność odmian ze względu na miejscowe stosunki. Jedyne ze względu na te stosunki przyjęliśmy niektóre drobne odmiany od statutu normalnego, i zdawało się nam, iż tem bardziej byliśmy do tego uprawnieni, gdy od czasu wydania statutu normalnego uczyniono niejedno doświadczenie, które przecież zużytkowanem być powinno. Zalecony przez nas statut wzorowy odpowiada przeto we wszystkich punktach temu zapatrywaniu, które podziela c. k. Ministerstwo, i mocno jesteśmy przekonani, że odpowiada on ściśle naszym właściwym stosunkom.

Publikacya, która ogłoszoną została za zgodą Wydziału krajowego, i przez Sejm została aprobowaną, zyskała uznanie u ludności, czego dowodem ta okoliczność, iż w przeciągu jednego roku spowodowała ona założenie lub przygotowanie 9. nowych szkół przemysłowych uzupełniających, i że okazała się potrzeba zarządzenia nowego jej nakładu, gdy pierwszy nakład, w ilości 500 egzemplarzy został wyczerpany. Pozwalamy sobie dołączyć do niniejszego pisma pięć egzemplarzy tego nowego wydania. W tem wydaniu uzupełnione zostały daty statystyczne, zastosowano pewne ulepszenie w układzie preliminarza kosztów zakładania i utrzymania szkół, i uwzględniono wszystkie te rozporządzenia ministeryalne, które w najnowszych czasach wydane zostały, tak, iż intencye c. k. Zarządu spraw oświaty występują jaknajdobitniej.

W obec panujących obecnie prądów opinii publicznej spodziewać się należy, iż szkoły przemysłowe uzupełniające rozwiną się w Galicyi. Wypada więc unikać wszystkiego, co rozwój ich mogłoby powstrzymać, a zastosować wszystko, co go mogłoby ożywić. Wydziałowi krajowemu przedłożyliśmy wniosek, ażeby formularze druków dla tych szkół w dokładnym przekładzie z niemieckiego tekstu, przez Wysokie Ministerstwo zaleconego, wydane zostały kosztem kraju, i każda szkoła ażeby bezpłatnie w te formularze zaopatrzoną została. Do tych druków należy także statut normalny. Pozwalamy sobie uczynić wniosek, iżby Wysokie c. k. Ministerstwo uznać raczyło statut wzorowy w projektowanej i uzasadnionej przez nas stylizacyi za ważny dla Galicyi, i zezwolić łaskawie na ogłoszenie takowego drukiem, jako tekstu urzędowego. Koszta druku będą pokryte ze skarbu krajowego. Plan nauki, z którego wyciąg podaliśmy w broszurze p. t. „Zasady organizacyi szkół p. u.” przedrukujemy w całej osnowie, w przekładzie dosłownym.

Jednolite postępowanie w tej sprawie ze strony centralnego Zarządu spraw oświaty i organów krajowych powitałby kraj z radością, a na rozwój szkolnictwa przemysłowego wywarłoby to nie niewątpliwie wpływ nader zbawienny. Po hojności Sejmu można spodziewać się na pewno, iż każda szkoła, która będzie odpowiadała swojemu celowi, będzie wspieraną z funduszków kraju, jak to dotychczas dzieje się, gdy oprócz miejskiej szkoły przemysłowej we Lwowie, nie ma w całym kraju ani jednej szkoły przemysłowej uzupełniającej, któraby ze skarbu krajowego nie pobierała subwencyi. Te subwencye będą wpływały tem obficiej, jeżeli państwo i kraj zechcą postępować w tej sprawie wedle jednolitych zasad, w zgodnem porozumieniu. Te uwagi umacniają Komisję krajową dla spraw przemysłowych w przekonaniu, że Wysokie c. k. Ministerstwo do jej wniosku przychylić się raczy.

Lwów, 19. września 1889.

Alegat IX. do sprawozdania z czynności Komisji krajowej dla spraw przemysłowych.

I. Statut

dla wzorowego warsztatu kołodziejskiego w Grybowie Imienia Cesarza Franciszka Józefa.

§. 1.

Cel zakładu. Wzorowy warsztat kołodziejski jest zakładem krajowym, i ma na celu kształcić uczniów praktycznie w powyższym rzemiośle w sposób odpowiadający postępowym wymogom.

§. 2.

Plan nauki i warunki przyjęcia uczniów. Nauki udziela się bezpłatnie na podstawie planu ułożonego przez krajową Komisję dla spraw przemysłowych, a zatwierdzonego i wydanego przez Wydział krajowy.

§. 3.

Nauka trwa trzy lata.

Do zakładu przyjmowani być mogą chłopcy fizycznie należycie rozwinięci, którzy ukończyli przynajmniej lat 14, skończyli z dobrym postępem szkołę ludową, lub w inny sposób nabyli dostatecznej biegłości w przedmiotach przepisanych w szkole ludowej.

Przyjęcie uczniów odbywa się z początkiem roku szkolnego — wyjątkowo zaś w uwzględnienia godnych wypadkach może być uczeń przyjęty i w ciągu roku.

§. 4.

Pierwszeństwo do przyjęcia jako uczniowie zwyczajni mają chłopcy pochodzący z Grybowa i powiatu Grybowskiego, następnie inni chłopcy — z zamiejscowych zaś ci, którzy uzyskali stypendyum z funduszków publicznych z wyraźnym poleceniem pobierania nauki w kołodziejskim warsztacie wzorowym w Grybowie.

§. 5.

Uczniowie, którzy znajdują się w wieku obowiązującym do uczęszczania na naukę uzupełniającą, mają obowiązkowi temu zadość czynić.

Nadto starać się ma Zarząd zakładu, ażeby uczniowie pobierali naukę rachunkowości, stylistyki kupieckiej, znajomości przepisów ustawy przemysłowej i języka niemieckiego, jeżeli nauka dopełniająca w miejscowej szkole ludowej nie nastęrczałaby im sposobności do kształcenia się w tym kierunku.

§. 6.

Świadectwa. Po ukończeniu przepisanej nauki trzechletniej otrzymuje uczeń świadectwo z postępu w nauce, z pilności i zachowania się.

Postęp oznacza się stopniami: bardzo dobry, dobry, dostateczny, niedostateczny.

Pilność — stopniami: chwalebna, dostateczna, niedostateczna.

Zachowanie się — stopniami: zupełnie odpowiednie, odpowiednie, nieodpowiednie.

§. 7.

Język naukowy. Językiem wykładowym i urzędowym zakładu, jest język polski.

§. 8.

Nauczyciele. Nauki udziela fachowy instruktor mianowany przez Wydział krajowy na przedstawienie krajowej Komisji dla spraw przemysłowych.

W miarę potrzeby będą mu dodani przodownicy i pomocnicy warsztatowi dla nauki praktycznej. Przodownicy będą mianowani w ten sam sposób jak instruktor fachowy; pomocników wyznacza miejscowy komitet szkolny na wniosek instruktora.

Nauczycieli pomocniczych dla przedmiotów teoretycznych (§. 5.) ustanawia w granicach budżetu miejscowy Komitet szkolny w porozumieniu z delegatem Wydziału krajowego.

Wybór tych nauczycieli wymaga jednak zatwierdzenia Komisji krajowej dla spraw przemysłowych.

§. 9.

Organizacja zakładu. Opiekę bezpośrednią nad zakładem tak pod względem naukowym jak i administracyjnym sprawuje delegat mianowany przez Wydział krajowy na wniosek Komisji krajowej dla spraw przemysłowych.

Delegat Wydziału krajowego może w porozumieniu z miejscowym Komitetem szkolnym czynić wszelkie potrzebne zarządzenia w zakładzie — o ile nie sprzeciwiają się statutowi lub instrukcyom, nie powodują przekroczenia właściwych pozycji budżetu warsztatu, i nie wkraczają w zakres fachowych spraw technicznych; może on nadto ilekroć uzna to zastosowne za żądać zwołania miejscowego Komitetu szkolnego, uczestniczyć w jego posiedzeniach i wglądać we wszystkie szczegóły urządzenia zakładu.

Na wypadek udzielania zakładowi stałej subwencji państwowej służyć będzie c. k. Rządowi prawo do zarządzania fachowych inspekcji nad zakładem przez organa inspekcyjne państwowe.

§. 10.

Zakładem kieruje miejscowy Komitet szkolny na podstawie statutu, planu nauk i instrukcyj wydanych przez Wydział krajowy na wniosek Komisji krajowej dla spraw przemysłowych.

W skład miejscowego Komitetu szkolnego wchodzi:

- a) Kurator zakładu, którym jest delegat Wydziału krajowego jako przewodniczący,
- b) dwaj delegaci Rady gminnej miasta Grybowa,
- c) dwaj delegaci Rady powiatowej Grybowskiej,
- d) reprezentant miejscowych kołodziei wybrany przez korporację,
- e) nauczyciel fachowy kołodziejstwa.

Komitet wybiera ze swego grona zastępcę przewodniczącego.

Opiekuna zakładu mianuje Wydział krajowy na wniosek Komisji kraj. dla spraw przemysłowych z grona członków Komitetu miejscowego szkolnego, który w nieobecności Komitetu zastępuje z ramienia tegoż Komitetu we wszystkich czynnościach w myśl szczególnych uchwał i w obrębie statutu, planu nauk i przepisów organizacyjnych.

Instruktor fachowy ma w miejscowym Komitecie szkolnym w sprawach ściśle fachowych (technicznych) głos stanowczy, we wszystkich innych przedmiotach obrad głos doradczy.

§. 11.

Zadaniem miejscowego Komitetu szkolnego jest :

- a) reprezentować zakład na zewnątrz;
- b) przestrzegać ścisłego wykonywania postanowień statutu, planu nauki i instrukcyj;
- c) starać się o zbyt wyrobów dla zakładu;
- d) utrzymywać kasę zakładu;
- e) uchylać budżet na podstawie przygotowanego przez instruktora wspólnie z administratorem preliminarza i przedkładać go Wydziałowi krajowemu do zatwierdzenia;
- f) przedkładać Wydziałowi krajowemu wnioski dotyczące się ustanawiania i wyboru przodowników warsztatowych, tudzież nauczycieli pomocniczych i wymiaru ich wynagrodzenia;
- g) mianować administratora, który odpowiedzialny jest Komitetowi, Komitet zaś odpowiada materyalnie i moralnie za czynności administratora;
- h) przyjmować i wydalać uczniów;
- i) przyjmować i oddalać pomocników warsztatowych i służbę zakładu na wniosek opiekuna przedstawiony w porozumieniu z instruktorem fachowym oraz wyznaczać wysokość ich wynagrodzenia w granicach budżetu i wydawać zarządzenia dotyczące wewnętrznej karności i porządku w zakładzie na podstawie wniosku instruktora fachowego, ustanawiać podział godzin nauki w zakładzie;
- k) przedkładać Wydziałowi krajowemu corocznie zamknięcie rachunków, dołączając do rachunków tych inwentarz majątku, wykaz należności czynnych i wykaz należności biernych;
- l) przedkładać Wydziałowi krajowemu co rocznie sprawozdanie o stanie zakładu, a w razie potrzeby czynić wnioski zmierzające do ulepszenia jego ustroju.

§. 12.

Instruktor fachowy sprawuje w granicach zasadniczych przepisów zarząd bezpośredni warsztatu wzorowego kołdziejskiego pod względem naukowym.

Administrator prowadzi wedle wskazówek opiekuna w myśl odnośnych przepisów wszystkie książki i rachunki na podstawie dat dostarczonych przez instruktora fachowego.

Instruktor jest bezpośrednio przełożonym zatrudnionego w warsztacie wzorowym personalu. W szczególności należy do jego atrybucji orzekanie w przedmiocie postępów i klasyfikacji uczniów.

Jest on obowiązany :

- a) Przestrzegać ściśle postanowień statutu, planu nauki, i innych obowiązujących przepisów szkolnych,
- b) Zestawiać w porozumieniu z administratorem i opiekunem szkoły preliminarz rocznych dochodów i wydatków i przedkładać miejscowemu Komitetowi szkolnemu,
- c) Zestawiać wspólnie z administratorem i opiekunem szkoły coroczne zamknięcie rachunków i być pomocnym przy zestawieniu corocznego sprawozdania i przedkładać rachunki i sprawozdanie miejscowemu Komitetowi szkolnemu,
- d) Przedstawiać miejscowemu Komitetowi szkolnemu wnioski w przedmiocie :
  - 1) Przyjmowania i wydalania uczniów, tudzież wnioski co do podziału godzin i przepisów dyscyplinarnych.
  - 2) Przyjmowania i oddalania pomocników i rzemieślników warsztatowych oraz służby.
  - 3) Ulepszeń w urządzeniach zakładu.

§. 13.

Zwierzchnicza władza. Zwierzchniczą władzą warsztatu wzorowego kołodziejskiego w Grybowie jest Wydział krajowy królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, który w tym względzie działać będzie w porozumieniu z krajową Komisją dla spraw przemysłowych.

§. 14.

Fundusze. Fundusze na założenie i utrzymanie wzorowego warsztatu kołodziejskiego powstają:

1) Ze zobowiązania gminy miasta Grybowa, stwierzonego aktem notaryalnym z dnia 4. marca 1890 L. Rep. 6541. Grybów — mocą którego gmina stosownie do uchwał pełnej Rady gminnej z dnia 23. listopada 1887 i z 10. listopada 1889. ustępuje na pomieszczenie warsztatu budynek na „Gąsiorówce“ zwany, złożony z 9 pokoi, 2 kuchni, drewnitni i szopy na wyłączny użytek rzeczzonego warsztatu kołodziejskiego, a to na czas, przez który warsztat ten jako przez kraj subwencyonowany istnieć będzie, tudzież obowiązuje się przez cały ten czas dostarczać na potrzeby warsztatu opału, światła i usługi.

2) Ze zobowiązania Rady powiatowej Grybowskiej — stwierzonego aktem notaryalnym sporządzonym w Grybowie dnia 27. lutego 1890. L. Rep. 6524 — na podstawie uchwały Rady powiatowej powziętej na posiedzenie dnia 14. grudnia 1889 do L. 1386, że wypłacać będzie na rzecz warsztatu wzorowego kołodziejskiego w Grybowie jak długo warsztat ten Wydział krajowy utrzymywać będzie, — co roku kwotę 100 zł. a nadto wypłacić na tenże sam cel sumę tysiąc (1000) złr. w. a. w pięciu ratach po 200 złr. rocznie począwszy od 1. stycznia 1890. Oba datki wyznaczone zostały jako fundacya jubileuszowa z okazji czterdziestoletniego panowania Najjaśniejszego Pana i Króla naszego Cesarza Franciszka Józefa I. i że ów zakład kołodziejski nosić ma Imię Najjaśniejszego Pana.

3) Fundusz krajowy opłaca nauczycieli i o ile te wydatki z innych źródeł nie mogłyby być pokryte, dostarcza środków na urządzenie warsztatu, zaopatrzenie w potrzebny inwentarz, środki naukowe, narzędzia i materiały.

4) Z możliwej subwencji z funduszy państwowych.

5) Z innych dochodów nadzwyczajnych, tudzież z przychodów ze sprzedaży wyrobów wykonanych w warsztacie.

§. 15.

Assekuracja. Budynek, w którym szkoła się mieści, oraz wszelkie zapasy tak materiałów surowych jak i przerobionych, gotowe wyroby, wreszcie całe urządzenie warsztatu dwinne być zawsze ubezpieczone w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie.

§. 16.

Postanowienia ogólne. Cały inwentarz i urządzenie zakładu, środki naukowe, narzędzia, zapasy materiałów i gotowe wyroby są własnością funduszu krajowego, którą w razie zwinięcia warsztatu Wydział krajowy dowolnie rozporządza. Budynek, w którym warsztat się mieści; powraca w takim razie do rozporządzenia gminy miasta Grybowa.

II. Plan nauki

wzorowego warsztatu kołodziejskiego w Grybowie, imienia Cesarza Franciszka Józefa I.

§. 1.

Nauka w wzorowym warsztacie kołodziejskim w Grybowie, której zadaniem w myśl statutu ma być kształcenie dobrych kołodziei, dzieli się na naukę praktyczną i teoretyczną i trwać będzie 3 lata.

§. 2.

Dzienną pracę oznacza się na 10 godzin, nauka rozpoczyna się o 7 rano i trwa do 12., po południu od 2. do 7.

§. 3.

Szkoła dzieli się przedewszystkiem na następujące kursa:

- I. kurs rysunków,
- II. kurs robót kołodziejskich,
- III. kurs nauki teoretycznej.

§. 4.

Kurs rysunków:

a) Pierwszy rok:

W pierwszym roku uczy się nowo wstępujący uczeń co dziennie przez 5 godzin, bez przerwy przez 3 miesiące rysunków wolnoręcznych i początków geometrii konstrukcyjnej. W dalszych dwóch miesiącach po 3 godzin dziennie rysunków wolnoręcznych i geometrycznych. Resztę czasu zajęty w warsztacie.

W drugim półroczu pierwszego roku przepędza uczeń 2 godziny dziennie w sali rysunków, resztę czasu w warsztacie.

b) Drugi rok:

W pierwszych trzech miesiącach 2 godziny dziennie rysunków, resztę czasu nauka w warsztacie.

W dalszych miesiącach półrocza pierwszego i w całym drugim półroczu 3 razy w tygodniu po 3 godziny dziennie rysunki podług modeli i wzorów, resztę czasu w warsztacie.

c) Trzeci rok:

W ciągu całego roku 3 razy na tydzień po 2 godziny dziennie nauka rysunków fachowych, resztę czasu w warsztacie.

W 3 ostatnich miesiącach w drugim półroczu uczyć należy przy nauce rysunków technicznych podług wzorów nauki projekcji jako przygotowania do rysunków fachowych.

Przy nauce rysunków wolnoręcznych należy dążyć do tego, ażeby uczeń po przecięciu pierwszych trudności, przystąpił jak najprędzej do rysowania przedmiotów z natury.

Do nauki rysunków technicznych służyć mają następujące wzory:

- a) zacięcia i ramki używane przy wiązaniach drzewa:
- b) profile grzysów najprostszych używanych w rzemiośle kołodziejskim;

c) rysunki części składowych wozów, wózków, taczek, pługów, i t. p. (tu nauczyciel objaśni każdą część składową, określi jej konstrukcyjną ważność, jakość użyć się mającego materiału, i t. p.).

Nauka rysunków fachowych obejmuje rysunki i konstrukcje całych wozów, wózków, taczek, pługów i t. p., które uczeń podług danego zadania i określonych warunków i potrzeb stosownie skonstruować ma.

§. 5.

Kurs kołodziejski:

Uczeń wstępujący do warsztatu uczy się w miarę zdolności 4—6 tygodni pierwszych początków użycia i zastosowania narzędzi obrabiając niemi różne gatunki drzewa do pewnych najprostszyc form. Następnie zaczyna wykonywać na warsztacie najprostsze roboty, jak: strugać kołki, kliny, robić zacięcia i zamki, czopy i gniazda i t. p. według danych wzorów.

Nabywszy w ten sposób wprawy w użyciu narzędzi w sposobach obrabiania drzewa i t. d. przystępuje uczeń do wykonania części składowych wozów, wózków i t. p. wyrabiając je najpierw podług modeli lub wzorów w naturalnej wielkości, później podług rysunku, wreszcie podług szkicu zaopatrzonego w rozmiary.

Podczas nauki w warsztacie objaśnia nauczyciel lub przodownik, uczniowi właściwości różnych gatunków drzewa, sposób przyrządzania tegoż, suszenia i obrabiania, poucza go w jakim czasie drzewo należy ścinać, w jaki sposób obierać korę i t. p. jednym słowem powinien nauczyciel w warsztacie podczas roboty każdemu uczniowi z osobna albo w razie potrzeby wspólnie podać najpotrzebniejsze wiadomości z technologii materiałów i narzędzi używanych w kołodziejstwie.

Nauka w warsztacie tak ma być prowadzoną, ażeby uczeń do każdej pracy sam rękę przykładął.

Gdy uczeń nabierze należytej wprawy w warsztacie, nauczy się rysować i rysunek rozpoznać, przystąpić należy do wykonywania większych składowych części przedmiotów kołodziejskich wreszcie do wykonywania przedmiotów całych jak n. p. wozów, wózków, taczek, pługów, bron i t. p.

Przy wykonaniu przedmiotów całych dążyć przedewszystkiem trzeba do tego, ażeby uczeń zawsze każdy przedmiot, lub część składową przedmiotu najpierw sam wyrysował i podług własnego rysunku wykonywał.

W trzecim roku nauki praktycznej obznajamiać należy ucznia z konstrukcją różnych rodzajów wozów, wózków i t. p. objaśniając ich konstrukcyjną wartość, sposoby okucia, malowania, ozdabiania i t. d.

Przy okuwaniu wozów, wózków i t. p. powinien uczeń być obecnym, który przedmiot ten wykonywał, a w razie — gdy kilku uczniów razem robiło przy jednym przedmiocie powinni na przemian być obecnymi i pomagać przy robocie, ażeby się dokładnie obznajomić ze sposobem kucia i aby dokładnie poznać kowalstwo o tyle, o ile koniecznie jest potrzebnem dla kołodziejstwa.

Ponieważ jednym z głównych zadań warsztatu wzorowego jest wpływać na podniesienie rękodzielnictwa kołodziejskiego w okolicy, należy zatem przy objaśnieniu sposobów wykonywania oraz przy objaśnianiu narzędzi i przyrządów używanych przy robotach lepszych, zwracać uwagę uczniów na korzyści wynikające z użycia lepszego materiału, lepszych narzędzi i ze staranniejszego wykonania.

Ponieważ w warsztacie wzorowym przedewszystkiem zwracać należy uwagę na naukę praktyczną, powinni więc uczniowie jak tylko nabędą należytej wprawy, wykonywać najpierw

i przede wszystkim przedmioty znachodzące pokup i popyt, ażeby tym sposobem podać uczniom możliwość zarabiania.

Po wykonaniu jakiegokolwiek przedmiotu nadającego się na sprzedaż, wpisywać będzie kierownik lub nauczyciel kołodziejstwa w przytomności ucznia, który ten przedmiot wykonał, lub uczniów, jeśli więcej nad jednym okazem pracowało, — w księgę pracy uczniów wykonany przedmiot, objaśniając uczniowi lub uczniom sposób, jak należy oceniać wartość wykonanego przedmiotu, dzieląc na wartość pracy czyli zarobek, wartość materiału i zysk, ażeby w ten sposób pouczyć, jak uczeń kiedyś postępować powinien, gdy jako samodzielny pracownik przedmioty na sprzedaż wykonywać będzie.

§. 6.

Kurs nauk teoretycznych.

Nauki teoretyczne obejmować będą:

- a) naukę religii,
- b) naukę czytania, i pisania w języku polskim, w czym uczeń nabyć powinien biegłości, ażeby mógł bez błędów napisać list, zamówienie, rachunek, świadectwo i t. p.
- c) naukę rachunków (w języku polskim) z których uczyć należy cztery działania, regułę trzech i naukę o procentach.
- d) wiadomości z historii, geografii, fizyki i nauk przyrodniczych, udzielać należy przy czytance objaśniając przedmiot do czytania obrany w przystępny i dla ucznia zrozumiały a do potrzeb jego przyszłego zajęcia i zawodu zastosowany sposób.
- e) naukę rachunków kupieckich, sposobu obliczania wartości i ceny przedmiotu, sposobu prowadzenia księgi zamówień, inwentarza zapasu materiałów surowych i do użytku przyrządzonych, księgi dochodów i wydatków, objaśniać należy uczniowi przy prowadzeniu księgi robót dla uczniów w czasie, kiedy roboty przez ucznia na sprzedaż wykonane, do księgi tej nauczyciel kołodziejstwa zapisuje.

Gdy punkt ciężkości nauki w warsztacie kołodziejskim polegać ma przede wszystkim na nauce w warsztacie i nauce kursu rysunków, o ile rysunki dla dobrego rzemieślnika, są koniecznie potrzebne, przeto z nauk teoretycznych udzielać należy to, co okaże się potrzebnem ażeby uzupełnić wiadomości ucznia nabyte w szkole ludowej.

§. 7.

Nauk teoretycznych udzielać należy:

- a) w niedzielę i święta z wyjątkiem świąt uroczystych po dwie godziny rano lub popołudniu — jak na to miejscowe stosunki pozwolą.
- b) w dnie powszednie z wyjątkiem soboty i każdego dnia poprzedzającego święto po dwie godziny dziennie, w których to dniach naukę w warsztacie zamiast o 7ej o 5ej skończyć należy.

§. 8.

Zmiany w planie nauk zarządza Komisya krajowa dla spraw przemysłowych, albo z własnej inicjatywy albo na podstawie wniosku Komitetu miejscowego szkolnego.

Lwów, w czerwcu 1890.

Sprawozdanie

Komisji krajowej dla spraw przemysłowych o projektowanym założeniu szkoły zawodowej dla przemysłu drzewnego we wschodniej części kraju.

Wysoki Wydział krajowy!

W odpowiedzi na reskrypt z dnia 17. stycznia b. r. l. 1.844, którym Wysoki Wydział krajowy przedłożył Komisji uchwałę Wys. Sejmu powziętą na posiedzeniu z dnia 25. listopada 1889 w sprawie założenia szkoły fachowej dla przemysłu drzewnego we wschodniej części kraju, z wezwaniem przedłożenia wniosków w powyższym przedmiocie, przedstawia Komisya na podstawie badań swe zapatrywania w tym kierunku, że szkołę taką założyć należy w Kołomyi, a to z następujących powodów:

a) W Kołomyi, jako w mieście większem, znaleźć można najłatwiej odpowiednie pomieszczenie, szkoła taka bowiem w razie jej normalnego choćby powolnego rozwoju, wymagać będzie lokalności, w którejby przynajmniej 40—50 uczni pomieścić się mogło. Potrzeba będzie zatem kilka sal na pracownię snycerską, do nauki rysunków, oraz do nauki przedmiotów teoretycznych i nauki uzupełniającej. Gdyby nawet gmina wobec tego, że dostarcza bezpłatne pomieszczenie dla szkoły krajowej garncarskiej i przyczynia się znaczniejszym datkiem do utrzymania wieczornej szkoły przemysłowej, nie była w możności dostarczyć pomieszczenia dla założonej szkoły snycerskiej, a fundusz krajowy pokryćby musiał na ten cel potrzebne wydatki, to zawsze wydatek ten będzie mniejszym jak w tym razie, gdyby szkołę założono w Kosowie, w miasteczku małym i biednym, gdzie na pomoc ze strony gminy liczyć by nie można;

b) szkoła taka, należycie zorganizowana i na wzór szkoły w Zakopanem urządzona, wymagać będzie liczego personelu nauczycielskiego. Oprócz kierownika potrzeba będzie dwóch nauczycieli rysunków, nauczyciela snycerstwa i nauczycieli dla przedmiotów teoretycznych i nauk pomocniczych, w dalszym zaś rozwoju potrzeba będzie nauczycieli stolarstwa, tokarstwa, rzeźbiarstwa i modelowania, snycerska bowiem szkoła sama dla siebie nie miałaby racji bytu.

Znaczną część sił nauczycielskich a mianowicie nauczyciela dla rysunków początkowych, nauczycieli do nauk pomocniczych, nauczycieli religii dostarczyć mogą zakłady naukowe średnie i niższe, które w Kołomyi się znajdują, za opłatą honorarium od godziny, któryto to wydatek będzie nieporównanie niższym, jak gdyby pełna płaca tych nauczycieli pokrytą być miała z budżetu szkoły.

Wydatek na opłacenie sił nauczycielskich i na środki naukowe wynosi w Zakopanem obecnie przeszło 15.000 zł. i tyle w przybliżeniu z czasem szkoła wyrobów drzewnych kosztować by musiała, gdyby ją założono w Kosowie, a nie w Kołomyi.

Nie można pominąć również i tej okoliczności, że w Kołomyi personal nauczycielski znajdzie odpowiednie pomieszczenie.

c) W razie rozwoju normalnego projektowanej szkoły wyrobów drzewnych w Kołomyi, jeśliby nawet nie była tak licznie uczęszczaną jak szkoła w Zakopanem, która od kilku lat w przecięciu przeszło 100 uczni liczy, przypuścić zawsze można, że przy pomocy funduszy krajowych, powiatowych i gminnych udzielanych w formie zasiłków i stypendyów, szkoła w Kołomyi najmniej 50 uczniów mieć będzie. Otóż i względ na pomieszczenie tylu uczni przemawia za Kołomyją, a przeciw Kosowowi, a to tem bardziej, że skromne utrzymanie ucznia w Kołomyi nie będzie droższem jak w Kosowie i w Zakopanem.

d) Ważnym czynnikiem rozwoju szkoły przemysłowej fachowej jest, jak to doświadczenie uczy, łatwość zbytu przedmiotów, wyrabianych w szkole. Popyt i łatwość zbytu umożliwia uczniom w dalszych latach nauki zarobek, a tem samem zachęca rodziców, najczęściej z początku nieżyczliwych szkole, do posyłania dzieci na naukę do szkoły fachowo-przemysłowej. Ten wzgląd przemawia również za Kołomyją, jako miejscem odpowiednim na założenie szkoły. Miasto to bowiem, ludne, handlowe, położone w pobliżu bogatych kopalni naftowych, ma łatwe komunikacje na zewnątrz, jako położone przy kolei. Kosów zaś jest małym górskim miasteczkiem, leżącym poza traktem handlowym.

e) Za Kołomyją przemawia dalej łatwość nabycia materiału, potrzebnego do wyrobów snycerskich, który i dziś snycerze górale sprowadzają przeważnie z Węgier lub z dalszych okolic kraju, a to z powodu, że lasy w Karpatach nad Prutem nie posiadają drzew jak: jawor, klon, wiąz, gruska, cis i t. p., które prawie wyłącznie do robót snycerskich się nadają, a przy pomocy kolei łatwo i stosunkowo tanim kosztem sprowadzone być mogą.

Wreszcie położenie Kołomyi i łatwość komunikacji, umożliwią odpowiedni dozór i opiekę nad powstać mającą szkołą.

W uchwale Wys. Sejmu powiedziano, że szkoła fachowa dla przemysłu drzewnego we wschodniej części kraju ma być na wzór szkoły w Zakopanem założoną. Komisya krajowa nie może się zgodzić z tym zapatrywaniem, jeżeli przez orzeczenie „na wzór“ rozumieć się ma kierunek arystystyczno-przemysłowy, przepisany przez Rząd w szkole w Zakopanem.

Charakter robót snycerskich w Galicyi wschodniej a przeważnie u Hucułów, których najwybitniejszym przedstawieniem w tym kierunku był zmarły Jurko Skryblak, a są obecnie jego dwaj synowie, jest tak odrębny, i oparty na motywach ornamentalnych swojskich, że wprowadzenie w założycie się mającej szkole motywów obcych, kosmopolitycznych, motywów renesansowych, jak to Rząd czynił w Zakopanem, musiałoby zaprowadzić do zupełnej zatury rodzinnych motywów, używanych w snycerstwie w tamtych okolicach.

Jako przykład najbardziej pouczający, niech posłuży ta okoliczność, że szkoła w Zakopanem zaczęła dopiero w ostatnich latach odpowiednio się rozwijać, a mianowicie od chwili gdy zarzucając zwolna motywa kosmopolityczne, kultywować zaczęła ornamentykę do robót rzeźbiarskich i stolarskich opartą na motywach swojskich. Świadczy o tem ogólne uznanie, jakie uzyskała szkoła ze strony znawców za meble, rzeźbione i ozdobione robotami snycerskimi o motywach ludowych tamtej okolicy, które przedstawiła z okazji wystawy jubileuszowej w r. 1888 we Wiedniu.

W końcu przemawia za urządzeniem szkoły takiej w Kołomyi i ta okoliczność, że Towarzystwo huculskie uchwaliło utworzyć jeszcze w tym roku szkołę snycerską w tem przypuszczeniu, że szkołą tą zaopiekuje się kraj i Rząd.

Przedstawiając potrzebę założenia szkoły snycerskiej we wschodniej części kraju naszego, ważną będzie rzeczą, jeżeli Wysoki Wydział krajowy wymieni w piśmie, wystosowanym do Rządu także i koszta, jakie na założenie i na dalsze utrzymanie szkoły tej będą potrzebne.

Szkoła snycerska powinna być już w pierwszym roku tak urządzoną, żeby prócz nauki snycerstwa płaskiego (Karbschnitzerei) uczono równocześnie tokarstwa i stolarstwa o tyle, o ile obydwie wymienione rzemiosła do wykonania robót snycerskich, jak talerzy, stolików, puszek i t. p. są niezbędnie potrzebne.

W skutek czego okazuje się potrzeba, by już w pierwszym roku zajętych było w szkole trzech przodowników (Werkmeister) a to dla nauki snycerstwa, tokarstwa i stolarstwa.

Kierownictwo szkoły powierzyć należy odpowiednio uzdolnionej osobistości, która cały swój czas poświęcić mogła wyłącznie temu zakładowi; doświadczenie bowiem poucza, że szkoła, zostająca pod kierownictwem osoby, która ma inne zajęcia główne, nigdy należycie rozwijać się nie może.

Naukę rysunków początkowych, naukę przedmiotów teoretycznych i pomocniczych oraz naukę religii powierzyć można nauczycielom dochodzącym, zajęтым przy szkołach średnich lub niższych. Nauka ta zajmować będzie w przecięciu po 4 godzin dziennie przez 260 dni.

Wydatki zatem na nauczycieli wynosić będą już w pierwszym roku :

1) kierownik szkoły — płaca roczna 1200 zł. kwaterowe 300 zł.	1500 zł.
2) trzech przodowników po 50 zł. miesięcznie, zatem rocznie po 600 zł.	1800 zł.
3) nauki pomocnicze — 260 dni, dziennie 4 godzin — razem 1040 godzin, po 70 ct. godzina	721 zł.
razem	<u>4021 zł.</u>

Wydatki na pomieszczenie :

1) lokal na szkołę, składający się z dwóch większych pokoi, na pracownię snycerską, tokarską i stolarską (ewentualnie 3 mniejsze), z obszernego pokoju na salę rysunkową, z pokoju na salę wykładową, z jednego pokoju i przedpokoju na kancelaryę dyrektora, wreszcie z jednego pokoju dla przodowników, dalej z obszernej szopy na pomieszczenie materiałów drzewnych potrzebnych do nauki wyrobów w szkole, pokoju na skład gotowych przedmiotów, pomieszczenia dla służącego szkolnego, drewni na drzewo opałowe. — Wynajem lokalności takich wynosić będzie rocznie około

. . . . .	800 zł.
2) Opłata sługi szkolnego miesięcznie 12 zł. rocznie	144 zł.
3) opał w przybliżeniu rocznie	100 zł.
4) oświetlenie w przybliżeniu rocznie	60 zł.
5) naprawy potrzebne i wydatki nieprzewidziane	46 zł.

II Suma razem 1150 zł.

1) Urządzenie szkoły, a mianowicie sprawienie warstatów i narzędzi snycerskich, stolarskich i tokarskich w przypuszczeniu, że w pierwszym roku razem 20 uczni uczęszczać będzie do szkoły — przyjmując wydatek na jednego ucznia w przecięciu 60 zł. razem . . . . . 1200 zł.

2) ławki szkolne, tablica, stół, umywalnia i t. p. . . . . 120 zł.

3) urządzenie biura kierownika szkoły: biurko, 2 szafy, stół, krzesła, i t. d. (razem) 150 zł.

4) urządzenie pokoju przodowników, stół, szafa, krzesła, umywalnia, (razem) 60 zł.

5) urządzenie drobne — jak lampy, naczynia na naftę, konewki i t. d. 50 zł.

6) środki naukowe, a mianowicie: książki, mapy, wzory do rysunków, i t. d. ryczałtowo . . . . . 150 zł.

7) zakupno materiału drzewnego, potrzebnego do nauki . . . . . 300 zł.

8) wydatki nieprzewidziane . . . . . 20 zł.

razem 2050 zł.

Według zasad, które Rząd przy zakładaniu szkół fachowych ściśle przestrzega, musiałyby czynniki miejscowe (w tym wypadku kraj i miasto), pokryć w zupełności wydatki, wykazane w zestawieniu pod sumą II. i część — prawdopodobnie połowę z wydatków, wykazanych w zestawieniu pod sumą III. czyli razem kwotę 2175 zł.

Z funduszków państwowych pokryćby musiał Rząd wydatki, zestawione pod sumą I. i połowę wydatków sumy III, czyli razem 5046 zł. w. a.

W razie, gdyby Rząd gotów był przystąpić do założenia tej szkoły, należałoby wdrożyć pertraktację z gminą miasta Kołomyi w sprawie przyczynienia się z funduszków gminnych do pokrycia kosztów na pomieszczenie szkoły, nie mniej powinnyby powiaty okoliczne przyjąć w pomoc funduszowi krajowemu.

Jednym z zarzutów które najczęściej podnosi Rząd w wypadkach, gdy kraj udaje się z żądaniem założenia szkoły fachowej, jest zwykle ten, że nie ma na zawołanie potrzebnych i fachowo wykształconych sił nauczycielskich.

Otóż w obecnej sprawie zarzut ten byłby bezpodstawnym, ponieważ najlepszym przodownikiem warstata snycerskiego byłby jeden ze Skryblaków, przodowników zaś dla warstata tokarskiego i stolarskiego dostarczyćby mogła w każdej chwili szkoła w Zakopanem. — Kierownikiem zakładu musiałby być człowiek, posiadający wykształcenie wyższe, i posiadający kwalifikację na nauczyciela rysunków fachowych.

Lwów, 18. maja 1890.

Alegat XI do sprawozdania Komisji krajowej dla spraw przemysłowych.

Pr o t o k ó ł

obrad konferencyi fachowej dla spraw tkackich, powołanej reskryptem

Wydziału krajowego

z dnia 4. września 1890 l. 37533.

Działo się we Lwowie, dnia 12. września 1890.

Przewodniczący: Szef dep. II. Wydziału krajowego JWny Tadeusz Romanowicz.

Delegat Komisji krajowej dla spraw przemysłowych Wny Ludwik Wierzbicki.

Uczestnicy, zaproszeni osobiście przez Wydział krajowy:

P. T.

Fedorowicz Tadeusz, właściciel zakładu dla wyrobu sukna i kilimków w Klebanówce, w powiecie Zbarazkim.

Gorayski August, poseł na Sejm krajowy, prezes Rady pow. Krośnieńskiej, prezes spółki tkackiej w Krośnie i t. d.

Gruszecki Henryk, kierownik krajowej zawodowej szkoły tkackiej w Krośnie, członek dyrekcyi tamtejszej spółki tkackiej.

Ks. Reszetyłowicz Filemon, dyrektor Towarzystwa tkaczy w Glinianach, członek zarządu tamtejszego warsztatu wzorowego tkackiego.

Żardecki Bolesław, poseł na Sejm krajowy, zast. prezesa Rady powiatowej Łańcuckiej, członek zarządu warsztatu wzorowego tkackiego w Łańcucie.

Jako reprezentanci Towarzystw tkackich:

P. T.

Brzęk Marcin jako delegat Towarzystwa tkaczy w Błażowej,

Hejmba Juljusz „ „ „ „ w Kosowie,

Pyptiuk Bazyli jako delegat Towarzystwa tkaczy w Łańcucie,
 Rylski Władysław „ „ „ w Błażowie,
 Ks. kanonik Szałaj Jan „ „ w Korczynie,
 Szydłowski Wenanty, jako delegat I. gal. Towarzystwa dla krajowego przemysłu tkackiego w Krośnie;

Wąsowski Hipolit jako delegat Towarzystwa tkaczy w Komarnie.

Prowadzący pióro: Teofil Merunowicz, sekretarz Komisji krajowej dla spraw przemysłowych.

Po zagajeniu przez Przewodniczącego, otwartą została dyskusja nad Iszym punktem ustanowionego przez Wydział krajowy kwestyonariusza, mianowicie nad pytaniem:

„Jaka ma być konstrukcja i budowa krosen tkackich poprawnych, ażeby one pomieścić się mogły w chatach włościańskich, o ile się da krosna stare, dziś ogólnie używane przez włościan, przerobić na krosna poprawne?“

Inżynier Gruszecki wyłuszcza zasady skonstruowanego przez siebie poprawnego krosna tkackiego, które urządzone do wyrobu gładkich, płócien szerokości 1—1,15 m obejmuje tylko 1,70 wysokości, zaś z maszynką szaftową lub przyrządem Jacquarda do deseniowania tkanin dochodzi do wysokości 2,30 m tak, iż w izbach mieszkalnych średniej wysokości warsztat taki mieścić się może.

P. Gruszecki oświadcza się także przeciwko przerabianiu starych krosen, a za sprawianiem ile możności krosen poprawnych, gdzie zaś to niemożliwe, tylko poprawnej ludy do krosna dawnego.

P. Wąsowski sądzi, iż warsztat, mający wysokości 2,30 m jest jeszcze za wysoki, i wnosi, ażeby Wydział krajowy rozpiął konkurs na skonstruowanie najodpowiedniejszego dla włościan i najtańszego krosna.

P. Wierzbicki, popierając wywody p. Gruszeckiego wykazuje także niekorzyści, wynikające z przerabiania starych krosen; oświadcza się przeciwko myśli rozpisywania konkursu na krosno poprawne a niskie, poczytując zagadnienie to za rozwiązane w konstrukcyi, obmyślanej przez p. Gruszeckiego, i wnosi, ażeby kosztem funduszu krajowego umieszczony był w każdej miejscowości, gdzie istnieje spółka tkacka, jeden kompletny warsztat nowej konstrukcyi, zastosowany do właściwości wyrabianych tam towarów.

Ks. kan. Szałaj stwierdza również zalety nowego systemu krosen, lecz równocześnie wyłuszcza także powody, przemawiające za przerabianiem starych krosen, i wnosi, aby zasadniczo nie zarzucać używania krosen, starego systemu, gdy ulepszony się je przez dodanie niektórych części składowych nowszej konstrukcyi.

Ks. kan. Reszetyłowicz i poseł Żardecki oświadcza się także przeciwko bezwarunkowemu zarzucaniu dawnych krosen poprawionych.

Poseł Gorajski sądzi, iż akcja Wydziału krajowego i Komisji krajowej dla spraw przemysłowych może być skierowaną tylko ku temu celowi, ażeby wprowadzić w kraju w powszechne użycie poprawne krosno nowego systemu. Częściowe ulepszenia są półśrodkiem, który pozostawić potrzeba prywatnym usiłowaniom i próbom — kraj zaś popierać może tylko system najdoskonalszy. Popiera wniosek p. Wierzbickiego, i dodaje ze swej strony dalszy wniosek, iżby z funduszu przemysłowego wyznaczoną była pewna kwota na pożyczki bezprocentowe na sprawienie krosen poprawnej konstrukcyi, zastosowanych w każdej okolicy do stosunków i potrzeb miejscowego tkactwa.

Wreszcie przemawiali jeszcze pp. Hejmba i Rylski nie czyniąc jednak osobnych wniosków.

Wynikiem rozprawy są uchwały następującej osnowy:

I. Konferencya uznaje skonstruowany przez inżyniera Henryka Gruszeckiego, kierownika

krajowej szkoły tkackiej w Krosnie, typ niskiego krosna poprawnego za odpowiedni do rozpowszechniania w kraju, w celu podniesienia przemysłu tkackiego, nie uznając częściowych poprawek w krosnach starego systemu za wystarczające.

II. „Przychylając się do wniosku p. Wierzbickiego, konferencya oświadcza się za tem, iżby kosztem skarbu krajowego w każdej miejscowości, gdzie istnieje spółka tkacka umieszczone było jedno krosno poprawnej konstrukcyi, zastosowane do właściwości i potrzeb miejscowego przemysłu tkackiego, jako wzór dla ogółu tkaczy.

III. „W myśl wniosku posła Gorajskiego konferencya oświadcza się za udzielaniem z funduszu przemysłowego bezprocentowych pożyczek na kosztą sprawiania krosen poprawnej konstrukcyi.“

Rysunek krosna niskiego, konstrukcyi inżyniera Gruszeckiego, wraz z wywodem objaśniającym dołącza się do niniejszego protokołu,

Z porządku dziennego przystąpiono do dyskusyi nad pytaniem II. kwestyonarza, mianowicie:

„Co uczynić należy w celu egalizowania wyrobów tkackich, wykonywanych przez spółki tkackie, i w warsztatach wzorowych tkackich, ażeby unormować wartość ich kupiecką?“

Na podstawie pisemnego wyvodu, opracowanego przez p. Gruszeckiego i do niniejszego protokołu dołączonego, po dyskusyi, w której wzięli udział pp. ks. kan. Szałaj, Romanowicz, Hejmba, Szydłowski, Wąsowski, Gorajski, Rylski i Wierzbicki, powzięto jednomyślnie następującą uchwałę:

„Konferencya przyjmuje w zasadzie propozycyę, objętą referatem p. Gruszeckiego, i uznaje potrzebę, ażeby wszystkie spółki tkackie w Galicyi sprowadzały przędzę z tych samych źródeł, i wyrabiały towar jednolity, według jednostajnej nomenklatury i numeracyi;

„Konferencya uprasza Wydział krajowy i Komisję krajową dla spraw przemysłowych ażeby:

a) „Referat p. Gruszeckiego rozesłano spółkom i szkołom tkackim z wezwaniem, ażeby według zawartych w tej pracy wskazówek zbierały doświadczenia, na podstawie których następną konferencya mogłaby powziąć stanowcze uchwały;

b) „aby dla następnej konferencyi przygotowano wnioski co do utworzenia Związku gal. spółek tkackich w powyższych celach.“

Dalszy ciąg rozpraw odroczone do dnia następnego.

Dnia 13. września 1890.

Przewodniczący: Tadeusz Romanowicz; obecni PP. Brzęk, Fedorowicz Tadeusz, Gorajski, Gruszecki, Hejmba, Pyptiuk, Reszetyłowicz, Rylski, Szydłowski, Wierzbicki, Żardecki.

Sekretarz: T. Merunowicz

Na porządku dziennym rozprawa nad dalszemi dwoma punktami kwestyonaryusza:

Punkt IIIci opiewa:

„W jaki sposób unormować należy stosunek warsztatów wzorowych tkackich do spółek tkackich co do wymiaru wynadgródenia za roboty tkackie, wykonywane w warsztatach na rachunek spółek, ażeby fundusz krajowy nie ponosił nadmiernych ofiar na rzecz spółek?“

P. Wierzbicki w imieniu Komisji krajowej dla spraw przemysłowych wyłuszcza powody i dążność tego pytania.

Na podstawie dyskusyi, w której wzięli udział pp. Gorajski, Rylski, Szydłowski, Gruszecki, ks. Reszetyłowicz, Romanowicz i p. Wierzbicki, zapadły jednomyślnie następujące uchwały:

1. „Konferencya oświadcza się za unormowaniem wynadgodzenia za wyroby dostarczane spółkom tkackim przez szkoły i warsztaty wzorowe tkackie w wysokości 70% zwykłych miejscowych cen roboty tkackiej. Z tego wynadgodzenia ma wypłacać się uczniom 60%, zaś 10% na tantiemę dla instruktorów.

„Za roboty dotychczas tylko w szkołach wyrabiane, oznaczone będzie wynadgodzenie ze strony spółek według osobnego cennika.

2. „Według uznania zarządu pewną część wynadgodzenia ucznia, odkładać się będzie na zebranie funduszu, celem zaopatrzenia tegoż ucznia w warsztat własny i inne potrzebne mu w pracy zawodowej przybory i narzędzia.

3. „Ścisłe określony plan nauki, zastosowany wszędzie do miejscowych warunków, oznaczy porządek i rodzaj zatrudnienia uczniów w ciągu roku, z uwzględnieniem przedewszystkiem naukowego celu szkoły, zwłaszcza w I. i II. roku nauki.

4. „Stosunek każdej spółki będzie unormowany osobną umową, zatwierdzoną przez Wydział krajowy, po wysłuchaniu opinii Komisji krajowej dla spraw przemysłowych.“

Komisya krajowa dla spraw przemysłowych ułoży wzór takiej umowy.

W toku dyskusyi oświadczył p. Wierzbicki, że użyte w pytaniu III. wyrazy „nadmierznych ofiar“ rozumieć należy w ten sposób, żeby koszta, ponoszone przez skarb krajowy na utrzymanie szkoły przostawały w należywym stosunku do ilości uczniów.

Punkt IV. kwestyonaryusza, który opiewa:

„Co uczynić należy, ażeby rozwinąć w kraju wyrób grubych sukien wełnianych (sieraczyny) które obecnie sprowadzane bywają przeważnie z zagranicy“ — wywołał obszerniejszą dyskusyę, w której wzięli udział pp. Fedorowicz, Wierzbicki Gruszecki, Hejmba, Szydłowski, Żardecki, ks. Reszetyłowicz, Gorajski i przewodniczący.

Uchwalono co następuje:

Konferencya oświadcza, że najskuteczniejszym środkiem ku wskrzeszeniu przemysłu sukienniczego w kraju, byłoby zawiązywanie sukienniczych spółek produkcyjnych we wszystkich tych okolicach, gdzie istnieje znaczniejsza produkcya wełny owczej.

W obec faktu zaś, iż założenie wzorowego warsztatu sukienniczego w powiecie Łańcuckim jest już w toku, Konferencya uznaje, że obecnie najpilniejsza zachodzi potrzeba założenia także we wschodnio-północnej okolicy kraju spółki sukienniczej, i uprasza, ażeby Wydział krajowy raczył wydelegować tam biegłego w rzeczy, dla bliższego zbadania warunków rozwinięcia sukiennictwa w tej okolicy.“

Na tem obrady zakończono, upoważniając pp. Romanowicza, Wierzbickiego i Gruszeckiego do sprawdzenia i zatwierdzenia protokołu rozpraw.

We Lwowie 13. września 1889.

H. Gruszecki m. p.

T. Romanowicz m. p.

L. Wierzbicki m. p.

T. Merunowicz m. p.

Sprawozdanie

z czynności krajowej ceramicznej stacyi doświadczalnej
za czas od 1. sierpnia 1889. do 1. września 1890.

Dla łatwiejszego poglądu czynności fachowych stacyi kermicznej, zestawiam je szematowo i w myśl statutu w podwójnym kierunku:

I. Stacya jako zakład naukowy praktyczny.

a) Aby fabryce wyrobów kamionkowych ks. Adama Sapiehy w Rawie ruskiej przyspobić wermistrza-krajowca, odbywał laborant stacyi, Albin Biłous, z zawodu czeladnik garncarski, do 1. lutego 1890 praktykę w stacyi, celem poznania właściwości materiałów fabryki rawskiej, sporządzania z nich wyrobów kamionkowych i wypalania onych.

Od lutego jest on już jako wermistrz w fabryce rawskiej czynny.

b) Szkoła garncarska w Kołomyi już od dłuższego czasu potrzebowała na wermistrza fachową młodszą siłę. W tym celu odbywał czeladnik garncarski, Stefan Skrypniczuk, od 1. kwietnia do 15. sierpnia 1890. praktykę w stacyi. Tu się uczył poznawać właściwości glin garncarskich i kaflarskich, muliku i piasków z Kołomyi, jak je użyć na złożenie dobrej masy na czerep:

- 1) do wyrobów nieprzepuszczających wody;
- 2) „ naczyń kuchennego zwykłego;
- 3) „ wyrobu kafli i dachówek;

dalej, jak się sporządza pobiałki białe i kolorowe, jak farby dla wyrobu naczyń i kafli majolikowanych marmurkowo, jak farby podszklivne do nalewania; — sporządzanie szkliv, polew, emalii; wypalania wyrobów i t. p. czynności w zakres wermistrza wchodzących.

Od 15. sierpnia 1890. jest on jako wermistrz w kraj. szkole garncarskiej w Kołomyi czynny.

c) Jedną z przyczyn głównych zastoju przemysłu ceramicznego w kraju naszym, obfitującym w znakomite materiały ceramiczne, jest brak wykształconych technologów keramików. Zwróciwszy się z tem zdaniem roku zeszłego do techników, którzy w stacyi praktykę odbywali, uzyskałem roku bieżącego dwu technologów na zawodową praktykę w stacyi. Pierwszym był p. Aleksander Klimaszewski a drugim p. Konrad Nikorowicz. Obaj odbywali praktykę w stacyi od 15. kwietnia r. b. rozpoczynając od czynności w zakres wermistrza wchodzących pod b) wyrażonych, a skończywszy na samostatnem technicznym badaniu przydatności materiałów surowych do przemysłu ceramicznego — na samodzielnem postępowaniu do składania masy na czerep, pobiałek, szkliv, polew, farb, emalii i t. d. dla sporządzenia wyrobów:

garncarskich, kafarskich, wyrobów kamionkowych, szamotowych i majolik. Również studyowali sposoby wypalania tych wyrobów.

By mieć wzorowe piece techniczne, sporządzili sobie obaj rysunki wszystkich pieców technicznych tutejszej stacyi.

Z uwagi, że p. Aleksander Klimaszewski ukończył w tutejszej c. k. Szkole politech. wydział technologii chemicznej z celującym postępem, a głównie, że w stacyi ceramicznej odbywał studia z zupełnem zrozumieniem przedmiotu i z zamiłowaniem zawodu ceramicznego, w końcu, że krajowa szkoła garncarska w Kołomyi, chcąc zadaniu swemu technologicznemu sprostać, potrzebowała technika-keramika — uzyskał p. Aleksander Klimaszewski opróżnioną właśnie posadę kierownika szkoły kołomyjskiej. Praktykę w stacyi odbywał on i podczas feryj stacyi, aż do objęcia posady, t. j. do 15. sierpnia r. b. Natomiast p. Nikorowicz ukończył swą praktykę z końcem roku szkolnego t. j. 15. lipca r. b.

d) W myśl układu Wys. Ministerstwa z Wys. Wydziałem krajowym odbywali słuchacze technologii chemicznej tutejszej Szkoły polit. pod kierownictwem kierownika stacyi laboratoryjną praktykę z keramiki przez czerwiec do 15. lipca r. b., z którym też zwiedzili fabrykę pieców kaflowych i wyrobów majolikowych na „Kastelówce“ we Lwowie, niemniej tutejszą fabrykę dachówek felcowanych na „Kortumówce“.

II. Stacya, jako zakład do badania materiałów surowych, wydawania technicznych orzeczeń, i udzielania praktycznych przepisów do fabrykacyi.

Oprócz czynności (z czasu od 1/8. do 6/11. 1889.), podanych już przez Wysoką Komisją przemysłową sejmową w aleg. l. 139. z d. 6. listopada 1889, które szanowny sprawozdawca Komisji w czasie bytności swej w stacyi łaskawie był dopełniając do sprawozdania przyjął, przytaczam dalsze czynności z okresu od 6. listopada 1890.

Stacya:

a) Wprowadziła we fabryce wyrobów kamionkowych ks. Adama Sapięhy w Rawie ruskiej, której urządzeniem kierownik stacyi się zajmował, i dotąd nadzór techniczny nad nią utrzymuje — piec piętrowy, konstrukcyi własnej, oszczędzający przeszło 40% drzewa, i znaczny zasób robocizny. Jestto pierwszy piec piętrowy w Austrii i za granicą, zastosowany do wypalania wyrobów kamionkowych.

b) Złożyła z materiałów, dostarczonych przez fabrykę rawską 1428 kg. polewy kamionkowej dla fabryki.

c) Złożyła dla warsztatu garnc. naukowego w Porembie 101 kg. polewy kamionkowej, tańszej od dotychczasowej, i łatwo — nawet w tylnej części pieca, z połyskiem się wypalającej.

d) Wprowadziła we fabryce pieców kaflowych na „Kastelówce“ we Lwowie — nowe piece majolikowane marmurkowo, i ku temu celowi dostarczyła fabryce potrzebnych przepisów technicznych do wyrobu: szkliw, pośiatek, polew, farb — jak również dostarczyła tej fabryce przepisów technicznych do wyrobu polew kolorowych, emaliowych na cegły, dachówki i piece kaflowe. Wyroby te sporządza fabryka głównie przy użyciu mego sposobu patentowanego „glazurowania na surówce“, zaczem jedno wypalanie wyrobu odpada.

e) Sporządziła dla fabryki na „Kastelówce“ we Lwowie na ozdoby architektoniczne majolikowe, farb podszkliwnych i emalii 252 kg., których fabryka dla gmachu „Galicyjskiej Kasy Oszczędności“ i kilku nowych will lwowskich potrzebowała.

Przez wprowadzenie w kraju naszym ozdób architektonicznych majolikowych, do upiększenia fasad budowli zastosowanych, zyskuje wiele nie tylko budownictwo ozdobne, ale niemniej i przemysł ceramiczny. Impuls do tego wyszedł od profesora Politechniki, referenta spraw ceramicznych w Komisji krajowej dla spraw przemysłowych, Wgo Juliana Zacharjewicza.

f) Sporządziła dla krajowej szkoły garncarskiej w Kołomyi, po zbadaniu materyałów przez Zarząd szkoły dnia 31. stycznia 1890 nadesłanych:

1. masę na czerep, nie przepuszczający wody, a zatem przydatną na wyrób dzbanków, miseczek, misek, waz, flakonów i t. d ;
2. masę na czerep do wyrobu trwałego naczynia kuchennego zwykłego;
3. masę tanią na wyrób pieców kaflowych.

Ze sporządzeniem onych jak niemniej ze sporządzeniem szkliv zdrowotnych, polew, pobiałek, farb, emalii obznajomiony został, (na które też wszystkie przepisy techniczne do ich wyrobu uzyskał) kierownik szkoły kołomyjskiej, p. Klimaszewski.

Aby dachówki polewane i piece kaflowe szkoła tanio wyrabiała, udzieliłem kierownikowi szkoły mój sposób „glazurowania na surówce“.

g) Sporządziła z glin krajowych masę na wyrób tygli ogniotrwałych, zwanych „hesskimi“. Za przykładem bowiem stacyi ceramicznej wiedeńskiej sprowadzałem je również przez Wiedeń z Hessyi, gdy odtąd dla użytku własnego (do sporządzenia farb, szkliv, emalii i t. p.) stacya je sama sobie wyrabia.

h) Sporządziła na płytki szamotowe do pieców gazowych, laboratoryjnych (wskutek zapotrzebowania onych w laboratoryach tutejszej Politechniki) odpowiednią masę z glin krajowych do ich wyrobu. Żądaną ilość takich płytek szamotowych dostarczono laboratoryom za opłatą, cennikiem stacyi wskazaną.

i) Zbadała:

1. że 2 gliny z gruntów gminnych „Wyganki“ powiatu czortkowskiego, a jeden gatunek gliny ze Lwowa nadają się do wyrobu polewy kamionkowej

Tak w szkole poremskiej jak i we fabryce rawskiej zastosowałem je do tego celu.

2. Że 1 glina z obszaru dworskiego w Rymanowie nadaje się do wyrobów garncarskich zwykłych.

3. Że 2 gliny z obszaru dworskiego w Więckowicach nadają się do wyrobów garncarskich zwykłych, a trzecia do wyrobów strycharskich.

4. Że 2 gliny z obszaru dworskiego Tarnowiec nadają się do wyrobów garncarskich zwykłych.

5. Że 1 glina z obszaru dworskiego „Dubie“, powiatu Brodzkiego, nadaje się do wyrobu dachówek, dwie zaś nie mają wartości ceramicznej.

Nadto zastały nadesłane do zbadania i zostają w robocie: 5 glin z obszaru dworskiego „Załoziec“; 3 gliny z obszaru dworskiego w „Załuczu“ i 3 gliny z obszaru dworskiego „Porchowa“.

Z powyższego widocznem co raz większe zainteresowanie się w kraju sprawami przemysłu ceramicznego, a za nią dążność kół szerszych do sprawdzenia, o ile materyały surowe mają wartość przemysłową, które często cenę własności ziemskiej znacznie podnoszą.

Niemniej podnieść należy, że oprócz fabryk, w sprawozdaniu tem wymienionych, powstają też tak ważne dla kraju fabryki do wyrobu dachówek felcowanych. Oprócz bowiem fabryki niepołomickiej, która zapobiega częścią wysełce do kraju dachówki wiedeńskiej, urządzona na Kortomówce we Lwowie z wielkim nakładem i na całoroczną stałą produkcję uczyni zadość potrzebom Lwowa i dalekim okolicom kraju.

Rozwojowi spraw przemysłu ceramicznego w kraju w r. b. przypisać też należy, że taksy od stron za badania materyałów, udzielenie przepisów technicznych do fabrykacji i w ogóle za czynności w interesie stron wykonane. wynoszą w r. b. kwotę po nad preliminarz znacznie wyższą, mianowicie wpłynęło za czas od 1. sierpnia 1889 do dnia dzisiejszego 1.001 zł. 44 ct.

Edmund Krzen,
kierownik stacyi ceramicznej.

Sprawozdanie

Komisji krajowej dla spraw przemysłowych w przedmiocie projektowanej państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie.

Wysoki Wydział krajowy!

Pismem z 4. stycznia 1890 l. 58728 odstąpił Wys. Wydział Komisji krajowej z wezwaniem do objawienia opinii prośbę Magistratu m. Lwowa o poparcie sprawy założenia we Lwowie państwowej szkoły przemysłowej, i o zatwierdzenie uchwały Rady miejskiej, dotyczącej przyjęcia obowiązku ponoszenia wydatków na usługę szkolną w rzeczonyj szkole.

Na podstawie powyższego memoriału Magistratu lwowskiego, i aktów Wysokiego Wydziału krajowego, przedstawia się przebieg rokowań w sprawie założenia we Lwowie państwowej szkoły przemysłowej jak następuje:

Pierwotne podanie gminy stołecznego miasta Lwowa do c. k. Ministerstwa wyznań i oświaty o założenie we Lwowie państwowej szkoły przemysłowej wystosowanem zostało p. d. 10 sierpnia 1883 l. 22261.

P. d. 7. czerwca 1885 l. 9193 oświadczył JE. Pan Minister oświaty, że gotów postarać się o Najwyższe upoważnienie do utworzenia we Lwowie szkoły przemysłowej kosztem skarbu państwa, jeżeli gmina m. Lwowa zobowiąże się dostarczyć:

1. lokalu;
2. opału;
3. oświetlenia;
4. ponosić koszt utrzymania czystości w zabudowaniu szkolnem.

O żadnej innej prestacyi ze strony gminy m. Lwowa wówczas c. k. Ministerstwo nie wspomniało Intymując zaś ten resprypt ministryalny Magistratowi lwowskiemu, oświadczyło wyraźnie c. k. Namiestnictwo w piśmie z 11. lipca 1885 l. 37875: że „w obec tego, iż program państwowej szkoły przemysłowej obejmuje także naukę dla ogólnego wykształcenia młodzieży rzemieślniczej (gewerbliche Fortbildungsschule) mogą fundusze miejskie znacznej doznać ulgi — gdyż ustanie wówczas potrzeba utrzymania miejskiej szkoły przemysłowej“.

Dostarczenie lokalu dla projektowanej szkoły przemysłowej, co wymaga niezbędnie wzniesienia osobnego gmachu, zastosowanego do celów zakładu, natrafiało początkowo na trudności. I na tym tylko punkcie spierały się pierwotnie rokowania, nawiązane w tym przedmiocie pomiędzy gminą m. Lwowa, a c. k. Rządem. Trudności te zostały jednak od razu usunięte uchwałą Towarzystwa gal. Kasy oszczędności we Lwowie, ofiarującą z okazji 40-letniego jubileuszu rządów Najjaśniejszego Pana wspomniały dar w kwocie 400.000 złr. wa. na budowę gmachów dla miejskiego muzeum przemysłowego i dla państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie.

Pismem z 25. czerwca 1887 l. 7774 oznajmiło c. k. Namiestnictwo Magistratowi, iż Pan Minister wyznań i oświecenia oprócz powyżej wymienionych czterech warunków, domaga się od gminy m. Lwowa spełnienia jeszcze piątego warunku: mianowicie, ażeby miasto przyjęło obowiązek utrzymania budynku szkolnego swoim kosztem w dobrym stanie.

Dwukrotnie powziętymi uchwałami Rady miejskiej z 18. i 25. września 1888, zatwierdzonemi przez Wysoki Wydział krajowy, i c. k. Rządowi w wierzytelnych odpisach przedłożonemi, przyjęła gmina miasta Lwowa wszystkie wymagane przez c. k. Rząd zobowiązania — t. j. tak cztery warunki z roku 1885, jak i nowe, dodatkowe żądanie, w roku 1887 podniesione.

Słuszne zdumienie w łonie reprezentacji miejskiej wywołał przeto najnowszy reskrypt ministeryalny, dotyczący projektu urządzenia we Lwowie państwowej szkoły przemysłowej. W piśmie tem, z daty 19. września 1889 l. 16482 stawia JE. Pan Minister wyznań i oświaty nowe żądania w obec gminy m. Lwowa, o jakich dawniej mowy nie było. W szczególności zażądał Pan Minister, ażeby gmina przyjęła na siebie obowiązek utrzymywania swoim kosztem całego tego działu c. k. państwowej szkoły przemysłowej, który ma obejmować naukę uzupełniającą, dla młodzieży rękodzielniczej, albo też wpłacania do skarbu państwa corocznie takiej kwoty z funduszków gminy, ile dotychczas kosztuje utrzymanie i obsługa miejskiej szkoły przemysłowej.

Niespodziewane to żądanie, podniesione ze strony c. k. Rządu po zadośćuczynieniu wszystkim warunkom, poprzednio stawianym, co wymagało kilkoletnich rokowań i znacznych ofiar — obniża znacznie wartość obietnicy urządzenia we Lwowie szkoły przemysłowej „kosztem skarbu państwa“. Znaczy to bowiem, iż c. k. Rząd cofa w części przyrzeczenie, iż szkoła będzie utrzymywana kosztem skarbu państwa, skoro utrzymanie jednego oddziału pragnie teraz włożyć na gminę. Zdaniem Komisji krajowej dla spraw przemysłowych, zupełnie uzasadnioną w obec tego chwiejnego i nieprzychylnego postępowania c. k. Rządu jest uwaga, umieszczona w memoriale Magistratu Lwowskiego z 19. grudnia 1889 l. 55676, że: „Czem skorszą jest gmina do ofiar, tem większych ofiar domaga się c. k. Rząd, a przecież, skoro Rząd wystąpił z propozycją i postawił warunki, a gmina propozycję i warunki, lubo bardzo twarde i uciążliwe, w zupełności przyjęła, to w myśl §. 861 powszechnej ustawy cywilnej został układ zawarty, i jednostronnie rozwiązany być nie może“.

Niemniej usprawiedliwionem jest odwołanie się Magistratu m. Lwowa do tej okoliczności, iż wprowadzenie w życie państwowej szkoły przemysłowej pośrednio ściąga na gminę nowe ciężary, nie objęte wprawdzie warunkami ministeryalnemi, lecz jednakowo obowiązujące.

Pierwszem takim zobowiązaniem jest budowa nowego skrzydła przy gmachu pojezuickim, zajętem obecnie przez c. k. władze skarbowe — a to z powodu potrzeby zburzenia części tegoż gmachu (dawnego archiwum map) dla zregulowania placu pod budowę muzeum przemysłowego i szkoły przemysłowej.

Następnie, pozostaje nadal przy gminie obowiązek utrzymywania oddziału handlowego terazniejszej miejskiej szkoły handlowo-przemysłowej, gdyby nawet przy państwowej szkole przemysłowej urządzony został oddział dla uzupełniającej nauki dla młodzieży rękodzielniczej. Z powstającego oddziału handlowego miejskiej szkoły przemysłowej i handlowej ma owszem wyłonić się samodzielna szkoła handlowa, ze znacznie rozszerzonym planem organizacyjnym. Pociągnie to niewątpliwie nowe wydatki dla gminy. Mylniej przeto przypuszcza JE. Pan Minister, jakoby miasto Lwów zaoszczędzić miało w razie urządzenia nauki uzupełniającej w państwowej szkole przemysłowej całą tę kwotę, jaka obecnie figuruje w budżecie miejskim pod rubryką „szkoła przemysłowo-handlowa.“

Na obszarze kilkudziesięciu tysięcy kilometrów kwadratowych Galicyi wschodniej będzie to jedyna szkoła handlowa. Sądzymy zatem, iż c. k. Rząd nie powinienby utrudniać jej rozwoju, gdyż względy dobra publicznego wymagają nie mniej nagląco rozwinięcia w naszym kraju zupełnie zaniedbanej dotychczas fachowej nauki handlowej, jak i równie zaniedbanego szkolnictwa przemysłowego. Zajęcie dla państwowej szkoły przemysłowej tej sumy z dochodów miasta Lwowa, która ewentualnie mogłaby być użytą na racjonalne rozszerzenie szkoły handlowej we Lwowie, przyniosłoby istotną krzywdę miastu, i szkodę krajowi.

W końcu pozostaje także przy gminie konieczność dostarczenie stałej dotacyi rocznej na środki naukowe dla uczniów szkoły przemysłowej uzupełniającej. W obec notorycznego ubóstwa naszej młodzieży rękodzielniczej musi koniecznie obmyślane być źródło do dostarczania jej książek i rekwizytów szkolnych, przyborów rysunkowych tudzież innych środków naukowych,

gdyż inaczej, u przeważnej części uczniów uczęszczanie do szkoły byłoby bezskutecznem, ponieważ uczęszczaliby na naukę bez książek, zeszytów, przyborów do rysunku i t. d. nie mając za co te potrzeby kupować.

Ze wszystkich wyłuszczonej tu powodów, Komisya krajowa dla spraw przemysłowych uznaje za zupełnie uzasadnione stanowisko, jakie reprezentacya miasta Lwowa zajęła w uchwałach z dnia 28. listopada i 5. grudnia 1889 w obec żądań nowych prestacyj ze strony gminy na rzecz projektowanej państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie.

Tyle co do materyjalnej strony kwestyi. Co się zaś tyczy planu naukowego projektowanej państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie, osnowa reskryptu JE. Pana Ministra wyznań i oświecenia z 19. września 1889 l. 16482 niemniej przykre wyrzecz musiały wrażenie we wszystkich tych kołach, które pomienioną sprawą interesują się.

Mianowicie uznaje c. k. Ministerstwo plan organizacyi zakładu, nakreślony przez powołaną w tym celu ze strony c. k. Namiestnictwa komisję mieszaną, złożoną z najznakomitszych mężów zawodowych, jako zanadto rozległy („zu gross angelegt“.) W szczególności odmawia JE. Pan Minister utworzenia przy projektowanej państwowej szkole przemysłowej we Lwowie oddziału dla ceramiki, który miałby obejmować garncarstwo, kaflarstwo, wyrób majoliki i terakoty, tudzież oddziału dla przemysłu metalowego t. j. dla ślusarstwa artystycznego, bronzownictwa i cyzelerstwa.

W różnych okolicach wschodniej części kraju znajdują się, gliny, których wartość dla celów przemysłowych udowodnioną jest bądź przez faktyczne użycie w garncarstwie, a po części także przez umiejętne badania i próby, dokonane w krajowej ceramicznej stacyi doświadczalnej. Są mianowicie takie pokłady w powiatach Rawskim, Żółkiewskim, Złoczowskim, Skałackim, Kołomyjskim, Żydaczowskim, Stryjskim, a wreszcie i bezpośrednio poblizu Lwowa. Niektóre z tych glin nadają się do szlachetniejszych wyrobów. Znacznym nakładem funduszu krajowego urządzoną została we Lwowie przy c. k. szkole politechnicznej krajowa ceramiczna stacya doświadczalna do badania istniejących w kraju materyałów, i wskazywania najwłaściwszej techniki do przemysłowej eksploatacyi takowych. Lecz daje się u nas uczuwać dotkliwy brak fachowo przysposobionych należycie robotników i wermistrzów dla wzorowych warstatów garncarskich i fabryk wyrobów glinianych. Istniejące szkoły fachowe, a raczej warstwy wzorowe garncarskie w Kołomyi, Poremby i Toustem mają każdy dla siebie czysto lokalne znaczenie. Byłoby to więc nader cennem nzupełnieniem zbawiennego wpływu, jaki na rozwój przemysłu glinianego w naszym kraju wywierać może ceramiczna stacya doświadczalna we Lwowie, gdyby założoną tu została fachowa szkoła wermistrzów dla wzorowych warstatów garncarskich, jak niemniej także dla fabrycznych cegielni, fabryk dachówki glinianej, drenów, naczyń kamionkowego, rur kominiowych, kloakowych i wodociągowych, a wreszcie terrakoty, i wyrobów majolikowych.

Galicya posiadała już resztą państwową szkołę garncarską. Szkoła garncarska w Kołomyi założoną bowiem została pierwotnie kosztem skarbu państwa. Z czasem jednak c. k. Rząd zniechęcił się do tego zakładu, a zwinięcie tego zakładu motywował między innymi i tem, że we Lwowie ma powstać szkoła przemysłowa, że dla przemysłu garncarskiego Lwów jest najlepszym miejscem, bo ma w obfitości dobrą glinę i t. p. Kraj dla uratowania bytu szkoły kołomyjskiej musiał ją przejąć na swój koszt.

C. k. Rząd zobowiązał się tylko do płacenia pewnej nieznaczącej stosunkowo subwencyi rocznej na rzecz krajowej obecnie szkoły garncarskiej w Kołomyi — którą to subwencyę nawiasowo powiedział także nieregularnie wypłaca. Domagając się więc założenia w Lwowskiej szkole przemysłowej oddziału dla garncarstwa, nie żądamy niczego nowego, jak tylko tego,

co już raz centralne władze państwowe uznały za potrzebne dla Galicyi, i co krajowi naszemu były przyznały.

Tak samo także niezbędnie potrzebny jest i oddział fachowy dla przemysłu metalowego w Galicyi wschodniej. Bez takiej bowiem szkoły gałęzie rękodzielnictwa, wchodzące w ten zakres, byłyby pozbawione tego kardynalnego warunku pomyślnego rozwoju, jakim jest dostarczenie krajowi umiejętnie do tego zawodu przysposobionych robotników i wermistrzów.

JE. pan Minister wyznań i oświaty, dr. Gautsch objawił niejednokrotnie dążność ku temu, iżby skierować napływ uczącej się młodzieży z gimnazyów do szkół fachowych. Lecz jak może zwracać się młodzież nasza z przepelnionych rzeczywiście gimnazyów (których także ma Galicya o połowę mniej stosunkowo, niż inne kraje koronne) skoro np. przemysłowych szkół zawodowych, utrzymywanych przez państwo, jest w Galicyi tylko cztery, a kiedy chodzi o założenie jedynej na obszar 40—50.000 kilometrów kwadratowych państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie dla Galicyi wschodniej, c. k. Rząd zachowuje się w obec tej sprawy z widoczną i niewątpliwą niechęcią, gdyż nie tylko zakres szkoły ogranicza, odejmując jej działy tak ważne, jak ceramika i przemysł metalowy, ale też i zakończenie układów o jej organizację przewleka coraz to nowemi i coraz uciążliwsiemi warunkami?

Podniesienie opłaty szkolnej w szkołach średnich, zarządzone przez JE. pana Ministra oświaty rozporządzeniem z 12. czerwca 1886 l. 9684 było w naszym ubogim kraju dość dotkliwym środkiem przymusowym, mającym na celu odwrócić mniej zamożną młodzież szkolną od gimnazyów i od studyów uniwersyteckich. Dochód c. k. skarbu państwa z opłat szkolnych w gimnazyach i szkołach realnych podniósł się też w Galicyi wskutek rozporządzenia z 12 czerwca 1886 o 80.000 złr. Komisya krajowa dla spraw przemysłowych sądzi przeto, iż kraj nasz w obec oświadczeń JE. pana Ministra oświaty co do celu podniesienia opłat szkolnych w gimnazyach i szkołach realnych miałby prawo oczekiwać po nim, iżby ofiarne usiłowania czynników miejscowych, zmierzające do jaknajrychlejszego utworzenia państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie według planu organizacyjnego, obmyślanego przez powołaną ze strony c. k. Namiestnictwa komisję znawców, będą przez JE. pana Ministra oświaty przychylnie uwzględnione. W tej myśli Komisya krajowa dla spraw przemysłowych wnosi:

I. Raczy Wys. Wydział krajowy, iżby przychylając do do prośby król. stoł. miasta Lwowa z 19. grudnia 1889 l. 55676 zatwierdził uchwały Rady miejskiej z dnia 28. listopada i 5. grudnia 1889 dotyczące dalszych zobowiązań gminy m. Lwowa dla projektowanej państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie.

II. Uprasza c. k. Rząd, ażeby zadowolnił się dotychczas deklarowanemi ofiarami i prestacyami galicyjskiej Kasy oszczędności i gminy miasta Lwowa na rzecz projektowanej państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie, i przystąpił jaknajrychlej do zorganizowania jej bez wyłączenia z programu nauk fachowych kursów ceramiki i przemysłu metalowego.

Lwów, 14. lutego 1890.

Sprawozdanie

Komisji krajowej dla spraw przemysłowych o przemyśle garbarskim i szewskim w Uhnowie.

Wysoki Wydziale krajowy!

W sprawozdaniu z 27. maja 1889 l. 245. mieliśmy zaszczyt zwrócić uwagę Wysokiego Wydziału krajowego na usiłowania, podjęte przez Radę szkolną miejscową i gminę miasteczka Uhnowa w powiecie Rawskim, w celu podniesienia silnie zakorzenionego tam od niepamiętnych czasów jako przemysłu domowego, lecz obecnie podupadającego garbarstwa i szewstwa. Przychyłając się do wniosku naszego, wyasygnował wówczas Wysoki Wydział krajowy zhr. 300 w. a. tytułem zasiłku bezzwrotnego na sprawienie dla uhnowskich szewców pierwszej maszyny do szycia, i na kosztta sprowadzenia ze Lwowa majstra szewskiego do udzielania tamże praktycznej nauki wyrobu obuwia lepszego kroju, zamiast znanych z niezgrabnego wyglądu włościańskich butów, stanowiących specyjalność uhnowską, t. z. „wywiortków“, które jednak obecnie nie znajdują już odbytu.

P. Arnulf Nawratil, c. k. inspektor przemysłowy, a zarazem członek Komisji krajowej dla spraw przemysłowych, zbadał szczegółowo stosunki garbarstwa i szewstwa w Uhnowie, i z poczynionych spostrzeżeń zdał sprawę w gruntownym wywodzie, obejmującym bardzo żywo skreślony obraz zwyczajów i obyczajów pracowitej ludności tego miasteczka.

Otóż według sprawozdania p. Nawratila, miasteczko Uhnów, liczące około 5.000 mieszkańców, zatrudnia około 500 rodzin szewstwem i garbarstwem. Mieszczanie uhnowscy garbują domowym sposobem w izbach mieszkalnych około 5.000 skór rocznie, i wyrabiają około 20.000 par butów w cenie 3—5·20 zł., które roznoszą i rozwożą następnie na targi w Bełzie, Kulikowie, Lubyczy, Magierowie, Narolu, Niemirowie, Rawie, Sokalu i Zółkwi.

Skóry uhnowskiego garbowania są bardzo dobre, bo nie przemakają i są trwałe, lecz mają tę wadę, że nie są dość smagłe i miękkie. Szewcy uhnowscy używają skór i materiałów garbarskich, dostarczanych im przez miejscowych handlarzy żydowskich pod warunkami możliwie najniekorzystniejszymi.

Z małą przerwą południową pracują tamtejsi rękodzielnicy od 5. rano do 10. wieczór a przeto 15 godzin na dobę, czyli 90 godzin na tydzień. Zarobek ich wynosi obecnie przy tak wyętej pracy 1·60 do 4 zł. na tydzień, czyli w przecięciu około 25—70 centów dziennie, albo 1·77 do 4·44 centów na godzinę.

Uhnowscy szewcy pracują w ten sposób: Od Bożego Narodzenia do Zielonych Świąt garbują skóry, a z wiosną łupią dębową korę z drzew. Właściwa robota butów trwa od Zielonych Świąt do żniwa. Przez czas żniwa pracują wszyscy w polu. Od 1. sierpnia do św. Katarzyny podług ruskiego kalendarza (6. grudnia) jeżdżą po jarmarkach, a pomiędzy jarmarkami robią także buty. Od św. Katarzyny do Bożego Narodzenia nic nie robią, odpoczywają.

Wszyscy szewcy uhnowscy są równocześnie rolnikami, uprawiając rzemiosło tylko ubocznie jako przemysł domowy, w najczystszej znaczeniu tego wyrazu.

Sprawozdawca nasz z nadzwyczajnem uznaniem wyraża się o zaletach ludu tamtejszego, który odznacza się pracowitością, trzeźwością, oszczędnością i rzadnością, a przytem także wcale niezwykłym u nas zamiłowaniem porządku i czystości.

Jak już wspomniano powyżej, uhnowskie szyte buty, coraz mniejszy mają pokup, a rola, przez działy rodzinne coraz więcej rozdrabniana, nie jest w stanie wyżywić swoich właścicieli, i dlatego też mieszczaństwo uhnowskie zaczęło coraz bardziej popadać w ubóstwo.

Wobec tego nauczyciel miejscowej szkoły, ludowej p. Aleksander Celewicz, powziął zamiar zająć się podźwignieniem szewstwa tamtejszego. W tym celu wyuczył się sam szewskiego rzemiosła u lepszego majstra, i w miejscowej szkole, w godzinach, przeznaczonych na naukę uzupełniającą, zaczął uczyć młodzież wyrabiania kołkowanych butów. Rozpoczął własnym skromnym funduszem i wydał na to 213 zł. 6 ct. w. a. Miejscowy paroch, ksiądz kanonik Jan Kozakiewicz, jako przewodniczący miejscowej Rady szkolnej, poparł jak najżyczliwiej jego zacne usiłowania. Również i c. k. starosta rawski, p. Hellmann, zainteresował się nauką szewstwa w szkole uhnowskiej, i nie szczędził dla niej zachęty. Otwarcie szkoły szewstwa odbyło się uroczyście z początkiem marca 1889. Uczęszczają do niej robotnicy w wieku 16—45 lat. P. Celewicz uczy w czwartki rysunku, zdejmowania form na papier i szycia skóry na maszynie. Majster szewski uczy praktycznie szewstwa we wtorki i piątki. Roboty, rozpoczęte w szkole, kończą uczniowie w domu, a następnie przynoszą je znowu do szkoły, do osądzenia. W zeszłym roku szkolnym uczyło się w szkole 60 szewców, i przerobili z majstrem 51 par butów; sześciu szewców umie już bardzo dobrze szyć na maszynie. Korzyść tej nauki okazuje się najdobitniej z wartości roboty. Gdy bowiem cena butów szytych wynosiła najwyżej zł. 5·20, to za dobrze zrobione buty kołkowane biorą szewcy uhnowscy 7—9 zł. w. a.

Uznając w całej pełni użyteczność rozpoczętej w ten sposób nauki ulepszanego szewstwa w Uhnowie, Komisya krajowa dla spraw przemysłowych wnosi:

1. Pod warunkiem, że gmina Uhnów deklaracją sporządzoną według przepisów §. 99. ustawy gminnej zobowiąże się dostarczać lokalu, opału, oświetlenia i usługi dla szkoły szewstwa, fundusz krajowy będzie dostarczał zasiłku w kwocie zł. 300 w. a. na opłacenie majstra do udzielania praktycznej nauki ulepszanego szewstwa w Uhnowie. Na rok 1890 raczy Wysoki Wydział krajowy wyasygnować zasiłek ten w kwocie zlr. 300 w. a. na rachunek rubr. XVI. poz. 265. budżetu krajowego na rok 1890 do wypłaty przez c. k. urząd podatkowy w Rawie za kwitem ks. Jana Kozakiewicza w Uhnowie. Majstra czyli instruktora fachowego, zamianuje jednak Wysoki Wydział krajowy w porozumieniu z Komisją.

2. Na zakupno materiałów surowych dla szkoły raczy Wysoki Wydział krajowy przyrzec z krajowego funduszu przemysłowego bezprocentową pożyczkę, zwrotną w 10 półrocznych ratach, począwszy od 1. stycznia 1891 w kwocie zł. 400 (czterystu) w. a. jeżeli gmina miasteczka Uhnowa przyjmie pożyczkę na swoje imię, i oświadczy gotowość do podpisania dokumentu dłużnego.

3. Pod warunkiem, że gmina dostarczy zasiłku w kwocie 50 zł. raczy Wysoki Wydział krajowy na rachunek rubr. XVI. poz. 264 b) budżetu kraj. na rok 1890 przyznać również 50 zlr. dla dwóch szewców z Uhnowa, którzy mieliby udać się do I. Związkowej garbarni w Rzeszowie albo do garbarni braci Siekierskich w Ładnej pod Tarnowem, na kilkomiesięczną naukę ulepszanego garbarstwa. Jeżeli jednak Wysoki Wydział krajowy przychyli się do tego wniosku wypadałoby zapewnić im przyjęcie w jednej z wyżej wymienionych garbarni.

4. Do czuwania nad sprawami szkoły raczy Wysoki Wydział krajowy ustanowić kuratorę, mianując do niej jako delegata swojego, posła Franciszka Jędrzejowicza.

W razie przyjęcia powyższych wniosków, Komisya krajowa dla spraw przemysłowych zajmie się opracowaniem przepisów organizacyjnych t. j. statutu i planu nauki dla projektowanego nowego warsztatu wzorowego.

Lwow, 15. lutego 1890.

PRELIMINARZ

wydatków funduszu krajowego

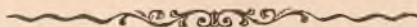
na cele popierania przemysłu w kraju

na rok 1891.

(Rubryka XVI. budżetu krajowego)

zestawiony przez

Komisję krajową dla spraw przemysłowych.

PRELIMINARY

Wydział Inżynierski Krajowego

na rok 1885

1885

(Wydanie II)

Warszawa

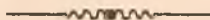
Wydawnictwo Państwowe

Część I.

PRELIMINARZE

poszczególnych zakładów.

I. Szkoły przemysłowe uzupełniające.

I. Bochnia. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

(Założona w r. 1890.)

Przychód.	W roku 1890.		Wniosek na rok 1891.	
	prelimino- wano zł.	Zwy- czajne zł.	Nadzw- yczajne zł.	Razem zł.
Subwencje:				
a) od gminy m. Bochni	—	392	—	392
b) od c. k. Rządu	—	388	—	388
c) z funduszu krajowego	—	388	—	388
Razem	—	1.168	—	1.168

Uzasadnienie:

Rozchód.

1. Płace:				
a) kierownictwo	—	150	—	150
b) wynagrodz. nauczycieli	—	858	—	858
2. Środki naukowe	—	100	—	100
3. Wydatki administracyjne	—	60	—	60
Razem	—	1.168	—	1.168

ad 1/b. 26 godzin nauki tygodniowo po 1 zł. przez 33 tygodni.

2. Brzeźany. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.

Subwencje:				
a) od gminy m. Brzeźan	200	150	—	150
b) od Rady powiatowej	200	150	—	150
c) od c. k. Rządu	336	348	—	348
d) z funduszu krajowego	336	348	—	348
Razem	1.072	996	—	996

Miasto i Rada powiatowa wypłaciły rzeczywiście tylko po 100 zł. w r. 1890.

Rozchód.

1. Płace:				
a) kierownictwo	100	150	—	150
b) wynagrodz. nauczycieli	792	726	—	726
2. Opał	30	—	—	—
3. Oświetlenie	10	—	—	—
4. Usługa	20	—	—	—
5. Środki naukowe	60	50	—	50
6. Wydatki kancelaryjne i na- grody dla uczniów	60	70	—	70
Razem	1.072	996	—	996

*ad 1/a. Ilość uczniów wzrosła z 55 do 134, wskutek czego powiększyły się znacznie czynności kierownika.
ad 1/b. 10 godz. tygod. po 70 ct., 9 godz. po 80 ct., 10 godz. po 1 zł., rocznie przez 30 tygodni.
ad 2, 3, 4. Opału, oświetlenia i usługi gmina jest obowiązana dostarczyć bezpłatnie.
ad 5. Szkoła jest obficie zaopatrzona w środki naukowe.*

3. D r o h o b y c z. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.	Wniosek na rok 1891.				Uzasadnienie:
	W roku 1890. preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	
Subwencye:					
a) od gminy m. Drohobycza	400	400	—	400	
b) od Rady powiatowej	150	150	—	150	
c) od Tow. zaliczkowego	50	50	—	50	
d) od Tow. pedagogicznego	15	15	—	15	
e) od c. k. Rządu	363	440	—	440	
f) z funduszu krajowego	363	440	—	440	
Razem	1.341	1.495	—	1.495	

Rozchód.

1. Płace:					
a) kierownictwo	150	150	—	150	
b) wynagrodz. nauczycieli	1.000	1.221	—	1.221	<i>ad 1/b.</i> 37 godzin tygodniowo po 1 zł, przez 33 tygodni.
2. Opał	10	—	—	—	<i>ad 2, 3, 4.</i> Opału, oświetlenia i usługi gmina jest obowiązana dostarczyć bezpłatnie.
3. Oświetlenie	35	—	—	—	
4. Usługa	42	—	—	—	
5. Środki naukowe	50	50	—	50	
6. Wydatki kancelaryjne i nagrody dla uczniów	54	74	—	74	
Razem	1.341	1.495	—	1.495	

4. J a s ł o. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

(Założona w r. 1889.)

Przychód.

Subwencye:					
a) od gminy m. Jasła	—	375	—	375	
b) od c. k. Rządu	—	418	—	418	
c) z funduszu krajowego	—	418	—	418	
Razem	—	1.211	—	1.211	

Rozchód.

1. Płace:					
a) kierownictwo	—	150	—	150	
b) wynagrodz. nauczycieli	—	941	—	941	<i>ad 1/b.</i> 28½ godzin tygodn. po 1 zł. przez 33 tygodni.
2. Środki naukowe	—	55	—	55	
3. Wydatki kancelaryjne i nagrody dla uczniów	—	65	—	65	
Razem	—	1.211	—	1.211	

5. Jarosław. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.	W roku 1889.		Wniosek na rok 1891.		Uzasadnienie:
	preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	
Subwencye:					
a) od gminy m. Jarosławia	220	200	—	200	
b) od Rady powiatowej	100	100	—	100	
c) od c. k. Rządu	600	600	—	600	
d) z funduszu krajowego	600	600	—	600	
Razem	1.520	1.500	—	1.500	

Rozchód.

1. Płace:					
a) kierownictwo	200	200	—	200	
b) wynagrodz. nauczycieli	1.164	1.220	—	1.220	<i>ad 1/b. 19 godzin tygodniowo po 1 zł., 12 godzin po 1.50 zł. rocznie przez 33 tygodni.</i>
2. Oświetlenie	25	—	—	—	
3. Usługa	50	—	—	—	
4. Środki naukowe	56	55	—	55	
5. Wydatki kancelaryjne i nagrody dla uczniów	25	25	—	25	
Razem	1.520	1.500	—	1.500	

6. Kołomyja. Szkoła uzupełniająca przemysłowo-handlowa.

Przychód.

1. Subwencye:					
a) z fund. rzemieślniczego	300	300	—	300	
b) od gminy m. Kołomyi	600	600	—	600	
c) od Rady powiatowej	100	100	—	100	
d) od Kasy oszczędności	200	200	—	200	
e) od c. k. Rządu	500	464	—	464	
f) z funduszu krajowego	500	464	—	464	
Oplaty uczniów kursu handl.	130	80	—	80	
Razem	2.330	2.208	—	2.208	

Rozchód.

1. Płace:					
a) kierownictwo	250	250	—	250	
b) wynagrodz. nauczycieli	1.800	1.768	—	1.768	<i>ad 1/b. 25 godzin tygodniowo po 1 zł., przez 34 tygodni.</i>
2. Usługa	50	—	—	—	<i>ad 2. Usługi gmina jest obowiązana do- starzyć bezpłatnie.</i>
3. Środki naukowe	150	150	—	150	
4. Wydatki kancelaryjne	80	40	—	40	
Razem	2.330	2.208	—	2.208	

7—10. K r a k ó w. (Cztery szkoły.)

Przychód.	W roku 1890.		Wniosek na rok 1891.		Uzasadnienie:
	preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	
Subwencye:					
a) od gminy m. Krakowa	6.550	3.685·52	—	3.685·52	} po 400 zł. dla każdej szkoły.
b) z funduszu Dietla	—	45·48	—	45·48	
c) od c. k. Rządu	1.600	1.600	—	1.600	
d) z funduszu krajowego	1.600	1.600	—	1.600	
Razem	9.750	6.931	—	6.931	

Rozchód.

1. Płace:					
a) kierownictwo	400	400	—	400	} ad 1/b. 178 ¹ / ₂ godzin tygodniowo po 1 zł., rocznie przez 33 tygodni. ad 2, 3, 4. Opału, oświetlenia i usługi dostarcza gmina bezpłatnie.
b) wynagrodz. nauczycieli	7.700	5.891	—	5.891	
2. Opał	194	—	—	—	
3. Oświetlenie	299	—	—	—	
4. Usługa	135	—	—	—	
5. Środki naukowe	422	200	—	200	
6. Wydatki kancelaryjne	600	440	—	440	
Razem	9.750	6.931	—	6.931	

II. L w ó w. I z r. szkoła przemysłowa uzupełniająca imienia Marka Bernsteina.

Przychód.

Subwencye:					
a) z fundacyi Marka Bernsteina	1.700	1.530	—	1.530	} Dochód mniejszy z powodu konwersyi.
b) od zboru izraelickiego	100	100	—	100	
c) od c. k. Rządu	395	285	—	285	
d) z funduszu krajowego	395	285	—	285	
Razem	2.590	2.200	—	2.200	

Rozchód.

1. Płace:					
a) kierownictwo	300	300	—	300	} ad 1/b. 23 godz. tygodniowo po 1 zł., 10 godzin po 1·50 zł., rocznie przez 35 tygodni.
b) wynagrod. nauczycieli	1.680	1.330	—	1.330	
2. Lokal i opał	200	200	—	200	
3. Oświetlenie	100	130	—	130	
4. Usługa	60	70	—	70	
5. Środki naukowe	150	100	—	100	
6. Wydatki kancelaryjne	100	70	—	70	
Razem	2.590	2.200	—	2.200	

12. Nowy Sącz. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.	W roku 1890.		Wniosek na rok 1891.		Uzasadnienie:
	preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	
Subwencye:					
a) od gminy miasta Nowego Sącza	300	300	—	300	
b) od Rady powiatowej	200	200	—	200	
c) od Kasy oszczędności	—	200	—	200	Tyle preliminuje wydział szkolny.
d) od c. k. Rządu	595	580	—	580	
e) z funduszu krajowego	595	580	—	580	
Razem	1.690	1.860	—	1.860	

Rozchód.

1. Płace:					
a) kierownictwo	200	200	—	200	
b) wynagrod. nauczycieli	1.100	1.410	—	1.410	<i>ad 1/b.</i> Z powodu konieczności podziału klasy II. przygotowawczej na dwa oddziały wypada 35 godzin po 1 zł., rocznie przez 33 tygodni.
2. Opał	50	—	—	—	<i>ad 2, 3, 4.</i> Opału, oświetlenia i usługi gmina jest obowiązana dostarczyć bezpłatnie.
3. Oświetlenie	60	—	—	—	
4. Usługa	30	—	—	—	
5. Środki naukowe	150	150	—	150	
6. Wydatki kancelaryjne i nagrody dla uczniów	100	100	—	100	
Razem	1.690	1.860	—	1.860	

13. Przemysł. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.

Subwencye:					
a) od gminy m. Przemysła	500	500	—	500	
b) od Rady powiatowej	300	300	—	300	
c) od stowarzyszeń rzemieślniczych	40	—	—	—	
d) od Kasy oszczędności	300	200	—	200	Tyle preliminuje wydział szkolny.
e) od c. k. Rządu	594	575	—	575	
f) z funduszu krajowego	594	575	—	575	
Razem	2.328	2.150	—	2.150	

Rozchód.

1. Płace:					
a) kierownictwo	250	250	—	250	
b) wynagrodz. nauczycieli	1.824	1.728	—	1.728	<i>ad 1/b.</i> 34 godzin tygodn. po 1:20 zł. rocznie przez 35 tygodni; nadto do- datek 300 zł. z powodu konieczności podziału klasy II. przygotowawczej na dwa oddziały.
2. Usługa	60	—	—	—	<i>ad 2.</i> Usługi gmina dostarcza bezpłatnie.
3. Środki naukowe	100	100	—	100	
4. Wydatki kancelaryjne i nagrody dla uczniów	94	72	—	72	
Razem	2.328	2.150	—	2.150	

14. R z e s z ó w. Szkoła przemysłowa uzupełniająca

Przychód.	W roku	Wniosek na rok 1891.			Uzasadnienie:
	1890.	Zwy-	Nadzw-	Razem	
	prelimino-	czajne	yczajne	zł.	
	wano	zł.	zł.	zł.	
	zł.				
Subwencye:					
a) od gminy m. Rzeszowa .	200	200	—	200	
b) od Rady powiatowej .	100	100	—	100	
c) od Kasy oszczędności .	200	200	—	200	
d) z fundacyi Towarnickiego	200	200	—	200	
e) od c. k. Rządu .	570	405	—	405	
f) z funduszu krajowego .	570	405	—	405	
Razem .	1.840	1.510	—	1.510	
Rozchód.					
1. Płace:					
a) kierownictwo	250	250	—	250	
b) wynagrodz. nauczycieli .	1.275	1.030	—	1.030	ad 1, b. 26 godzin tygodn. po 1'20 zł. rocznie przez 33 tygodni.
2. Opał	55	—	—	—	ad 2, 3, 4. Opału, oświetlenia i usługi gmina jest obowiązana dostarczyć bezpłatnie.
3. Oświetlenie	50	—	—	—	
4. Usługa	30	—	—	—	
5. Środki naukowe	100	150	—	150	
6. Wydatki kancelaryjne i na- grody dla uczniów	80	80	—	80	
Razem .	1.840	1.510	—	1.510	

15. Stanisławów. Szkoła uzupełniająca przemysłowo - handlowa.

Przychód.

Subwencye:					
a) od gm. m. Stanisławowa	250	250	—	250	
b) od Rady powiatowej .	250	150	—	150	Tyle preliminuje wydział szkolny.
c) od Kasy oszczędności .	100	100	—	100	
d) od instytucyj miejscowych	80	80	—	80	
e) od c. k. Rządu	590	590	—	590	
f) z funduszu krajowego .	590	590	—	590	
Z opłat uczniów kursu handl.	—	50	—	50	Tyle preliminuje wydział.
Razem .	1.860	1.810	—	1.810	

Rozchód.

1. Płace:					
a) kierownictwo	250	250	—	250	
b) wynagrodz. nauczycieli .	1.400	1.442	—	1.442	ad 1/b. 37½ godz. tygodniowo po 1'20 złr., 1 godz. po 1'50 złr.; rocznie przez 31 tygodni.
2. Oświetlenie	40	—	—	—	ad 2, 3. Oświetlenia i usługi gmina jest obowiązana dostarczyć bezpłatnie.
3. Usługa	50	—	—	—	
4. Środki naukowe	70	70	—	70	
5. Wydatki kancelaryjne	50	48	—	48	
Razem .	1.860	1.810	—	1.810	

16. Sambor. (Organizacya w toku, niema budżetu szczegółowego).

17. Stary Sącz. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.	W roku	Wniosek na rok 1891			Uzasadnienie:
	1890.	Zwy-	Nadzwyczajne	Razem	
	prelimino-	czajne	czajne		
	wano	zł.	zł.	zł.	
	zł.				
Subwencye:					
a) od gminy m. Starego Sącza	400	470	—	470	W r. 1891 przybędzie jedna klasa, i szkoła otrzyma organizacyą normalną.
b) od c. k. Rządu	400	470	—	470	
c) z funduszu krajowego	400	470	—	470	
Razem	1.200	1.410	—	1.410	

Rozchód.

1. Płace:					
a) kierownictwo	125	125	—	125	ad 1/b. 33 godz. tygodniowo po 1 zlr.; rocznie przez 33 tygodni.
b) wynagr. nauczycieli	935	1.089	—	1.089	
2. Środki naukowe	100	140	—	140	
3. Wydatki kancelaryjne	40	56	—	56	
Razem	1.200	1.410	—	1.410	

18. Tarnów. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.

Subwencye:					
a) od gminy m. Tarnowa	400	400	—	400	Tyle preliniuje wydział.
b) „ Rady powiatowej	200	100	—	100	
c) „ Kasy oszczędności	—	50	—	50	
d) „ c. k. Rządu	595	585	—	585	
e) z funduszu krajowego	595	585	—	585	
Z opłat uczniów kursu handl.	50	—	—	—	Kurs handlowy zwinięto z powodu małej frekwencyi.
Pozostałość kasowa z r. 1889	125	—	—	—	
Razem	1.965	1.720	—	1.720	

Rozchód.

1. Płace:					
a) kierownictwo	240	240	—	240	ad 1/b. 40 godzin tygodn. po 1 zlr.; rocznie przez 33 tygodni.
b) wynagrodz. nauczycieli	1.440	1.320	—	1.320	
2. Opał	42	—	—	—	ad 2, 3, 4. Opału, oświetlenia i usługi gmina jest obowiązana dostarczyć bezpłatnie.
3. Oświetlenie	70	—	—	—	
4. Usługa	48	—	—	—	
5. Środki naukowe	100	100	—	100	ad 5, 6. Tyle wynosi potrzeba rzeczy- wista według doświadczeń z lat osta- tnich.
6. Wydatki kancelaryjne i nagrody dla uczniów	25	60	—	60	
Razem	1.965	1.720	—	1.720	

19. W a d o w i c e. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.	W roku 1890. prelimino- wano zł.	Wniosek na r. 1891.		Razem zł.	Uzasadnienie:
		Zwy- czajne zł.	Nadzw- yczajne zł.		
Subwencye:					
a) od gminy m. Wadowic .	400	400	—	400	} W r. 1891 przybędzie jedna klasa, i szkoła otrzyma organizację nor- malną.
b) „ Rady powiatowej .	100	100	—	100	
c) „ kasy oszczędności .	200	200	—	200	
d) „ Towarzystw przemysł. .	35	35	—	35	
e) „ c. k. Rządu .	160	310	—	310	
f) z funduszu krajowego .	160	310	—	310	
Razem .	1.055	1.355	—	1.355	

Rozchód.

1. Płace:					
a) kierownictwo	100	100	—	100	} ad 1/b. 33 godzin tygodniowo o 1 zł., rocznie przez 33 tygodni.
b) wynagrodz. nauczycieli .	810	1.089	—	1.089	
2. Środki naukowe	100	80	—	80	
3. Potrzeby kancelaryjne i na- grody dla uczniów	45	86	—	86	
Razem .	1.055	1.355	—	1.355	

20. Ż ó ł k i e w. Szkoła przemysłowa uzupełniająca.

Przychód.

Subwencye:					
a) od gminy m. Żółkwi .	300	300	—	300	
b) od Rady powiatowej .	200	200	—	200	
c) od c. k. Rządu .	400	340	—	340	
d) z funduszu krajowego .	400	340	—	340	
Z opłat uczniów	20	20	—	20	
Razem .	1.320	1.200	—	1.200	

Rozchód.

1. Płace:					
a) kierownictwo	125	125	—	125	} ad 1/b. 28 godzin tygodniowo po 1 zł., rocznie przez 83 tygodni.
b) wynagrodz. nauczycieli .	1.045	924	—	924	
2. Środki naukowe	100	100	—	100	
3. Potrzeby kancelaryjne	50	51	—	51	
Razem .	1.320	1.200	—	1.200	

II. Szkoły fachowe i warsztaty naukowe dla wyrobów z drzewa i łożyny.

2I. Grybów. Warsztat wzorowy kołodziejski.

Przychód.	W roku	Wniosek na rok 1891.		Razem	Uzasadnienie:
	1890. prelimino- wano zł.	Zwy- czajne zł.	Nadzw- yczajne zł.		
1. Dochody własne	—	—	—	—	<i>ad 1.</i> W pierwszych trzech latach trwania szkoły nie można liczyć na jakikolwiek dochód.
2. Subwencye:					
a) od gminy	—	300	—	300	<i>ad 2/a.</i> Wartość lokalu, opału, światła i usługi.
b) od Rady powiatowej	—	100	200	300	<i>ad 2/b.</i> W myśl aktu notaryalnego z d. Grybów 27. lutego 1890. L. 6524.
c) z funduszków krajowych	1.400	1.420	730	2.150	<i>ad 1/a.</i> Nauczyciel kołodziejstwa jest
Razem	1.400	1.820	930	2.750	dobrym przodownikiem, nie ma jednak odpowiedniej kwalifikacji, ażeby był w stanie prowadzić książki i załatwiać korespondencję. Doświadczenie przy innych zakładach tego rodzaju pouczyło, że ustanowienie administratora dla porządku w prowadzeniu rachunków jest niezbędnie potrzebnem.
Rozchód.					
1. Płace:					<i>ad 2, 3, 4, 5.</i> Gmina Grybów przyjęła na siebie zobowiązanie dostarczenia lokalu, opału, światła i usługi w myśl aktu notaryalnego z dnia Grybów 4. marca 1890. L. rep. 6541. Wartość lokalu tego i przynależności wstawiono równocześnie w dochód
a) administratora prowadzącego książki i korespond.	—	300	—	300	<i>ad poz. 2/a.</i>
b) nauczyciela kołodziejstwa	—	600	—	600	<i>ad 6.</i> W pierwszym roku założenia szkoły potrzeba jest koniecznie zaopatrzyć Zakład w różnorodny materiał, potrzebny do wyrobów kołodziejskich, a mianowicie: drzewa dębowego, jasionowego, grabowego, brzoźowego i t. p.; materiał ten musi być z gruba obrobiony i powinien dłuższy czas schnąć, zanim wzięty być może do użytku i wyrabiania przedmiotów kołodziejskich.
c) katechety	—	50	—	50	
d) nauczyciela czytania, pisania i rachunków	—	120	—	120	<i>ad 7.</i> Warsztat musi być zaopatrzony w potrzebne środki naukowe, modele, okazy i t. p. fundusz przeszłego roku na założenie szkoły przyznany wystarczył zaledwie na zakupno narzędzi i urządzenia na 6 uczniów.
2. Lokal	—	200	—	200	<i>ad 8.</i> Warsztat w pierwszym roku otrzymał urządzenie i narzędzia dla 6 uczniów, które kosztowało 970 zł, część urządzenia sporządził sobie szkoła sama; wstawiono tylko kwotę, która na zakupno przedmiotów sprowadzić się mających niezbędnie jest potrzebną.
3. Opał	—	—	—	—	
4. Oświetlenie	—	100	—	100	<i>ad 9.</i> W okolicy Grybowa nie ma wszyskiego potrzebnego materiału, musi być sprowadzony.
5. Usługa	—	—	—	—	
6. Zakupno materiału drzewn..	—	200	200	400	<i>ad 10.</i> Prócz potrzeb kancelaryjnych także papier rysunkowy, teki do pisania, książki, przyrządy do rysowania dla uczniów uboższych.
7. Środki naukowe	—	100	100	200	
8. Zakupno narzędzi i sprzętów	—	—	600	600	
9. Dostawa materiału	—	30	30	60	
10. Rozmaite inne wydatki	—	120	—	120	
Razem	—	1.820	930	2.750	

22. Jarosław. Szkoła koszykarska.

Przychód.	W roku	Wniosek na rok 1891.			Uzasadnienie:
	1890. prelimino- wano zł.	Zwy- czajne zł.	Nadzw- yczajne zł.	Rázem zł.	
1. Ze sprzedaży wyrobów szkol- nych	5.000	340	—	340	<i>ad 1.</i> W roku 1890, od dnia 1. stycznia poczynszy oddzielono przedsiębiorstwo sprzedaży wyrobów koszykarskich od szkoły. Przedsiębiorstwo to dostarcza materiału do wyrobów przedmiotów w szkole i kupuje gotowe wyroby płacąc za robotę uczni umówione ceny, po strąceniu wartości materiałów zużytych wyłącznie na cele naukowe.
2. Subwencye:					
a) od gminy	100	100	—	100	
b) od Rady powiatowej	250	100	—	100	
c) od c. k. Rządu zasiłek zwykły	500	500	—	500	
d) od c. k. Rządu zasiłek nadzwyczajny	—	—	—	—	<i>ad 2/d.</i> Żądany nadzwyczajny zasiłek z funduszu państwowego nie został przyznany.
e) z funduszków krajowych	1.250	1.000	—	1.000	
Razem —	7.100	2.040	—	2.040	
Rozchód.					
1. Płace:					
a) nauczyciela koszykarstwa	450	400	—	400	
b) administratora, prowadzą- cego rachunki	600	300	—	300	<i>ad 1/b.</i> Nauczyciel koszykarstwa w za- wodzie swym należyście wykształcony, nie jest jednak w możności prowadzić książki i rachunki szkoły, obecnie tem więcej utrudnione z powodu odłą- czenia przedsiębiorstwa sprzedaży wy- robów, od szkoły samój. Z tego po- wodu wydatek usprawiedliwiony.
c) tantiema od sprzedaży dla administratora	500	—	—	—	
d) tantiema od sprzedaży dla nauczyciela	—	50	—	50	<i>ad 1/d.</i> Tantiemy przyznano nauczycie- lowi z powodu, by wyrównać dochód jego do wysokości 450 zł. jaki pobierał roku zeszłym, nie mniej — aby zain- teresować jego w dochodach szkoły, by pilnował starannego i dokładnego wy- rabiania koszykarskich przedmiotów.
e) diety i koszta podróży	120	—	—	—	<i>ad 1/e i e.</i> Opuszcza się z powodu od- dzielenia przedsiębiorstwa od szkoły.
f) wynagrodzenie robotników	2.500	—	—	—	<i>ad 1/f.</i> Robotników opłaca przedsię- stwo sprzedaży.
g) stypend. dla ubogich uczni	300	750	—	750	<i>ad 1/g.</i> Chłopcy, uczęszczający do szkoły, z początku nauki nie są w stanie nic zarobić, później zarabiają mniej jak niezbędnie potrzeba, by mieć najskro- mniejsze utrzymanie, w trzecim roku nauki zarabiają więcej, z tego powo- du trzeba przyjąć w pomoc najbie- dniejszym.
2. Wynajem lokalu	550	350	—	350	<i>ad 2.</i> Szkoła sama mieści się w mniej- szym lokalu, nie potrzebuje składu na materiał i gotowe wyroby, ztąd mniejszy wydatek. Składy te wynaj- muje przedsiębiorstwo na własny ra- chunek.
3. Opał	100	60	—	60	
4. Oświetlenie	40	20	—	20	
5. Usługa	—	—	—	—	
6. Materiał	1.700	—	—	—	<i>ad 6.</i> Dostarcza przedsiębiorstwo.
7. Środki naukowe	120	40	—	40	
8. Rozmaite inne wydatki	70	45	—	45	
9. Wydatki kancelaryjne	50	25	—	25	<i>ad 3, 4, 7, 8, 9.</i> Z powodu oddzielenia przedsiębiorstwa od szkoły zmniej- szone wydatki.
Razem .	7.100	2.040	—	2.040	

23. J a s ł o. Szkoła koszykarska.

Przychód.	W roku	Wniosek na rok 1891.		Razem	Uzasadnienie:
	1890. prelimino- wano zł.	Zwy- czajne zł.	Nadzw- yczajne zł.		
1. Ze sprzedaży wyrobów szkol.	700	840	—	840	<i>ad 1.</i> Na podstawie wyniku rachunków z r. 1889 i powiększonej produkcji.
2. Subwencye:					
a) od gminy	80	80	—	80	<i>ad 2/a.</i> Wartość lokalu, dostarczonego przez gminę bezpłatnie.
b) od Rady pow. Jasielskiej	100	100	—	100	
c) od c. k. Rządu	—	—	—	—	<i>ad 2/c.</i> Żądanego zasilku z funduszy państwowych w wysokości 500 złr. nie przyznano.
d) z funduszy krajowych	300	350	—	350	<i>ad 2/d.</i> Większa liczba uczniów, stąd większe wydatki na utrzymanie chłopców, zakupno materiału i t. p. Dochód szkoły nie podnosi się w miarę zwiększenia ilości uczniów, którzy mianowicie z początku dużo materiału psują, lub takie roboty produkują, które tylko za bardzo niską cenę sprzedane być mogą.
Razem	1.180	1.370	—	1.370	
Rozchód.					
1. Płace:					<i>ad 1.</i> Podwyższenie o 10 złr. z powodu pilności nauczyciela i większej ilości uczni.
a) nauczyciela koszykarza	240	250	—	250	
2. Lokal	80	80	—	80	<i>ad 2.</i> Dostarcza gmina bezpłatnie.
3. Opał	50	50	—	50	
4. Oświetlenie					
5. Usługa	—	—	—	—	
6. Materiał:					
a) surowy	150	180	—	180	<i>ad 6/a.</i> Łozina, cięcie, korowanie, przywóz, szuwar, laski, deski i t. p.
b) pomocniczy	120	160	—	160	<i>ad 6/b.</i> Trzcina, farby, lakier, plecionki, zamki, gwoździe i t. p.
7. Środki naukowe	—	—	—	—	
8. Rozmaite inne wydatki	10	40	—	40	<i>ad 8.</i> Koszta kancelaryjne, portorya, frachty i t. p.
9. Utrzymanie lokalu	10	10	—	10	<i>ad 9.</i> Naprawa sprzętów, bielenie lokalu.
10. Wikt dla uczni	120	160	—	160	<i>ad 10, 11.</i> Z powodu większej ilości zajętych w szkole uczniów.
11. Wypłata za robotę	400	440	—	440	
Razem	1.180	1.370	—	1.370	

24. Szkoła krajowa kołodziejstwa i bednarstwa, w połączeniu z kuźnią do kucia wozów w Kamionce strumiłowej.

Przychód.	W roku 1890.		Wniosek na rok 1891.		Razem zł.	Uzasadnienie:
	prelimino- wano zł.	Zwy- czajne zł.	Nadzw- yczajne zł.	Razem zł.		
1. Dochody własne zakładu:						<i>ad 2/b.</i> W memoryale, wystosowanym do c. k. Rządu, zażądano zasiłku dla tej szkoły w wysokości 1.200 zł., z którego opłacany miał być nauczyciel rysunków rocznie 800 zł., 400 zł. miano użyć na zakupno środków naukowych. C. k. Rząd nie przyznał jednak żadnej subwencji.
Ze sprzedaży wyrobów szkoły:						
a) kołodziejskich	700	1.200	—	1.200		
b) bednarskich	200	200	—	200		
2. Subwencye:						
a) od Rady powiatowej	1.000	1.000	—	1.000		
b) od c. k. Rządu	—	—	—	—		
c) z funduszy krajowych	3.822	2.946	380	3.326		
Razem	5.722	5.346	380	5.726		
Rozchód.						
1. Płace:						
a) kierownikowi	780	780	—	780	<i>ad 2/c.</i> Na powiększenie zapasu żelaza różnej jakości, potrzebnego do kucia wyrobów kołodziejskich i bednarskich.	
b) katechecie rz. kat.	50	50	—	50	<i>ad 1/f.</i> Ponieważ w warstacie bednarskim nie prelininuje się w tym roku czeladnika, przeto komitet, uwzględniając większą pracę majstra, podwyższył roczną płacę o 50 zł.	
c) „ gr. „	50	50	—	50	<i>ad 1/d.</i> Nauczyciel miejscowej szkoły ludowej udziela w zakładzie naukę czytania, pisania i rachowania.	
d) nauczycielowi szkoły lud.	120	120	—	120	<i>ad 1/k.</i> Warstat kowalski nie może się obejść bez pomocnika i z tego powodu przyjął komitet czeladnika.	
e) majstrowi kołodziejowi	480	480	—	480	<i>ad 2.</i> Zakład mieści się w umyślnie na ten cel postawionym budynku.	
f) „ bednarzowi	400	450	—	450	<i>ad 3.</i> Dotychczas otrzymywała szkoła bezpłatnie opał od JW. hr. Stanisława Badeniego.	
g) „ kowalowi	600	600	—	600	<i>ad 6.</i> Większy zapas materiału drzewnego potrzebny jest z powodu otwarcia czwartego kursu nauki.	
h) czeladnikowi kołodziejowi	180	180	—	180	<i>ad 8.</i> Z powodu otwarcia czwartego kursu nauki praktycznej, wydatek większy, usprawiedliwiony również użytkowaniem się narzędzi w kuźni i warsztatach.	
i) „ bednarzowi	180	—	—	—	<i>ad 9.</i> W miarę rozwoju obydwu warsztatów oraz z powodu otwarcia kursu czwartego kołodziejstwa, koniecznym jest zaopatrzyć kuźnię w żelazo różnej jakości.	
k) „ kowalowi	—	144	—	144	<i>ad 11.</i> Narzędzia użytkowują się i muszą być stale co roku w pewnej mierze odnawiane.	
2. Utrzymanie lokalu	50	50	—	50	<i>ad 13.</i> Uczniowie obydwu warsztatów nie otrzymują wynagrodzenia za wykonane przedmioty, pobierają jednak stypendya na utrzymanie, dochód ze sprzedaży przedmiotów równa się prawie kwocie użytej na stypendya, wpływa zaś cały na rzecz funduszu szkoły.	
3. Opał	—	40	—	40		
4. Oświetlenie	50	50	—	50		
5. Usługa	72	72	—	72		
6. Zakupno materiału drzewn.	150	250	—	250		
7. Środki naukowe	130	130	—	130		
8. Rozmaite inne wydatki i na- prawa narzędzi	110	70	50	120		
9. Zakupno żelaza	900	500	300	800		
10. „ węgla	250	200	30	230		
11. „ narzędzi	50	50	—	50		
12. Dostawa materiałów drze- wnych i żelaznych	100	60	—	60		
13. Stypendya dla uczeni	1.000	1.000	—	1.000		
14. Wydatki kancelaryjne	20	20	—	20		
Razem	5.722	5.346	380	5.726		

25. Stanisławów. Warsztat wzorowy stolarstwa i tokarstwa.

Przychód.	Wniosek na rok 1891.				Uzasadnienie:
	W roku 1890. preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	
1. Dochody własne:					
a) z odsetek od kap. 250 zł.	15	15	—	15	
b) opłaty uczniów	100	—	—	—	<i>ad 1/b.</i> Ponieważ zakład w myśl uchwały Wys. Sejmu przechodzi na fundusz krajowy, uczniowie wolni będą od opłaty.
2. Ze sprzedaży wyrobów szk.	200	500	—	500	<i>ad 2.</i> Podwyższone z powodu, że już w przeszłym roku popyt i sprzedaż znacznie się wzmożyły.
3. Subwencye:					
a) od gm. m. Stanisławowa	100	100	—	100	
b) od Rady powiatowej	200	200	—	200	
c) od kasy oszcz. w Stan.	200	200	—	200	
d) od c. k. Rządu	—	—	—	—	<i>ad 3/d.</i> C. k. Rząd nie dawał dotychczas żadnego zasiłku. Zasiłek żądany w memoryale wystosowanym do c. k. Rządu w wysokości 900 zł. nie został przyznany.
e) z funduszków krajowych	800	920	350	1.270	<i>ad 1/a.</i> Po przeprowadzeniu reorganizacji i objęciu zakładu na fundusz krajowy okazuje się potrzeba zamianowania fachowo uzdolnionego kierownika a razem nauczyciela stolarstwa, któremu prócz pensyi wyznaczona będzie pewna tantiema od sprzedaży gotowych wyrobów.
Razem	1.615	1.935	350	2.285	
Rozchód.					
1. Płace:					
a) kierownika i nauczyciela stolarstwa	—	600	—	600	<i>ad 1/d.</i> Z powodu, że uczniowie szkoły tej uczęszczają do wieczornej szkoły przemysłowej uzupełniającej, nauka ogranicza się zatem do stylistyki, buchalteryi i rachunkowości, odnoszących się wyłącznie do zawodu stolarstwa i tokarstwa.
b) pomocnika stolarstwa	360	—	—	—	<i>ad 2, 3, 4, 5.</i> Gmina dostarcza lokalu i przynależności, które razem przedstawiają wartość przeszło 1000 zł., tak że gmina wraz z dodatkiem w gotówce przyczynia się do utrzymania szkoły subwencją, przedstawiającą wartość przeszło 1.100 zł.
c) „ tokarstwa i rzeźby ornamentальной	360	360	—	360	<i>ad 6.</i> Wobec zwiększonej ilości uczniów i zwiększonej produkcji wydatek konieczny.
d) remuneracye dla nauczycieli, udzielających rachunków i stylistyki	400	200	—	200	<i>ad 7.</i> W zeszłym roku nie było na ten cel funduszu, ponieważ zasiłek spodziewany od c. k. Rządu nie został przyznany. W skutek reorganizacji szkoły i objęcia na fundusz krajowy wydatek konieczny.
2. Lokal	—	—	—	—	<i>ad 8.</i> Z powodu zwiększonej produkcji i spodziewanego większego dochodu. Tantiema wynosi połowę dochodu czystego z wyrobów na rzecz szkoły sprzedanych. Z kwoty tej otrzymuje $\frac{2}{3}$ kierownik, $\frac{1}{3}$ pomocnik.
3. Opał	—	—	—	—	<i>ad 10.</i> Z powodu wprowadzenia nowych ksiąg, nowego sposobu rachowania i t. p. wydatek usprawiedliwiony.
4. Oświetlenie	—	—	—	—	
5. Usługa	—	—	—	—	
6. Materiał	300	300	—	300	
7. Środki naukowe.	—	100	200	300	
8. Tantiemy dla kierownika i przodownika	120	300	—	300	
9. Nagrody dla uczniów	15	15	—	15	
10. Rozmaite inne wydatki	60	60	150	210	
Razem	1.615	1.935	350	2.285	

26. T o u s t e. Wzorowy warsztat kołodziejstwa.

Przychód.	W roku	Wniosek na rok 1891.		Razem	Uzasadnienie:
	1890.	Zwy-	Nadzwyczajne		
	prelimino-	czajne	czajne		
	wano	zł.	zł.	zł.	
	zł.			zł.	
1. Ze sprzedaży wyrobów warsztatu	1.700	1.700	—	1.700	
2. Subwencye:					
a) od Rady powiatowej	350	350	—	350	
b) od c. k. Rządu	—	—	—	—	<i>ad 2/b.</i> Żądanego w przeszłym roku zasiłku z funduszy państwowych w wysokości 1000 zł. nie przyznano. W tym roku się nie preliniuje.
c) z funduszy krajowych	1.320	1.320	—	1.320	
3. Stypendya dla uczniów, fundusz przyznany od Rady pow.	120	120	—	120	
Razem	3.490	3.490	—	3.490	
Rozchód.					
1. Płace:					
a) zastępcy kierownika	240	240	—	240	
b) majstra kołodzieja	480	480	—	480	
c) „ kowala	480	480	—	480	
d) pomocnika kołodzieja	180	180	—	180	
e) stypendya dla uczniów	120	120	—	120	
2. Wynajem lokalu	—	—	—	—	<i>ad 2.</i> Lokal na pomieszczenie warsztatu kołodziejskiego, lokal na pomieszczenie kuźni, szopy na skład materiałów przyrządzonych, szopy na wyroby gotowe, a wreszcie lokal na skład żelazniwa daje bezpłatnie Wny Władysław Fedorowicz. Pomieszczenie to reprezentuje wartość 500 zł.
3. Opał	20	20	—	20	
4. Oświetlenie	60	60	—	60	
5. Usługa	—	—	—	—	
6. Materiał:					
a) drzewo do wyrobów kołodziejskich	400	500	—	500	<i>ad 6 a, b, c.</i> Z powodu powiększenia produkcji i większych zamówień.
b) żelazo do kucia wozów	750	900	—	900	
c) węgiel i koks do kuźni	227	250	—	250	
7. Środki naukowe	100	100	—	100	
8. Rozmaite inne wydatki	100	160	—	160	
9. Umorzenie pożyczki, zaciągniętej w wysokości 1000 zł.	333	—	—	—	<i>ad 9.</i> W roku zeszłym wypłacono ostatnią ratę zaciągniętej pożyczki.
Razem	3.490	3.490	—	3.490	

27. Ż y w i e c. Krajowy warsztat wzorowy stolarski i wyrobu zabawek dzieciennych.

Przychód.	W roku 1890.		Wniosek na rok 1891.		Razem zł.	Uzasadnienie:
	prelimino- wano zł.	Zwy- czajne zł.	Nadzw- yczajne zł.	Razem zł.		
1. Dochody własne: Ze sprzedaży wyrobów war- statu wzorowego	350	350	—	350		<i>ad 1.</i> Za roboty stolarskie już zamó- wione, lub której zamówienia zakład się spodziewa, oraz ze sprzedaży za- bawek.
2. Subwencye:						
a) od gminy miasta Żywca	200	200	—	200		
b) „ Rady pow. żywieckiej	100	100	—	100		
c) „ c. k. Rządu	—	—	—	—		<i>ad 2/c.</i> C. k. Rząd dotychczas nie dawał żadnego zasiłku temu zakładowi, nie uwzględnił również żądania wyrażo- nego w memoryole wystosowanym w roku zeszłym, by udzielił zasiłek w wysokości 1100 zł. na opłaty nau- czyciela rysunków (800 zł.) i na spra- wienie środków naukowych (300).
d) z funduszków krajowych	1.450	2.235	—	2.235		
3. Wartość materiałów dawa- nych przez gm. bezpłatnie:						
a) miękiego	260	260	—	260		
b) bukowego	40	40	—	40		
Razem	2.400	3.185	—	3.185		
Rozchód.						
1. Płace:						
a) kierownika razem i nau- czyciela rysunków	—	800	—	800		<i>ad 1/a, b.</i> Jeżeli zakład ma się należy- cie rozwijać, potrzebny jest koniecznie należycie ukwalifikowany kierownik; instruktor stolarstwa jest wprawdzie znakomitym rzemieślnikiem, nie ma jednak ani wystarczającej inteligencji, ani dość powagi, by zakładem i szkołą kierować; wydatek zatem na kiero- wnika jest niezbędny i usprawiedli- wiony.
b) instruktora stolarstwa	600	600	—	600		
c) naucz. rys. i geometryi	150	150	—	150		
d) „ języka polskiego i korespondencyi	200	200	—	200		
e) naucz. jęz. niemieckiego	150	150	—	150		
2. Lokal	—	—	—	—		<i>ad 2, 3, 4, 5.</i> Gmina miasta Żywca daje na pomieszczenie zakładu budy- nek murowany, oraz opał, światło i usługę.
3. Opał	—	—	—	—		
4. Oświetlenie	—	—	—	—		
5. Usługa	—	—	—	—		
6. Materiał	500	500	—	500		<i>ad 6.</i> Oprócz materiałów, dostarczanych przez gminę w myśl zobowiązania po- trzebne są jeszcze do wyrobów stolar- skich materiały szlachetniejsze, jak: dębowe, jasionowe, orzechowe i t. p.
7. Środki naukowe	110	100	—	100		<i>ad 8.</i> Klej, śruby, gwoździe, farby, po- litury.
8. Środki pomocnicze warsztatowe	60	60	—	60		<i>ad 9.</i> Zeszyty, papier rysunkowy, ołówki i t. p.
9. Przybory dla uczniów ubogich	25	25	—	25		<i>ad 10.</i> Szkoła dotychczas jest bardzo skro- mnie wyposażoną; wobec powiększenia liczby uczniów potrzeba koniecznie sprawie warszaty stolarskie, tokarnie i narzędzia do tego potrzebne.
10. Uzupełnienie narzędzi	250	250	—	250		Lokal i przynależności dostarczane przez gminę reprezentują wartość około 1000 zł. Subwencya gminy wynosi za- tem wraz z zasiłkiem w gotówce (200 zł.) i wartością dostarczanego materiału (900 zł.), razem 1.500 zł.
11. Wynagrodz. uczniów za robotę	160	200	—	200		
12. Rozmaite inne wydatki	195	150	—	150		
Razem	2.400	3.185	—	3.185		

III. Szkoły garncarskie.

28. Kołomyja. Krajowa szkoła garncarstwa.

Przychód.	W roku	Wniosek na rok 1891.		Razem	Uzasadnienie:
	1890.	Zwy-	Nadzw- czajne		
	prelimino- wano złr.	czajne zł.	czajne zł.	zł.	
1. Ze sprzedaży wyrobów szkol.	—	1.280	—	1.280	Na rok 1890. nie był przedłożony budżet szczegółowy w właściwym czasie, i dlatego uchwalono tylko dotację w kwocie, na rok 1889 w budżecie krajowym oznaczonej, bez preliminarza szczegółowego.
2. Subwencye:					
a) od gminy m. Kołomyi .	—	528	—	528	
b) od Rady pow. kołomyjskiej	—	50	—	50	
c) od c. k. Rządu .	—	1.000	—	1.000	
d) z funduszków krajowych .	—	2.500	—	2.500	
Razem .	—	5.358	—	5.358	
Rozchód.					
1. Płace:					<i>ad 1/a—d.</i> Płace kierownika, nauczycieli i wermistrzów zmienione są według warunków umowy z nowym personelem nauczycielskim, który obejmuje posady z d. 15. sierpnia 1890.
a) kierownika	—	1.000	—	1.000	
b) nauczyciela rysunków .	—	800	—	800	
c) wermistrza do nauki to- czenia i formowania naczyń	—	480	—	480	
d) wermistrza do nauki wy- palania naczyń i kaflarstwa	—	600	—	600	
2. Lokal, opał i oświetlenie .	—	528	—	528	<i>ad 2.</i> Kwota 528 zł. reprezentuje wartość dostarczonego przez gminę m. Kołomyi lokalu, opału i światła.
3. Usługa	—	300	—	300	
4. Materyał	—	400	—	400	
5. Środki naukowe i uzupełnie- nie inwentarza	—	200	—	200	
6. Rozmaite wydatki	—	250	—	250	
7. Wynagrodzenie uczniów .	—	400	—	400	
8. „ robotników dziennych do grubszych zajęć	—	200	—	200	
9. Koszta wprowadzenia nauki kaflarstwa i wyrobu da- chówek	—	200	—	200	<i>ad 9.</i> Nowa pozycja wskutek rozszerzenia zakresu nauki fachowej na kaflarstwo i wyrób dachówek.
Razem .	—	5.358	—	5.358	

29. P o r e m b a. Wzorowy warsztat garncarski.

Przychód.	W roku 1890.	Wniosek na rok 1891.		Razem zł.	Uzasadnienie:
	prelimino- wano zł.	Zwy- czajne zł.	Nadzw- yczajne zł.		
1. Ze sprzedaży wyrobów szkol.	800	500	—	500	
2. Subwencye:					<i>ad 2.</i> Ponieważ przychód ze sprzedaży wyrobów za przeszłe półrocze wykazuje tylko 118 zł. i 40 ct., przeto na rok 1891 wstawia się kwotę podwójną. Z uwagi, że do 20 paleń powinno się dokonać, co przy lepszym wykształceniu uczni i użyciu czeladników jest pewnem, więc i dochód musi być większy.
a) od Rady pow. w Chrzanowie	100	50	—	50	
b) „ c. k. Rządu	3.400	1.000	—	1.000	
c) z funduszków krajowych	2.400	2.400	—	2.400	
d) od JW. hr. Szembeka na utrzymanie stróża	120	120	—	120	
e) od JW. hr. Szembeka na opał szkoły	—	30	—	30	
f) od JW. hr. Potockiego 100 mtr. centn. glinki ogniotrwałej	40	—	—	—	
Razem	6.860	4.100	—	4.100	
Rozchód.					
1. Płace:					<i>ad 1.</i> Uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 25. listopada 1889 r., jakoteż rozporządzeniem Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 6. marca 1890 r. dot. 10.924, kwota 1.560 zł jako pobory personalu nauczycielskiego ogółem jest przyznana, dla tego i tutaj ogólnie jest uwidocznioną, ponieważ płaca kierownika ma być w przyszłości unormowaną.
a) kierownik	1.200	900	—	900	
b) nauczyciel modelowania	800	800	—	800	
c) wermistrz	600	600	—	600	
2. Lokal	300	240	—	240	
3. Opał pieców technicznych	200	250	—	250	
4. Oświetlenie	50	50	—	50	
5. Usługa	120	120	—	120	
6. Materiał	100	100	—	100	
7. Środki naukowe		300	—	300	
8. Rozmaite inne wydatki		50	—	50	
9. Opał szkoły		80	—	80	
10. Tantiemy dla nauczycieli	3.490	150	—	150	
11. Tantiemy i zapomogi dla uczniów		460	—	460	
12. Maszyny i uzupełnienie inwentarza		—	—	—	
Razem	6.860	4.100	—	4.100	

30. T o u s t e. Warstat garncarski.

Przychód.	W roku	Wniosek na rok 1891.		Razem	Uzasadnienie:
	1890.	Zwy-	Nadzw-		
	prelimino-	czajne	czajne		
	wano	zł.	zł.	zł.	
	zł.			zł.	
1. Ze sprzed. wyrobów szkoln.	350	300	—	300	ad 3. Pan Władysław Fedorowicz, zobowiązał się z własnych funduszków pokrywać wszystkie niedobory zakładu, jakie okażą się po dostarczeniu ze strony kraju zasiłku rocznego w kwocie 900 zł. w. a.
2. Zasiłek z funduszu kraj.	900	900	—	900	
3. Pokrycie niedoboru przez W. Władysława Fedorowicza .	405	—	565	565	
4. Od c. k. Rządu zażądany zasiłek	1.000	—	—	—	
Razem .	2.655	1.200	565	1.765	

Rozchód.

1. Płace:

a) administratora	100	100	—	100
b) majstra	1.600	600	—	600
c) podmajstrzego		200	—	200
d) nauczyciela rysunków		—	—	—
e) przodowników:				
Prokopa Kulyka	60	60	—	60
Mikołaja Medynskiego	60	60	—	60
Hryńka Łysego	40	40	—	40
2. Lokal	—	80	—	80
3. Opał	150	150	—	150
4. Oświetlenie	25	25	—	25
5. Usługa	80	80	—	80
6. Materiał	240	240	—	240
7. Środki naukowe	250	50	—	50
8. Rozmaite inne wydatki	50	50	—	50
9. Sprawienie dwóch warstatów	—	30	—	30
Razem .	2.655	1.765	—	1.765

IV. Dla przemysłu skór nego.

31. U h n ó w. Warstat wzorowy szewski.

(Organizacya w toku, przeto nie ma preliminarza szczegółowego.)

V. Szkoły tkackie.

32. B ł a ż o w a. Warstat wzorowy tkacki.

Przychód,	W roku	Wniosek na rok 1891.		Razem	Uzasadnienie:
	1890.	Zwy-	Nadzw-		
	prelimino-	czajne	czajne		
	wano	zł.	zł.	zł.	
	zł.				
1. Ze sprzedaży wyrobów szkol.	3.000	3.000	—	3.000	<i>ad 1.</i> Warstat tkacki w Błażowie jest pierwszym z założonych i subwencyonowanych z funduszu krajowego. Stosunki miejscowe uniemożliwiły powołanie w życie spółki tego rodzaju, ażeby przędzą potrzebną dla szkoły dostarczać mogła, zakupuje ją po części zarząd szkoły, i ztąd pozycya tak wysoka, która się jednak zrównoważa z wydatkami na zakupno materyału i wynagrodzenie dla uczniów.
2. Subwencye:					
a) od tkaczy	50	—	—	—	<i>ad 2/a.</i> Wskutek biedy i stagnacyi w handlu tkacze miejscowi oświadczyli, że nie są w stanie na rok 1891. płacić dawniej uiszczanej subwencyi.
b) z funduszów krajowych	1.100	1.150	100	1.250	
Razem	4 150	4.150	100	4.250	
Rozchód.					
1. Płaca nauczyciela tkacza	600	600	—	600	
2. Wynajem lokalu	320	320	—	320	<i>ad 2, 3, 4 i 5.</i> Miejscowe czynniki nie dostarczają tu z powodu ubóstwa lokalu i przynależności. Zakład mieści się w wynajętym budynku, przez pana Zdzisława Skrzyńskiego na ten cel wniesionym, do którego tenże dodaje w darze 6 sągów drzewa.
3. Opał	50	50	—	50	
4. Oświetlenie	50	50	—	50	
5. Usługa	20	30	—	30	
6. Materyał	2.500	2.500	—	2.500	<i>ad 6.</i> Obacz uwagę przy rubryce przychodu do poz. 1.
7. Środki naukowe	60	50	100	150	<i>ad 7.</i> Z powodu potrzeby powiększenia urzędzenia. W zeszłym roku preliminowana kwota nie wpłynęła, bo c. k. Rząd nie udzielił subwencyi.
8. Rozmaite wydatki	50	50	—	50	
9. Wynagrodzenie uczniów za robotę	500	500	—	500	
Razem	4.150	4.150	100	4.250	

33. Gliniany. Warstat wzorowy tkacki.

Przychód.	W roku 1890.		Wniosek na rok 1891.		Uzasadnienie:
	preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	—	—	—	—	<i>ad 1.</i> Nie prelininuje się z powodu, że przędzę do wyrobu tkanin dostarcza miejscowe Towarzystwo tkaczy, tkaniny wykonane na rachunek Towarzystwa tego odbiera Towarzystwo i opłaca robotnika.
2. Subwencye:					
a) od gminy Gliniany	120	120	—	120	<i>ad 2/a.</i> Uchwała Rady gminnej z dnia 4. lutego 1886. i 31. marca 1890.
b) od Rady powiat. w Przemyslanach	50	50	—	50	<i>ad 2/b.</i> Uchwała Rady powiatowej z dnia 24. października 1888. Żądana w przeszłym roku subwencya ze strony c. k. Rządu w wysokości 350 zł. nie została udzieloną, w tym roku nie prelininuje się dochodu z tego tytułu.
c) od Towarzystwa zaliczkowego w Glinianach	200	—	—	—	
d) od Towarzystwa tkaczy w Glinianach	30	—	—	—	
e) z funduszków krajowych	900	900	—	900	
Razem	1.300	1.070	—	1.070	

Rozchód.

1. Płace:					
a) kierownika	600	600	—	600	
b) pomocnika	200	200	—	200	
2. Wynajem lokalu	200	120	—	120	<i>ad 2, 3, 4.</i> Dostarcza Towarzystwo zaliczkowe w Glinianach w myśl ugody zawartej aktem notaryalnym w Glinianach dnia 17. kwietnia 1890. L. r. 12810 zwierzchności gminy Gliniany.
3. Opał	100				
4. Oświetlenie	50				
5. Usługa	20	20	—	20	
6. Materiał	—	—	—	—	<i>ad 6.</i> Dostarcza bezpłatnie Towarzystwo tkaczy w Glinianach.
7. Środki naukowe	100	100	—	100	<i>ad 7.</i> W roku zeszłym prelininowano w tej rubryce 450 zł. w przypuszczeniu, że c. k. Rząd udzieli z funduszków państwowych subwencji 350 zł., z funduszu krajowego prelininowano 100 zł. Subwencya rządowa nie została udzieloną.
8. Rozmaite inne wydatki	30	30	—	30	
Razem	1.300	1.070	—	1.070	

34. K o r c z y n a. Warstat wzorowy tkacki.

Przychód.	W roku	Wniosek na rok 1891.		Razem zł.	Uzasadnienie:
	1890. prelimino- wano zł.	Zwy- czajne zł.	Nadzw- yczajne zł.		
1. Ze sprzedaży wyrobów	470	470	—	470	<i>ad 1.</i> Nadwyżka preliminowana jako przypuszczalny dochód uzyskany za zapłatę wyrobionych w szkole przedmiotów po strąceniu wydatków za wynagrodzenie dla uczniów, zapomogę dla biednych uczniów i wynagrodzenie za przędzę zużytą w celach naukowych.
2. Subwencye:					
a) z funduszu krajowego	970	970	—	970	
Razem	1.440	1.440	—	1.440	

Rozchód.

1. Płaca nauczyciela tkactwa	720	720	—	720	
2. Najem lokalu	—	—	—	—	<i>ad 2, 3, 4, 5.</i> Towarzystwo tkaczy w Korczynie wybudowało własnym kosztem odpowiedni budynek na pomieszczenie warstatu i dostarcza opału, światła i usługi.
3. Opał	—	—	—	—	
4. Oświetlenie	—	—	—	—	
5. Usługa	—	—	—	—	
6. Materiał	—	—	—	—	<i>ad 6.</i> Towarzystwo tkackie dostarcza przędzy do wyrobu tkanin, płaci za robotę i zajmuje się sprzedażą gotowych przedmiotów.
7. Środki naukowe	250	250	—	250	<i>ad 7.</i> Wydatek potrzebny na utrzymanie i uzupełnienie inwentarza, zakupno wzorów i kartonów i innych przyborów.
8. Rozmaite wydatki	120	120	—	120	<i>ad 8.</i> Wynagrodzenie za przędzę zużytą na cele naukowe, wydatki kancelaryjne i t. p.
9. Wynagrodzenie dla uczniów i zapomogi dla biedniejszych uczniów	350	350	—	350	<i>ad 9.</i> Lepsi uczniowie otrzymują wynagrodzenie, biedniejsi i słabsi zapomogę.
Razem	1.440	1.440	—	1.440	

35. K o s ó w. Warstat wzorowy tkacki.

Przychód.	W roku	Wniosek na rok 1891.		
	1890. prelimino- wano zł.	Zwy- czajne zł.	Nadzw- yczajne zł.	Razem zł.
1. Ze sprzedaży wyrobów szkol.	4.500	4.000	—	4.000
2. Subwencye:				
a) Rady powiatowej	100	—	—	—
b) z funduszków krajowych	960	960	—	960
3. Inne dochody:				
a) wpisowe	20	10	—	10
b) udziały	200	200	—	200
c) za wyrób z przędzy pry- watnej	200	100	—	100
d) pożyczki zaciągnięte	1.500	550	—	550
Razem	7.480	5.820	—	5.820

Uzasadnienie:

Rozchód.

1. Płace:				
a) nauczyciela	600	600	—	600
b) prowadzącego księgi	300	300	—	300
2. Utrzymanie lokalu i dobu- dowanie	600	600	—	600
3. Opał	100	100	—	100
4. Oświetlenie	60	50	—	50
5. Usługa	180	180	—	180
6. Materyał	2.300	1.000	—	1.000
7. Środki naukowe	200	200	—	200
8. Rozmaite wydatki	100	100	—	100
9. Prowizya od sprzedaży	350	350	—	350
10. Odsetki od pożyczki	240	240	—	240
11. Zwrot pożyczek	950	700	—	700
12. Wynagrodzenie uczniom za robotę i zapomogi dla uczniów biednych	1.500	1.400	—	1.400
Razem	7.480	5.820	—	5.820

36. K r o s n o. Krajowa szkoła tkacka połączona z warsztatem wzorowym oraz z pracownią do wyrabiania wzorów i wybijania kartonów tudzież z warsztatem do wyrabiania krosen tkackich.

a) Szkoła.

Przychód.	W roku	Wnłosek na rok 1891.			Uzasadnienie:
	1890.	Zwy-	Nadzw-	Razem	
	prelimino-	czajne	czajne		
	wano	zł.	zł.	zł.	
	zł.			zł.	
1. Ze sprzedaży wyrobów szk.	—	—	—	—	<i>ad 1.</i> Nie preliminuje się dochodu z tego tytułu, ponieważ zakład robi na rachunek miejscowego Towarzystwa tkaczy, które w zamian dostarcza bezpłatnie przędzy tak na wyrób, jako też do celów naukowych.
2. Subwencye:					
a) od gminy miasta Krosna	840	840	—	840	
b) „ Rady powiatowej .	—	200	—	200	<i>ad 2/a.</i> Kwota ta przedstawia równoważnik wartości dostarczonego przez gminę bezpłatnie lokalu, opału, oświetlenia i usługi.
c) z funduszków krajowych .	4.200	4.320	1.600	5.920	
d) od c. k. Rządu (zażądany zasiłek)	4.200	—	—	—	
Razem .	8.960	5.360	1.600	6.960	
Rozchód.					
1. Płace:					
a) kierownika .	1.200	1.200	—	1.200	
„ na pomieszkanie	300	300	—	300	
b) drugiego naucz. fachow.	700	700	—	700	<i>ad 1/b.</i> Kierownikowi szkoły tkackiej ma być powierzony fachowy dozór nad wszystkimi warsztatami wzorowymi tkackimi, subwencyonowanymi z funduszu krajowego, będzie miał zatem obowiązek każdy z tych zakładów przynajmniej raz do roku odwiedzić i kilka dni tam w celach naukowych i dozoru zabawić. Podczas niebytności kierownika, szkoła zostałaby bez dozoru, wskutek czego mianowanie drugiego nauczyciela jest nieodzownem.
c) nauczyciela rysunków .	700	700	—	700	<i>ad 1/c.</i> Szkoła ta dostarczać ma instruktorów dla wszystkich powstać mających warsztatów tkackich, rozwija się normalnie, liczy obecnie przeszło 30 uczni, kierownik sam wszystkiemu podołać nie jest w stanie, mianowanie nauczyciela rysunków jest niezbędne.
d) pierwszego przodownika	600	600	—	600	<i>ad 1/d, e.</i> Przy szkole utrzymywany jest warsztat wzorowy dla tkaczy starszych, którzy przez pewien czas obznajmają się z poprawnemi krosnami i nowszą techniką.
e) drugiego „ .	300	300	—	300	
f) remuneracye nauczycieli pomocniczych dla przedmiotów ogólnie kształcących tudzież rachunkowości i stylistyki .	500	500	—	500	
2. Wartość lokalu .	500	500	—	500	<i>ad 2, 3, 4, 5.</i> Dostarcza gm. m. Krosna bezpłatnie. Zaczęła w bieżącym roku stawiać nowy budynek w wartości 30.000 zł. na potrzeby i pomieszczenie szkoły tkackiej.
3. „ opału .	200	200	—	200	
4. „ oświetlenia .	80	80	—	80	
5. „ usługi .	60	60	—	60	
6. Materyał .	—	—	—	—	<i>ad 6.</i> Dostarcza miejscowa spółka tkacka (obacz uwagę poz. 1. Przychodu),
Do przeniesienia .	5.140	5.140	—	5.140	

Rozchód.	W roku	Wniosek na rok 1891.		Razem	Uzasadnienie:
	1890.	Zwy-	Nadzwyczajne		
	prelimino-	czajne	czajne		
	wano	zł.	zł.	zł.	
	zł.				
Z przeniesienia	5.140	5.140	—	5.140	
7. Środki naukowe		100	200	300	<i>ad</i> 7. W rubryce rozchodów zwyczajnych wstawiono 100 zł. na przędzę potrzebną specjalnie do nauki, do wyrabiania nowych wzorów, do zastosowania nowych technik, do których to prób spółka tkacka przędzy dostarczać nie jest obowiązana. — W rubryce wydatków nadzwyczajnych wstawiono 200 zł. na zakupno książek, wzorów rysunkowych, wzorów tkackich i wzorów tkanin.
7 a. Urządzenie zakładu	3.700				
8. Uzupełnienie inwentarza	—	—	400	400	<i>ad</i> 8. Do zupełnego zaopatrzenia szkoły w najniezbędniejsze potrzeby należy zaopatrzyć ją przynajmniej w 10 krosen z urządzeniem Jacquarda i przyrządami do nicielnic, w snowarki, zwijadła i inne przyrządy. Wydatek ten wynosić będzie około 2.400 zł., na ten rok prelininuje się 1.200 zł. — Przepuszczenie, wyrażone w zeszłorocznym prelininarzu, że c. k. Rząd przyjdzie w pomoc z funduszów państwowych okazało się płonne, c. k. Rząd nie udzielił żadnej subwencji.
9. Rozmaite wydatki	120	120	—	120	Nie prelininuje się żadnych dochodów własnych zakładu, gdyż wzory dostarczane być mają warszatom naukowym tkackim po cenach produkcji bez doliczenia jakichkolwiek zysków na rzecz szkoły.
10. Zasiłek dla gminy na budowę gmachu szkolnego (II. rata)	—	—	1.000	1.000	
Razem	8.960	5.360	1.600	6.960	

b) Pracownia do wyrabiania wzorów i wybijania kartonów.

Przychód.

1. Dotacja ze skarbu kraj.	300	300	—	300

Rozchód.

1. Wynagrodzenie kierownika	—	120	—	120
2. „ „ pomocnika	—	60	—	60
3. Wyposażenie pracowni w zapas kartonów, narzędzi potrzebnych, oraz fundusz na naprawy przyrządów i narzędzi znajdujących się obecnie w zakładzie	300	120	—	120
Razem	300	300	—	300

c) Pracownia do wyrabiania krosen tkackich.

Przychód.

1. Dotacja ze skarbu kraj.	—	120	—	120

Na rok 1890 nie była prelininowaną na ten zakład osobna kwota, ponieważ potrzebny wydatek pokryty został z kwot wyznaczonych w budżetach na rok 1889 i 1890 na koszt urzędzenia szkoły tkackiej w Krośnie. Wyrabiają się tam wszystkie krosna i przyrządy o ile przedmioty te w kraju wykonać się dadzą, w celn urzędzenia i zaopatrzenia warsztatów wzorowych tkackich, utrzymywanych z funduszu krajowego. Tylko te części składowe kupują się poza krajem, które na miejscu wyrobić się nie dadzą. — Funduszu potrzebnego na sporządzenie tych krosen, dostarcza każdy warsztat wzorowy w miarę przyzwołonego budżetu. Szkoła dostarcza wszystkich przyrządów bez doliczania jakiegokolwiek zysku.

Rozchód.	W roku	Wniosek na rok 1891.		Razem
	1890.	Zwy-	Nadzwyczajne	
	prelimino-	czajne	czajne	
	wano	zł.	zł.	zł.
	zł.			
1. Fundusz obrotowy zakładu	—	120	—	120
Razem	—	120	—	120
Sumaryczne zestawienie:				
Suma <i>ad a)</i>	8.960	5.360	1.600	6.960
„ <i>ad b)</i>	300	300	—	300
„ <i>ad c)</i>	—	120	—	120
Razem	9.260	5.780	1.600	7.380

Uzasadnienie:

37. Ł a ń c u t. Warstat wzorowy tkacki i sukieniczny im. Franciszka Józefa.

Przychód.

1. Dochody własne zakładu	—	—	—	—	<i>ad 1.</i> Nie prelinuje się z tego powodu, że szkoła wyrabia towary na rachunek miejscowego Tow. tkaczy, które dostarcza bezpłatnie potrzebnych materiałów surowych, płacąc uczniom za robotę.
2. Subwencye:					
a) od gminy (gotówką 300 zł., wartość pomieszk. 300 zł.)	—	600	—	600	<i>ad 2/a.</i> Dostarcza pomieszkania dla szkoły w wartości 300 zł., tudzież gmina i powiat dają 250 i 300 zł., z czego się opłaca pomieszkanie instruktora, opał, światło i usługę w szkole.
b) „ Rady powiatowej	—	250	—	250	
c) z funduszków krajowych	—	776	—	776	<i>ad 2/c.</i> Na koszt organizacyi i utrzymania zakładu w r. 1890 dostarczano ze skarbu krajowego zasiłków na rachunek rubr. XVI poz. 265 budżetu krajowego na r. 1890.
Razem	—	1.626	—	1.626	

Rozchód.

1. Płace:					
a) instruktora	—	600	—	600	
b) pomocnika warstatowego oraz stróża szkolnego	—	180	—	180	<i>ad 1/b.</i> Płatny z funduszków gminnych.
2. Lokal	—	300	—	300	<i>ad 2.</i> Daje bezpłatnie gmina w wartości 300 zł.
3. Opał	—	150	—	150	
4. Oświetlenie	—	36	—	36	
5. Usługa	—	—	—	—	<i>ad 5.</i> Jak wyżej b.
6. Materiał	—	—	—	—	<i>ad 6.</i> Dostarcza Towarzystwo.
7. Środki naukowe	—	200	—	200	<i>ad 7.</i> Na uzupełnienie inwentarza.
8. Rozmaite inne wydatki	—	40	—	40	
9. Pomieszkanie instruktora	—	120	—	120	
Razem	—	1.626	—	1.626	

38. Ry ch w a ł d. Krajowy warsztat wzorowy tkacki.

Przychód.	Wniosek na rok 1891.				Uzasadnienie:
	W roku 1890. preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	
1. Ze sprzedaży wyrobów szkol.	—	—	—	—	<i>ad 1.</i> Powstać ma w ciągu roku 1890. nie można więc liczyć na dochód ze sprzedaży już w pierwszym roku.
2. Subwencye:					
a) od gminy	—	—	—	—	
b) od Rady powiatowej	—	—	—	—	
c) z funduszków krajowych	1.225	900	300	1.200	<i>ad 2/c.</i> Za rok 1890. wstawiony jest wydatek na pierwsze urządzenie i opłatę nauczyciela od chwili otwarcia zakładu, to jest za miesiąc cztery.
Razem	1.225	900	300	1.200	
Rozchód.					
1. Płace:					
a) nauczyciela tkactwa	—	500	—	500	
b) prowadzącego księgi	—	200	—	200	<i>ad 1/b.</i> Nauczyciel tkactwa jako przodownik nie jest dość ukwalifikowanym, by prowadzić książki i rachunki; wydatek ten zatem niezbędny.
2. Wynajem lokalu	—	—	—	—	<i>ad 2, 3, 4, 5.</i> Warsztat mieści się w budynku umyślnie na ten cel przez gminę postawionym, która też prawnomocnie zobowiązała się dostarczać opału, światła i usługi.
3. Opał	—	—	—	—	
4. Oświetlenie	—	—	—	—	
5. Usługa	—	—	—	—	
6. Materiał	—	—	—	—	<i>ad 6.</i> Spółka tkacka dostarcza przędzę do wyrobu tkanin, płaci za robotę, zajmuje się sprzedażą. Za zużyty do nauki materiał otrzymuje wynagrodzenie.
7. Środki naukowe	—	150	—	150	<i>ad 7.</i> Za zużycie materiału przy nauce oraz za wzory i kartony.
8. Uzupelnienie inwentarza	—	—	150	150	
9. Rozmaite wydatki	—	50	—	50	
10. Urządzenie zakładu	1.225	—	150	150	
Razem	1.225	900	300	1.200	

39. Wilamowice. Warstat wzorowy tkacki

Przychód.	W roku	Wniosek na rok 1891.			Uzasadnienie:
	1890. prelimino- wano zł.	Zwy- czajne zł.	Nadzw- yczajne zł.	Razem zł.	
1. Ze sprzedaży wyrobów szk. od Tow. tkackiego w Wi- lamowicach	500	500	--	500	<i>ad 1.</i> Towarzystwo tkackie obowiązane dostarczać warstatowi przędzy i odbierać gotowe wyroby według umówionych cen. Różnica między opłatą Towarzystwa a wynagrodzeniem uczniów za robotę stanowi przypuszczalny dochód na rzecz szkoły.
2. Subwencye:					<i>ad 2.</i> Gmina, nie będąc w możności dostarczyć lokalu na pomieszczenie warstatu w naturze, płaci za wynajęcie oraz za opał, oświetlenie i usługę, co razem 430 zł. wynosi, prócz tego dodaje 200 zł. jako subwencyę.
a) od gminy	630	630	—	630	
b) z funduszków krajowych	800	880	—	880	<i>ad 2/b.</i> Z powodu zakupu krosen.
Razem	1.930	2.010	—	2.010	

Rozchód.

1. Płace:					
a) nauczyciela tkactwa	600	600	—	600	
b) pomocnika	240	300	—	300	<i>ad 1/b.</i> Pomocnik odpowiada zupełnie zadaniu swemu, z tego powodu podwyższa się płacę miesięczną o 5 zł.
2. Wynajem lokalu	300	300	—	300	<i>ad 2, 3, 4, 5.</i> Wynajmuje się i opłaca z funduszu na ten cel przez gminę dostarczonego. — Obacz uwagą <i>ad 2</i> w rubryce przychodu.
3. Opał	50	50	—	50	
4. Usługa	50	50	—	50	
5. Oświetlenie	30	30	—	30	
6. Materiał	—	—	—	—	<i>ad 6.</i> Przędzę do tkania dostarcza Towarzystwo miejscowe tkackie.
7. Środki naukowe i uzupełnie- nie inwentarza	200	200	440	640	<i>ad 7.</i> Z powodu rozwoju warstatu okazuje się potrzeba zakupienia dwóch krosen z urządzeniem Jacquarda i dwóch krosen z nicielnicami.
8. Rozmaite wydatki	80	40	—	40	
9. Wynagrodzenie uczniów za robotę	380	—	—	—	Wynagrodzenie za pracę uczniów nie wstawia się ani w rubrykę wydatków, ani też w rubrykę dochodów. Wynagrodzenie to wynosi w przecięciu 380 zł.—Obacz uwagę do poz. 1 Przychód.
Razem	1.930	1.570	440	2.010	

VI. Szkoły koronkarskie.

40. Kańczuga. Krajowa szkoła koronkarska.

Przychód.	Wniosek na rok 1891.				Uzasadnienie:
	W roku 1890. preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	
1. Ze sprzedaży wyrobów szk.	1.500	1.500	—	1.500	Na podstawie wyniku przeciętnego z lat poprzednich. C. k. Minister oświaty udzielił z funduszków państwowych w roku 1889 i 1890 każdemu razem po 200 zł. z tem wyraźnym zastrzeżeniem, że mają być użyte jako remuneracye dla kierowniczk i dla nauczycielek. Kierowniczka otrzymała z kwoty tej 160 zł. każda z dwóch nauczycielek pomocniczych 20 zł. W przypuszczeniu, że i w tym roku szkoła otrzyma zasilek ten z funduszków państwowych, wstawia się ta sama kwota jako przypuszczalny dochód na remuneracye dla nauczycielek.
2. Subwencye:					
a) od gminy Kańczuga	24	24	—	24	
b) „ Rady pow. Łańcuckiej	100	100	—	100	
c) „ c. k. Rządu	200	—	200	200	
d) z funduszków krajowych	1.163	1.163	—	1.163	
Razem	2.987	2.787	200	2.987	
Rozchód.					
1. Płace:					
a) kierowniczk	700	700	—	700	Do poz. 1/a — a, b, c. Preliminuje się na wypadek, jeżeli z funduszków państwa przyznana będzie i na ten rok subwencya 200 zł. na ten cel przeznaczanych.
b) nauczyc. pomocniczej I.	180	180	—	180	
c) „ „ II.	180	180	—	180	
1/a Remuneracye:					
a) dla kierowniczk	160	—	160	160	
b) „ naucz. pomocn. I.	20	—	20	20	
c) „ „ „ II.	20	—	20	20	
2. Wynajem lokalu	—	—	—	—	ad 2. Kwota, przyznana pani Br. Ochowiczowej 700 zł, mieści w sobie zarazem wynagrodzenie za to, że w jej domu odbywa się nauka. Wedle przyjętych zasad dla szkół przemysłowych subwencyonowanych mają dostarczać lokalu czynnik miejscowe.
3. Opał	60	60	—	60	
4. Oświetlenie	20	20	—	20	ad 7. Preliminuje się o 80 zł. mniej, ponieważ c. k. Rząd nie udzielił w roku zeszłym żądanej na ten cel subwencji 100 zł.
5. Usługa	97	97	—	97	
6. Materiał: nici, jedwab i t. p.	420	400	—	400	ad 9. Po strąceniu kwoty preliminowanej na zapłatę dla uczennic od kwoty przychodu poz. 1. ze sprzedaży wyrobów szkolnych pozostaje 400 zł. jako czysty dochód na rzecz szkoły.
7. Środki naukowe	—	20	—	20	
8. Rozmaite inne wydatki	30	30	—	30	
9. Zapłata uczennicom za robotę	1.100	1.100	—	1.100	
Razem	2.987	2.787	200	2.987	

41. **M u s z y n a.** Krajowa szkoła koronkarska.

Przychód.	W roku	Wniosek na rok 1891.		Razem	Uzasadnienie:	
	1890.	Zwy-	Nadzwyczajne			
	prelimino-	czajne	czajne			
	wano	zł.	zł.	zł.		
	zł.			zł.		
1. Ze sprzedaży wyrobów szkol.	340	320	—	320	<i>ad 1.</i> Dochód ze sprzedaży wyrobów oblicza się na podstawie ustanowionej ceny jednostkowej od jednego metra wyrobionej koronki. — W tym roku o 20 zł. mniejszy z powodu redukcji procentów przypadających na rzecz szkoły. — Redukcję przeprowadzono, by ceny koronek zrównoważyć z koronkami czeskiemi, przysyłanemi na targ do Krynicy.	
2. Subwencye:						
a) od Rady powiatowej	300	300	—	300		
b) z funduszków krajowych .	910	860	—	860		
Razem .	1.550	1.480	—	1.480		
Rozchód.						
1. Płace:						
a) nauczycielce koronkarstwa	360	360	—	360		
b) katechecie	40	40	—	40		
c) nauczycielce rys. (remun.)	120	120	—	120		
d) nauczycielce pisania, czytania i rachowania	280	280	—	280		
2. Wynajem lokalu	—	—	—	—	<i>ad 2.</i> Dostarcza bezpłatnie gmina.	
3. Opał	40	40	—	40	<i>ad 3.</i> Reskrypt Wydz. kraj. 18/12 1888 L. 54.901.	
4. Oświetlenie	—	—	—	—	<i>ad 4.</i> Dostarcza bezpłatnie gmina.	
5. Usługa	40	40	—	40	<i>ad 5.</i> Reskrypt Wydz. kraj. 18/12 1888 L. 54.901.	
6. Materiał: zakupno nici, jedwabiu i t. d.	80	80	—	80		
7. Środki naukowe	60	60	—	60		
8. Rozmaite inne wydatki	50	50	—	50		
9. Utrzymanie inwentarza	100	50	—	50		
10. „ budyńku szkol.	120	60	—	60		
11. Wynagr. uczennic za robotę	260	300	—	300	<i>ad 11.</i> Z powodu zwiększonej produkcji odnośnie do poz. 1. dochodów.	
Razem .	1.550	1.480	—	1.480		

42. Zakopane. Krajowa szkoła koronarska.

Przychód.	Wniosek na rok 1891.				Uzasadnienie.
	W roku 1890. preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	
1. Ze sprzedaży wyrobów szk.	509	509	—	509	<i>ad 1.</i> Dochód po odciążeniu zarobku uczenica.
2. Subwencye:					
a) od c. k. Rządu	100	—	—	—	<i>ad 1/a.</i> Rząd nie przychylił się do żądania wysokiego Sejmu, i nie wypłacił subwencji.
b) z funduszków krajowych	2.200	2.356	—	2.356	
Razem	2.809	2.865	—	2.865	

Rozchód.

1. Płace:					<i>ad 1.</i> Wszystkie pozycje preliminowano tak samo, jak w roku 1890. z wyjątkiem poz. 1/d, zamiast 144 zł., 180 zł., wskutek podwyższenia pensyi dla trzeciej pomocnicy i zrównania zapłaty jej z pomocnicą drugą, — i poz. 7, którą preliminuje się o 100 zł. niżej z powodu, że c. k. Rząd nie udzielił żądanego na ten cel zasiłku ze Skarbu państwa, nie ma więc nadziei, by w tym roku przyczynił się do żądania tego.
a) kierowniczkii szkoły	840	840	—	840	
b) pomocnicy pierwszej	300	300	—	300	
c) „ drugiej	180	180	—	180	
d) „ trzeciej	144	180	—	180	
e) nauczyciela rysunków	240	240	—	240	
f) „ czytania, pi- sania i rachunków	120	120	—	120	
g) katechety	30	30	—	30	
2. Wynajem lokalu	325	325	—	325	
3. Opał	100	100	—	100	
4. Oświetlenie	50	50	—	50	
5. Usługa	100	100	—	100	
6. Materyał: nici, jedwab i t. p.	100	100	—	100	
7. Środki naukowe	160	60	—	60	
8. Rozmaite inne wydatki	120	240	—	240	<i>ad 8.</i> Wyższa o 120 zł. z powodu uznanej potrzeby przyznania osobnego wynagrodzenia za prowadzenie ksiąg i rachunków szkoły. — Kierowniczka zakładu powierzony ma dozór nad szkołą w Muszynie, wskutek czego przez czas pewien nie jest obecną w Zakopanem.
Razem	2.809	2.865	—	2.865	

43. Przeworsk (nie ma budżetu szczegółowego).

44. K r a k ó w. Kursa robót i kurs handlowy przy szkole wydziałowej żeńskiej imienia św. Scholastyki.

Przychód.	Wniosek na rok 1891.				Uzasadnienie:
	W roku 1890. prelimino- wano zł.	Zwy- czajne zł.	Nadzw- yczajne zł.	Razem zł.	
1. Dochody własne zakładu	—	—	—	—	<i>ad 1.</i> Wszystkie koszty utrzymania za- kładu ponosi gmina m. Krakowa.
2. Ze sprzedaży wyrobów szkol.	—	—	—	—	<i>ad 2.</i> Zysk idzie na korzyść uczennic.
3. Subwencye:					
a) od gminy	7.110	7.825	—	7.825	
b) „ z funduszków krajowych	500	500	—	500	
Razem	7.610	8.325	—	8.325	

Rozchód.

1. Płace:					
a) dyr. Gettlich Antoni	400	400	—	400	<i>ad 1/a.</i> Za kierownictwo kursu robót han- dlowych i dopełniających.
b) naucz. Mayerberg Marya	700	700	—	700	
c) „ Buczkowska Marya	700	700	—	700	
d) „ Jaworska Helena	700	700	—	700	
e) „ Chlebowska Ksaw.	420	700	—	700	
f) „ Mühlh Władysława	420	500	—	500	<i>ad 1/f, g.</i> Podniesienie wskutek zamie- rzonej stabilizacji.
g) „ Mayerberg Kornelia	420	500	—	500	
h) „ Barabasz Stanisław	500	500	—	500	
i) „ Kurs handlowy	1.000	1.000	—	1.000	<i>ad 1/i.</i> 6 nauczycielek płatnych od lekcyi.
2. Wynajem lokalu	1.500	1.750	—	1.750	<i>ad 2, 3.</i> Budynki gminne; od r. 1890/91 przybędzie pracownia szkolna, razem 7 sal i mieszkanie sługi.
3. Opał	150	175	—	175	
4. Usługa	200	200	—	200	
5. Środki naukowe	200	200	—	200	
6. Rozmaite inne wydatki	300	300	—	300	<i>ad 8.</i> Reparacye i administracyjne koszty.
Razem	7.610	8.325	—	8.325	

45. L w ó w. Szkoła robót, utrzymywana przez Towarzystwo pracy kobiet.

Przychód.	W roku	Wniosek na rok 1891.		Razem	Uzasadnienie:
	1890.	Zwy-	Nadzwyczajne		
	prelimino-	czajne	czajne	zł.	
	wano	zł.	zł.	zł.	
	zł.				
1. Dochody własne zakładu:					
a) procent od kapitału	50	—	—	—	<i>ad 1/a.</i> Nie preliniuje się z powodu wyczerpania kapitału na potrzeby szkoły.
b) opłata uczennic	632	545	—	545	<i>ad 1/b.</i> Mniej z powodu niemożności uiszczania opłaty przez uczennice biedne.
c) za odnajęte mieszkanie	240	200	—	200	<i>ad 1/c.</i> Nie można większego czynszu uzyskać.
d) prowizya biura wywiad.	28	4	—	4	<i>ad 1/d.</i> Z powodu zmniejszenia czynności z biurem wywiadowczem.
e) wkładki członków	200	246	—	246	<i>ad 1/e.</i> Z powodu powiększenia liczby członków.
2. Subwencye:					
a) od galic. kasy oszczędn.	200	200	—	200	
b) „ c. k. Rządu	150	150	—	150	<i>ad 2/b.</i> W zeszłym roku preliniowano prócz regularnej subwencji jeszcze 200 zł., jako subwencję nadzwyczajną z funduszów państwowych; c. k. Rząd nie udzielił subwencji, wskutek czego w tym roku wstawiono tylko od c. k. Rządu subwencję zwyczajną.
c) z funduszów krajowych	700	700	—	700	
3. Inne dochody:					
a) dar Br. Heidlowej	110	—	—	—	<i>ad 3/a.</i> Nie preliniuje się z powodu śmierci Br. Heidlowej.
b) z loteryi fantowej	150	—	200	200	<i>ad 3/b, c.</i> Preliminuje się wyżej celem zrównania przychodu i rozchodu.
c) z wieczorków	220	—	190	190	
d) ze sprzed. wieńców grob.	30	—	15	15	
Razem	2.710	2.045	405	2.450	

Rozchód.

1. Płace:					
a) administratorki	400	400	—	400	
b) nauczycielki szycia	240	240	—	240	
c) pomocnicy	150	130	—	130	<i>ad 1/c, d.</i> Preliminuje się mniej z powodu mniejszych dochodów.
d) nauczycielki rysunków	150	130	—	130	
2. Wynajem lokalu	900	900	—	900	<i>ad 7.</i> Preliminuje się mniej z powodu zmniejszonych dochodów.
3. Opał	100	100	—	100	
4. Oświetlenie	30	30	—	30	<i>ad 6, 7.</i> Na zakupno nici, płótna, perkalu, przyborów do pisania i rysunków, książek. Uczennice są zanadto ubogie, zakład musi przeto dostarczać tych przyborów.
5. Usługa	130	130	—	130	
6. Materyały	120	120	—	120	
7. Środki naukowe	150	200	—	200	
8. Rozmaite inne wydatki	70	—	—	—	<i>ad 8.</i> Nie preliniuje się z powodu mniejszych dochodów.
9. Podatek i stemple	30	30	—	30	
10. Druki i książki rachunkowe	40	40	—	40	
11. Powiększenie i odnowienie inwentarza	200	—	—	—	<i>ad 11.</i> Odnowienie inwentarza jest niezbędnie potrzebne i konieczne. Z dotacyi przeszłorocznej sprawi się część stołów i szafę, resztę niezbędnego urządzenia sprawić trzeba w r. 1891, jeżeli nadzwyczajne dochody większe będą jak się preliniuje.
Razem	2.710	2.450	—	2.450	

46. P r z e m y ś l. Szkoła robót kobiecych.

Przychód.	W roku	Wniosek na rok 1891.		Razem zł.	Uzasadnienie:
	1890. prelimino- wano zł.	Zwy- czajne zł.	Nadzw- yczajne zł.		
1. Dochody własne	150	100	—	100	<i>ad 1.</i> Mniej prelimitowano z powodu, że w roku ubiegłym uzyskano z opłat uczennic tylko 89 zł.
2. Ze sprzedaży wyrobów szkol- nych	—	—	—	—	<i>ad 2.</i> Uczennice robią przeważnie z własnego materiału, przeto nie sprzedaje się wyrobów.
3. Subwencye:					
a) od gminy m. Przemysła	600	600	60	660	
b) od Rady powiatowej Przemyskiej	—	—	100	100	
c) z funduszków krajowych	500	300	200	500	
d) inne dochody	—	—	10	10	
4. Niedobór	200	—	167	167	
Razem	1.450	1.000	537	1.537	

Rozchód.

1. Płace:					
a) nauczycielki krawieczyzny	360	400	50	450	
b) nauczycielki haftów .	360	290	110	400	
c) pomocnicy	—	282	—	282	
2. Lokal	—	—	—	—	<i>ad 2.</i> Dostarcza konwent bezpłatnie.
3. Oświetlenie	—	—	—	—	<i>ad 3, 4.</i> Niedobór pokrywa konwent z funduszków własnych.
4. Opał	—	—	—	—	
5. Usługa	20	20	—	20	
6. Materiał	100	75	—	75	
7. Środki naukowe	500	200	—	200	
8. Rozmaite wydatki	60	60	—	60	
9. Prenumerata pism z wzora- mi robót kobiecych	50	50	—	50	
Razem	1.450	1.377	160	1.537	

47. Z a k o p a n e. C. k. szkoła zawodowa dla wyrobów z drzewa.

Przychód.	Wniosek na rok 1891.				Uzasadnienie:	
	W roku 1890. preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.		
1. Ze sprzedaży wyrobów szkolnych	3.146	—	—	—	<i>ad 1.</i> C. k. szkoła nie preliminuje w tym roku w tej rubryce żadnego dochodu i dodaje następujące uwagi: „Płaci się uczniom zapomogi, zakupuje materiały i pokrywa różne wydatki spowodowane ruchem kupieckim.“ <i>ad 2.</i> Opuścił zakład. <i>ad 4/a, b, c.</i> W razie, jeżeli c. k. Rząd przyzna z funduszków państwowych na te cele potrzebne kwoty. <i>ad 1/a.</i> Z powodu awansów i stabilizacji. Personal nauczycielski liczy razem 18 osób. <i>ad 2, 3, 4, 5.</i> Zakład mieści się obecnie w trzech budynkach: w jednym piętrowym — własność Towarzystwa tatrzańskiego, i dwóch wynajętych a na cele szkoły przekształconych. Ztąd większy wydatek w tych rubrykach. <i>ad 14.</i> Dług spłacony, a raczej wyrównany przy zawarciu ugody z c. k. Rządem co do rocznej subwencji z funduszków krajowych na rzecz szkoły tej wypłacać się mającej. <i>ad 16.</i> Dyrekcya c. k. szkoły wniosła do c. k. Ministerjum oświaty podanie z prośbą, ażeby ze względu, że zakład obecnie mieści się w 3 różnych budynkach, z których dwa wynajmuje się od osób prywatnych, c. k. Ministerjum zgodziło się na powiększenie czyli przybudowanie do budynku będącego własnością Towarzystwa tatrzańskiego tyle różnych lokalności, ażeby całą szkołę ze wszystkimi oddziałami pomieścić pod jednym dachem. Dyrekcya przedłożyła w tym celu plany i kosztorysy na potrzebne wydatki, na postawienie budynku i zakupno gruntu. — Dyrekcya uznała dalej za stosowne, przedstawić c. k. Ministerstwu oświaty potrzebę sprawienia motoru, ażeby niektóre wyroby wykonywać na sposób fabryczny. Wszystkie te nadzwyczajne wydatki mogą być tylko w takim razie uskutecznione, jeżeli c. k. Ministerjum przychyli się do żądania Dyrekcji. Niedobór w wydatkach zwyczajnych pokryty być musi przez zaoszczędzenie w kwotach preliminowanych w poszczególnych rubrykach.	
2. Oplata ucznia prywatnego	50	—	—	—		
3. Subwencye:						
a) od c. k. Rządu	15 300	15.660	—	15.660		
b) z funduszu krajowego	1.500	1.500	—	1.500		
4. Subwencye nadzwyczajne:						
a) na rozszerzenie budynku i przybudowania	—	—	12.300	12.300		
b) na zakupno gruntu potrzebnego do przybudowania	—	—	1.700	1.700		
c) na motor maszynowy	—	—	3.000	3.000		
5. Niedobór	—	150	—	150		
Razem	19.996	17.310	17.000	34.310		
Rozchód.						
1. Płace:						
a) kierownika i grona nauczycieli	13.720	14.290	—	14.290		
b) wynagrodzenie uczniów za robotę, papier, farby, ołówki, lekarz, lekarstwa i zapomogi	3.146	—	—	—		
2. Wynajem i utrzymanie lokalu	670	670	—	670		
3. Opał	400	400	—	400		
4. Oświetlenie	120	150	—	150		
5. Usługa	540	360	—	360		
6. Zakupno materiału	350	340	—	340		
7. Środki naukowe	450	150	—	150		
8. Narzędzia do warstatów	—	150	—	150		
9. Przybory do nauki	—	200	—	200		
10. Uzupełnienie inwentarza	100	100	—	100		
11. Koszta kancelaryjne i woźny	100	180	—	180		
12. Druki, ogłoszenia i sprawozdania	80	80	—	80		
13. Kominiarz	70	70	—	70		
14. Spłata długu funduszowi krajowemu	200	170	—	170		
15. Rozmaite inne wydatki	50	—	—	—		
16. Nowe budowy i uzupełnienia, sprawienie motoru	—	—	17.000	17.000		
Razem	19.996	17.310	17.000	34.310		

48. Świątniki górne. C. k. zawodowa szkoła ślusarska.

Przychód.	Wniosek na rok 1891.				Uzasadnienie:
	W roku 1890. preliminowano zł.	Zwyczajne zł.	Nadzwyczajne zł.	Razem zł.	
1. Dochody własne:					<i>ad 1.</i> W tym roku dyrekcya nie nie preliminuje.
Ze sprzedaży wyrobów	500	—	—	—	<i>ad 2/d.</i> Według ofert, zebranych przez kierownika zakładu i przyjętych przez c. k. Ministerjum wyznań i oświaty wynosić będzie wewnętrzne urządzenie wystawić się mającego budynku i warsztatu przeszło 20.000 zł. które c. k. Rząd rozdziela na 4 lata i wstawia jako kredyt nadzwyczajny.
2. Subwencye:					<i>ad 2/e.</i> Z kwoty 1.400 zł. z funduszu krajowego przypada 900 zł. jako dotacya na szkołę, 500 zł. na warsztat wzorowy majstrów. Ostatni wydatek preliminuje się na razie jako zwyczajny na tak długo, dopóki dostateczna liczba majstrów miejscowych, zdolnych do nauki i postępu, nie zostanie wyuczona w zawodzie ślusarskim, co prawdopodobnie 5 lat trwać będzie.
a) od gminy Świątniki gotówką	500	—	—	—	
b) od gminy sto centnarów węgla na opał wartości	45	45	—	45	
c) od Rady powiatowej Wielickiej	200	200	—	200	
d) od c. k. Rządu	11.498	10.720	5 000	15.720	
e) z funduszków krajowych	1.400	1.400	—	1.400	
Razem	14.143	12.365	5.000	17.365	
Rozchód.					
1. Płace:					
a) kierownika	1.680	1.980	—	1.980	<i>ad 1/a—k.</i> Nauczycieli, wermistrzów i pomocników mianuje c. k. Rząd, i wyznacza wysokość ich wynagrodzenia.
b) I. nauczyciela zawodowego	900	1.200	—	1.200	
c) II. „ „	—	1.000	—	1.000	
d) nauczyciela pomocniczego	600	600	—	600	
e) katechety	120	120	—	120	
f) I. wermistrza	820	900	—	900	
g) II. „ „	600	800	—	800	
h) I. pomocnika	360	360	—	360	
i) II. pomocnika	—	360	—	360	
k) palacza przy maszynie	360	360	—	360	<i>ad 2.</i> Szkoła mieści się w dwóch domach: w jednym zakupionym z funduszków krajowych, w drugim wynajętym. Czysznz wynosi 150 zł. utrzymanie obydwóch domów 50 zł.
2. Wynajem i utrzymanie lokalu	200	200	—	200	<i>ad 3, 4, 5.</i> Wydatki na rubryki te pokrywają się z ogólnego dochodu szkoły i odnoszą się do obydwóch budynków, w których jest szkoła pomieszczona.
3. Opał	645	645	—	645	
4. Oświetlenie	60	60	—	60	
5. Usługa	180	180	—	180	
6. Środki naukowe	1.000	1.300	—	1.300	
7. Materiał	1.400	1.500	—	1.500	
8. Wewnętrzne urządzenie i uzupełnienie maszyn	1.610	—	—	—	<i>ad 8.</i> Warsztaty dotychczasowe są zupełnie urządzone, wskutek tego nie preliminuje się żadnego wydatku.
9. Urządzenie dla nowej szkoły	—	—	5.000	5.000	<i>ad 9.</i> Pierwsza rata z kwoty 20.000 zł. na wewnętrzne urządzenie mechaniczne przez c. k. Rząd przewidziane.
10. Szkoła i warsztat wzorowy dla majstrów	2.000	500	—	500	<i>ad 10.</i> W preliminarzu wstawionych było 2.000 zł. wydano tylko 500 zł.
11. Stypendya dla uczniów — rządowe	408	300	—	300	<i>ad 11.</i> W preliminarzu wstawionych było 408 zł. wydano tylko 100 zł.
12. Na fundusz budowy domu	1.000	—	—	—	<i>ad 12.</i> Preliminowanych było 1.000 zł., sumy tej nie asygnowano.
13. Rozmaite inne wydatki	200	—	—	—	<i>ad 13.</i> Preliminowanych było 200 zł. których nie wydano.
Razem	14.143	12.365	5.000	17.365	

49. L w ó w. Krajowa ceramiczna stacya doświadczalna przy c. k. szkole politechnicznej.

Przychód.	Wniosek na rok 1891.				Uzasadnienie:
	W roku 1890. preliminowa- no zł.	Zwy- czajne zł.	Nadzw- yczajne zł.	Razem zł.	
1. Dochody własne:					
a) opłaty za badania mate- ryałów na ich przydatność przemysłową, niemniej opła- ty od przemysłowców, fa- bryk i w ogóle od stron za czynności w ich interesie przez stacyą wykonane .	200	200	200	400	<i>ad 1/a.</i> Opłaty są przewidziane §. 2, 5, 6, statutów stacyi. Badania liczne ma- teryarów co do ich przydatności prze- mysłowej, niemniej z powodu licznych przepisów technicznych co do fabry- kacyi, udzielanych fabrykom i prze- mysłowcom umożliwiają podwyższenie tej pozycyi dochodu do 400 zł., mimo że opłaty od przemysłowców i fabryk w obec braku rozwiniętego przemy- słu ceramicznego i ubóstwa naszego garncarstwa rzemieślniczego nisko są obliczone.
b) dochód ze sprzedaży ty- powych wyrobów stacyi ja- ko wzorów zastosowania szkliw, polew, farb, emalij i nowych technik stacyi .	100	100	—	100	<i>ad 1/b.</i> Stacya wiedeńska ma w austrya- ckiem muzeum dla sztuki i przemysłu swoją stałą wystawę prób, farb, po- lew, emalij i t. d. nietylko na odła- mach z czerepów, ale i na gotowych wyrobach.
c) opłaty od praktykantów, po- bierających naukę w stacyi	60	60	—	60	<i>ad 1/c.</i> We Wiedniu płacą praktykanci po 10 zł. miesięcznie, w krajowej zaś stacyi doświadczalnej oznaczono takse na 3 zł.
2. Zwrot stypendyum, które po- bierał kierownik stacyi na podróż za granicę w celu wyszkolenia się fachowe- w keramice	194	—	—	—	<i>ad 2.</i> Pozycya ta odpada gdyż (po dzień 1. maja 1890) kierownik sta- cyci spłacił całe stypendyum 2,350 zł. udzielone mu niegdyś z funduszu krajowego.
3. Dotacya z funduszu krajowego	3.266	3.260	—	3.260	
Razem .	3.820	3.620	200	3.820	

Rozchód.

1. Płaca kierownika stacyi 2.000 zł., dodatek aktywalny 360 zł. razem	2.360	2.360	—	2.360	
2. Płaca laboranta po 50 zł. mie- sięcznie	600	600	—	600	<i>ad 11.</i> W myśl układu Wydziału kra- jowego z c. k. Szkołą politechniczną we Lwowie, zatwierdzonego reskryp- tem Ministerstwa oświecenia z dnia 6. października 1887 r. l. 10.391 ma w c. k. szkole polit. stacya kerami- czna lokal bezpłatnie. Natomiast obo- wiązany kierownik stacyi udzielać nauki praktycznie z keramiki uczniom szkoły polit. bez wynagrodzenia.
3. Usługa po 15 zł. miesięcznie	180	180	—	180	
4. Uzupełnienie ingrediencyj keramicznych	100	100	—	100	
5. Opał lokalu stacyi	150	150	—	150	
6. Opał do pieców technicznych	120	120	—	120	
7. Gaz do oświetlenia i do ce- łów technicznych	100	100	—	100	
8. Koszta kancelaryjne, frachty i portorya'	80	80	—	80	
9. Biblioteka i czasopisma	80	80	—	80	
10. Wydatki nieprzewidziane	50	50	—	50	
11. Lokal stacyi	—	—	—	—	
Razem .	3.820	3.820	—	3.820	

Część II.

PRELIMINARZ OGÓLNY
wydatków

funduszu krajowego na cele popierania przemysłu w kraju

na rok 1891.

(Rubryka XVI. budżetu krajowego).

Wydatki.

Szkoły przemysłowe

Liczba		P o s z c z e g ó l n i e	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
ru- bryki	po- zycy		Złote austriackie		
			I. Szkoły przemysłowe uzupełniające.		
		(Wieczorne szkoły dla terminatorów).			
1		Bochnia	388	—	388
2		Brzeżany	348	—	348
3		Drohobycz	440	—	440
4		Jarosław	600	—	600
5		Jasło	418	—	418
6		Kołomyja	464	—	464
7-10		Kraków (cztery szkoły po 400 zł.)	1.600	—	1.600
11		Lwów (izraelicka, imienia Marka Bernsteina)	285	—	285
12		Nowy Sącz	580	—	580
13		Przemysł	575	—	575
14		Rzeszów	405	—	405
15		Stanisławów	590	—	590
16		Stary Sącz	470	—	470
17		Tarnów	585	—	585
18		Wadowice	310	—	310
19		Żółkiew	340	—	340
20		Na nowe szkoły przemysłowe uzupełniające, które mają wejść w życie w roku 1891.	2.400	—	2.400
		Razem	10.798	—	10.798
		II. Rękodzielnicze szkoły fachowe, połączone z warsztatami wzorowymi.			
		A. Dla wyrobów z drzewa i łożyny.			
21		Warsztat wzorowy kołodziejski w Grybowie	1.420	730	2.150
22		Szkoła koszykarska w Jarosławiu	1.000	—	1.000
23		" " " " Jaśle	350	—	350
24		Krajowa szkoła kołodziejska i bednarska, w połączeniu z kuźnią kucia wozów w Kamionce strumiłowej	2.946	380	3.326
25		Warsztat wzorowy stolarstwa i tokarstwa w Stanisławowie	920	350	1.270
26		Warsztat wzorowy kołodziejski w Toustem	1.320	—	1.320
27		Krajowy warsztat wzorowy stolarski i wyrobu zabawek dzie- cinnych w Żywcu	2.235	—	2.235
		Razem	10.191	1.460	11.651
		B. Dla wyrobów garncarskich.			
28		Krajowa szkoła garncarska w Kołomyi	2.500	—	2.500
39		Warsztat wzorowy garncarski w Porębie	2.400	—	2.400
30		" " " " Toustem	900	—	900
		Razem	5.800	—	5.800
		C. Dla wyrobów ze skóry.			
31		Wzorowy warsztat szewski w Uhnowie	800	300	1.100

i popieranie przemysłu.

Wydatki.

Wy- nikłość z roku 1889.	Kwota uchwa- lona na r. 1890.	W y j a ś n i e n i a .
—	400	
—	336	
—	363	
—	600	
—	—	
—	500	
—	1.600	
—	395	
—	595	
—	594	
—	570	
—	590	
—	400	
—	595	
—	160	
—	400	
—	2.537	
—	10.635	Projektowane jest utworzenie szkół przemysłowych uzupełniających w Białej, Gorlicach, Gródku, Samborze, Sanoku, Sniatynie i Wieliczce. Pozycya 21. uchwaloną została na rok 1890. w kwocie 2.100 zł. Cyfra zaś 2.537 zł. obejmuje osobno w budżecie na r. 1890. wstawioną dotację dla projektowanych szkół w Gorlicach i Sanoku, w łącznej kwocie 437 zł., które to zakłady nie weszły jednak w życie dotychczas.
—	1.400	
—	1.250	
—	300	
—	3.822	Na szkoły fachowe i warsztaty wzorowe dla nauki wyrobów z drzewa i łożyny uchwaloną była na rok 1890. ogólna suma dotacyj zł. 11.142 — nie zaś 10.342 zł. Różnica o 800 zł. ztąd pochodzi, że w budżecie na rok 1890. preliminowaną była kwota 800 zł. na założenie warsztatu wzorowego stolarskiego i tokarskiego w Myślenicach. Gdy jednak układy w tej sprawie nie postępują, dlatego w preliminarzu na rok 1891 opuszcza się tę pozycję.
—	800	
—	1.320	
—	1.450	
—	10.342	
—	2.550	
—	2.400	
—	900	
—	5.850	
—	—	Preliminuje się 800 zł. na opłacenie administratora i instruktora fachowego (majstra) i 300 zł. na inwentarz.

Wydatki.

Szkoły przemysłowe

Liczba		Poszczególnienie	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
ru- bryki	po- zycy		Złote austriackie		
			D. Dla wyrobów tkackich.		
32		Krajowa szkoła tkacka, połączona z warsztatem wzorowym oraz z pracownią do wyrabiania wzorów i wybijania kartonów, tudzież warsztaty do wyrabiania krosen tkackich—w Krośnie	4.740	1.600	6.340
33		Wzorowy warsztat tkacki w Błażowej	1.150	100	1.250
34		„ „ „ w Glinianach	900	—	900
35		„ „ „ w Korczynie	970	—	970
36		„ „ „ w Kosowie	960	—	960
37		„ „ „ i sukieniczy imienia Franciszka Jó- zefa w Łańcucie	776	—	776
38		Wzorowy warsztat tkacki w Rychwałdzie	900	300	1 200
39		„ „ „ w Wilamowicach	880	—	880
		Razem	11.276	2.000	13.276
		E. Dla wyrobów koronkarskich.			
40		Szkoła koronkarska w Kańczudze	1.163	—	1.163
41		Krajowa szkoła koronkarska w Muszynie	860	—	860
42		„ „ „ w Zakopanem	2.356	—	2.356
43		Szkołka koronkarska w klasztorze S. S. Miłosierdzia w Przeworsku	—	300	300
		Razem	4.379	300	4.679
		F. Subwencyonowane zakłady dla nauki robót kobiecych.			
44		Szkoła wydziałowa im. św. Scholastyki w Krakowie	500	—	500
45		Szkoła robót, utrzymywana przez Towarzystwo pracy kobiet we Lwowie	700	—	700
46		Szkoła specjalna robót kobiecych u P. P. Benedyktynek w Prze- myślu	300	200	500
		Razem	1.500	200	1.700
		G. Szkoły fachowe rządowe, subwencyonowane ze skarbu krajowego.			
47		C. k. szkoła fachowa dla wyrobów z drzewa w Zakopanem	1.500	—	1.500
48		C. k. zawodowa szkoła ślusarska w Świątnikach górnych	1.400	—	1.400
		Razem	2.900	—	2.900
		III. Wydatki ogólne na cele szkolnictwa przemysłowego.			
49		Krajowa ceramiczna stacya doświadczalna przy c. k. szkole politechnicznej we Lwowie	3.260	—	3.260
50		Na założenie stacyi doświadczalnej mechaniczno-technologicznej we Lwowie (II. rata)	—	2.500	2.500
51		Muzeum przemysłowe w Krakowie	2.000	—	2.000
52		„ „ we Lwowie	2.000	—	2.000
53		Na wydawnictwo wzorów rysunkowych, dalsza rata	1.500	—	1.500
54		Stypendya przemysłowe:			
		a) Na zasiłki dla kandydatów, kształcących się na nauczy- cieli szkół przemysłowych uzupełniających	—	2.000	} 8.000
		b) Na inne stypendya przemysłowe	6.000	—	
55		Na nowe warsztaty wzorowe, powstać mogące w ciągu r. 1891.	—	2.500	2.500
56		Koszta inspekcji szkół przemysłowych	1.600	—	1.600
		Razem	16.360	7.000	23.360

i popieranie przemysłu.

Wydatki.

Wy- nikłość z roku 1889.	Kwota uchwa- lona na r. 1890.	W y j a ś n i e n i a.
—	3.920	Na szkoły tkackie uchwalono na rok 1890. w budżecie krajowym ogólną dotację w sumie zł. 11.400 — nie 10.175 zł. jak tu przytacza się Różnica pochodzi stąd, że w preliminarzu na rok 1891. opuszcza się pozycję zł. 1.225 — na projektowany warsztat wzorowy tkacki w Borszczowie, skoro układy w tym przedmiocie wdrożone, nie prowadzą do rezultatu.
—	1.100	
—	900	
—	970	
—	960	
—	—	
—	1.225	
—	800	
—	10.175	
—	1 163	
—	910	
—	2.200	
—	—	
—	4.273	
—	500	
—	700	
—	500	
—	1.700	
—	1.500	
—	1.400	
—	2.900	
—	3.266	W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 25. listopada 1889. przenosi się ten wydatek nadzwyczajny z rubryki XV. na rubr. XVI.
—	—	
—	2.000	
—	2.000	
—	1.500	
—	—	Dotacja w kwocie 1.600 złr. preliminowana na rok 1890. na kursa metodyczne nauki zręczności ręcznej dla nauczycieli, urządzone w Krakowie i w Sokalu, jako nie należące do zakresu szkolnictwa przemysłowego, powinna być umieszczoną w tej rubryce budżetu krajowego, w której objęte są wydatki na szkoły ludowe. Tu przybywa natomiast nowa pozycja (56) w kwocie 1.600 zł. na koszta inspekcji szkół przemysłowych.
—	—	
—	8.000	
—	2.500	
—	19.266	

Wydatki.

Szkoły przemysłowe

Liczba		P o s z c z e g ó l n i e n i e	Zwy- czajne	Nadzw- yczajne	Razem
ru- bryki	po- zycyi		Złote austriackie		
			IV. Koszta administracyi.		
57		Prenumerata czasopism i zakupno dzieł fachowych dla biura Komisyi	200	—	200
58		Biuro Komisyi krajowej dla spraw przemysłowych:			
		a) Koszta podróży i dyety . . . . . zkr. 1.400			
		b) Płaca sekretarza . . . . . " 1.000			
		c) Płaca pomocnika biurowego . . . . . " 360	2.760	—	2.760
		Razem	2.960	—	2.960
		V. Zasiłki i pożyczki na cele przemysłowe.			
59		Na zasiłki bezzwrotne na cele przemysłowe	7.000	—	7.000
60		Dotacja krajowego funduszu przemysłowego (5 rata)	30.000	—	30.000
		Razem	37.000	—	37.000
		VI. Szkoły handlowe.			
61		Szkoła handlowa w Krakowie	1.000	—	1.000
		Z e s t a w i e n i e.			
		I. Szkoły przemysłowe uzupełniające	10.798	—	10.798
		II. Rękodzielnicze szkoły fachowe, połączone z warsztatami wzo- rowymi:			
		A) dla wyrobów z drzewa i łożyny	10.191	1.460	11.651
		B) dla wyrobów garncarskich	5.800	—	5.800
		C) dla wyrobów ze skóry	800	300	1.100
		D) dla wyrobów tkackich	11.276	2.000	13.276
		E) dla wyrobów koronkarskich	4.379	300	4.679
		F) Subwencyonowane zakłady dla nauki robót kobiecych	1.500	200	1.700
		G) Szkoły fachowe rządowe	2.900	—	2.900
		III. Wydatki ogólne na cele szkolnictwa przemysłowego	16.360	7.000	23.360
		IV. Koszta administracyi	2.960	—	2.960
		V. Zasiłki i pożyczki na cele przemysłowe	37.000	—	37.000
		VI. Szkoła handlowa w Krakowie	1.000	—	1.000
		Suma Rubr. XVI.	104.964	11.260	116.224

i popieranie przemysłu.

Wydatki.

Wy- nikłość z roku 1889.	Kwota uchwa- lona na r. 1890.	W y j a ś n i e n i a	
—	200		
—	2.760		
—	2.960		
—	7.000		
—	30.000		
—	37.000		
—	1.000		
—	10.635	Na rok 1891. preliminuje się więcej o	złr. 163
—	11.142	" " " " " " " " " " "	509
—	5.850	" " " " " " " " " " "	mniej o złr. 50—
—	—	" " " " " " " " " " "	1.100
—	11.400	" " " " " " " " " " "	1.876
—	4.273	" " " " " " " " " " "	406
—	1.700	(bez zmiany)	
—	2.900	" "	
—	20.866	Na rok 1891. preliminuje się	2.494
—	2.960	(bez zmiany)	
—	37.000	" "	
—	1.000	" "	
—	109.726	w ogólności więcej o złr. 6.548	mniej o złr. 50—
		50	
		Powiększenie preliminarza na r. 1891. wynosiłoby złr. 6.498	

